

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА
ІМ. ПРОФ. І.Н. РОМАНЕНКА

**Всеукраїнська науково-практична
конференція «Актуальні питання економіки в
забезпеченні цілей сталого розвитку»,
присвячена 65-річчю кафедри економіки
підприємства ім. проф. І.Н. Романенка**

4 жовтня 2019 року

м. Київ

УДК 330-25.17

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки в забезпеченні цілей сталого розвитку», присвяченої 65-річчю кафедри економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукове видання призначене для науковців, практиків, викладачів, студентів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів, а також для широкого загалу читачів.

Усі матеріали подано в авторській редакції.

Актуальні питання економіки в забезпеченні цілей сталого розвитку: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю кафедри економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка (м. Київ, 4 жовтня 2019 року). - Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ.

УДК 330-25.17

©- Національний університет біоресурсів
і природокористування України

©Колектив авторів

ЗМІСТ

Акуленко К.В. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	10
Антощенкова В. В. ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА, ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	12
Бабій С.М., Чередніченко О.О. ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ...	14
Безчасний О.У. НЕФОРМАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	16
Білецька Н.Ю МЕХАНІЗМ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	18
Heraimovych V.L., Bohach L.V. DEVELOPMENT OF PRODUCTION POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES.....	20
Василенко Є. В. ОБГРУНТУВАННЯ БЕЗЗБИТКОВОГО ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА ЯК СКЛАДОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АГРО-БОГУСЛАВЩИНА-ЕКО).....	22
Ващенко О.П. РОЛЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	24
Вдовенко Н. М., Павленко М. М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ РИБИ В УКРАЇНІ.....	25
Войтенко М.А., Балан О.Д. ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД СВІТОВИХ КОМПАНІЙ В МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	27
Войтова Р.С. МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	29
Гісем А.В., Загородній С.В. РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	31
Глотов В.Р. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	33

Гнатюк Ю.Ю. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ.....	35
Головніна О.Г. МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ.....	37
Голядинець Н.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	39
Гуцул Т.А., Рекротюк О.С. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ.....	41
Дзюменко О.О., Мірзоєва Т.В. ПРОБЛЕМИ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ КУЛЬТУР І СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	43
Дрепін А.В. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	45
Дубовий В. І., Адамович І.В. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР.....	47
Жебка В.В. ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	49
Іванова С.М., Гурська Л.Л. ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	51
Ільків Л.А. ВІДЧУЖЕНІ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ.....	53
Ільченко Д.О. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ «ОЛСАН».....	55
Карпук А.І., Лицур І.М. УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	57
Колодяжна М.О. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	59
Корчевська Л.О., Бохліна І.О., Ломакіна О.С. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК БІЗНЕС-ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ.....	61
Корчевська Л.О., Кокорєва О.В., Нікітюк О.М. РОЛЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ЗМІЦНЕННІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....	63

Корчинська О.А., Півторак А.А. ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ.....	65
Костюк Т.О. ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	67
Кравченко О.М. СУЧАСНИЙ МЕХАНІЗМ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ПРОДУЦІЇ ТВАРИННИЦТВА.....	70
Криlach О. Ю. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КЕТ УКРАЇНА».....	72
Кроп П.Б. СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	74
Кустовська О., Шманько І. АКТУАЛЬНІСТЬ КАДАСТРОВОГО ОБЛІКУ РОДОВИЩ І ПРОЯВІВ КОРИСНИХ КОПАЛИН.....	76
Kuts T.V. ANALYSIS OF THE MARKET SITUATION FOR SUNFLOWER IN THE WORLD	78
Лавринюк Н.В. СВІТОВИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.....	80
Лазоренко Л.В. РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ.....	83
Лепеха І.І., Мірзоєва Т.В. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА.....	84
Мазур Н.А. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ.....	86
Максименко І.Р., Гуцул Т.А. ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ.....	89
Махиборода К. В., Сіненко І. О. БАЗОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	91
Міняйло В.М., Гуцул Т.А. ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ВИСОКООЛЕЇНОВИХ СОРТІВ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ.....	93
Мірзоєва Т.В., Лобода В.С. АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ДОБРОБУТ» ЗОЛОТОНІСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	95

Мірзоєва Т.В., Мірзоєв Т.Д. АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ВІДКРИТОГО ГРУНТУ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	97
Мірзоєва Т.В., Підлісецька Д.А. ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ГОРОХУ.....	99
Мірзоєва Т.В. ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЛІКАРСЬКИХ ЕФІРООЛІЙНИХ КУЛЬТУР.....	101
Молдаван Л.В. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ.....	103
Мосіюк С.І., Гайдученко Т.М. ВИЩА АГРАРНА ОСВІТА УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ.....	106
Наконечна К.В. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ.....	108
Оваденко В. А. КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА ЧИ ВИТРАТИ БІЗНЕСУ.....	110
Олійник Т.І., Єрещенко Є.О. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ.....	112
Онегіна В.М. ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	115
Паламарчук Л.В., Савченко І.В. ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОСТОРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЕЛИКОГО МІСТА.....	117
Пархоменко К.М., Гуцул Т.А. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НІШОВИХ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ.....	119
Петренко М.А., Мірзоєва Т.В. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЯГІДНИЦТВА.....	120
Речка К.М. ГОЛОВНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	123
Рогач С.М. РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНСТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	125

Рогач С.М., Мосіюк В.І. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	127
Рогач С.М., Полева О.О СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ.....	129
Русан В.М. СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА РИНКОВИЙ ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	132
Рябенко Л.М. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИРІШЕННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ	135
Скрипник Г.О., Шкуропатська А.І. АНАЛІЗ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	136
Солоп А.П. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КУКРУДЗИ НА ЗЕРНО У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	138
Сорока А. М., Сазонова С.В. МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ.....	141
Стаशिшина Д.Ю. ІННОВАЦІЇ В РОСЛИННИЦТВІ: АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	143
Степасюк Л.М. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ.....	145
Степасюк Л.М., Гайдай Д.В. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ.....	147
Степасюк Л.М., Карпенко А.С. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЗЕРНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ.....	150
Степасюк Л.М., Мовчан І. О. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА.....	152
Степасюк Л.М., Рєпка Є.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СІВОЗМІН ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР.....	153
Степасюк Л.М., Селезньова Б.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ.....	155
Степасюк Л.М., Чередніченко М.В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	157

Ступень М.Г., Таратула Р.Б., Рижок З.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ (ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ) НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	159
Ступень Н.М., Ступень Р.М. МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІЇ.....	161
Сук П.Л. ЗНОС І ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЯК ВИД ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ.....	163
Суліма Н.М., Масюк В.І. РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА ТА ЗЕРНОПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ.....	165
Тітаренко О.В. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	168
Тітенко З.М., Аржаних І.А. БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	169
Ткач Н.М. СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИГЛЯДІ ВИРОБНИЦТВА БІОГАЗУ.....	171
Ткачук В.А. ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БАЗИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	173
Томашевська О.А. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ІНДИКАТОРІВ.....	176
Томашевська О.А., Павленко Ж.С. АНАЛІЗ СТАНУ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ.....	178
Томашевська О.А., Павленко Я.С. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА	180
Томашевська О.А., Полинко К.І. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЛІСОГОСПОДАРСЬКІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	183
Томашевський В.Ю. ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: РІВЕНЬ І ДИНАМІКА ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ	185
Файчук О.М., Файчук О.В. СТАЛІЙ РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ ПРОТИСТОЯННЯ КЛІМАТИЧНИМ ЗМІНАМ.....	188

Філюк Г. М. КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ.....	190
Черевко І.В. ЧИННИКИ РОЗВИТКУ НІШЕВОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ.....	193
Чередніченко О.О., Федонюк О.В. ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	195
Чічкіна Т.С., Чередніченко О.О. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ.....	197
Чудновська А.С. КЛІМАТИЧНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА	199
Шеремета О.О. ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ ЯК ФІЛОСОФІЇ БІЗНЕСУ.....	203
Якимовська А.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	205
Яковенко Ю.В. РОЛЬ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	208

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Як свідчать результати дослідження думок іноземних інвесторів, український агропромисловий сектор сьогодні є достатньо привабливим та розглядається на перспективу подальшого розвитку, тобто є сприятливим для систематичних інвестицій.

Глибоке дослідження специфіки і особливостей вітчизняного аграрного сектору, напрямів та динаміки його зростання, дозволило нам виділити наступні тенденції, що характеризують розвиток підприємств агропромислового комплексу в Україні (рис. 1).

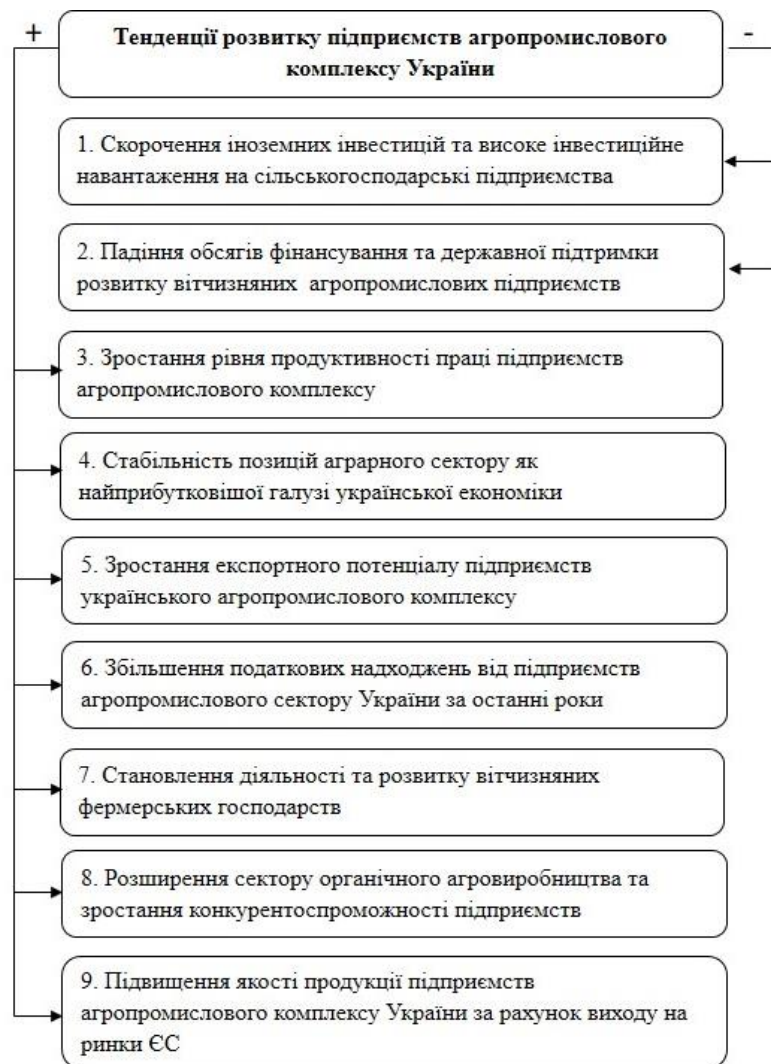

Рисунок 1. Сучасні тенденції розвитку підприємств агропромислового комплексу України

Примітка. Побудовано автором за результатами власних досліджень

1. Скорочення іноземних інвестицій та високе інвестиційне навантаження на виробників сільськогосподарської продукції.

2. Падіння обсягів фінансування та державної підтримки розвитку вітчизняних агропромислових підприємств.

3. Зростання рівня продуктивності праці підприємств агропромислового комплексу.

4. Стабільність позицій аграрного сектору як найприбутковішої галузі української економіки.

5. Зростання експортного потенціалу підприємств українського агропромислового комплексу.

6. Збільшення податкових надходжень від підприємств агропромислового сектору України за останні роки.

7. Становлення діяльності та розвитку вітчизняних фермерських господарств.

8. Розширення сектору органічного агровиробництва та зростання конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

9. Підвищення якості продукції підприємств агропромислового комплексу України за рахунок виходу на ринки ЄС.

Таким чином сьогодні більшість національних інвесторів усвідомлює привабливість аграрного виробництва в Україні, що в свою чергу підтверджується позитивними тенденціями динаміки капітальних інвестицій та ростом рентабельності виробництва. Висока інвестиційна привабливість вітчизняного аграрного сектора підтверджується також багатьма вітчизняними та зарубіжними економістами (за висновками експертів Інституту аграрної економіки України, у даний час інвестиції у вітчизняний аграрний сектор окупуються досить швидко – за 3,4 року).

Література.

1. Білокінна І. Д. Вплив інвестиційного забезпечення на інвестиційний клімат України в аграрній сфері / І. Д. Білокінна // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 8 (24). - С. 165-173.
2. Живой рейтинг: органические агрокомпании Украины [Електронний ресурс] // Главный сайт об агробизнесе. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://latifundist.com/infographics>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://minagro.gov.ua/>.
5. Филюк Г.М. Зарубіжний та вітчизняний досвід державної підтримки сільськогосподарських виробників /Г.М. Филюк, О.В. Піменова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – №5 (170). – С. 6–10.

Антощенкова В. В.

к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА, ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Екологічна складова наразі є найбільш обговорюваною проблематикою людства. Запровадження енергозберігаючих технологій, ефективна утилізація відходів, запобігання забруднення водних ресурсів – це лише невелика частина актуальних завдань України на шляху до Європейської інтеграції, цивілізованої економіки та сталого розвитку. Екологізація економіки, розглядається в сучасному світі, як спосіб сприяння економічному прогресу при забезпеченні екологічної стійкості та соціальної рівності.

Конференція ООН зі сталого розвитку «Ріо + 20», що відбулася в Ріо-де-Жанейро в червні 2012 р, констатувала, що забезпечення довгострокового благополучного розвитку людства можливе лише на основі принципів «зеленої» економіки, оскільки світове економічне зростання забезпечує занадто дорогою ціною виснаження природного капіталу планети і деградації її екосистем. За визначенням ЮНЕП (англ. UNEP United Nations Environment Programme), «зеленою» є економіка, яка підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижуючи ризики для деградації і збіднення навколишнього середовища. Концепція «зеленої» економіки не підміняє концепцію сталого розвитку, а конкретизує можливі напрямки досягнення стійкості за допомогою формування економіки, що забезпечує збереження природного капіталу і зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, а також зростання доходів і зайнятості «здорового» населення. На основі результатів моделювання, в доповіді зроблені наступні висновки про перспективи й ефективність реалізації концепції «зеленої» економіки порівняно зі звичайним сценарієм розвитку [1; 2, с.208]:

1. Інвестиції в обсязі лише 2% світового ВВП (тобто 1,3 трильйона доларів США) в розвиток десяти ключових секторів, включаючи сільське господарство, соціальне будівництво, енергетику, рибне господарство, лісове господарство, промислове виробництво, туризм, транспорт, водне господарство і утилізацію відходів, можуть дати поштовх переходу до низьковуглецевої і ресурсозберігаючої економіки.

2. Екологізація економіки може привести протягом 5-10 років до зростання ВВП в цілому і ВВП на душу населення.

3. В контексті «зеленої» економіки, завдяки істотному прогресу в галузі енергоефективності, світовий попит на енергоносії, згідно з прогнозами, знизиться до 2050 року майже на 40%.

4. «Зелений» сценарій інвестицій дозволить скоротити до 2050 року обсяг викидів CO² енергетикою приблизно на одну третину.

5. При переході до «зеленої» економіки будуть створені нові робочі місця, що з часом перевищить втрату робочих місць в «коричневій економіці», особливо в сільському господарстві, будівництві, енергетиці, лісовому господарстві та транспорті.

6. Зростання глобальних інвестицій в поновлювані джерела енергії в більшій мірі здійснюються країнами, що розвиваються (що не входять в ОЕСР), частка світових інвестицій яких в поновлювані джерела енергії зросла з 29% в 2007 р. до 40% в 2008 р. і надалі зростає (більша частина з них припадає на Бразилію, Китай та Індію).

Восьма Конференція міністрів «Довкілля для Європи», що відбулась 8 червня 2016 року запропонувала схвалити Пан'європейські стратегічні рамки екологізації економіки і взяти на себе зобов'язання щодо їх здійснення. Стратегічні рамки передбачають здійснення країнами Пан'європейського регіону такої моделі розвитку, яка б забезпечувала економічний прогрес, соціальну справедливість і стале використання екосистем і природних ресурсів в інтересах задоволення потреб нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. «Зелена» економіка як один з підходів до переорієнтування споживчих звичок, інвестицій і торгівлі в підтримку інклюзивної «зеленої» економіки, спрямованої на загальне процвітання, є одним з перспективних шляхів до досягнення цілей в галузі сталого розвитку в регіоні і за його межами [3].

Мета «Стратегічних рамок» полягає в тому, щоб служити орієнтиром в процесі переходу регіону до інклюзивної «зеленої» економіки до 2030 року. Такий перехід при достатній підтримці і достатніх стимулах забезпечить залучення інвестицій в інновації в галузі «зелених» технологій, продуктів і послуг та сприятиме передачі екологічно чистих технологій і формування екологічної поведінки споживачів. Це дозволить знизити ризики для навколишнього середовища і вирішити проблему дефіциту екологічних ресурсів, а також створити «зелені» робочі місця і звести до мінімуму негативні наслідки змін для підприємств і вразливих груп суспільства.

Для переходу до «зеленої» економіки буде потрібно налагодження більш тісної співпраці між країнами і в межах країн, оскільки заходи політики, в тому числі ринкові інструменти, сприяють досягненню більш високих результатів лише в тому випадку, якщо вони здійснюються на чітко визначеній, передбачуваній і скоординованій основі.

Література

1. Цілі сталого розвитку. Представництво Організації Об'єднаних Націй в Україні (веб-сайт. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 28.08.2019)).

2. Устойчивое развитие предприятия, региона, общества: инновационные подходы к обеспечению : монография / под общ. ред. д-ра экон. наук, профессора О. В. Прокопенко. – Польша : «Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium», 2014. – 474 с.

2. «Зелена» економіка – новий глобальний напрямок розвитку. Освіта в інтересах сталого розвитку в Україні (веб-сайт. URL: <http://www.ecoosvita.org.ua/storinka-knygy/zelena-ekonomika> (дата звернення: 2.09.2019)).

Бабій С.М.

студентка

Чередніченко О.О.

к.т.н., доцент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ЕФЕКТИВНІ ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Аграрний сектор економіки України є головною рушійною силою формування національної економіки держави, визначальним чинником економічної та суспільно-політичної стабільності суспільства. Головну роль у формуванні аграрного сектору відіграють як внутрішні, так і зовнішні фактори. Серед них особливо важливими є державна підтримка, доступність ресурсів та інвестиційний клімат. Проте, вплив держави на розвиток агропромислового комплексу характеризується недосконалістю, необґрунтованістю та недостатністю фінансування.

Метою дослідження є визначення ефективних інструментів фінансування аграрного сектору України в умовах макроекономічної кризи.

Одним із способів розв'язання фінансових проблем аграрного сектора економіки є підвищення ролі й значимості кооперативних банків. Створення системи кооперативних банків сприятиме налагодженню надійної системи фінансування дрібного підприємництва у вітчизняному аграрному секторі.

Ефективним інструментом щодо покращення стану підприємств сільського господарства, на наш погляд, є схема гарантування кредиту (СГК). Світова практика засвідчує, що СГК є дуже поширеною в світі. В дослідженні Т. Векс представлено 76 СГК різних країн світу [1, с. 7], RuthHelen Samujh перераховує 54 країни, в яких функціонують СГК.

Відмічається, що СГК є більш ефективною та менш затратною. Наприклад, при використанні механізму компенсації процентної ставки держава щорічно повинна виділяти кошти з бюджету, при цьому не вирішується питання пониження процентних ставок, не стимулюється розвиток кредитного ринку ринковими заходами. Проблема не вирішується, а тільки тимчасово знімається або пом'якшується. При запровадженні СГК гроші з бюджету потрібні тільки на первинному етапі. Далі схема функціонує самоокупно, якщо правильно визначені її параметри та вирішуються такі питання:

- понижуються процентні ставки;

- зменшуються вимоги до застави;
- понижується інформаційна асиметрія.

Олійник О. представляє функціонування схеми гарантування кредитів в Україні наступним чином (рис. 1).

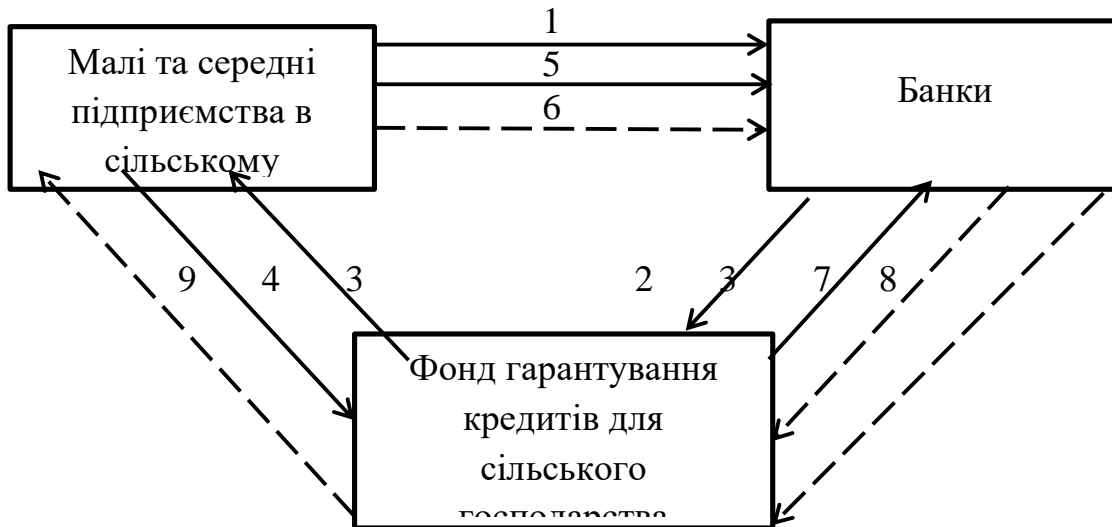

Рис. 1. Функціонування схеми гарантування кредитів для сільського господарства в Україні

1. Надання заявки та документів на отримання кредиту, в тому числі документи, необхідні для отримання гарантії.
2. Заявка з проханням надати гарантію та документи щодо позичальника з метою визначення ризику позичальника фондом гарантування кредитів для сільського господарства (ФГКСГ).
3. Повідомлення про надання гарантії банку та позичальнику.
4. Комісія за надання гарантії.
5. Надання кредиту.
6. Неповорнення кредиту позичальником, часткове задоволення вимог кредитора за рахунок звернення стягнення на предмет застави за кредитом.
7. Прохання банку до ФГКСГ виконати гарантії.
8. Виконання гарантій в межах до 70% від непогашеної суми кредиту.
9. Стягнення боргу з позичальника [2, с. 104].

Висновки. Таким чином, запровадження схеми гарантування кредиту є більш ефективним державним механізмом підтримки підприємств сільського господарства. Тому що, по-перше, функціонує ринковий механізм – держава напряму не втручається у надання кредиту, по-друге, зменшуються вимоги до застави – підприємства сільського господарства, які обмежені в доступі до кредиту через відсутність застави, отримують кредити, по-третє, понижуються процентні ставки – через наявність гарантій банки понижують процентні ставки і збільшується попит на кредити.

Література:

1. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://propozitsiya.com/ua/finansove-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv>.

2. Запровадження схеми гарантування кредиту в сільському господарстві України / О.О. Олійник // Облік і фінанси. - 2013. - № 2. - С. 99-105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2013_2_15.

Безчасний О.У.

к.е.н.

Державний університет інфраструктури та технологій

НЕФОРМАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Комунікації є невід'ємною складовою діяльності підприємства. Вони забезпечують процеси передачі інформації та управління, взаємодію між підрозділами підприємства та окремими працівниками, зв'язок із зовнішнім середовищем. Невідповідність рівня організації комунікацій потребам підприємства негативно впливає на його діяльність і стає перешкодою для подальшого розвитку.

Сучасна класифікація комунікацій підприємства здійснюється за такими ознаками, як місце здійснення, кількість сторін, джерела регулювання, ситуації та цілі, засоби, канали, рівень участі тощо [1]. На думку С.М. Петькун «Практика свідчить, що значна частина комунікацій здійснюється неформально, за допомогою незапланованих керівництвом способів» [2], у вигляді неформальних комунікацій. За даними [3] неформальне спілкування поставляє 66% інформації співробітникам організації, проте 80% якої – виробнича інформація.

Одним з індикаторів неможливості існуючих формальних організаційних комунікацій задовольнити комунікаційні потреби підприємства є зростання обсягу та ролі неформальних комунікацій. Неформальні комунікації здатні частково перебрати на себе функції формальних, та забезпечити необхідні для діяльності підприємства інформаційні процеси, але вагома частка таких комунікацій не несе користі для підприємства, призводить до збільшення інформаційного навантаження, і, як наслідок, погіршення керованості підприємства та ефективності його діяльності. За певних умов неформальні комунікації, які виникли як реакція на порушення або ризик порушення діяльності підприємства можуть пройти процес самоорганізації і в подальшому бути формалізованими. Але через притаманну неформальним комунікаціям спонтанність, некерованість, значний рівень ентропії і неможливість забезпечення належної якості інформації та її контролю знижується загальний рівень інформаційного забезпечення прийняття та виконання управлінських рішень.

Неформальні комунікації є невід'ємною складовою комунікаційної взаємодії, але слід розрізняти неформальні за сутністю комунікації та використання неформальних каналів в системі формальних комунікації. На підприємстві внутрішні неформальні комунікації є завжди, їх рівень відносно стабільний, хоча має флуктуації під впливом зовнішніх та внутрішніх збурюючих чинників. Стійке зростання рівня неформальних комунікацій та їх впливу на діяльність підприємства є індикатором невідповідності організації комунікацій наявним потребам підприємства.

Комунікаційний ланцюг неформальних комунікацій часто співпадає з ланцюгом організаційних комунікацій. При виникненні нового формального комунікаційного зв'язку інтенсивність неформальних комунікацій в цьому напрямку збільшується, а при його ліквідації – відразу або через певний проміжок часу знижується. Характерним є або швидке зростання неформальних комунікацій по новому каналу до максимального рівня, обумовленого бажанням апробації нових можливостей для комунікації, а потім зниження до певного умовно-стабільного рівня, або поступове зростання до цього рівня.

В той же час можна виділити окрему групу неформальних комунікацій, яка може існувати тільки у залежності від інших комунікацій. Паразитні комунікації – це неформальні комунікації які виникають як побічний наслідок формальних комунікацій, але на відміну від інших неформальних комунікацій використовують елементи комунікації-носія. Паразитні комунікації не можуть існувати без основної комунікації, елементами якої вони користуються, а усунення або значне обмеження паразитних комунікацій є неможливим без внесення суттєвих змін в організацію основних комунікацій. Неформальні паразитні комунікації за умови їх значного неконтрольованого розвитку призводять до надмірного навантаження на елементи комунікаційної системи, наслідком чого є зниження показників якості комунікаційної взаємодії.

Рання діагностика проблем в організації комунікацій підприємства шляхом оцінки рівня впливу неформальних комунікацій дає можливість оперативного впливу, результатом якого може бути як обґрунтована та організована формалізація неформальних комунікацій, що виникають, так і завчасна протидія неконтрольованому розвитку небажаних неформальних комунікацій та створення системи організованих комунікацій, здатних розвантажити проблемну ділянку комунікаційної взаємодії. Для діагностування стану та впливу неформальних комунікацій на промислових підприємствах в процесі розвитку доцільно доповнити показники оцінювання системи комунікацій [4] індикаторами рівня горизонтальних та вертикальних неформальних комунікацій та їх залежності від формальних.

Література:

1. Кіреєв О.В. Типологія бізнес-комунікацій інноваційно-активного промислового підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2014. № 4. С. 39-46. URI: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/572>.

2. Петькун С.М. Комунікація у процесі управління підприємством. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2016. № 3. С. 24-31. URL: <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/572>.

3. Делія О. Ефективна комунікація в управлінні персоналом. *Соціально-економічні проблеми і держава.* 2012. Вип. 1(6). С. 36-40. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12dovvup.pdf>.

4. Безчасний О.У. Оптимізація організаційних комунікацій в процесі розвитку промислового підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського.* Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29, № 3. С.54-58. URL: http://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/13.pdf

Білецька Н.Ю., студентка
Науковий керівник: **Нагорний В.В.,** доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

МЕХАНІЗМ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кваліфікована робота працівників має ключове значення для ефективної діяльності будь-якого підприємства. Саме персонал підприємства допомагає покращити його статус, формує конкурентні переваги та поліпшує позиції підприємства на ринку, визначає напрям його подальшого розвитку, забезпечує ефективну діяльність на довгострокову перспективу. Кожен керівник має підтримувати зацікавленість працівників у праці, створювати у них внутрішні спонуки до активної трудової діяльності.

На трудову діяльність людини впливають фактори макросередовища, загального та локального мікросередовища.

Фактори загального мікросередовища характеризують специфічні умови діяльності працівників у виробничому колективі, особливості його соціальної орієнтації. До таких факторів можна віднести організаційну структуру колективу, стимулювання праці, систему соціального управління, рівень соціального й економічного розвитку колективу, загальні завдання, що вирішуються колективом, змістовність і умови праці, побуту і дозвілля працівників.

Фактори локального мікросередовища діють в межах первинного колективу, обмеженої групи і здебільшого є конкретним проявом факторів загального мікросередовища. Роль кожного фактора у формуванні трудової мотивації залежить від значення при здійсненні процесу трудової діяльності окремих соціальних груп, задоволення їхніх потреб, реалізації інтересів.

До факторів макросередовища можна віднести: систему соціальних відносин в суспільстві, умови життя людини в ньому, які створюють відповідні передумови для творчого та духовного розвитку особистості.

Серед факторів формування відносин до праці розрізняють об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні фактори зумовлені особливостями виробничого і невиробничого середовищ. Суб'єктивні - пов'язані з індивідуальними особливостями працівників, з відображенням зовнішніх умов в їхній свідомості. Розглянути більш детальну класифікацію можна на рис.1[1].

Виходячи з основних теоретичних аспектів, можна зробити висновки, що задля отримання максимальної віддачі від кожного робітника необхідно грамотно побудувати механізм мотивації. Тобто, необхідно створити такі стимули та умови праці, при яких працівники мали б бажання працювати та вирішувати поставлені перед ними завдання, ефективність діяльності підприємства при цьому підвищиться. За відсутності мотивації праці, знижується рівень продуктивності та якості праці робітників та підвищується плинність кадрів, що є негативним явищем

Рис.1. Система факторів активізації трудової діяльності працівників

Література:

1. Фактори зростання продуктивності праці – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5251745/page:9/>
2. Никифорова В.Г. Управління персоналом: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене та доповнене. – Одеса: Атлант, 2013 р
3. Колот А.М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2005
4. Шафранська Т.Ю., Основні види мотивації працівників / Т.Ю. Шафранська, О.В. Коломієць - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/10_133226.doc.htm
5. Черкасов В. В., Платонов С.В., Третьяк В.И. Управленческая деятельность менеджера. Основы менеджмента. К.: Ваклер, Атлант, 1998.

Heraimovych V.L.
Ph.D., Associate Professor
Bohach L.V.
Ph.D., Senior Lecturer
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine

DEVELOPMENT OF PRODUCTION POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

In the period of globalization changes and corporatization of socio-economic relations in the agrarian sector of Ukraine, the resourceful support of agricultural enterprises, in particular the provision of agricultural commodity producers with land resources, labor resources and basic production facilities, takes the lead. Because the level of supply of agricultural enterprises to the production potential affects the results of their production activities. That is why an important problem of the current stage of development of the Ukrainian economy is the search for effective directions of reproduction, formation and effective using of the existing production potential of agricultural enterprises necessary for the production of agro-food products determined by the state programs and business plans.

Issues of development, formation and production potential using were researched by such economists as: G.M. Boikivska, O.M. Vyshnevskaya, M.M. Glushyk, O.U. Ermakov, N.S. Krasnokutskaya, I.E.V. Lapin, N.G. Mitsenko, T.N. Shatalova, V.S. Shebanin and others. The results of researches of economists cover a wide range of the mentioned problem.

From the point of view of economic theory, production potential can be described as a material condition for the reproduction of land, labor, material and technical resources and as a set of balanced factors for the effective functioning of agricultural enterprises, regardless of ownership. In turn, the growth of production and its efficiency increasing are determined by the quantity, quality and level of use of the main resources of agricultural enterprises - land, labor and material and technical means.

In this regard, the main conclusion is accelerated pace of formation of a full-fledged economic potential of the agrarian sector with the predominant growth of the intellectual resource. The scientific and practical result is that the production potential of agrarian enterprises should be assessed not only by the costs of its formation, which are constantly growing, but based on the principles of purposeful investment of resources and the provision of a steady rate of production growth, the estimation of income-generating factors, using intensive methods of functioning of the enterprise, which are diversifying stimulating factors of its development.

Modern functioning agricultural enterprises need more and more economically feasible approaches that can lead to increased production efficiency. Of particular importance is the requirement for rational interaction of all factors of production through the using of scientifically grounded methods of agricultural production. Increasing the efficiency of production potential using has great importance, since it

allows to increase the degree of use of resources, respectively, the efficiency of the operation of agribusiness enterprises [1]. That is why the issue of rational and effective use of existing production potential is urgent and requires a more in-depth study and analysis.

Thus, the level of efficiency of production potential using influences a large extent on the success of the operation of the enterprise, namely the level of profitability, business activity and financial sustainability of economic entities. This goal can be achieved by: tracking the dynamics of key indicators that reflect the efficiency of the use of productive resources; identification of the factors that led to the emergence of relevant trends in the development of the enterprise; taking measures aimed at their elimination; mobilization of available reserves. So, the next stage of this study is the implementation of a comprehensive comparative assessment of the level of availability of production potential, the production potential using and indicators of the efficiency of the production potential using of agricultural enterprises.

The advantages of using this method are as follows [2]: consideration of the agrarian enterprise as an open socio-economic system; the possibility of establishing an integral indicator of the level of production potential using and the rank of each enterprise among the group of investigated ones; provides for the definition of group indicators of the level of availability of production potential, the using of resources and indicators of the efficiency of the productive resources using; takes into account the specifics of agrarian enterprises' activity when choosing indicators, etc.

The algorithm for conducting a rating appraisal of the agricultural potential of agricultural enterprises consists in the successive implementation of the following stages [2]: setting goals for rating assessment → definition of performers → selection of a group of investigated agricultural enterprises → determination of the methodology for assessing the industrial potential of enterprises → formation of evaluation indexes system → collecting the necessary information → calculation of group and integral indicators → ranking of agrarian enterprises → conducting analysis of the results of the rating assessment → formation of conclusions and suggestions on effective use of production potential of agricultural enterprises.

The aim of evaluating the production potential of agricultural enterprises is to obtain objective information on the state of the enterprise development based on the main parameters, in particular on its financial status and performance in the dynamics, which ensures the adoption of effective management decisions regarding the formation and efficient use of the agricultural potential of agricultural enterprises.

References

1. O.U. Ermakov, O.V. Velichko, L.V. Bohach, V.V. Nahornyi TO QUESTION OF ESTIMATION OF PRODUCTION POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES Financial and credit activity: problems of theory and practice 3 (26), 162-168
2. Голік В.В. Рейтингова оцінка конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / В.В. Голік // Вісник КНУТД. – 2015. – №3 (87). – 27-37.

ОБГРУНТУВАННЯ БЕЗЗБИТКОВОГО ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА ЯК СКЛАДОВОЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АГРО-БОГУСЛАВЩИНА-ЕКО»)

Розрахунок точки беззбитковості має вагоме значення, так як аналіз її значення надає керівництву підприємства інформацію для прийняття управлінських рішень. Зокрема щодо зменшення сукупних витрат на виробництво, забезпечення виробництва такого обсягу продукції, що задовольняв би потреби споживачів і давав би змогу отримати бажаний прибуток. При цьому аналізуючи значення точки беззбитковості є змога отримати відповіді ще й на ряд інших питань, зокрема: – які мінімальні обсяги виробництва того чи іншого виду продукції; – чи доцільно розширювати виробництво; – до якої межі можна знижувати ціну на вироблену продукцію; – наскільки правильна цінова політика підприємства; – який запас фінансової міцності [1, 3].

Точка беззбитковості визначається як співвідношення постійних витрат і маржинального прибутку. Тому знаючи розмір постійних витрат, ціну реалізації та суму змінних витрат одиниці продукції є можливість визначити беззбитковий обсяг виробництва продукції.

Використовуючи фінансову звітність підприємства, а саме «Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» (форма №50-сг) за 2017 рік отримали всі необхідні показники для розрахунку беззбиткового обсягу виробництва на прикладі двох культур: пшениці озимої та кукурудзи на зерно. Вибір саме цих культур обумовлений тим, що вони є найбільш популярними серед вітчизняних виробників [2]. Отримавши показники, що є необхідними при розрахунку беззбиткового обсягу виробництва, було розраховано точку беззбитковості (табл. 1).

Таблиця 1

Показники беззбиткового обсягу виробництва

Показники	Одиниця виміру	Види продукції	
		Пшениця озима	Кукурудза на зерно
Ціна реалізації 1ц продукції	грн	567	533
Постійні витрати	грн	512	66
Змінні витрати у собівартості 1 ц реалізованої продукції	грн	77	48
Маржинальний дохід від 1 ц продукції	грн	490	485
Беззбитковий обсяг виробництва продукції	ц	2922,4	231,2
Зібрана площа	га	281	17
Беззбитковий рівень урожайності	ц/га	10,4	13,6

Саме визначення беззбиткового обсягу виробництва дає дуже мало інформації про ефективність економічної діяльності підприємства. Задля того, щоб розуміти наскільки підприємство зможе знижувати власні обсяги виробництва залишаючись при цьому в зоні прибутковості використовується такий показник як запас фінансової міцності (табл. 2).

Таблиця 2

Показники запасу фінансової міцності

Показники	Одиниця виміру	Види продукції	
		Пшениця озима	Кукурудза на зерно
Валове виробництво продукції	ц	11247	827
Беззбитковий обсяг виробництва продукції	ц	2922,4	231,2
Запас фінансової міцності	%	74	72

Показники запасу фінансової міцності свідчать, що ТОВ «Агро-Богуславщина-Еко» може зменшити обсяги виробництва озимої пшениці на 74% та кукурудзи на зерно на 72% не несучи при цьому збитку. Показники 74 та 72 відсотки говорять про високий запас фінансової міцності, що дає підприємству значні переваги над конкурентами. Маючи такі високі показники господарство може змінювати ціну, обсяги виробництва тощо, не несучи при цьому жодних збитків, що значно покращує його конкурентну спроможність на ринку.

Література:

1. Актуальні питання економіки: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9-10 лютого 2018 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. У 2-х частинах. – Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. – ч. 1. 148 с.
2. Мірзоева Т.В., Собчук І.А. Розвиток рослинництва у Вінницькій області (на прикладі виробничої діяльності ТОВ «Поділля Агроінвест») // Молодий вчений. 2016. №6 (33), С.65-69.
3. Рогач С. М. /Економіка, підприємництво і менеджмент // Рогач С.М., Гуцул Т.А., Ткачук В.А. та ін / - Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. 726 с.

РОЛЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Вітчизняні виробничі підприємства в сучасних умовах зіткнулися із завданням виживання та успішного розвитку в умовах жорсткої конкуренції. Вирішення цієї проблеми змушує по іншому поглянути на організацію діяльності підприємства, нових уявленнях про роль персоналу в організації. Якісно нові аспекти кадрової політики – ключ до вирішення проблеми.

Кадрова політика визначає генеральну лінію і принципи настанови в роботі з персоналом на довготривалу перспективу. Розвиток суспільства, організації значною мірою визначається його кадровою політикою. На будь-якому, особливо переломному етапі функціонування суспільства одним із найважливіших факторів його розвитку та прогресивного поступу була і залишається кадрова політика, яка визначає основний зміст і характер усіх видів соціального управління в державі і на підприємстві [1, с. 714].

Розробка, прийняття і реалізація державної кадрової політики у сучасній Україні обумовлені необхідністю суттєвої активізації та підвищення ефективності здійснення соціально-економічних, політичних і інших реформ українського суспільства, значного вдосконалення механізму його управління.

Кадрова політика формується державою, керівними партіями та керівництвом підприємств і знаходить конкретне вираження у вигляді адміністративних і моральних норм поведінки людей у суспільстві, організації. В ринковій економіці істотно змінюється суть і принципи кадрової політики. Вона є усвідомленою цілеспрямованою на створення високопрофесійного трудового колективу, який би сприяв розвитку організації та особистості [2, с. 357].

Кадрова політика являє собою розраховану на тривалий строк лінію розвитку людських ресурсів, вдосконалення кадрів, певну перспективу економічного, політичного та культурного росту суспільства.

Кадрова політика є складовою частиною стратегічно орієнтованої політики підприємства. Вона визначає характер, основні напрями, форми керівництва з його персоналом, основні напрями, форми та методи роботи з ним. Кадрова політика спрямована на створення відповідального, згуртованого колективу, здатного своєчасно реагувати на постійно змінювані вимоги ринку з врахуванням стратегії розвитку організації [3, с. 442].

Інструментом реалізації кадрової політики є кадрові служби - основні структурні підрозділи в апараті керування, що виконують оперативну роботу з кадрами. Це керування кадрів і навчальних закладів у міністерствах, відділи кадрів і підготовки кадрів в організаціях і на підприємствах. Підвищення ролі людського фактору в розвитку виробництва на сучасному етапі обумовило й зростання ролі кадрових служб у сфері керування. У цей час їх відносять до

провідних структурних підрозділів будівництв і підприємств, фірм і корпорацій.

Література:

1. Шаповал О.А. Кадрова політика та шляхи її покращення. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 712-715
2. Кравченко О.О. Роль кадрової політики на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2016. № 3. С. 355-359
3. Марченко В.М., Хондока В.А. Кадрова політика та кадрова стратегія підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 440-443

Вдовенко Н. М.

д.е.н., професор,

Павленко М. М.

асистент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ РИБИ В УКРАЇНІ

Проведені дослідження з урахуванням оцінки ФАО ООН, доводять, що у 2018 р. світовий видобуток водних живих ресурсів зріс на 2,1 % до 178,8 млн т. Також збільшився на 0,3 кг і середньорічний показник світового споживання риби і рибопродуктів та склав 20,7 кг на одну особу на рік, з яких 9,3 кг забезпечувалося за рахунок традиційного промислового рибальства, а 11,4 кг – за рахунок розвитку аквакультури. За нашими розрахунками, які ґрунтуються на аналізі попередніх звітних статистичних показників, у 2018 р. в Україні споживання риби і рибопродуктів оцінюється у 12,3 кг на одну особу, що 13 % вище ніж роком раніше, але на 40 % відстає від середньосвітового показника.

Пропозиція риби на світового ринку риби, млн тонн

Показники	Роки		
	2016	2017	2018
Виробництво:	170,9	175,1	178,8
риба	90,9	91,5	91,8
вироблена в аквакультурі	80,0	83,6	87,0
Торгівля	59,5	60,5	60,8
Споживання	170,9	175,1	178,8
в т. ч. продовольче	151,2	154,4	157,9
Середньорічне споживання у світі, кг/особу	20,3	20,4	20,7
в т. ч. риби	9,5	9,4	9,3
вироблена в аквакультурі	10,7	11,1	11,4

Дослідження підтверджують, що за останні п'ять років наростити промисловий вилов риби не вдалося. За проаналізованими даними, у 2018 році видобуток водних живих ресурсів склав 86 тис. т., що на 6,9 % менше порівняно з попереднім роком. Із загального обсягу видобутку, саме вилов риби становить 64,7 тис. т., а 21,5 тис. т. – інші водні живі ресурси. Слід зазначити, що із загального обсягу водних біоресурсів 73 % видобуто із природного середовища, а 14 % – вироблено в аквакультурі. Близько 65 % промислового видобутку риби та інших водних біоресурсів традиційно забезпечують п'ять областей країни, які мають вихід до моря: Миколаївська (22 % обсягу вилову), Одеська (15 %), Донецька (7 %), Херсонська (6 % обсягу вилову) [1; 2].

Основні обсяги пропозиції рибної продукції на внутрішньому ринку забезпечують за рахунок імпортних поставок, що за балансовими розрахунками, становить 75 % від внутрішнього споживання [3]. У 2018 р. обсяг імпорту риби та рибопродуктів зріс на 16,5 % та склав, в перерахунку на основний продукт, 394 тис. т.

Баланс попиту і пропозиції риби та рибних продуктів в Україні, тис. тонн

Показники	Роки		
	2017	2018	2019
Пропозиція продукції	478	539	570
Внутрішнього ринку – всього*	140	145	150
в тому числі:			
вилов риби та добування інших водних біоресурсів	140	145	150
зміна запасів	0	0	0
Зовнішнього ринку (імпорт)	338	394	420
Попит на продукцію	478	539	570
Внутрішнього ринку - всього*	465	527	560
в тому числі:			
фонд споживання	460	522	555
втрати	5	5	5
Зовнішнього ринку (експорт)	13	13	10
Споживання на особу, кг на рік	10,8	12,3	13,2

*/Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя

Ми можемо зробити висновок, що попит українців на імпортовану рибу пов'язаний із рівнем доходів населення [4]. При цьому, приріст пропозиції водних біоресурсів на українському ринку цього року оцінюється у межах 5 % - 7 %, що дасть змогу підвищити рівень споживання риби та рибопродуктів на 0,9 кг до 13,2 кілограмів. У 2019 р. спостерігаються сталі тенденції із наповнення внутрішнього ринку рибною продукцією вітчизняного видобутку, незважаючи на довготривалий процес та значні інвестиційні ресурси. Зважаючи на тенденції щодо збільшення видобутку риби та інших водних живих ресурсів у світі, відносну стабільність світових цін та прогнози щодо поступового зростання доходів, можна очікувати збільшення пропозиції риби на ринку.

Література:

1. Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г., Шарило Ю. Є. Дія організаційно-економічного механізму регулювання в умовах конкурентного середовища й інноваційного розвитку аквакультури і модернізації системи збору даних. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент. № 18. 2019. С. 93–102.
2. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів. Інвестиції практика та досвід. 2011. № 20. С. 7–11.
3. Вдовенко Н. М. Рибне господарство України в умовах глобалізації економіки: [монографія]. К.: Компрінт, 2016. 476 с.
4. Шепелев С. С. Аналіз стану та розвитку рибного господарства України: експорт та імпорт риби. Інтернаука. 2016. № 12 (2). Т. 2. С. 146–149.

Войтенко М.А.,

студентка,

Балан О.Д.,

к. е. н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД СВІТОВИХ КОМПАНІЙ В МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Мотивація працівників завжди відносилася до таких світових проблем яким приділяється багато уваги. На нашу думку процес формування системи мотивації працівників, особливо на масштабних підприємствах, має базуватися на передовому досвіді світу. З різноманітних систем мотивації праці виділимо моделі що застосовуються в різних країнах, такі як: французька, англійська, японська, шведська, американська та німецька.

Французька модель мотивації праці характеризується більшим розмаїттям економічних інструментів, включаючи стратегічне планування й стимулювання конкуренції, гнучкою системою оподаткування. Відмінна її риса – включення стратегічного планування в ринковий механізм. Базисом ринкових відносин у французькій моделі є конкуренція, що безпосередньо впливає на якість продукції, задоволення потреб населення в товарах і послугах, зменшення витрат виробництва [1]. Деякі компанії Франції, такі як «Saint-Gobain» та «Lafarge» використовують індивідуальну систему оплати праці за рівнем ефективності праці, кваліфікацією працівників, але вона не може бути більше ніж зазначено у тарифній сітці.

Особливістю англійської моделі мотивації праці є поширення партнерського відношення між підприємцем та робітником. Це проявляється в

обговоренні та прийнятті рішень працівниками, участі у прибутку тощо. На сьогодні англійська система оплати праці має два види: грошова та акціонерна (оплата праці відбувається за допомогою частки акції). При такій моделі працівник окрім основної заробітної плати має можливість отримати дохід від участі у прибутках та від внесених ним коштів.

Японська модель в свою чергу характеризується еластичною системою мотивації праці. Вона будується за тарифною сіткою на основі віку працюючих, стажу роботи, кваліфікації та результативності праці. Таким чином мотивація праці за японською системою полягає у тому, що заробітна плата залежить від прямих результатів роботи та не може бути підвищена без зростання кваліфікаційного розряду та трудових досягнень працівника. Наприклад, в середньому 36% від загального місячного заробітку працівники «Hitachi» одержують у формі базових виплат, 27 % – у формі додаткових виплат відповідно до заслуг, 29 % – у формі додаткових виплат, пов'язаних з виконаною роботою, 7 % – як різноманітні допомоги [2].

У Швеції на сьогодні є популярною солідарна заробітна плата, яка полягає у стимулюванні неперервного розвитку виробництва на основі НТП, при цьому працівники маючи однакову кваліфікацію та виконуючи однакову роботу, але у різних компаніях, отримують заробітну плату в одному розмірі. Особливістю шведської моделі мотивації праці є зменшення соціальної нерівності, шляхом «перерозподілу національного доходу на користь менш забезпечених верств населення. Важливою ознакою політики солідарної заробітної плати є те що розрив між мінімальною та максимальною заробітною платою зводиться до скорочення, тобто низькооплачувані працівники починають отримувати більше, а високооплачувані залишаються зі сталим розміром заробітної плати.

Характерною особливістю американської моделі мотивації праці є заохочення персоналу до підприємницької активності. Основою моделі є соціально-культурне збагачення нації – підвищення рівня життя населення та особистісний ріст кожного. За даною системою оплати праці працівники не отримують ніяких премій, бо вони закладені в високих тарифних ставках працівників [2]. Преміювання працівників американських компаній відбувається за системою «PayforPerformance», яка полягає у виплатах за результати роботи та виконання поставлених завдань. Досвід показує, що компанії які використовують дану систему підвищили свою продуктивність до 50%. Як приклад таку систему використовує відома компанія «Lincoln», заробітну плату працівники отримують за виконану роботу, а премію у розмірі до 100%, від основної заробітної плати, за креативність та якість.

Особливістю німецької моделі мотивації праці є те, що у центрі уваги знаходиться людина зі своїми особистими інтересами. Ринок Німеччини вважається соціальним, це пов'язано з тим, що створюються умови для усього населення та захищає безробітних, старих, дітей тощо. Дана модель є найбільш оптимальною, оскільки вона об'єднує стимулювання праці та соціальний захист забезпечуючи економічно стабільне положення.

Вищезазначені моделі мотивації праці містять як і схожі елементи так і зовсім різні. Основними факторами який об'єднує всі моделі є ефективність виробництва та збільшення продуктивності праці. Виокремити якусь певну модель для України є не можливим, оскільки це має залежати як і від самих підприємств, так і від економічного становища країни. На нашу думку доцільним було б виокремити декілька елементів з декількох окремих моделей таких як англійська, німецька та шведська. Англійська модель допомогла б стимулювати зацікавленість у результатах роботи, а німецька та шведська модель могла б зацікавити українських працівників до ефективних результатів за допомогою певних соціальних гарантій.

Література:

1. Биба В.В. Світовий досвід мотивації працівників та можливості його адаптації до умов підприємств України / В.В. Биба, Н.Б. Теницька // Економіка та суспільство : електронне наук. вид. – Мукачево : МДУ, 2017. – Вип. № 10. – С. 166-171.
2. Балан О.Д.. Зарубіжний досвід застосування системи мотивації, оплати та нормування праці / Агросвіт. - 2011. - Вип. 17-18. - С. 20-25.

Войтова Р.С.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В контексті теми дослідження економічні процеси – це процеси взаємодії людей з природою та один з одним в рамках виготовлення продуктів. Економічні процеси представляють собою складне переплетіння самих різних за змістом і мірою впливу факторів: соціально-економічних, біологічних, географічних, фізіологічних, психологічних, соціально-політичних і інших, та їх взаємодію.

Виробничі цикли в сільському господарстві повторюються багаторазово. Сільськогосподарські підприємства в різних природних і економічних умовах виробляють однакову продукцію. Техніко-економічні показники сільськогосподарського виробництва при переході від одного виробничого циклу до іншого, від одного підприємства до другого під впливом великої кількості взаємопов'язаних факторів варіюють в досить широкому діапазоні. Все це під впливом часу приводить до накопичення великих обсягів інформації, яку треба обробити і проаналізувати. В природничих науках проблеми можуть бути спрощені експериментами, які допускають неодноразове дослідження впливу факторів, що постійно змінюються. В економічній науці нема таких можливостей для експерименту

Економічні процеси також охоплюють процеси виробництва, розподілу, обміну, споживання продуктів та відносини між суб'єктами економічної діяльності. Вони є наповненням фаз руху продукту і економічних відносин в процесах відтворення суспільного виробництва, економічної системи.

Таким чином, економічні процеси стають предметом дослідження і об'єктом регулювання. В рамках ринкової економіки класичного типу, тобто економіки вільної конкуренції, економічні процеси здійснюються в ринкових формах.

Господарські зв'язки, економічні відносини встановлюються на підставі цінового механізму. Рух цін навколо вартості товарів дозволяє достатньо чітко оцінити ефективність економічної діяльності суб'єктів господарювання, їх майбутнє та ввести корективи у розподіл виробничих ресурсів, визначаючи тим самим логіку подальших відтворювальних процесів, розвиток економічної системи. Необхідно підкреслити, що в умовах ринкової економіки вільної конкуренції ціновий механізм, тобто закон вартості, у своїй дії на рівні ринку праці має відмінності. За своєю сутністю ринок праці є ринком недосконалої конкуренції, він є асиметричним.

Домінуючи позиції на ринку праці займають підприємці як власники засобів виробництва. Це стало основою встановлення цін на робочу силу нижче за її вартість, як правило, і спотворило умови до розвитку революційних робітничих рухів, діяльності профспілок, виникненню робітничих та комуністичних партій. Також треба відмітити, що занижена ціна на робочу силу об'єктивно вела до підриву відтворення якості праці, розвитку трудового потенціалу.

Найбільш значущими формами є державна власність, державне підприємництво, податково-бюджетне регулювання, грошово-кредитна політика, прогнозування, програмування та планування. Складним питанням ДРЕ є перш за все питання меж. На думку О.Є. Новікова, питання про раціональні межі втручання держави в економіку можна визначити в такому положенні: держава має пом'якшувати негативні наслідки дії ринкового механізму, а при нагоді – їх усувати.

Носієм державних функцій виступає бюрократія. Як показує досвід різних країн, в прийнятті своїх рішень вона може керуватися суспільними інтересами, своїми власними (інтересами окремих підгруп бюрократії), інтересами, що в різній пропорції включають власні і суспільні інтереси. Підвищення орієнтації бюрократії на вирішення завдань, що відображають суспільні інтереси, інтереси соціально-економічного розвитку країни пов'язані з інституціоналізацією ДРЕ, бюрократії, її діяльності. На сучасному етапі ринкової трансформації економіки перед українським суспільством стоїть завдання перепроєктування інституту бюрократії за законами демократичних суспільств, підпорядкування діяльності бюрократії інтересам соціально-економічного прогресу країни, соціуму.

Література:

1. Процесс. Национальная философская энциклопедия. - [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://terme.ru/termin/process.html>.
2. Чернявська Є.І. Реструктуризація підприємства в умовах трансформаційної економіки : монографія / Є. І. Чернявська. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2004. - 264 с.
3. Новіков О.Є. Специфіка державного та ринкового регулювання національної економіки України. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/.../178.pdf>

Гісем А.В., Загородній С.В.

студенти

Науковий керівник - к.е.н., доцент **Ланченко Є.О.**

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Розвиток малого підприємництва в агробізнесі є важливим чинником забезпечення зайнятості сільського населення, формування ринку агропродовольчої продукції, зокрема по нішевих сільськогосподарських культурах. У сучасних економічних умовах виробнича діяльність більшості малих підприємств у вітчизняному аграрному секторі малоефективна, що пояснюється об'єктивними галузевими особливостями (залежність обсягів виробництва від природно-кліматичних умов, високий рівень витрат, тривалий термін окупності й т.д.), недостатня забезпеченість ресурсами, відсутність організації рекламної діяльності. У зв'язку із цим дослідження проблем становлення й стійкого функціонування малого підприємництва в аграрному секторі економіки є складним та актуальним науково-практичним завданням.

В аграрному секторі економіки існує низка особливостей розвитку підприємництва. Підприємництво сприятиме розширенню сфери прикладання аграрної праці, створенню нових можливостей для працевлаштування незайнятого сільського населення і вивільнених працівників з підприємств, що діють неефективно. Широкому розвитку малого підприємництва в аграрній сфері України заважають певні труднощі. Вони виникають через брак первинного капіталу в потенційних підприємців; малооб'єктної виробничої й обслуговуючої матеріально-технічної бази; належного правового захисту й певних юридичних гарантій підприємців з питань власності, розпорядження майном, отримання й розподілу доходів. Нині ухвалено законодавчі акти, що сприяють розвитку підприємництва на селі.

Для поліпшення ситуації, яка склалася на даний момент, пропонуємо такі шляхи розвитку малого агропідприємництва: створення нових фермерських

господарств на базі успішних сільських домогосподарств; розвиток приватних агрофірм і вирощування нішевих сільськогосподарських культур, зокрема гарбузів на отримання насіння та його продаж хлібобулочним і іншим компаніям, грибів і їх продаж у місцеві магазини тощо. Такий досвід є в одному з малих підприємств на Житомирщині, яке господарює на 500 га сільськогосподарських угідь. Його досвід можна дослідити й поширити таку практику в інші регіони країни. Таким чином можна частково подолати безробіття й деградацію виробничої та соціальної інфраструктури на селі.

В останні десятиріччя переконливо доведено високу біологічну цінність грибів, як харчового продукту, що включає унікальний комплекс поживних та лікарських речовин. Великий інтерес до культивованих грибів пояснюється тим, що вони значно безпечніші, ніж дикорослі. Особлива цінність грибівництва полягає в тому, що культивовані гриби успішно ростуть на субстратах, приготовлених з відходів сільськогосподарського виробництва і промисловості, побутових решток.

До недавнього часу потреба населення в цій продукції задовольнялась в основному за рахунок природних ресурсів. Однак після аварії на Чорнобильській АЕС значна частина території країни зазнала забруднення радіонуклідами, і площа місць збору грибів зменшилась. У порівняно чистих регіонах з кожним роком зростають техногенні та рекреаційні навантаження на лісові насадження - основні місця збору їстівних грибів, що стало причиною суттєвого зменшення їх урожайності. Через зазначені причини споживання населенням цього цінного продукту різко зменшилось. Як свідчить досвід багатьох країн світу, підвищити даний показник можна лише за рахунок вирощування грибів у спеціальних і пристосованих спорудах протягом року. Це дасть змогу збільшити кількість цінної високобілкової продукції і дозволить запобігти харчовим отруєнням, викликаним споживанням дикорослих грибів.

Україна має величезний потенціал для розвитку грибівництва. Нині у сільському господарстві країни існує велика кількість вільних приміщень, придатних для вирощування грибів, і робочої сили, які можуть бути використані у цій галузі. Наявна також необхідна сировина для приготування компостів. Є і наукова база для фундаментальних і прикладних досліджень та розробки необхідної документації з вирощування грибів. І поряд з традиційними для українського споживача печерицею і гливою, значні перспективи мають інші види їстівні та лікарські гриби: шийтаке, опеньок літній та зимовий, кільцевик, різні види гливи, трутовик лакований та інші. Майбутнім виробникам грибів забезпечений великий внутрішній ринок, який ще ненасичений продукцією. Розвиток цієї перспективної галузі сповільнює недостатня кількість інвестицій.

У 2017-2018 рр. в Україні в середньому річний обсяг виробництва грибів, який зосереджено в малих підприємствах агробізнесу, становить більше 14 тис. т. Сприяють розвитку виробництва грибів наявність дешевої сировини й відносно недорога робоча сила. Основними проблемами грибної галузі України залишаються порівняно невисока якість вирощеного гриба. Невисокі ціни на

продукцію, поряд з подорожчанням сировини та енергоносіїв, в останні роки зробили особливо актуальними питання енергоефективності функціонування грибних ферм. У відповідь на це спостерігається помітний рух в аспектах застосування більш дешевих, ніж газ, енергоносіїв, впровадження організаційних змін, посилення маркетингової складової. Підвищуються заробітні плати працівників, що супроводжується також поліпшенням умов праці та великою увагою керівництва до свого персоналу.

Глотов В.Р.

студент

Київський національний
університет імені Тараса Шевченка

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Зовнішньоторговельна діяльність України уособлює заходи щодо здійснення операцій з торгівлі товарами та послугами й побудована на партнерстві учасників (резидентів та нерезидентів країни) обміну. До того ж вона є важливою складовою товарного обігу, зовнішньоекономічної діяльності, економічної та зовнішньої безпеки держави [3].

Упродовж останніх двох років зовнішньоторговельний баланс України характеризується від'ємним сальдо, причиною чого було перевищення імпорту над експортом товарів на суму 9801,1 млн. дол. США (табл.1). За інформацією Державної служби статистики України, експорт товарів і послуг у 2018 р. становив 57118,4 млн. дол. США, імпорт – 62944,5 млн. дол., що відповідно на 8,6 та 14,3 % більше, ніж торік.

Таблиця 1.

Зовнішньоторговельний баланс України у 2017–2018 рр., млн. дол. США

	Експорт		Імпорт		Сальдо	
	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.	2017 р.	2018 р.
Усього (товари і послуги)	52579,5	57118,4	55080,6	62944,5	-2501,1	-5826,1
Країни СНД	10674,2	10710,3	12128,3	13884,2	-1454,1	-3173,9
Інші країни світу	41905,3	46408,1	42952,3	49060,3	-1047,0	-2652,2
у т.ч. країни ЄС	20157,6	23032,0	23330,2	26285,1	-3172,6	-3253,1
Товари	43264,7	47339,9	49607,2	57141,0	-6342,5	-9801,1
Країни СНД	6916,4	7027,0	11477,9	13211,4	-4561,5	-6184,4
Інші країни світу	36348,3	40312,9	38129,3	43929,6	-1781,0	-3616,7
у т.ч. країни ЄС	17533,4	20158,5	20799,4	23182,8	-3266,0	-3024,3
Послуги	10714,3	11854,8	5476,1	5806,2	5238,2	6048,6
Країни СНД	3763,9	3689,0	650,4	672,8	3113,5	3016,2
Інші країни світу	6950,4	8165,8	4825,7	5133,4	2124,7	3032,4
у т.ч. країни ЄС	3452,7	3900,2	2532,5	3104,6	920,2	795,6

Джерело [1].

Щодо географічної структури зовнішньої торгівлі України, то її основним торговельним партнером є Європейський союз, питома вага якого в експорті становить 42,6%, до того ж обсяги останнього у 2018 році порівняно з попереднім зросли на 15%. Обсяг імпорту з ЄС зріс на 11,5% - до 26285,1 млн. дол. США, а його частка у загальних обсягах імпорту склала 40,6%. Друге та третє місце у зовнішньоторговельному обороті України посідають відповідно Росія та Китай (табл. 2).

Таблиця 2.

Основні торговельні партнери України у 2018 р.

Експорт		Імпорт	
<i>Країна</i>	<i>Частка в експорті, %</i>	<i>Країна</i>	<i>Частка в імпорті, %</i>
Країни ЄС	42,6	Країни ЄС	40,6
Росія	7,7	Росія	14,2
Туреччина	5,0	Китай	13,3
Індія	4,6	Білорусь	6,6
Китай	4,6	США	5,2
Єгипет	3,3	Швейцарія	2,9
США	2,3	Туреччина	3,0
Молдова	1,7	Японія	1,3
Саудівська Аравія	1,6	Індія	1,1

Джерело: складено за [2].

Найбільшу питому вагу у товарній структурі експорту з України у 2018 р. мала сировинна продукція. Так, частка аграрної продукції склала 39,3%, недорогоцінних металів - 24,6%. У цілому, частка сировинних ресурсів в експорті є дуже високою – понад 70 %. Варто зазначити, що упродовж останніх 15 років зазначений показник був нижче 70 % лише у 2009, 2010 та 2017 роках. У імпортних поставках переважала продукція з високим ступенем переробки: мінеральні продукти (24,8%) і машини та обладнання (20,9 %).

Для того, щоб українські підприємства могли стати проміжними, а в ідеальних випадках і кінцевими ступенями в глобальних ланцюжках доданої вартості, необхідні політична стабільність, неухильне верховенство права, створення якісної логістичної інфраструктури та ефективне тарифно-митне регулювання [4].

Таким чином, проблема сировинного експорту наразі є надзвичайно актуальною для нашої країни та потребує розробки механізму забезпечення збільшення частки експорту готової продукції глибокої переробки.

Література:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Міжнародна торгівля товарами в Україні та євросоюзі. підсумки 2018 року [Електронний ресурс] // Економічний дискусійний клуб. – 2019. – Режим

доступу до ресурсу: <http://edclub.com.ua/analitika/mizhnarodna-torgivlya-tovaramy-v-ukrayini-ta-yevrosoyuzi-pidsumky-2018-roku>.

3. П'янова О. В. Зовнішня торгівля України: проблематика структурних змін та пріоритетів / О. В. П'янова, О. С. Ралко. // Економіка і суспільство. – 2016. – №5. – С. 65–71.

4. Як перейти від сировинного експорту до технологічного [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2773823-ak-perejti-vid-sirovinnogo-eksportu-do-tehnologichnogo.html>.

Гнатюк Ю.Ю.

студент

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕРНА В УКРАЇНІ

Найважливішою складовою агропромислового комплексу є зернова галузь, що визначає основу економічної безпеки країни. Зернове виробництво займає провідне місце в структурі аграрного сектору економіки України. Від рівня ефективності його розвитку залежить добробут населення, гарантування національної продовольчої безпеки, експортні можливості країни. Також Україна є одним з найбільших експортерів зерна в Європі. Для утримання позицій на міжнародній арені з продажу зерна, вітчизняним товаровиробникам необхідно постійно вкладати кошти у підвищення ефективності галузі, запроваджувати інноваційні технології з виробництва конкурентоспроможної продукції.

Зернове виробництво – це галузь, продукція якої завжди була, є і буде одним з найважливіших джерел багатства будь-якої держави. У світовому землеробстві зернові культури постійно домінували, а зерно й нині залишається найважливішим і стратегічним продуктом сільського господарства .

Ринок зерна являє собою систему товарно-грошових відносин, що виникають між його суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та використання зерна, на засадах вільної конкуренції, вільного вибору напрямів реалізації зерна та визначенні цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб'єктами ринку зерна є виробники зерна, підприємства по зберігання зерна, установи державного регулювання ринку зерна, суб'єкти заставних закупок, акредитовані біржі та інші.

На сучасному українському ринку зерна існують наступні проблеми [1, 2]:

1. Виробляється обсяг, набагато більший від потрібного для забезпечення хлібом і хлібопродуктами населення, і кожного року після жнив експортується значний обсяг зерна за низькими цінами одразу після жнив, а потім пізніше імпортується за набагато вищими цінами.

2. Крайній ступінь нерозвиненості експортної інфраструктури. На даний момент елеватори і порти переповнені зерном і відмовляються приймати зерно далі.

3. Інфраструктура експорту морем розвинена дуже погано. Водний шлях до портів Азовського та Чорного морів (по Дніпру) практично не діє; елеватори в річних дніпровських портах перебувають у жалюгідному стані; при проектуванні мостів можливість проходу барж, як правило, не враховується. Залізниця, фактично, залишається єдиним монопольним перевізником, і тому там спостерігається багато зловживань.

4. Вартість зберігання зерна на елеваторах є високою, інфраструктура зберігання є застарілою і неефективною, втрати при зберіганні також дуже високі. Українські елеватори часто зловживають своїм монопольним становищем.

5. Несталість і досить великі коливання цін на зерно. Це спричинене не тільки різницею попиту й пропозиції, а й двома іншими важливими причинами – обмінним курсом валют і світовою ціною на пшеницю.

6. Продуктивність урожаю є низькою, це спричинене застарілим обладнанням та технікою, неефективними методами ведення сільського господарства.

Щодо сучасного стану регулювання ринку зерна України та його основних тенденцій, наразі держава вдається до таких популярних механізмів, як квотування, обкладення експорту митами, інтервенцій, підтримки цін, заставних закупівель. При цьому рекомендованими (тобто ринковими) методами є:

- хеджування (для захисту від цінових коливань) і використання деривативів. Варто зазначити, що розвиток товарних деривативів має величезне значення для України. Використання деривативів може позитивно вплинути на ціни і їх стабілізацію, дати можливість використовувати майбутній урожай як заставу і правильно визначити стратегію купівлі-продажу;

- державні програми, спрямовані на підвищення ефективності роботи сектору;

- інші методи, що виключають адміністративний вплив, а також є прозорими і зрозумілими для всіх учасників ринку.

Література

1. Кириленко І.Г. Формування зернового ринку в Україні: стратегія розвитку / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. - 2017. - №9. – С. 79-84.

2.Худолій Л.М. Розвиток ринку зерна в Україні / Л.М. Худолій // Економіка АПК.- 2016. - № 9. - С. 59-66.

МОДЕЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ

Моделювання управління людським капіталом представлено комплексом теоретичних і економіко-математичних моделей, заснованих на використанні Закону загального розвитку системи, на дослідженні структури людського капіталу, функцій інноваційних змін, на застосуванні індексів розвитку, використанні традиційних моделей механізмів управління, моделі управління людським капіталом на основі синергії взаємовпливів.

Методологічними підставами формування та розвитку людського капіталу є дія форм прояву об'єктивного Закону загального розвитку системи, закономірностей соціалізації, соціалізації національного законодавства, ефекти візації соціально-економічного регулювання, оцінки рівня добробуту, ефективності використання капіталу, ефективізації інвестицій, які ґрунтуються на постулатах інноваційної теорії (Й.Шумпетера, Р.Солоу, С.Кузнеця, ін.), дії закону Туґа на-Барановського, спрямовані на обґрунтування необхідності цілеспрямованого втручання держави в економіку з метою її соціалізації, підвищенні ефективності діяльності економічних суб'єктів, зростання рівня життя населення країни, для реалізації пріоритетних програм інноваційного розвитку України.

Модель розвитку людського капіталу на засадах Закону загального розвитку системи виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між компонентами людського капіталу, які визначають рівень капіталу, його розмір, стан і співвідношення між достатністю бази системи (розміром базового капіталу) та необхідністю підвищення активності останнього для отримання ефекту зміни базової величини капіталу. Людський капітал в конкретних умовах історико-економічної дійсності перебуває в необхідному базово-стабільному стані, проте в залежності від ефективності його використання базова величина може отримати збільшення, зменшення (до знищення бази).

Модель формування людського капіталу—характеризує єдність складових людського капіталу як сукупного блага, з'ясовує внутрішньо необхідні, сталі, суттєві зв'язки між структурними складовими: колективним, суспільним і колективним благом (умовно-постійними компонентами)— та приватними благами (умовно-змінними компонентами), за яких процеси формування суспільного, колективного блага детермінують особливості формування приватних благ — фізіологічного, підприємницького, інтелектуального капіталу, ефектів суспільного спілкування, трансакційних витрат через механізм оцінки, нагромадження капіталу для підвищення трудової, соціальної, підприємницької, інтелектуальної, правової, економічної, інших видів активності. Базовий розмір суспільного і колективного блага визначено державним регулюванням в залежності від соціально-економічного стану

приватного блага. Відтворення людського капіталу відбувається на засадах Закону соціалізації, проявляється в розширенні масштабів планомірної, організованої діяльності, на засадах державно-приватного і соціального партнерства, цілісної системи регулювання – контролю використання ресурсів, індикативного планування, здійснення соціальних політик добробуту, «формування власності» робітників. Традиційно «соціалізація розглядається як становлення нового типу соціально-економічної системи. В цьому випадку, соціалізація людського капіталу - позитивний процес формування визначеного соціально-економічного стану людського капіталу (з врахуванням різних типів структури), при якому визначається співвідношення між: достатністю бази для існування системи та необхідністю підвищення активності системи для досягнення позитивного результату її розвитку). Закон соціалізації національного законодавства при формуванні людського капіталу виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між соціалізацією законодавчої бази національної економіки, в тому числі відтворення людського капіталу, – та підвищенням ефективності її функціонування, за яких процес соціалізації законодавчої бази економіки детермінує процес інноваційного відтворення людського капіталу через систему національних законів, нормативно-правових норм, нормативних актів. Закон ефективізації соціально-економічного регулювання розвитком людського капіталу виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між достатністю величини створеної бази для відтворення людського капіталу – та необхідністю ефективізації її формування відповідно мети, стратегії національного розвитку. Закономірність розвитку людського капіталу при оцінці впливу рівня ризику на інвестиційний дохід виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між елементами системи, що визначають рівень інвестиційних доходів, співвідношення між рівнем безризикових доходів та необхідністю інвестування для отримання позитивного ефекту зміни рівня безризикових доходів, премії за ризик. Закономірність розвитку людського капіталу при інфляційних впливах на інвестиційні доходи від його функціонування виражає внутрішньо необхідні, сталі, суттєві міжелементні зв'язки при визначенні загального номінального інвестиційного доходу, співвідношення між рівнем реального середньоринкового доходу від інвестицій в людський капітал та ефективністю регулювання інфляції, її передбачуваності. Моделювання добробуту включає три рівня розвитку інституціалізаційних, екологізаційних, інноваційних, соціалізаційних засад: по-перше, врахування тільки трудових чинників при формуванні трудового доходу, по-друге, врахування трудових чинників і доходів від власності; по-третє, трудових чинників, доходів від власності та суспільних благ (останні такого рівня, що саме вони визначають високий рівень життя населення країни на основі ефективного державного регулювання).

Враховуючи зазначене можливо зробити висновок, що економіко-математичні моделі формування рівня добробуту в країні ґрунтуються на визначеній структурі людського капіталу, активності використання компонентів останнього, формах, функціях інноваційних змін з врахуванням

особливостей організації суспільства та може бути використано з метою обґрунтування області ефективізації формування людського капіталу суб'єкта господарювання на будь-якому рівні управління.

Література:

1. Головніна О.Г Основи соціальної економіки. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2013. – 647с.

Голядинець Н.В.

студентка

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

СУЧАСНИЙ СТАН ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства є початковою ланкою всіх макро- та мікроекономічних ланцюгів. Від його ефективності залежать кінцеві показники галузі і успішність всієї виробничо-господарської діяльності підприємств. Стан ринку техніки, підвищення конкурентоспроможності продукції агропромислового комплексу насамперед залежить від розвитку аграрного сектору в Україні. Поточна економічна ситуація свідчить про недостатню оснащеність технічного парку. Україна щороку втрачає величезні обсяги врожаю через брак комбайнів. При цьому щорічна потреба в оновленні парку комбайнів не покрита навіть на третину, а співвідношення між новими і старими машинами становить приблизно «50 на 50».

Аналізуючи стан технічної бази сільського господарства, а саме комбайнів, спостерігається постійне збільшення технічного комбайнового парку. Попри нестабільність курсу національної валюти, аграрії все ж забезпечують себе якісною технікою, яка є кращою на ринку і зарекомендувала себе з самого початку. Українські аграрії хочуть мати на своєму складі високоякісні та надзвичайно продуктивні агрегати. За їх словами комбайн має бути оснащений сучасними інтелектуальними та інженерними рішеннями з автоматизації налаштувань, передовою системою очищення зерна, телеметрією з дистанційною сервісною підтримкою та найсучаснішою системою управління, оскільки вони планують використовувати землі довгостроково. А отже, щоб утримувати їх у хорошому стані, не трамбувати, не ущільнювати ґрунт, для компаній важливо мати якісну техніку з щадним впливом на землю [1]. На ринку компаній-виробників комбайнів упродовж останніх п'яти років спостерігається та ж сама тенденція. Лідерами на ринку є техніка фірми «John Deere» і бренду Claas з цілим рядом чудових агрегатів, їх моделі відповідають найвищим вимогам аграріїв і здатні зібрати максимально можливий урожай з будь-якого поля. Не менш надійні і високопродуктивні моделі брендів Case IH і

NewHolland [2]. Сьогодні аграрії надають перевагу універсальним зернозбиральним комбайнам які можуть одразу виконувати збирання пшениці, ячменю, кукурудзи, ріпаку, гірчиці, сої. Вони обирають агрегати із практичного розрахунку, щоб зібрати власний урожай і за можливості допомогти на жниввах іншим господарствам. За результатами моніторингу за 2014-2018 роки встановлено, що процес міграції техніки, в середньому, триває 32-55 днів. А оптимальні строки збирання - не більше двох тижнів. Згідно з даними українських наукових установ, в зв'язку з цим тільки на збиранні зернових культур втрати врожаю щороку складають близько 10%, або 6-6,5 млн тон.

За офіційними даними, чисельність мігруючої техніки в відокремлених загонах становить близько 4 тисяч. Є й інша, більш реальна цифра: понад 15 тисяч. З червня і до пізньої осені техніка мігрує з півночі і центру на південь, і навпаки. На полях Миколаївщини щороку працюють близько 500 таких найманих комбайнів, на Херсонській – 220. В окремих господарствах частка орендованих зернозбиральних машин становить 10-30%. При цьому щорічна потреба в оновленні парку комбайнів не покрита навіть на третину, а співвідношення між новими і старими машинами становить приблизно «50 на 50». Середнє навантаження на комбайн щорічно зростає: в 2016 році воно становило 188 га, то в 2018-му вже 217 га [3]. На підтримку агросектору в проекті держбюджету на наступний 2020 рік закладено 4,4 млрд грн. За станом на кінець липня 2019 року українським аграріям направили 261,1 млн грн часткової компенсації вартості за покупку сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва [4].

Отже, сучасний стан галузі потребує розробки ефективних заходів її матеріально-технічного забезпечення, пошуку джерел фінансування, впровадження в практику інноваційних моделей розвитку. Необхідне визначення інвестиційних пріоритетів для оновлення й розвитку матеріально-ресурсної бази, створення ринку технічних засобів аграрного сектору економіки.

Література:

1. Головні аграрні новини [Електронний ресурс] // Agronews.ua/. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://agronews.ua/>.
2. Найпопулярніші моделі імпортованих комбайнів в Україні [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://grozber.com/ua/news/najpopulyarnishi-modeli-kombajniv-v-ukra%D1%97ni>.
3. Україна щороку втрачає величезні обсяги врожаю через брак комбайнів [Електронний ресурс] // Пропозиція. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://propozitsiya.com/ua/ukrayina-shchoroku-vtrachaye-velychezni-obsyagy-vrozhayu-cherez-brak-kombajniv>.
4. Стан фінансування програм підтримки АПК у 2019 році [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka/stan-finansuvannya-program-pidtrimki-apk-u-2019-roci>.

Гуцул Т.А.
к.е.н., доцент
Рекротюк О.С.
студент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Ринок молока та молочних продуктів в Україні є однією із найважливіших та найбільш перспективних складових частин ринку АПК, який знаходиться у двадцятці найбільших світових виробників молока. Від його розвитку залежить забезпечення населення України життєво необхідними продуктами харчування, що виробляються з молока. Молочна галузь, до складу якої входять маслоробна, сироробна, молочноконсервна підгалузі, а також виробництво продукції з незбираного молока, на сучасному етапі є однією з провідних у структурі харчової індустрії України [1]. Продукція цієї галузі займає важливе місце у споживанні населення. Частка витрат на молочні продукти становить 15% від загальних витрат на харчування (це четверте місце після витрат на хлібобулочні, м'ясні, борошняні та макаронні вироби).

Нині функціонує близько 350 підприємств із переробки молока, з яких 80 виробляють 90% суцільномолочної продукції. У зв'язку зі значною конкуренцією на ринку можна виділити низку лідерів, які займають найбільші частки ринку: ДП «Лакталіс-Україна», ТОВ «Данон», ТОВ «Терра Фуд», ТОВ «Люстдорф», ПрАТ «Молочний альянс», ПрАТ «Вінницький молочний завод «Рошен», ТОВ «Група компаній «Альянс», ПАТ «Вімм-Білль-Данн Україна», ПрАТ «Комбінат «Придніпровський», ПрАТ «Тернопільський молокозавод» та багато інших. Керівництво цих підприємств вкладає значні кошти в модернізацію виробництва та поліпшення якості молока та молочних продуктів, слідкує та відповідно реагує на зміни кон'юнктури ринку, постійно поліпшує та розширює асортимент видів продукції для покращення процесу виробництва продукції, збільшення обсягів реалізації продукції та отримання чистого прибутку [2].

За даними Державної служби статистики України, чисельність корів в Україні в 2018 році зменшилася майже на 60 тис. голів – до 2,108 млн. Велика рогата худоба на фермах продовжує «вимирати», і з 1990 р. прослідковується поступове зниження її чисельності. Позитивним є зростання продуктивності виробництва молока українськими підприємствами, яка в 2018 р. досягла 6 тис. кг/корову [3].

За даними Державної статистики за перше півріччя поточного року в Україні було вироблено 1 млн т молочної продукції, а у червні - 186,6 тис. т. У структурі готової продукції найбільшу частку займає молоко та вершки різних видів і жирності - 48,2% з нього молока з жирністю до 1% - 221,5 тис. т (45,4%), молока вище 1% жирності - 236,9 тис. т (48,5%). Друга позиція у частці виробництва готової молочної продукції належить групі молочнокислих

товарів - йогуртам, кефірам, сметані та ін. - 20,8%. Їх у цей період було вироблено 210,3 тис. тон, а це на 1,2% більше, ніж в минулому році.

Ділять третю сходинку по об'ємах виробництва морозиво та сири. Так, морозиву належить 9,6% виробництва, що відповідало аналогічному періоду минулого року. А от виробництво сирів з їх часткою 9,5% продемонструвало падіння до 96,4 тис. тон, порівняно з минулим роком - 100,3 тис. т. Також скоротилося виробництво плавленого сиру до 13,5 тис. т (-1,8%). Стабільним залишилося лише виробництво свіжих неферментованих та кисломолочних сирів - 35,9 тис. т (+0,4%). Прогноз щодо виробництва сиру залишається негативним. Це зумовлено постійно зростаючим тиском на внутрішній ринок імпоротної пропозиції якісних сирів за конкурентною ціною з ЄС, передусім з Польщі. Допомогти поживавити виробництво сирів могла б зовнішня торгівля, проте вона в цьому році демонструє лише спад і не останню роль в цьому відіграє дефіцит сировини у переробці. Серйозних втрат зазнало також виробництво сухого знежиреного молока. За перше півріччя воно скоротилося на 20,9%, Така ситуація продиктована зовнішніми чинниками, основний з яких - зниження ціни на світових ринках. Додатковий тиск чинить також і нестача сировини на українському ринку, у зв'язку з чим переробникам доводиться переорієнтовуватися на інші, ситуативно більш вигідні експорторієнтовані продукти [4].

З кожним роком ринок молока і молочних продуктів України суттєво знижує обсяги експорту через втрату ринку збуту в окремих країнах СНД та поступово нарощує їх імпорт. Це негативно відображається як на українських підприємствах, які займаються виробництвом та переробкою молока (зумовлено зменшенням потужностей), так і на зовнішньоторговельному балансі.

Виходячи з наявних проблем, основними напрямками поліпшення стану молочного ринку України повинні стати:

1. Державна підтримка створення ферм великої рогатої худоби, що дасть змогу збільшити обсяги сировини, відповідно модернізація обладнання та поліпшення якості молочних продуктів;
2. Пошук та налагодження міжнародних зв'язків із країнами для експорту продукції, забезпечення належного транспортування молока та молочної продукції;
3. Створення інтегрованого та кооперованого виробництва (ефективна система менеджменту на підприємстві).

Література:

1. Степанчук С.О., Єфісько Ю.Ю. Стан та перспективи розвитку молочного ринку України. Економіка та держава. 2017. № 5. С. 99–102.
3. Офіційний сайт Держстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. В Україні скорочується виробництво експортних позицій молочних продуктів [Електронний ресурс] // Agronews. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://agronews.ua/node/141305>

Дзюменко О.О.

студентка,

Мірзоєва Т. В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПРОБЛЕМИ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ КУЛЬТУР І СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Агропромисловий комплекс є одним із основних секторів економіки України. На теперішній період у даному секторі працює четверта частина населення, зайнятого в національному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу.

За часів незалежності України аграрний сектор розвивається, в більшості, за рахунок великих агрохолдингів. В своїй діяльності великі сільськогосподарські компанії займаються вирощуванням тих видів рослин, які приносять найбільшу дохідність. Як наслідок, агрохолдинги завдяки своїм розмірам і відповідним економічним і політичним перевагам створюють монополію на сільськогосподарському ринку. Вони нівелюють конкуренцію на ринку землі й мають низку переваг над фермерськими та індивідуальними господарствами. Малі господарства просто не можуть конкурувати з великими компаніями, тому виникає все більше ніш, які займають саме малі виробники сільськогосподарської продукції. В даному випадку йдеться мова про такий напрям розвитку аграрної економіки для України як вирощування нішевих культур. Це є поки що відносно новим напрямком, що й формує високий рівень актуальності та цікаве поле для наукових досліджень.

Термін "нішеві культури" з'явився в аграрному лексиконі не так давно, хоча більшість цих культур вироблялися в Україні здавна, переважно для особистих потреб. На ринку нішевими називають культури, на які є ситуативний або постійний підвищений комерційний або соціальний попит, або продукцію, якої потребує вузький сегмент споживачів [1,2].

В основному до нішевих культур, сільгоспвиробники відносять більшість плодово-ягідних культур, горіхи, мускусний гарбуз, льон, гірчицю, часник, цибулю, просо, сорго, спельту, жито, кіноа, гречку, горох, квасоллю, рижій, а також органічні продукти. Однією з найважливіших особливостей нішевих культур є й те, що вони, дуже ресурсовитратні у вирощуванні (виробництві) й їхнє виробництво в більшості випадків складно або неможливо масштабувати [1, 2].

Виробництво нішевих культур, як і традиційних, має свої переваги й недоліки. Основними перевагами вирощування нішевих культур є:

- 1) висока рентабельність даних культур;
- 2) відсутність жорсткої конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках нішевих культур;

- 3) вирощування нішевих сільськогосподарських рослин дає можливість вирішувати багато агрономічних проблем: страхуватись від посухи або відновлювати ґрунт, урізноманітнювати сівозміни та покращувати фітосанітарний стан на полях;
- 4) більшість нішевих культур займають невеликі посівні площі, порівняно з традиційними;
- 5) диверсифікація виробництва як спосіб зменшити фінансові ризики підприємства на випадок неврожаю основних культур у господарстві [1,3].

До недоліків слід віднести:

- 1) те, що реальна рентабельність може виявитись нижчою за очікувану;
- 2) нестабільність попиту на більшість нішевих культур;
- 3) незначну кількість надійних і постійних ринків збуту;
- 4) велику ймовірність «технічних збитків»;
- 5) високу вартість посівного матеріалу та технологій вирощування [3].

Вважаємо, що з метою урівноваження позитивних і негативних моментів вирощування нішевих культур необхідно: 1) розробляти чіткий інвестиційний план; 2) ґрунтовно досліджувати ринки збуту з метою визначення найбільш затребуваних нішевих культур; 3) вивчати технології вирощування нішевих культур; 4) переймати досвід у досвідчених аграріїв, які вже вирощують нішеві культури [1, 3].

Отже, зважаючи на нестабільність розвитку села та сільського господарства, монопольне становище агрохолдингів, які обробляють більшість сільськогосподарських земель України та постійно вирощують рослини, що приносять найбільшу дохідність і дуже виснажують ґрунт – вирощування нішевих культур є одним із найперспективніших напрямків розвитку малих фермерських та індивідуальних господарств.

На сучасному етапі, сфера виготовлення нішевих культур стала популярна серед малих господарств, але велика кількість недоліків гальмує процес поширення цього сектору господарства. Тому для ефективного подальшого вирощування нішевих культур малим підприємствам необхідно: розробляти чіткий інвестиційний план; досліджувати кон'юнктуру ринку; вивчати технологію та досвід закордонних аграріїв.

Література:

1. Удова Л.О., Прокопенко К.О. Нішеві культури – нові перспективи для малих суб'єктів господарювання в аграрному ринку. Економіка сільського господарства. 2018. №3. С. 102-117
2. Володин С. Методичні засади фастплант-технологій швидкого виробництва нішевих культур. Agricultural and Resource Economics. 2017. № 4. С.43-56

3. Черевко І. Поняття нішевих культур та їхнє місце в диверсифікації сільськогосподарського підприємства. Теорія і методи наукових досліджень. 2018. № 1-2. С. 5-14

Дрепін А.В.
Київський національний
торговельно-економічний університет

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Базовими принципами, на яких ґрунтується вітчизняна бюджетна система є збалансованість, самостійність та субсидіарність. Доцільно розглянути конфігурацію доходної частини місцевих бюджетів з урахуванням зазначених принципів. Основною метою бюджетної політики держави є поступальне зростання рівня життя населення, у тому числі шляхом надання якісних публічних послуг. Модель бюджетної системи має забезпечувати максимальне наближення надання послуг освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення і захисту до безпосереднього споживача. При чому бюджетні повноваження розділені таким чином, що за бюджетними зобов'язаннями певного місцевого бюджету інші бюджети не несуть відповідальності, а принцип збалансованості вказує на потребу відповідності видаткової частини місцевого бюджету доходній. З огляду на зазначене, система формування доходів місцевих бюджетів, враховуючи універсальний підхід має гарантувати достатні обсяги надходжень для функціонування усіх без виключення територіальних громад. З метою підвищення рівня життя громадян країни при формуванні доходів місцевих бюджетів не варто посилювати вплив фіскальних факторів на збільшення рівня економічних диспропорцій між регіонами. Остання категорія існує внаслідок впливу інституційних, економічних, демографічних чинників. Завданням бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин є згладжування фінансово-економічного розриву між адміністративно-територіальними одиницями.

Податки є важливою складовою системи формування доходів місцевих бюджетів. За період 2009–2018 років середнє значення частки податкових надходжень у доходній частині місцевих бюджетів України складає 39,7 %. Важливо зазначити, що усереднене значення валового регіонального продукту (далі ВРП) на одну особу як агрегованого індикатору оцінки податкової бази за аналізований період суттєво різниться в розрізі регіонів. У м. Києві значення наведеного показника є максимальним, та у 7,67 рази перевищує показник Чернівецької області, який є мінімальним і у 3,92 рази більше за середньозважений показник по Україні. Крім того, у промислово розвинутих регіонах, зокрема Дніпропетровській, Харківській, Полтавській областях значення ВРП на одну особу більш як удвічі перевищують відповідні показники Чернівецької, Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської областей. Наведена ситуація слугує підтвердженням: а) відсутності

можливостей домінування місцевих податків у складі доходної частини місцевих бюджетів; б) доцільності інституційного обмеження використання механізму розщеплення податків між різними рівнями бюджетної системи; в) використання міжбюджетних трансфертів у якості інструменту фінансового вирівнювання соціально-економічного розвитку. В структурі податкових надходжень місцевих бюджетів найвище фіскальне значення належить податку на доходи фізичних осіб, питома вага якого у 2009–2018 роках склала 60,3 %. У відповідності до положень законодавства 75 % даного податку в частині доходів у вигляді оплати праці зараховується до доходної частини місцевих бюджетів, окрім бюджету м. Києва – до якого сплачується 40 % обсягу податку. Відносно рівномірний розподіл податкової бази у розрізі адміністративно-територіальних одиниць, висока точність прогнозування і планування обсягів надходжень податку, мотивація органів місцевого самоврядування у процесі легалізації оплати праці є логічними аргументами щодо зарахування надходжень цього податку до місцевих бюджетів. Водночас диференціація розміру заробітної плати, структура зайнятості та процеси внутрішньої міграції обумовлюють доцільність розщеплення надходжень податку між різними ієрархічними рівнями бюджетної системи. Частка місцевих податків в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів в межах аналізованого періоду коливалась від 1,2% до 28,8 %, що пов'язано із трансформаціями структури місцевих податків. Класичним прикладом наведеної категорії є майнові податки, належне адміністрування яких забезпечує суттєві обсяги надходжень органам місцевого самоврядування для реалізації функціональних повноважень. Проте відсутність належного досвіду справляння таких податків, недостатня інституційна спроможність податкових органів у даному питанні, неналежна взаємодія останніх з уповноваженими місцевими інституціями щодо адміністрування податкових баз, законодавчі обмеження сукупно знижують фіскальний ефект від майнового оподаткування в Україні. Достатньо важливу фіскальну значимість займає єдиний податок, у першому півріччі 2019 року його частка в структурі податкових надходжень місцевих бюджетів склала 12,8 %. Виважене регулювання граничних ставок податку для I та II груп платників, враховуючи динаміку економічного розвитку та інфляції сприятимуть зростанню ефективності податкового регулювання. Пріоритетом фіскальної політики в контексті трансформації архітекtonіки міжбюджетних відносин є посилення ролі власних доходів у формуванні бюджетів територіальних громад. До яких слід віднести місцеві податки і збори та неподаткові надходження. Емпіричний досвід свідчить, що виключно у розвинутих економіках із рівномірним розподілом ВРП присутня реальна бюджетна децентралізація і фінансово самодостатнє місцеve самоврядування. З урахуванням наведеного стратегічним завданням держави є елімінація дисбалансу соціально-економічного розвитку та створення інституційно спроможних територіальних громад.

Міжбюджетні трансферти є дієвим інструментом збалансування місцевих бюджетів та вирівнювання економічного розвитку територій, який

застосовується у всіх країнах світу. Їх частка у доходах місцевих бюджетів України є значимою, за останні десять років складає 53,2 %. За сучасних умов до складу трансфертів належать: освітня та медична субвенції, субвенції соціального спрямування, а саме на виплату уставлених законодавством соціальних допомог та на надання пільг і житлових субсидій населенню, субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад та розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, дотації тощо.

Дубовий В. І.
доктор с/г наук, професор
Житомирський національний агроекологічний університет
Адамович І.В.
аспірант,
Інститут агроекології і природокористування, м.Київ

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТІВ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

Враховуючи кліматичні умови України, вирощування та якісне зберігання свіжих овочів мають сезонний характер. Як свідчить історія, розвиток кімнатного квітництва почалась іще в Стародавньому Єгипті, адже на єгипетських спорудах (а їм більше 3000 років) залишили рисунки ваз із рослинами. Стародавні римляни навіть прикрашали свої будинки не тільки такими квітками, вирощуваними в підвісних корзинах, а створювали для них спеціальні теплиці накриті слюдою.

Пакстон в 1837 році побудував найбільшу для того часу оранжерею із скла і сталі [1], яка стала прообразом сучасних теплиць і оранжерей.

В основному конструктивними елементами теплиць були легкий металевий каркас і скло, в той же час такі елементи мають дуже високий ступінь тепловитрат. В зв'язку із цим, такі і нині діючі теплиці споживають енергоресурсів в 1,5-2,5 рази більше ніж кращі закордонні аналоги.

На тому рівні в основному залишились і технологічні елементи вирощування рослин, що негативно впливає на урожайність вирощуваних культур і порівняно високе використання тепла, енергоносіїв та води.

Слід відмітити, що при активному розвитку тепличних комбінатів не завжди враховувалися природно-кліматичні умови та наявність місцевих енергоносіїв[2].

В умовах України, особливо із середини квітня по вересень, у таких теплицях є тривалим та домінуючим, особливо в денну сонячну частину доби, сонячні перегріву, боротьба із якими спонукає до прийняття відповідних інженерних рішень, це дощування зовні теплиць, примусова вентиляція, системи дощувального охолодження повітря тощо[2].

Створення сучасного тепличного комплексу в інженерно-біологічному відношенні досить складне завдання, адже на рослину діє цілий комплекс параметрів зовнішнього середовища, які потрібно враховувати. Саме контроль і керування за такими параметрами можливо лише завдяки комп'ютерним системам[1].

Операючись на досвід світової практики вирощування овочевих культур в закритому ґрунті, що поряд із контролюючими комп'ютерними сучасними системами, інтенсивний розвиток забезпечується за рахунок і оптимізації параметрів огорожувальних конструкцій, інженерних систем, забезпечення технологічних процесів сприяння росту та розвитку рослин.

В силу конструктивних особливостей теплиць і кліматичних умов зони їх розміщення, в літню пору року не завжди можливим є вирощувати овочеві культури через надмірне надходження тепла завдяки тепличному ефекту. В зв'язку із цим нами було поставлено за мету вивчити особливості росту та розвитку овочевих культур умовах які б суттєво обмежили б проникнення сонячного освітлення в теплиці та оранжереї, що стримувало б підвищення температури повітря і ґрунту в зоні вирощуваних рослин особливо в сонячні дні доби[3].

Було прийнято рішення створити такі спеціальні споруди на базі не використовуваних тваринницьких ферм в колишньому ТОВ «Україна» с. Козин і Маслівському державному аграрному технікумі Миронівського району (2000-2003pp) ,які практично були аварійними, залишивши тільки стіни і побудувавши дах із плівки. Плівкою замінили віконне скло. Годівниці демонтували і завезли в такі приміщення відповідні матеріали для створення оптимальних умов для росту і розвитку рослин. Сумніви відносно того, що в цілому буде менше проникати світло завдяки непрозорим стінами (цегляним) - даремні, адже сонячне сяйво літньої пори активізує тепличний ефект, а тому загальна кількість, яка проникала в теплиці буде зниженою. Цегляні стіни обмежують проникання світла в зону рослин, це одна позитивна сторона цієї споруди, а інша – вони акумулюють тепло денної пори і випромінюють його в нічні години. Внутрішньої сторони стін білили вапном або крейдою з метою кращого відбивання сонячного світла. Слід відмітити, що інтенсивність освітлення денної сонячної літньої пори складає до 50 Клк, тоді як в такі споруди в цей же час проникає до 20 Клк, що оптимальною для овочевих культур.

Таким чином з метою економічно ефективного вирощування овочевих культур в умовах закритого ґрунту, нами розроблено і впроваджено принципіально нові енерго- і ресурсозберігаючі системи вирощування рослин, які включають в себе технічні рішення і технологічні прийоми щодо одержання екологічно безпечної продукції овочівництва, так як не використовується мінеральні добрива і хімічні засоби захисту. Такі об'єкти сприятимуть оптимізації світлового режиму вирощування росли шляхом максимально можливого використання природних світло-температурних умов

Література:

1. Патури Ф. Растения – гениальные инженеры природы, перевод с немецкого Ю.И.Куколева за редакцией Б.П.Степанова. М. «Прогрес». 1979. 312с.
2. Іваненко П.П., Прилипка О.В. Закритий ґрунт Іваненко П.П., Прилипка О.В. Київ «Урожай» 2001 358с.
3. Дубовой В.И. Энергосберегающее овощеводство фитотронно-тепличных комплексов/ Дубовой В.И. –К: Аграрна наука, 1999-64 с.

Жебка В.В.

к.е.н., професор
Національний університет
харчових технологій

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Включення в діяльність підприємств харчової промисловості все нових та нових інновацій, а також покращення інвестиційної діяльності цих підприємств складає якісне підґрунтя для розвитку даної галузі, а також створення здорової конкуренції в ній. Високі результати використання науково-технічної та інноваційної діяльності дозволяють створювати сучасні високоефективні технології та випускати на їх основі нові види виробів, що дозволяє забезпечити підвищення продуктивності праці, зниження собівартості продукції, підвищення її якості та конкурентоспроможності.

Харчова промисловість – складна імовірнісна система, до методів планування якої ставляться особливі вимоги. Реалізація цих вимог можлива шляхом розробки спеціальних методів для визначення наближених (найбільш вірогідних) значень обсягів ресурсів при моделюванні товарної стратегії господарства [1, 2]. Цей етап є важливим, тому що на ньому формується набір напрямків господарської діяльності підприємства, які дозволяють максимізувати досягнення цілей виходячи з профілю організаційних можливостей та прогнозу стану зовнішнього середовища, що передбачає формалізований опис усіх очікуваних змін.

Таким чином, закладаються для окремого підприємства умови оптимального сполучення позитивного синергічного ефекту і диференціювання продукції, застосованих технологій та сфер ринкового попиту, формується набір видів господарської діяльності, що формує практичну стратегію підприємства.

Дослідження свідчать, що більшість таких задач є постійними в щорічному циклі господарської діяльності підприємств, характеризуються ймовірними обмеженнями і можуть бути реалізовані методами стохастичного

програмування різних класів задач при оптимізації розміщення і спеціалізації виробництва, виробничої програми підприємств різних форм власності, поєднання галузей тощо. Застосування методів математичного моделювання забезпечує високий економічний ефект за рахунок оптимального використання суттєвозмінних факторів, які є на підприємстві в обмеженій кількості і характеризуються випадковістю [3].

З цією метою необхідно від задач лінійного програмування виду

$$M(x) = (C, x) \rightarrow \max, \quad (1)$$

при умові

$$Ax \leq B, \quad (2)$$

$$x \geq 0 \quad (3)$$

перейти до стохастичних задач з ймовірнісним обмеженнями виду:

$$P\left(\sum_{j=1}^n a_{y_j} x_j \leq b_j\right) \geq P, \quad (4)$$

де P – ступінь ризику та невизначеності.

Використання ієрархії економіко-математичних моделей дозволяє застосувати значно більшу кількість факторів (в сумі по всій економічній системі), ніж при автономних економічних моделях. Це, в свою чергу, дає можливість більш повно виявити існуючі взаємозв'язки між окремими складовими прибутку і на цій основі здійснювати інновації (оновлення) продукції і технологій, формувати набір важелів стабілізаційного характеру, адекватний рівню зовнішньої нестабільності. З іншого боку, розроблена система економіко-математичних моделей дозволяє більш чітко розмежувати факторні ознаки на об'єктивні (матеріальні) і суб'єктивні (організаційні).

В ринкових умовах для окремих підприємств це має важливе значення, адже основним мотивом постійного розвитку підприємства виступають мінливі індивідуальні і суспільні потреби, що реалізуються через економічні інтереси контрагентів ринкових відносин.

Таким чином, аналіз економіко-математичних моделей і синтез їхніх систем, побудова різноманітних підкомплексів складають найважливішу частину загальної теорії економіко-математичного моделювання.

Застосування економіко-математичних моделей для об'єктивної оцінки формування товарної стратегії підприємств різних форм власності в ринкових умовах дають не лише можливість зменшити ризик, запобігти банкрутству, але й досягти максимальної ефективності підприємства на довгострокову перспективу.

Література:

1. Рижмань Л.Д. Товарна політика комерційних підприємств: навч. посіб. / Л.Д. Рижмань, Д.І. Рижмань. – К.: Аграрна освіта, 2014. – 405 с.
2. Окландер М.А. Маркетингова товарна політика: навч. посіб. / М.А. Окландер, М.В. Кірносорова – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 208 с.

3. Руська Р.В. Економетрика: навч. посіб. / Р.В. Руська. – Тернопіль: Тайп, 2012. – 224 с.

Іванова С.М., Гурська Л.Л.
викладачі фінансово-економічних дисциплін
ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж»

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТІВ СПІЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Податкова система України потребує вагомого вдосконалення, особливо в цій частині, що стимулюватиме інвестиційну діяльність у країні, прискорить модернізацію національної економіки, підвищить її конкурентоспроможність та створить нові умови для вітчизняних та іноземних інвесторів. На сьогодні однією з найсерйозніших проблем в державі є надмірне податкове навантаження та визначення оптимального податкового рівня, що забезпечить стабільність та достатній дохід державного бюджету України. Відповідно до вітчизняного законодавства інвестування здійснюється у різних формах, серед яких особливу роль посідають інститути спільного інвестування (ІСІ). Інвестиційна діяльність інститутів спільного інвестування здійснюється через пайові інвестиційні фонди та корпоративні інвестиційні фонди. Ці суб'єкти є дуже специфічними і підпорядковуються певним законам та нормам, які повинні відповідати певним конкретним вимогам, крім того здійснюється постійний контроль з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

В Україні класичні з точки зору їх природи та функцій інвестиційні фонди почали створюватися після прийняття Закону «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року № 2299-III. З 1 січня 2014 року цей Закон втратить чинність згідно із Законом України «Про інститути спільного інвестування» від 5 липня 2012 року № 5080, а з 12 жовтня 2013 року до цього Закону внесені зміни згідно із Законом України від 6 липня 2012 року № 5178-VI [1].

Згідно з даними Української асоціації інвестиційного бізнесу станом на 25.09.2019 року із 1 306 інститутів спільного інвестування 1 135 є саме венчурними ІСІ. Податковим кодексом України передбачено, що будь-які доходи від діяльності інституту спільного інвестування звільняються від оподаткування податком на прибуток. Тобто в той час як більшість юридичних осіб на загальній системі оподаткування повинні оподатковувати свій прибуток за ставкою 18%, прибуток інвестиційного фонду від оподаткування звільнений.

Основою в побудові моделей більш ефективного податкового планування залишається пільга з податку на прибуток підприємства. Відповідно до пункту 141.6 статті 141 Податкового Кодексу України (далі ПКУ) від податку на прибуток звільняються будь-які засоби спільного інвестування. Зокрема, це кошти, які вносяться засновниками і учасниками

Корпоративного інвестиційного фонду (КІФ) в статутний капітал і активи фонду. Податок на прибуток не потрібно платити також з доходів від операцій, які здійснюються з активами ІСІ. Податкову пільгу мають різні види доходу від діяльності ІСІ до яких відносять відсотки за позиками, які КІФ або пайовий інвестиційний фонд (ПІФ) можуть надавати компаніям-акціонерам фонду; орендна плата, яку може отримувати ІСІ, якщо його актив зданий в оренду; роялті, які можуть бути перераховані корпоративному фонду, якщо на фонд оформлені права на інтелектуальну власність тощо [2].

Відповідно до п.4 ст. 48 закону «Про Інститути спільного інвестування» корпоративний інвестиційний фонд може надавати процентну позику юридичній особі-учаснику фонду, якщо цей учасник володіє більш ніж 10% акцій фонду. Позичальник буде платити відсотки за використання позикових коштів КІФу, при цьому податок на прибуток з них не буде стягуватися, оскільки сума по обслуговуванню боргу буде включена до валових витрат. КІФ також звільнений від сплати податку на прибуток з отриманих відсотків, так як ці відсотки є прибутком фонду. Таким чином, включення КІФ в корпоративну структуру великого підприємства або групи компаній може бути використано як альтернатива дорогому банківському кредитуванню. Підрозділи холдингу, що потребують грошові кошти, зможуть отримати позики від КІФ на поточну господарську діяльність, а сплачені відсотки за користування позикою можна віднести на валові витрати по поточній діяльності. Корпоративний фонд може використовувати отриманий дохід на здійснення подальшої інвестиційної діяльності без податкових наслідків.

Корпоративний фонд може отримувати орендну плату за надання власних основних засобів в оренду, а саме землю, засоби виробництва. Орендар має право відносити орендні платежі на валові витрати, а фонд звільнений від сплати податку на прибуток. Проте, варто відмітити, якщо фонд має пільгу з податку на прибуток, однак операції по здачі нерухомості в оренду обкладаються ПДВ за ставкою 20%, згідно зі ст. 185 ПКУ. Слід зазначити, що відповідно до пп.5 п.180.1 статті 180 ПКУ компанії з управління активами виключені з переліку платників ПДВ, тому ІСІ, як правило, теж не є платниками ПДВ. Фонди можуть підпадати під оподаткування ПДВ, тільки якщо будуть здійснювати певні операції. Будь-який дохід, що накопичується в КІФ, звільняється від податків, поки ці гроші залишаються у фонді. Податкові наслідки з податку на прибуток або ПДФО наступають якщо: а) фонд приймає рішення про розподіл отриманого прибутку між учасниками, виплати дивідендів; б) у разі ліквідації фонду (завершення терміну дії фонду) [2].

Отже, спостерігається значне стимулювання ринку спільного інвестування. Для подальшого розвитку інститутів спільного інвестування ключовим фактором має стати удосконалення оподаткування фінансової сфери, відмова від збільшення податкового навантаження, а також забезпечення прозорості діяльності інститутів спільного інвестування. як платників податків.

Література:

1. Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI «Про інститути спільного інвестування»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.

2. Оподаткування у сфері спільного інвестування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.uaib.com.ua/abcpeople/abetka_isi/6124.html](http://www.uaib.com.ua/abcpeople/abetka_isi/6124.html)

Ільків Л.А.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ВІДЧУЖЕНІ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ

Чорнобильська аварія стала подією великого суспільно-політичного значення для всього світу.

Загальна сума збитків України від Чорнобильської аварії оцінюється у 198,42 млрд. дол. США. Значна частина опосередкованих втрат (в промисловості, сільському господарстві, тощо) та таких, що виникли в результаті дострокового виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС (178,25 млрд. дол. США.), стали найбільш відчутними для економіки України [1].

В результаті аварії відбулася стрімка евакуація населення та було встановлено зону відчуження, тобто заборонену для вільного доступу територію, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами. Відчуженими землями в Україні є 30-кілометрова чорнобильська зона. Наразі актуальними є дискусії щодо еколого-економічних перспектив використання цих земель.

Земельні, водні та лісові ресурси зони відчуження, які виконують функцію природного бар'єра на шляху розповсюдження радіоактивного забруднення за її межі, потребують постійного контролю, обслуговування і використання з дотриманням вимог радіаційної безпеки [2].

Екологічна небезпека в зоні відчуження зумовлена не лише наявністю ядерно- та радіаційно-небезпечних об'єктів і загрозою поширення радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи на значну територію, а й можливістю виникнення таких катастрофічних явищ, як лісові пожежі, неконтрольоване підтоплення та осушення ґрунтів, інших негативних процесів у довкіллі. У той же час зона відчуження є осередком національних духовних і культурних цінностей, у якому зберігаються об'єкти культурної спадщини.

Діяльність у зоні відчуження провадиться за такими напрямками: підтримка бар'єрної функції; безпечне поводження з радіоактивними відходами; очищення та дезактивація забрудненої території.

В умовах необхідності відродження територій регіону, постраждалих внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС існує гостра необхідність максимальної активізації роботи у напрямі сприяння переходу зазначених територій на траєкторію сталого соціально-економічного розвитку. Є наразі велика необхідність розробки комплексної програми забезпечення сталого соціально-економічного розвитку радіаційно забруднених територій регіону. Така програма має бути зосереджена на реалізації заходів, які б у найближчій перспективі дали можливість забрудненим територіям сформувати власний економічний потенціал, що стане основою їх подальшого розвитку. Це завдання може бути вирішено за допомогою реалізації інноваційних проектів, спрямованих на розвиток постраждалих територій, створення виробництв, що забезпечать випуск рентабельної продукції.

Одним із найбільш перспективних із таких проектів є започаткування вирощування на території забруднених районів енергетичних культур з організацією подальшого їх використання для виробництва біопалива (паливні пелети, гранули), будівельних матеріалів та інших цілей.

Чорнобильську зону розвиватимуть як заповідник, і, водночас, як промисловий майданчик. Про таку стратегію перетворень зони відчуження заявляє її керівництво. Водночас екологи побоюються додаткових ризиків від переробки й захоронення ядерних відходів на цій території, а експерти вважають, що більшість нових проектів на чорнобильській землі організувати складно, і тому це питання досить віддаленого майбутнього. Між тим, заповідний об'єкт біля Чорнобиля вже створено. Уряд планує розвивати цю територію в різних напрямках [3]. Головні з них – це створення заповідних територій на менш забруднених землях. Чорнобиль став рекреаційною територією для флори та фауни. На даний момент, на території Зони відчуження та суміжних із нею землях є багато рідкісних видів рослин та тварин, які з'явилися після зменшення антропогенного навантаження (зупинилися підприємства, зменшилась кількість населення, тощо).

На самій же території ЧАЕС і навколо неї передбачають розвиток інфраструктури з переробки та зберігання радіоактивних відходів. Крім того, планується будівництво в зоні відчуження установок зі спалення деревини, вирощування сільськогосподарських енергетичних культур (ріпаку, швидкозростаючої верби тощо) і розміщення виробництва із їх переробкою.

Ряд енергетичних культур здатні відроджувати деградовані ґрунти, поліпшувати якість землі, зменшувати радіаційне забруднення ґрунту. Таким чином, започаткування масштабного проекту з виробництва та переробки енергетичних культур (міскантус, енергетична верба, ріпак, сорго та ін.) на території радіаційно забруднених територій може забезпечити досягнення комплексу економічних, соціальних та екологічних цілей та на цій основі сприяти переходу зазначених територій на траєкторію сталого соціально-економічного розвитку.

Чимало екологів позитивно оцінюють ідею заповідника в Чорнобильській зоні, натомість бачать загрозу в розвитку індустрії поводження з радіоактивними відходами.

За період до 2050 року площа покритої лісом території Зони зросте до 65-70%. Ці зміни повинні створити стійкий рослинний покрив. Значна частина Чорнобильської зони не може використовуватися ніколи, через забруднення радіоактивними речовинами з довгим терміном розпаду [4]. Звичайно, це має бути враховано в концепції розвитку зони відчуження.

На нашу думку, щоб в подальшому здійснювати розвиток та відродження Чорнобильської зони відчуження, потрібно для початку чітко зрозуміти характер навколишнього середовища в якому будуть працювати науковці та відпочивати туристи, враховувати його особливості та властивості. Необхідно зрозуміти і розраховувати екологічні та економічні ризики і вигоди від реалізації проектів реабілітації чорнобильської зони.

Література

1. Чому нас навчив Чорнобиль: від трагедії до перспектив. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uatom.org/index.php/2015/09/29/chomu-nas-navchuv-chornobyl-vid-tragediyi-do-perspektyv/>
2. Концепція реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи від 18 липня 2012 р. № 535-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/535-2012-p.
3. Деякі актуальні екологічні проблеми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Газета «Соціальний захист» – 2011 р. – №3. – С.13-16.[Електронний ресурс]. Режим доступу: library.kr.ua
4. І через чверть століття не зменшилася гострота чорнобильських проблем. Газета «Надзвичайна ситуація» – 2010 р. – №4 – С.28-30. [Електронний ресурс]. Режим доступу: library.kr.ua

Ільченко Д.О.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ «ОЛСАН»

Однією з найпріоритетніших галузей сільського господарства України є зернова. Вона забезпечує близько 25% валової продукції та 36% прибутку від виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції регіону. Зернова продукція – це сировина для виробництва продовольства рослинного і тваринного походження, а відтак від функціонування зернової галузі залежить розв'язання проблем продовольчої безпеки держави. Водночас високі врожаї

зернових культур дають змогу нарощувати обсяги експорту на тлі постійно зростаючого попиту на світовому ринку та займати досить високі позиції серед світових експортерів зернових [3].

Розглянемо економічну ефективність вирощування зернових культур на прикладі фермерського господарства «Олсан» у таблиці 1. У фермерському господарстві «Олсан» показники економічної ефективності вирощування зернових культур у 2018 р. значно погіршилися в порівнянні з 2016 р. Зниження ефективності поточних витрат виробництва, продуктивності праці, використання наявних виробничих засобів привело до зменшення виручки від реалізації продукції, чистого прибутку і, відповідно, рівня рентабельності, що свідчить про негативні процеси у господарстві.

Таблиця 1

Економічна ефективність вирощування зернових культур у фермерському господарстві «Олсан»

Показник	2016 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Валовий прибуток від реалізації продукції, тис. грн	1394,4	1180,1	84,6
Чистий прибуток, тис. грн	1157,2	516,5	44,6
Вартість валової продукції, грн:			
• на 1 га с.-г. угідь	17,11	13,68	79,9
• на 1 середньорічного працівника	369,3	294	79,6
• на 1 грн основного капіталу	7,11	1,2	16,9
• на 1 грн виробничих витрат	1,18	1,09	92,4
Виручка від реалізації продукції, грн:			
• на 1 га с.-г. угідь	16,6	13,7	82,5
• на 1 середньорічного працівника	358,39	294,06	82,05
Валовий прибуток, грн:			
• на 1 га с.-г. угідь	6,5	5,5	84,6
• на 1 середньорічного працівника	139,4	118,0	84,6
Чистий прибуток, грн:			
• на 1 га с.-г. угідь	5,4	2,4	44,4
• на 1 середньорічного працівника	115,7	51,6	44,6
Норма прибутку, %	89,9	13,8	X
Рівень рентабельності підприємства, %	29,41	15,72	X

Пріоритетними шляхами підвищення ефективності виробництва зерна у фермерському господарстві «Олсан» мають бути: удосконалення сівозмін, підвищення урожайності зернових культур, покращення умов праці за рахунок інтенсифікації виробництва, що призводить до зниження собівартості продукції і покращення використання усіх задіяних ресурсів підприємства, перегляд цінової політики і каналів збуту продукції [4].

Підвищення рівня ефективності виробництва зерна є найважливішим завданням, розв'язання якого повинно здійснюватися не тільки на державному, але й на регіональному рівнях, де вирішуються питання забезпечення населення продуктами харчування [2].

Для ефективного та конкурентоспроможного ведення зернового виробництва важливим є: застосування різноманітних методів і важелів управління процесами реорганізації; здійснення реструктуризації і сегментації виробництва; інвестування фінансових, матеріально-технічних ресурсів у галузь; кооперування й інтегрування фінансових та матеріально-технічних зусиль як по горизонталі, так і по вертикалі [1].

Література:

1. Авраменко Т.П. Підвищення конкурентоспроможності та якості зерновиробництва в Україні / Науковий вісник Херсонського державного університету Випуск 11. Частина 1.- 2015.- с.49-53

2. Горпинич О.В. Економічна ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/Portal/Soc_gum/Vbumb/2016_3/10.pdf

3. Економічна ефективність вирощування сучасних сортів пшениці озимої в умовах північного степу України / [В.О. Компанієць, М.М. Солодушко, А.О. Кулик] // Вісник ПДАА. – 2015. – № 4. – С. 81–85.

4. Єфремова Н.О., Корнієнко В.Ю. Підвищення ефективності виробництва зерна [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnau_ekon/2015_11/pdf/12.pdf

Карпук А.І.

д.е.н., професор

ВП НУБіП України Боярська ЛДС

Лицур І.М.

д.е.н., професор

ДУ ІЕПСР НАН України

УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В умовах пошуку шляхів та засобів забезпечення подальшого розвитку економіки України, інтеграції до європейського та світового господарського простору та формування конкурентоспроможних територій все більшого

значення набуває запозичення досвіду ефективного управління природними ресурсами в Європі. Тому на всіх рівнях державного управління виникла необхідність трансформації організаційної структури управління природними ресурсами в інноваційних напрямках з урахуванням перш за все процесів децентралізації та у зв'язку з цим – зміни функцій, механізмів і повноважень щодо сталого розвитку територій, а також досягнення сталого соціально-економічного розвитку України.

Вирішення проблеми трансформації організаційно-економічної структури інноваційного управління природними ресурсами в нашій державі для забезпечення ефективного євроінтеграційного процесу спрямоване на поєднання високої ефективності використання природних ресурсів з їх максимальним збереженням, орієнтоване на підтримку відтворювальних соціально-економічних процесів та формування фінансової стійкості територій. За умов підключення країни до процесів інтеграції і глобалізації наздоганяючі та мобілізаційні стратегії економічного зростання стали неефективними. Виникла необхідність у фундаментальних модернізаційних техніко-технологічних змінах, що мають охоплювати усі сторони соціально-економічного розвитку країни. Під впливом останніх трансформується економічна організація суспільства, розвиваються нові технології управління природними ресурсами, з'являються різноманітні інноваційні структури як ефективні форми інтеграції науки і виробництва, і перш за все - територіально-виробничі та наукові комплекси типу технопаркових структур.

Відповідно до сказаного вище, розроблено алгоритм інституціональних перетворень в ході децентралізації в управлінні природними ресурсами, що включає в себе по-перше - ідентифікацію природних об'єктів, що залучаються в процес УПРМГ; по-друге – визначення їх статусу з відповідними правами щодо нього державних та територіальних органів влади і самоврядування; по-третє – ідентифікацію та інституціоналізацію прав територій і держави щодо природних ресурсів; по-четверте – створення відповідних інститутів господарювання і природокористування – муніципальних корпорацій, рад регіонального розвитку, кластерів-корпорацій, проектних компаній та інших структур відповідального використання природних активів; по-п'яте – передача їм на основі норм права і відповідних юридичних документів відповідних прав залучення природних ресурсів до господарського обігу.

Загальним недоліком децентралізації владних повноважень у ЄС є збереження залежності субнаціональних рівнів від субсидій з боку центрального уряду для здійснення тих програм, які не підтримуються фінансуванням зі сторони ЄС. Тобто адміністративна децентралізація не була доповнена фіскальною: регіональні та місцеві органи управління досі мають обмежені права щодо встановлення податків і зборів, а зростання обсягу їх компетенцій (відповідно до вимог та порад ЄС) не було узгоджене з прийняттям відповідних рішень щодо надання достатніх коштів для виконання покладених обов'язків.

Основні заходи з реалізації пріоритетів євроінтеграційної трансформації структури управління природними ресурсами з переходом до комунально-рентної та перспективним орієнтиром на комунальну модель використання природних активів територіальних громад на принципах "належного врядування" є: ефективне розмежування управлінських повноважень між державними і регіональними органами влади щодо місцевих економічних активів, включаючи природні ресурси; забезпечення безпеки і інтересів держави та регіонів й дотримання законності і конституційних прав громадян у процесі децентралізації управління економікою; створення механізму відповідальної передачі (делегування) повноважень в управлінні, володінні та розпорядженні природними активами від вищих до нижчих територіальних рівнів управління природокористуванням; формування на регіональному та муніципальному рівнях ефективних управлінських структур, що забезпечують розвиток територіальної економіки на механізмах договірного співробітництва, державно-приватного та публічно-приватного партнерства, корпоративної соціальної та екологічної відповідальності тощо; створення на базі місцевих природних та інших активів висококонкурентних виробництв і кластерів через посилення ключових компетенцій регіонів у використанні унікальної місцевої природно-ресурсної бази, включаючи земельні, водні, природно-рекреаційні, лісові, морегосподарські, кліматичні, ландшафтні, мінерально-сировинні та інші ресурси.

Виходячи зі сказаного запропоновано поетапний алгоритм впровадження інноваційного фінансово-економічного механізму децентралізованого управління природними ресурсами в євроінтеграційних умовах, що включає субсидіарні, фіскальні податкові та концесійні механізми державно-приватного партнерства; удосконалено європейські теоретико-методологічні підходи до децентралізованого управління природно-господарською діяльністю господарством як заміщення в інституціональному та функціональному аспектах централізованої державної влади і управління системою місцевої влади і самоврядування, що реалізується самоврядними територіальними громадами та їх об'єднаннями.

Колодяжна М.О.

студентка

Науковий керівник – к.е.н., доцент **Гуцул Т.А.**

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Для кожного підприємства важливе значення має не тільки забезпечення ресурсами, які необхідні для досягнення поставлених цілей, але й стратегічний розвиток на перспективу, без якого неможливе ефективне функціонування в ринковому конкурентному середовищі.

Термін «стратегія» використовується нині в багатьох сферах суспільного життя. Її розуміють як систему організаційно-економічних заходів для досягнення довгострокових цілей підприємства [1].

Формування стратегії розвитку підприємства дає змогу визначити як підприємство буде функціонувати на ринку та розробити різноманітні варіанти розвитку із врахуванням умов зовнішнього середовища (розвиненість галузі, кількість конкурентів та їх позиції, характеристика та прибутковість ринку тощо) та внутрішнього середовища (потенціал підприємства, технічне оснащення, якість, ціна, продукція, фінансування, ресурси, персонал тощо), характер їх змін; визначити мету діяльності та оцінити стратегічні конкурентні переваги.

Усі відомі на сьогодні стратегії розвитку підприємств можна об'єднати у певні групи, але будь-яка стратегія, обрана конкретним підприємством, завжди буде носити індивідуальний характер так як вона формується і впроваджується під впливом багатьох чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, як ми зазначали вище. Однак, не зважаючи на це, підприємства часто визначають загальні (базові) стратегії підприємства, надають їм певні назви та характеризують їх на основі спільних рис, що їм притаманні. До них відносять:

I. Стратегії зростання: стратегія посилення позиції на ринку, стратегія розвитку ринку та стратегія розвитку продукту.

II. Стратегії стабілізації: стратегія захисту частки ринку, стратегія підтримки виробничого потенціалу та стратегія модифікації продукції.

III. Стратегії реструктуризації: стратегія зростання через придбання, стратегія продуктово-ринкової переорієнтації, стратегія організаційних змін.

IV. Стратегії скорочення (спаду): стратегія скорочення витрат, стратегія «збирання врожаю», яка передбачає відмову від погляду на бізнес, як на довгострокову діяльність на даному ринку, стратегія скорочення діяльності та стратегія ліквідації, яка являє крайній випадок стратегії скорочення і застосовується у випадку коли підприємство з різних причин не може продовжувати даний вид бізнесу.

Наведені групи стратегій звичайно не можна вважати повністю завершеними, вони можуть бути доповнені і іншими стратегіями.

Процес формування стратегії включає в себе вияв потенційних можливостей і погроз зі сторони зовнішнього середовища компанії, оцінку ризиків і можливих альтернатив середовища. Крім цього, перш ніж прийняти будь-яке стратегічне рішення, необхідно оцінити усі сильні і слабкі сторони організації, а також наявні і доступні ресурси. Необхідно об'єктивно оцінювати здатність компанії використовувати існуючі можливості і протистояти ризикам.

Стратегічна альтернатива, яка базується на відповідності існуючих ринкових можливостей і здатності фірми ефективно функціонувати при заданому рівні ризику, буде розглядатися як економічна стратегія. Розрізняють такі етапи опрацювання моделі корпоративної стратегії, а саме:

1) перший етап, на якому здійснюється усесторонній аналіз внутрішнього стану компанії;

- 2) другий етап, на якому формулюються стратегічні альтернативи;
- 3) третій етап, на якому відбувається оцінка відібраних стратегічних альтернатив;
- 4) четвертий етап, на якому здійснюється вибір однієї або декількох найкращих стратегій [2].

Отже, вибір стратегії розвитку є важливим елементом стратегічного управління підприємством та необхідним інструментом досягнення підприємством своїх цілей.

Література:

1. Селезньова Г.О. Стратегія підприємства : навч. посібн. / Г.О. Селезньова. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2007. – 240 с.
2. Берницька Д.І. Стратегія підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль. 2012, С.123-124.

Корчевська Л.О.

д.е.н., професор

Бохліна І.О.

магістрант

Ломакіна О.С.

магістрант

Херсонський національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК БІЗНЕС-ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ

Економічна безпека підприємства представляє собою систему, яка складається із сукупності бізнес-процесів, які є її каркасом. А управління підприємством є не що інше, як управління сукупністю бізнес-процесів. Завдяки виявленню, попередженню та нейтралізації загроз можна досягти мети – забезпечення ресурсів і бізнес-процесів підприємства.

Дослідження різних класифікацій видів бізнес-процесів дає можливість виявити їх недоліки, якими є: відсутність єдності у визначенні класифікаційних ознак і виділення неважливих ознак як головних. Тому запропоновано класифікацію видів бізнес-процесів.

1) *У залежності від ланцюжка створення цінності.* Розподіл на первинні процеси (внутрішня логістика, виробничий процес, зовнішня логістика, маркетинг і продаж, післяпродажне обслуговування) та допоміжні процеси (інфраструктура компанії, розвиток технологій, управління людськими ресурсами, матеріально-технічне забезпечення) запропоновано М. Портером і В. Міллером за критерієм ланцюжка створення цінності. Межі бізнес-процесів знаходяться там, де формується додана вартість (споживча цінність) вихідного продукту.

2) *У залежності від місця в організаційній структурі.* Горизонтальні процеси протікають у межах одного рівня, а вертикальні процеси – у межах двох і більше вертикальних рівнів. Інтегровані процеси відображають комбінацію перших і других.

3) *У залежності від ієрархії цілей.* Процеси вищого рівня спрямовані на реалізацію стратегічних цілей підприємства, процеси середнього рівня – на реалізацію тактичних цілей, а процеси нижнього рівня – на оперативні цілі.

4) *У залежності від меж підрозділу.* Наскрізні процеси (міжфункціональні) перетинають межі підрозділів, які мають різну функціональну та адміністративну підпорядкованість. Так як підрозділи не можуть бути окремими один від одного і вони є елементами однієї системи, то більшість бізнес-процесів є наскрізними. Процеси у межах підрозділу є внутрішньо функціональними.

5) *У залежності від цільової спрямованості.* Процеси, що спрямовані на зовнішнє середовище (стратегічні), орієнтовані на взаємодію із зовнішнім оточенням, і відповідно, на узгодження інтересів зі стейкхолдерами. Процеси, що спрямовані на внутрішнє середовище, орієнтовані на підвищення ефективності управління та формування важелів управління. Технічні процеси орієнтовані на автоматизацію та стандартизацію.

6) *У залежності від перебігу у часі.* Безперервні (циклічні) процеси виконуються постійно або неодноразово повторюють одні і ті ж дії (наприклад, виробництво продукції або її збут). Періодичні процеси виконуються час від часу і не завжди з однаковим періодом (наприклад, різні контрольні заходи або аудит підприємства). Одноразові процеси організації являють собою разові проекти (наприклад, інвестиційні проекти або розроблення продукції).

У межах нашого дослідження в основу бізнес-процесу «економічна безпека підприємства» закладений принцип забезпечення основних та підтримуючих бізнес-процесів, тобто гарантування створення доданої вартості (споживчої цінності). Ресурси же потрапляють до зони організаційної та економічної відповідальності власника конкретного бізнес-процесу. Сам бізнес-процес виконується у відповідності з управлінськими директивами з постановкою мети. Тобто економічна безпека охоплює весь комплекс функцій управління на рівні кожного бізнес-процесу та підприємства в цілому. Також він є центром накопичення професійних компетенцій, який повинен задіяти учасників і власників основних та підтримуючих бізнес-процесів для прийняття узгоджених і колегіальних рішень (табл. 1).

Виходячи із наведеної класифікації, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства є бізнес-процесом, який можна характеризувати як: процес управління; вертикальний процес; процес вищого рівня; наскрізний процес; процес, що спрямований на зовнішнє і внутрішнє середовище; безперервний процес.

Економічна безпека підприємства як бізнес-процес управління

Бізнес-процес	Ресурси	Власник бізнес-процесу
<i>Основні</i>		
Маркетинговий	Ринкові	Комерційний директор, директор з продажу
Виробничий	Матеріальні	Директор з виробництва
Логістичний	Матеріальні та інформаційні	Директор з логістики
<i>Підтримуючі</i>		
Фінансово-інвестиційний	Фінансові	Бухгалтер, фінансовий директор
Інформаційний	Інформаційні	Директор служби інформаційної безпеки або інформаційно-аналітичної служби, служби охорони
Персоналу	Кадрові, інтелектуальні	Директор по персоналу

Таким чином, економічну безпеку підприємства можна розуміти як бізнес-процес, який впливає на сукупність основних та підтримуючих бізнес-процесів, що використовують ресурси, а також впливає на інтереси внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, які здатні цей вплив сприймати з метою гармонізації їх інтересів; результатом цього бізнес-процесу є досягнення стану стійкої рівноваги підприємства.

Корчевська Л.О., Кокорєва О.В., Нікітюк О.М.

д.е.н., професор, к.е.н., доцент, студентка
Херсонський національний технічний університет

РОЛЬ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ЗМІЦНЕННІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Сучасний стан системи охорони здоров'я України характеризується високими показниками захворюваності і смертності, низьким рівнем середньої тривалості життя, спалахами інфекційних та інших захворювань, що спричинені відсутністю вакцинації у дітей та дорослих. Основними причинами такої ситуації є глибинні вади, що накопичились у вітчизняній системі охорони здоров'я унаслідок довготривалої відсутності її комплексної модернізації.

Тому перед сучасною системою охорони здоров'я в Україні, на перший план виступає вдосконалення кадрової політики. Кадровий потенціал є найвагомішою складовою ресурсного забезпечення системи охорони здоров'я. Наявність кадрів, їх кваліфікація та розподіл, умови діяльності, оплата праці,

соціальний добробут, матеріально технічне та технологічне забезпечення трудового процесу обумовлюють належний рівень надання медичної допомоги населенню.

Люди великою мірою відповідальні за проведення ефективних реформ у галузі охорони здоров'я. Особлива роль у кадровому забезпеченні належить керівному складу. Тому обґрунтування і розробка національної кадрової політики у сфері охорони здоров'я є нагальною необхідністю і умовою успішного запровадження реформ.

Процеси формування кадрового потенціалу останнім часом досліджуються багатьма науковцями, як на макрорівні так і на рівні окремих медичних закладів.

Багато вчених, зокрема, І.С. Вітенко, Ю.В. Вороненко, В.І. Куценко, Є.Є. Латишев, Г.І. Лиса, В.Ф. Москаленко, Л.Т. Шевчук та ін. у своїх працях приділяють увагу різним аспектам розвитку кадрового потенціалу держави та системи охорони здоров'я [1,2,3,4,5,6,7]. Водночас практично не розробляються питання раціоналізації структури кадрів закладів охорони здоров'я на регіональному рівні та на рівні організації.

Метою даного дослідження є виявлення особливої ролі кадрового потенціалу в зміцненні системи охорони здоров'я України.

Зі зміною політичної, економічної і соціальної ситуації в Україні кардинальним чином змінилися вимоги до керівників всіх рангів не тільки у виробничій сфері, але і в соціальній. Все більше цінуються компетенція людини, її професійна підготовка, здатність до сприйняття нововведень і творчого пошуку. Особливо актуальним це є для сфери охорони здоров'я, адже реформування даної галузі віднесено до пріоритетних напрямів реформ, зазначених як в Угоді про асоціацію між ЄС та Україною, так і в Коаліційній угоді та Стратегії розвитку «Україна – 2020» [8]. Тому сьогодні вкрай актуальним є питання формування ефективного кадрового потенціалу сфери охорони здоров'я, особливо його керівної складової, що має стати рушійним організаційно-правовим та управлінським механізмами розвитку охорони здоров'я.

Реформаторські процеси у сфері охорони громадського здоров'я у свою чергу висувають до сучасних керівників нові вимоги - вони повинні мати не тільки високий рівень медичних знань, але і добре орієнтуватися в питаннях фінансів, страхування, володіти методами стратегічного планування й управління, вміти ухвалювати комплексні рішення і контролювати їх виконання, забезпечувати цілеспрямовану діяльність організації в умовах кризи, володіти мистецтвом встановлювати і підтримувати взаємовідносини з людьми, вирішувати конфлікти, тобто бути ефективним управлінцем змін. Наведені вимоги до сучасних керівних кадрів охорони здоров'я вимагають фахівців нової генерації, і відповідно, нової кадрової політики, з новим змістом підготовки. Особливо це є актуальним для регіонів України, оскільки кожному регіону притаманні свої особливості, пов'язані з диспропорцією кадрового забезпечення.

Досвід країн ЄС показує, що для підвищення результативності і рентабельності системи охорони здоров'я, знадобиться вищий рівень управлінської автономії для постачальників медичних послуг, разом з більш осмисленими механізмами звітності, націленими на результат.

Література

1. Вітенко І.С. Психологічні проблеми підготовки медичних кадрів в Україні // Журнал психіатрії і медичної психології. – 1995. – №1. – С. 22–26.
2. Вороненко Ю.В., Литвинова О.Ш. Менеджмент та лідерство в медсестринстві. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 367 с.
3. Гуманітарна сфера: питання теорії і практики. Монографія / В.І Куценко, Л.Г. Богуш та ін. За ред. В.І. Куценко. – К.: Наук. світ, 2002. – 456 с.
4. Латишев Є.Є. Управління кадровими ресурсами вітчизняної галузі охорони здоров'я на шляху до європейської інтеграції // Одеський медичний журнал. – 2005. – №1(87). – С. 109–115.
5. Лиса Г.І. Трудовий потенціал установ охорони здоров'я і його формування в умовах ринку вої економіки // Формування економічних відносин в умовах ринку / Зб. наук. пр. під ред. Фаріона І.Д. – Тернопіль: Ек. Думка, 1998. – С. 292–295.
6. Москаленко В.Ф. Основні здобутки у сфері охорони здоров'я за роки незалежності України // Охорона здоров'я України. – 2001. – №3. – С. 4–12.
7. Шевчук Л.Т. Медико соціальні аспекти використання трудового потенціалу: регіональ ний аналіз і прогноз. – Л.: ІРД НАН України, 2003. – 489 с.
8. Бойко С.Г. Тенденції та особливості державної кадрової політики у сфері охорони здоров'я // Теорія і практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2018. – №1. – Режим доступу до журн.: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/12.pdf

Корчинська О.А.

д.е.н., доцент

Півторак А.А.

PhD студент (аспірант)

Академія праці, соціальних відносин і туризму

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Ринок праці у сільській місцевості є складовою загального ринку України. Стан даного ринку, як і будь-якого іншого, характеризується за трьома основними позиціями: рівнем попиту, пропозиції (та їхнім співвідношенням) та рівнем ціни на робочу силу. Водночас функціонування ринку праці в сільській має свою специфіку, обумовлену його особливостями, серед яких слід назвати наступні:

- попит на робочу силу у сільській місцевості формується переважно у галузі сільськогосподарського виробництва, тобто присутня обмеженість сфери застосування праці;
- сезонність сільськогосподарського виробництва зумовлює великі коливання попиту на робочу силу і, відповідно, місткість ринку праці у сільській місцевості є мінливою;
- робота у сільськогосподарському виробництві характеризується високим ступенем залежності результатів від природно-кліматичних умов, передбачає взаємодію із живими організмами, які підпорядковуються біологічним законам розвитку;
- недостатня привабливість умов праці;
- рівень освіти працівників нижчий, ніж у місті;
- порівняно із промисловістю, у сільській місцевості більш високий рівень самозайнятості (переважно праця селян у власних господарствах);
- особливе соціально-психологічне поле, що обумовлене певною обмеженістю мобільності мешканців сільських територій, сталою прихильністю до традицій, місцевих звичаїв.

Особливості ринку праці в сільській місцевості породжують низку проблем, що вимагає більш ретельного дослідження та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Аналіз загальних показників з характеристики ринку праці у сільській місцевості вказує на стійкий прояв негативних тенденцій: зменшення чисельності економічно активного населення за останні 10 років на 1,35 млн осіб, рівня економічної активності населення на 5,2 %, чисельності зайнятого населення на 1,51 млн осіб, рівня зайнятості населення на 7,4 %. Підтвердженням розвитку негативної ситуації на ринку праці у сільській місцевості України є збільшення чисельності безробітного населення на 157,5 тис. осіб та зростання рівня безробіття на 4,2 % до найвищого рівня безробіття за цей період - 9,9 % [1]. Найбільший рівень безробіття при його зростанні встановлено по самій молодій віковій групі, а саме молоді віком від 15 до 24 років – зростання за аналізований період відбулося на 10,1 %, досягнувши рівня 20,4 %.

Ці та інші проблеми ринку праці в сільській місцевості потребують обґрунтованих пропозицій щодо їх вирішення і мають знайти своє відображення у відповідних державних програмах розвитку сільських територій, адже галузь сільськогосподарського виробництва відіграє визначальну роль у забезпечення продовольчої незалежності країни. Виходячи із зазначеного вирішення проблеми розвитку ринку праці в сільській місцевості – це загальнодержавне завдання.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
URL <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 2.09.2019 р.)

ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Земельні відносини вже давно стали окремою унікальною економіко-соціальною категорією. Незавершеність земельної реформи, обліку та реєстрації земель, концентрація земельного банку великих Агро холдингів, відсутність чіткої державної політики у сфері розвитку сільського господарства, відсутність фінансово-кредитних механізмів, тіньовий ринок, соціальні, демографічні виклики та багато інших чинників впливають сьогодні на прийняття рішення про зняття мораторію на обіг земель сільськогосподарського призначення. Від цього, в тому числі залежить економічна безпека як одна з складових національної безпеки країни, економічне відтворення, зростання, навіть, подальше існування України.

На нашу думку, для прийняття виваженого обґрунтованого рішення, необхідно виходити з критеріїв оптимальності земельних відносини, якими має бути забезпечено:

- національну і продовольчу безпеку країни;
- оптимальні розміри площ землі в обробітку і ефективність організації виробництва;
- збереження власності на землю за українським селянином, фактично за українським народом, як єдиним власником землі;
- формування бази для розвитку сільськогосподарського виробництва та переробки сільськогосподарської продукції і, відповідно, розвитку сільських територій;
- швидку реалізацію програм агропромислового розвитку.

Відповідно, законодавство про обіг земель потрібне. І не тому, що це чиясь вимога, або ж хтось вбачає в ньому систему монополізації власності на землю, а для того, щоб припинити сотні тисяч незаконних оборотів з позбавлення селян землі та зупинити загрозливий неконтрольований процес обігу землі.

Україні, як державі, вкрай необхідне економічне зростання як в усій економіці, так і безпосередньо в аграрній галузі і це можливо забезпечити тільки при оптимальних, прозорих і обґрунтованих земельних відносинах.

Пріоритетом національного законодавства має бути розбудова соціально орієнтованої країни, що ставить за мету збільшення зайнятості та доходів населення, забезпечення соціальних гарантій і достойного соціально-економічного рівня життя, де кожен селянин не лише буде власником землі, а й

матиме прямий стосунок до господарювання на землі як власник аграрного бізнесу.

На сьогодні в українській землі є власник - українець, і його необхідно зробити ефективним і успішним землекористувачем, який забезпечить продовольчу безпеку, достойний рівень життя на селі та умови для комплексного збалансованого сільського розвитку .

Відомо, що перехід від користувальної (оренда) форми земельних відносин до самостійного обробітку землі не лише можливий, а й забезпечить оптимальність земельних відносин. І головним чинником такого переходу буде формування товариств (об'єднань) власників землі, а не її розпродаж. Такі товариства зможуть забезпечити дотримання всіх основних запропонованих критеріїв оптимальності земельних відносин.

Формування та розвиток товариств власників землі, одноосібного чи сімейного господарювання, впровадження дієвих державних механізмів розвитку аграрного виробництва, - це основне, що не тільки забезпечить економічне зростання аграрної галузі, але й стане підґрунтям для формування якісних положень для абсолютно нового закону України про обіг земель сільськогосподарського призначення та змін до інших законів і нормативних актів.

Наведені тези підтверджують, що потреба у ринку землі, яку нав'язують ті, хто хоче стати аграрним монополістом, насправді відсутня, як і будь-яка інша.

Законодавче регулювання обігу земель має забезпечити можливість:

- формування реального аграрія - первинного сільгосптоваровиробника у вигляді товариств (об'єднань) власників землі, одноосібних чи сімейних товаровиробників;

- збільшення в короткостроковій перспективі доходів власників землі в 2–4 рази;

- створення в селах і селищах кооперативів на базі первинних сільгосптоваровиробників;

- створення в селах і селищах переробних підприємств на базі первинних сільгосптоваровиробників;

- практичного розвитку соціально-економічної інфраструктури сіл;

- створення високооплачуваних робочих місць для власників землі, членів їх родин та інших громадян України.

На сьогодні Кабінетом міністрів України зареєстрував у Верховній Раді проект Закону N 2178 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення".

Зокрема, документом пропонується скасувати заборону на відчуження земель сільськогосподарського призначення усіх форм власності.

Набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення зможуть:

громадяни України;

юридичні особи, утворені за законодавством України;

територіальні громади;
держава.

Іноземці та особи без громадянства зможуть набувати право власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення в порядку спадкування за законом, але зобов'язані будуть здійснити їх відчуження протягом одного року з дня набуття права власності.

Згідно з проектом сукупна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина, юрособи, утвореної за законодавством України, з урахуванням пов'язаних осіб або юросіб, утворених за законодавством України, що мають спільного кінцевого бенефіціарного власника (контролера):

- в межах однієї області або Автономної Республіки Крим не повинна перевищувати 15 % земель сільськогосподарського призначення такої області або Автономної Республіки Крим;

- не повинна перевищувати 0,5 % земель сільськогосподарського призначення України.

Переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення матиме її орендар за умови сплати ним ціни, за якою вона продається.

Таким чином, забезпечення економічної безпеки у процесі запровадження ринку землі – процес дуже складний, поступовий і тривалий у часі. Ефективність, справедливість і економічна безпека ринку землі для України, в кінцевому підсумку, будуть залежати від того, в чийх інтересах цей ринок буде функціонувати і хто конкретно представлятиме інтереси держави в процесі державного регулювання земельно-ринкових трансакцій. Якщо становлення повноцінного ринку землі дасть значний поштовх для розвитку національної економіки, можна буде стверджувати про суттєвий крок на шляху забезпечення економічної безпеки України.

Література:

1. Головін Р. Обіг землі. Питання до обговорення. Дзеркало тижня. Випуск №8. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://dt.ua/macrolevel/obig-zemli-pitannya-do-obgovorennya-304360.html>.

2. Полковниченко С. О, Седнівець М. М. Формування ринку землі в Україні в контексті економічної безпеки. Науковий вісник ЧДІЕУ № 1 (21). 2014. С. 40.

3. 9 відтінків земельного законопроекту: можливості та ризики. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/619-9-vidtinkiv-zemelno-go-zakonoproektu-mojlivosti-ta-riziki>.

СУЧАСНИЙ МЕХАНІЗМ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Під механізмом ціноутворення варто розуміти послідовність етапів формування кінцевої ціни, також комплекс методів, які при цьому застосовуються. Метою дії ринкового механізму встановлення ціни є формування такої ціни, за якою одночасно забезпечується отримання суб'єктом господарювання цільового прибутку, також здійснення виконання поставлених господарських завдань і покладених на нього соціальних зобов'язань, і яка (ціна) відповідає очікуванням споживачів. Виходячи з цього, метою дослідження є представлення механізму ціноутворення на агропродовольчому ринку, зокрема продукції тваринництва, задля обґрунтування напрямів взаємодії основних учасників ринку.

Результатом дослідження є формування спрощеної схеми ланцюга поставок тваринницької продукції (рис.1) і кількісне визначення частки кожного учасника цінового ланцюга.

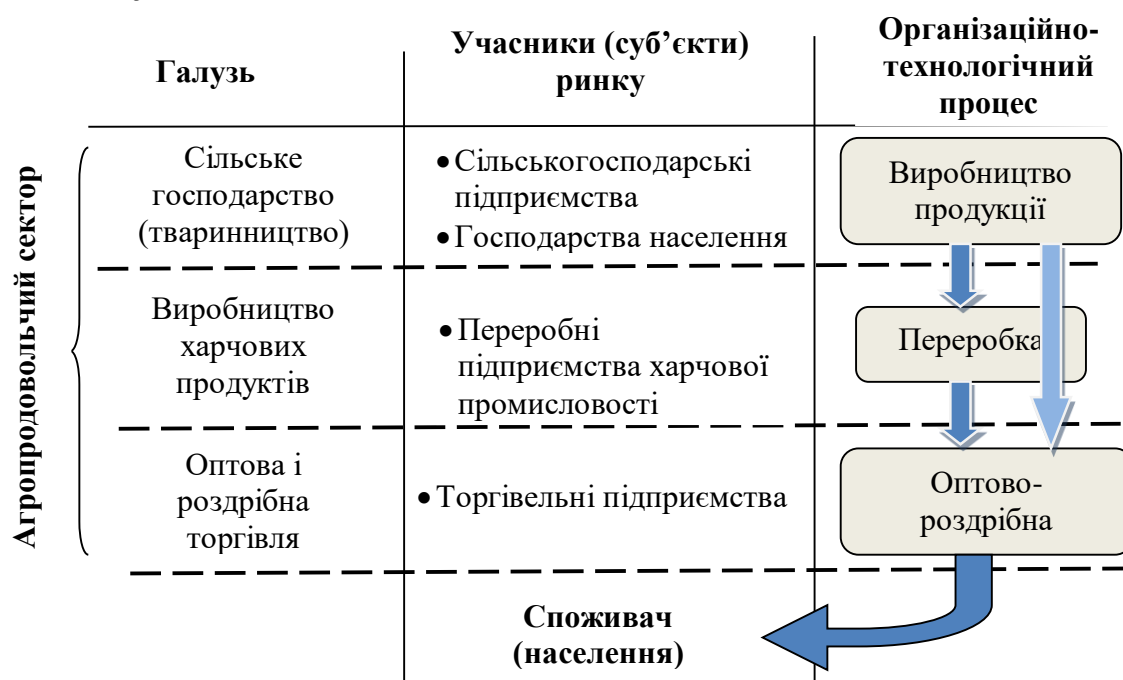

Рис. 1 - Блок-схема ланцюга поставок тваринницької продукції

Джерело: розроблено автором

Механізм ціноутворення на ринку продукції тваринництва розкриває ціновий ланцюг, який є поетапним процесом формування цін на продукти харчування від цін виробників сільськогосподарської продукції, оптово-відпускних цін виробників продуктів харчування (переробних підприємств), цін

оптової ланки сфери торгівлі до роздрібних цін торговельних мереж і продовольчих ринків, а саме, до споживчих цін.

Структура цінового ланцюга на тваринницьку продукцію (рис.2) має такий вигляд: виробники м'ясомолочної продукції отримують від 30 % до 33 % грошової маси, виробники продукції птахівництва до 52 %; переробні підприємства харчової промисловості отримують від 13,5 % від переробки м'яса птиці, 22-25 % – м'яса яловичини та свинини, до майже 32 % від переробки молока; частка представників оптово-роздрібно торгівлі становить від 34 % до 50 % споживчої ціни тваринницької продукції.

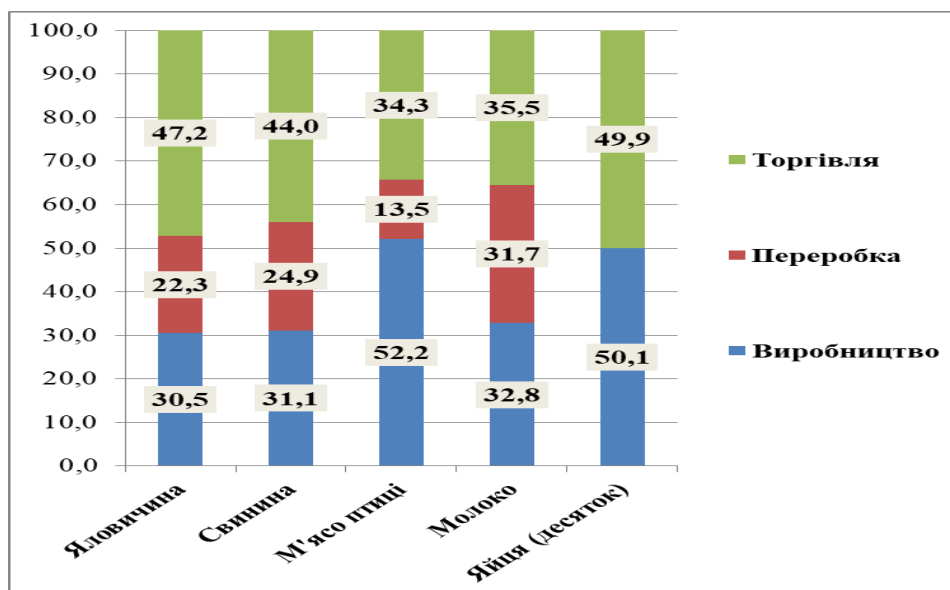

Рис. 2 - Структура споживчих цін продукції тваринництва (січень 2019 року), %

Джерело: розраховано автором за даними [1]

Отже, сучасний сформований ринковий механізм ціноутворення не дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам здійснювати розширене відтворення бізнесу (мати цільовий прибуток), стримує розвиток аграрного сектора і села. Водночас, на фоні зниження купівельної спроможності населення, сформовані споживчі ціни не дозволяють довести норми споживання населенням основних продуктів харчування до науково обґрунтованих (індикатор достатності споживання м'яса та м'ясопродуктів становить 65 %, молока і молокопродуктів – 53,6 %).

Література

1. Середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції; Середні ціни виробників промислової продукції; Середні споживчі ціни на товари (послуги) / Державна служба статистики України. Київ. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Криlach O. Ю.
студентка,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КЕТ УКРАЇНА»

Проблема ефективності діяльності є однією з найважливіших серед сукупності економічних проблем сьогодення. Мета будь-якої комерційної організації – одержання максимального прибутку, але у більш широкому розумінні основною метою підприємницької діяльності комерційної організації є забезпечення її стійкого економічного становища, а одержання максимального прибутку є основою для досягнення даної мети [2].

Вихід із кризової ситуації, в якій опинилася більшість підприємств України, багато в чому залежить від вирішення проблем підвищення ефективності виробництва в умовах ринкових відносин, упровадження досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого потенціалу підприємств, економії усіх видів ресурсів, структурної перебудови як в окремих галузях економіки, так і в усьому народному господарстві.[3] Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств гнучкості, мобільності та інноваційності. Лише кращі підприємства отримують місце на ринку в конкурентній боротьбі [4].

Отже, постійне підвищення ефективності діяльності підприємства є основною задачею сучасних менеджерів, як запорука довготривалого та стабільного успіху підприємства [1].

Перейдемо до підприємства на прикладі якого проаналізовано результати економічної діяльності.

ТОВ «КЕТ УКРАЇНА» спеціалізується на оптовій торгівлі сільськогосподарськими машинами й устаткуванням.

Компанія ТОВ «КЕТ УКРАЇНА» була створена в травні 2009 року громадянами України та громадянином Німеччини. Основним засновником, який має вирішальний вплив на управління підприємством є компанія, що являється резидентом Австрійської Республіки.

Асортимент представлений такими продуктами: упаковка кормів, обмотки туків, кормозмішувачі, мульчувачі, гноєрозкидачі, пружинні борони, просапні культиватори, причепи для транспортування силосу, культиватори для передпосівного обробітку ґрунту, сінажні захвати, ущільнювачі сінажу.

Проаналізуємо економічну ефективність діяльності ТОВ «КЕТ УКРАЇНА».

Таблиця 1.

Узагальнюючі показники ефективності діяльності ТОВ «КЕТ УКРАЇНА»

Показник	Рік			2018 р. у % до 2016 р.
	2016	2017	2018	
Норма прибутковості	36,0	23,5	50,0	138,8
Рівень рентабельності	15,0	11,3	17,9	119,3
Витрати на одиницю товарної продукції	1,1	1,2	1,1	100,0
Прибуток на одиницю загальних витрат	0,1	0,1	0,2	200,0
Виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів	1,1	1,1	1,2	109,0

Рівень рентабельності підвищився на 19,3%, що є дуже позитивним фактом.

Витрати на одиницю товарної продукції у 2017 році стали вищими на 0,1, проте у 2018 році повернулись до свого попереднього значення.

Прибуток на одиницю загальних витрат не змінився.

Виробництво чистої продукції на одиницю витрат ресурсів стало вище на 9%. Загалом можна зробити висновок, що товариство з обмеженою відповідальністю «Кет Україна» поступово підвищує ефективність своєї діяльності [5].

Отже, ефективність є одним з найважливіших показників, який демонструє сукупну результативність діяльності певного підприємства. Даний показник є зіставленням результатів діяльності організації з витратами на її здійснення.

Література:

1. Небава М.І. Економіка та організація виробничої діяльності підприємства: [навч. посіб.] / М.І. Небава, О.О. Адлер, О.І. Лесько. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – Ч. 2. – 130 с.
2. Прокоф'єва К.В. Теоретична сутність економічної категорії "ефективність діяльності підприємства" / К.В. Прокоф'єва // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – Вип. 6. – Т. 2. – 2013. – С. 255–258.
3. Формування стійкості фінансового потенціалу підприємств [Текст]: монографія / Манько І.М.; Луган. нац. аграр. ун-т. - Луганськ: Ноулідж, 2013. - 170 с.
4. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Н.М. Яркіна. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 600 с.
5. Бакалаврська робота «Економічна ефективність комерційної діяльності підприємства та обґрунтування її шляхів підвищення», Криlach О. Ю., науковий керівник Чередніченко О. О., 2019. – 73 с.

Кроп П.Б.

к. е. н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Відсоткові ставки зростають, борги накопичуються, фондові ринки стають непередбачуваними, а готівка залишає ринки, що розвиваються. Дві найбільші світові економіки розпочали торговельну війну.

І хоча в американській економіці спостерігається бурхливий розвиток, китайські споживачі та ринки, здається, втратили свою впевненість.

Ринки, що розвиваються, ввійдуть у період особливої невизначеності. Десятиліття суперницьких відсоткових ставок у багатому світі добігає кінця. Федеральна резервна система США після того, як кілька разів їх підняла у 2018 році, зробить це знову у 2019. Підвищення рівня фінансових надходжень у США, Європі, Японії спричинить відплив капіталу з ринків, що постають. Підняття відсоткових ставок іде пліч-о-пліч зі зміцненням американського долара й означає, що країнам, які розвиваються, буде значно важче виплатити позики в доларах. Результат - обвал валют Туреччини, Аргентини, Південної Африки та Бразилії.

Спільна економічна слабкість, що лежить в основі всіх негараздів - це, як завжди, борги. Світ сьогодні більше в них погрузився, ніж до глобальної фінансової кризи. Банк міжнародних розрахунків, один із аналітичних осередків центробанків, наприкінці 2017 року визначив світовий показник заборгованості як 217% глобального ВВП, і це на 20% більше, ніж у 2007.

На ринках, що розвиваються, заборгованість понад 50%. Відсоткові ставки, що піднімаються, і борг, що накопичується, - це небезпечна комбінація. Центральні банки запевняють, що вони не підніматимуть ставки надто швидко, але уникнути шкоди серед купи боргів буде важко. Американські економічні стратегії не допомагають у цій ситуації. Зменшення податків в США стимулювало бурхливий економічний розвиток, але має свою ціну: дефіцит державного бюджету сягне 6% ВВП у 2019 році. Це найвищий показник у мирний час за відносно стабільної економіки за всю історію США. Американські та європейські бізнеси накопичили купу боргів за часів "дешевих грошей". Їхня платоспроможність за ними буде випробувано підняттям ставок.

Дефолти достатньо поширені наприкінці бізнес - циклів, і теперішній, здається, добігає свого кінця. Світовий економічний спад завершився наприкінці 2009 року, і якщо американська економічна експансія триватиме до кінця 2019 року, то вона стане найдовшою в історії. Інвестори, що вкладають у цінні папери та облігації, поводяться дуже обережно. Прибуток на 10 річний борг США повзе вгору, оскільки ринки потребують більше надходжень, щоб компенсувати сплеск інфляції. Висока прибутковість облігацій зазвичай означає погані новини для фондових ринків, оскільки компанії змушені

боротися з високими видатками на позики. Криза США здається малоімовірною, коли рівень безробіття менше ніж 4%. Однак останні два рази, коли він мав схожі показники, рік потому країна була в рецесії.

Ставки в торговельній війні США і Китаю також високі. Мито на китайські товари може з легкістю змити кілька десятих відсотка зростання ВВП у США в 2019 році. Таке падіння ВВП стосуватиметься як Китаю, так і ринків, що розвиваються. Але найпомітніший вплив ця війна матиме на впевненість в бізнесі. Більшість експортерів нервує, а сполохані компанії зменшують рівні інвестицій.

Навіть якщо Китай знайде компроміс з США в питаннях торгівлі, у країні однаково багато інших проблем. Уряд зменшує кредитування, а ринок нерухомості в КНР залишиться негативним фактором. Борг за кредитами на житло в країні становить близько 110% наявного доходу, що є вищим показником, ніж в США, Японії та Франції. Китайські споживачі, які мали стати рушійною силою світового споживання, натомість витрачають менше.

Споживачі в Індії поведуться абсолютно інакше: вони підштовхують ВВП до 7,6% - найкращий показник серед усіх великих економік. Європейський ринок зростатиме, але уповільненими темпами. Центральний банк єврозони буде потерпати через підняття позикових ставок. Дефіцит бюджету в Італії, який далі зростає (це найглибше занурена в борги європейська країна), загрожує обвалити євро.

Світового економічного спаду в 2019 році не уникнути. Світу ніколи не вдавалося ухилитися від відповідальності через підвищення відсоткових ставок, надлишкових боргів та інші ризиковані економічні стратегії.

Література:

1. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Колот А.М.; За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. — Київ: КНЕУ, 2016.
2. Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. Наук. ред. В.Юрчишин. – Київ: Заповіт, 2018. – 202 с.
3. World development indicators. [Електронний ресурс] // The World Bank Group. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/country>

Кустовська О.

к.е.н., доцент,

Шманько І.

студент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

АКТУАЛЬНІСТЬ КАДАСТРОВОГО ОБЛІКУ РОДОВИЩ І ПРОЯВІВ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Державний кадастр родовищ та проявів корисних копалин України є складовою частиною системи обліку об'єктів державного фонду родовищ корисних копалин та його резерву і використовується для оперативного визначення стану й можливості розвитку мінерально-сировинної бази, планування робіт з геологічного вивчення надр, раціонального розміщення об'єктів гірничодобувної промисловості, комплексного використання надр у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони [1].

Ведення бази даних Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин полягає у:

1. поповненні інформацією паспортів об'єктів обліку Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин по мірі надходження нової інформації;

2. коригуванні бази даних Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин інформацією “замін” паспортів об'єктів обліку Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин;

3. реалізації доступу до даних в режимі багатьох користувачів;

4. підготовці даних для здійснення запитів на відбір паспортів за різними комбінаціями по наступних критеріях: об'єкт обліку, корисні копалини, застосування, території, номенклатура листів, ступінь промислового освоєння, назви структур першого порядку, види обліку запасів корисних копалин [2].

Джерелами інформації для складання паспортів об'єктів обліку та формування комп'ютерної бази даних Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин є фондові геологічні матеріали, що надходять на зберігання до ДНВП «Геоінформ України», як галузевого державного архіву після завершення геологорозвідувальних або науково-дослідних робіт на об'єкті. Паспорти об'єктів обліку Державний кадастр родовищ та проявів корисних копалин складають за уніфікованими формами, які позначаються літерами (індексами родовищ і проявів за видами корисних копалин).

ДНВП «Геоінформ України» забезпечує функціонування автоматизованої системи обробки даних Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин, довідково-інформаційне обслуговування користувачів шляхом надання інформації на запити користувачів у вигляді паспортів чи їх окремих частин (розділи, таблиці), реєстрів паспортів та інших звітів, що відображають

інформацію Державного кадастру родовищ та проявів корисних копалин або його стан.

Незважаючи на високу забезпеченість нашої держави мінеральною сировиною, варто завжди мати на увазі, що вона невідтворна, а тому раціональне її використання без допущення невиправдано високих втрат набуває великої актуальності. Втрати корисних копалин – це частина балансових запасів корисних копалин невидобута з надр при розробці родовища, видобута і відправлена в породні відвали, залишена в місцях навантаження, складування і транспортування. На гірничовидобувних підприємствах втрати балансових запасів коливаються від 2-3 до 40-50% і навіть більше залежно від способів і систем розробки, цінності сировини, гірничогеологічних та інших умов відпрацювання родовищ. Найменші втрати мають місце при відкритому способі розробки (3-6%) [3]. При підземному видобутку вони складають у середньому 12-18%. Встановлено, що прийняту в Україні класифікацію втрат твердих корисних копалин проводять з метою однакового обліку втрат корисних копалин за класами, групами і видами в процесі розробки родовищ, а також контролю за повнотою і якістю видобування корисної копалини з надр на різних стадіях технологічного процесу видобування. Обліку підлягають усі відкриті родовища корисних копалин на території України незалежно від кількості запасів; стану їх розвідки; освоєння і відомчої належності; прояви корисних копалин. Облік запасів твердих корисних копалин ведеться на основі звітних балансів гірничодобувних і геологорозвідувальних підприємств за відповідною формою, затвердженій наказом Державної геологічної служби Мінприроди України від 26 грудня 2007 р. №142 за погодженням з Держкомстатом України від 02.01.2008 р [3]. Державний баланс як система обліку запасів містить відомості про якість, кількість та ступінь вивченості корисних копалин на родовищах, що мають промислове значення, їх розміщення, рівень промислового освоєння, а також відомості про видобуток, втрати і забезпеченість суспільного виробництва розвіданими запасами корисних копалин. Обліку підлягають як загальні запаси корисних копалин і наявні в них супутні корисні компоненти, так і видобувні запаси, що враховують втрати і розубоження під час видобутку і переробки мінеральної сировини.

Проблема комплексного освоєння надр не може бути вирішена на основі оцінки і обліку використання тільки балансово-промислових за вмістом якісних показників корисних копалин запасів, тобто запасів сьогоdnішнього дня, без відповідної оцінки і обліку нині забалансових за вмістом якісних показників корисних копалин запасів, або запасів майбутніх періодів, особливо найближчих.

Література:

1. Державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин. URL: <http://geoinf.kiev.ua/derzhavnyy-oblik-rodovyshch-ta-zapasiv-korysnykh-kopalyn>
2. Порядок державного обліку родовищ, запасів і проявів корисних копалин, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 75 від

31.01.1995, редакція від 23.07.2013р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75-95-%D0%BF>.

3. Левицький В.Г. Облік запасів корисних копалин на гірничих підприємствах. URL:<https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/52.pdf>

Kuts T.V.
Ph.D. in Economics, Associate Professor
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine

ANALYSIS OF THE MARKET SITUATION FOR SUNFLOWER IN THE WORLD

Ukrainian oilseed market is developing dynamically and powerfully. Ukraine is an active player on the world market of oilseeds and products of its processing. Then we will analyze the indicators of the market situation of the world for sunflower in more detail.

From 1990 to 2018, the planted area under the industrial crops (including sunflower, rapeseed and soya bean) increased by 2,5 times and reached 9,2 million ha (33% total). The sunflower was the main oilseed crop until 2003. Further there has been a tendency to diversify production through the cultivation rapeseed and soybean due to the growing demand on the world market. In 2018 the share of sunflower was 65,8%, soya – 18,6%, and rapeseed – 11,3% in the structure of the planted area of the industrial crops. For Ukraine, the regional specialization of cultivating oilseeds is typical. The sunflower is mainly grown in the south-eastern regions, the rapeseed and soybeans were grown in the southern and central regions of Ukraine.

The main traditional factors in increasing the production of oilseed crops and their products in the world are the growths of the needs of the population in food vegetable oils, livestock – in high-protein feeds, and the chemical and bio-fuel industry – in raw materials. As a result of the processing of oilseed crops, products of primary processing (vegetable oil and meals), products of deeper processing (mayonnaise, margarine, soap, confectionery fat, oils), sunflower meal, protein acids and biodiesel are obtained.

In markets of oilseed crops are some dependent, but each one has its own peculiarities in the development trends. It's primarily due to different directions in the consumption of seed crops – sunflower mainly provides food security, rapeseed is directed to biofuel processing, soybean is used for feed purposes.

According to market situation data, we can distinguish the next main trends about the world supply and distribution of the sunflower seed and products: from 2003/04 MY to 2018/19 MY the world harvested areas of sunflower seed increased by 15,6% and amounted to 26,6 million ha (table). The growth of world sunflower seed production (+93,6%, 51,4 MT) and world consumption (+95,2%, 50,5 MT). The levels of world imports and exports of sunflower seeds for the analyzed period did

not change significantly, in 2018/19 the import of sunflower seeds was 2 million tons, export – 2,4 million tons. As a result of the seed consumption's growing, there is a gradual increase in the volumes of world production of sunflower oil (+114%, 19,5 MT) and meal (+101%, 20,9 MT). In the world sunflower oil market, the growth rates of production of oil (+114%) and its consumption (+112,6%) were practically the same. However, the growth rate of export and import of sunflower oil was quite high (+270,6% and +332,1% respectively).

Sunflower seed and Products: World Supply and Distribution
Thousand Metric Tons

Marketing year	2003/2004	2006/2007	2009/2010	2012/2013	2015/2016	2018/2019
Sunflower seed						
Area harvested (thousand ha)	23006	23445	22967	23604	23408	26603
Beginning Stocks	2628	3480	3850	2537	2896	3094
Production	26592	30081	31560	34993	40541	51491
Imports	2188	1809	1563	1362	1866	2052
Total Supply	31408	35370	36973	38892	45303	56637
Exports	2263	1910	1552	1453	2008	2399
Domestic Consumption	25770	29436	32826	34627	40641	50300
Total Demand	28033	31346	34378	36080	42649	52699
Ending Stocks	3375	4024	2595	2812	2654	3938
Sunflower seed oil						
Beginning Stocks	803	1207	1935	3029	2607	1197
Production	9107	10742	12121	1286	15376	19485
Imports	1976	3455	3806	5163	7021	8539
Total Supply	11886	15404	17862	21052	25004	29221
Exports	2677	4048	4501	5566	8101	9922
Domestic Consumption	8384	10157	11458	13186	15224	17823
Total Demand	11061	14205	15959	18752	23325	27745
Ending Stocks	825	1199	1903	2300	1679	1476
Sunflower seed meal						
Beginning Stocks	169	313	807	1695	1657	1486
Production	10369	11874	13420	14149	16495	20900
Imports	2653	3441	3693	4926	5958	7122
Total Supply	13191	15628	17920	20770	24110	29508
Exports	2845	3494	4091	5133	6230	7316
Domestic Consumption	10128	11899	12831	14843	16181	20661
Total Demand	12973	15393	16922	19976	22411	27977
Ending Stocks	218	235	998	794	1699	1531

Source: Own calculation based on USDA-FAS

The situation on the market of sunflower seeds, oils and meal is mainly determined by its main participating countries. The sunflower seed production is concentrated in 6 countries (figure, table), the total share of which is near 90%. The largest producers are: Ukraine – 15 million tons (29 % of the world production), the Russia – 12,6 (24%), European Union – 9,9 (19%), Argentina – 3,5 (7%), China –

3,25 (6%) and Turkey – 1,8 (4%), more than 70% of the production of this agricultural crop is in Europe.

Much of the oilseeds have been consumed in recent years in the countries of production, which are trying to have a strong processing industry and enter the world market with the remnants of finished products. The world sunflower seed consumption in 2018/19 MY was about 50,3 MT. Its main consumers were producer countries: Ukraine 14,7 million tons (29,2%), Russia – 11,9 (23,8%), EU countries – 9,9 (19,7%), Argentina 3,4 (6,8%), China – 3 (6%) and Turkey – 2,2 (4%). Accordingly these countries are major producers of oil and meal.

Thus, it can be assumed that the world market of sunflower seeds is balanced, since the production of sunflower (as the main component of the supply) is practically equal to the amount of internal processing of seeds for oil and meal (as the main component of demand) in the leaders of the countries (Ukraine, EU countries, Russia, Argentina, Turkey and China).

The composition of countries by the level of consumption of sunflower oil and meal, their export and import is slightly different.

We can distinguish in the market of sunflower oil and meal the following groups:

1. Countries produce sunflower oil and meal and mainly consume it (maybe they still import some of oil and meal) – Turkey and China;
2. Countries produce these products and consume more than half of them, others export – countries of EU, Russia;
3. Countries produce sunflower oil and meal and use less, most of them export – Argentina and Ukraine.

In Ukraine, sunflower oil production is export-oriented, so the impact of the global market environment and the conjuncture of the Ukrainian market is rather tight, these markets are interdependent. The notable demand for sunflower oil and meal is formed by the countries of the European Union.

In order to ensure the competitiveness of oilseeds, including sunflower, market operators must constantly monitor the market situation for seeds, oil and meal.

Лавринюк Н.В.

аспірант

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СВІТОВИЙ ДОСВІД ОЦІНЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Уряд України 30 вересня 2019 подав на розгляд парламенту законопроект, який має запуснути продаж землі сільськогосподарського призначення з 1 жовтня 2020 року. В результаті земельної реформи очікується,

що аграрна галузь розвиватиметься, інвестиції зростуть, зросте і вартість землі, оскільки угоди купівлі-продажу вийдуть з тіні. Тому оцінювання сільськогосподарських земель є сучасним складним комплексним питанням, яке важливе не тільки для сільського господарства але і для економіки в цілому. Дослідивши досвід оцінювання потенціалу сільськогосподарських земель в США, Канаді, Франції, Німеччині, Великій Британії, Італії, Іспанія та Швейцарії [1,2] слід зазначити, що в більшості країн процес оцінки здійснюється в два етапи (рис. 1) .

I етап – агрокліматична оцінка (фізична класифікація) земель:

- оцінка якості ґрунтів
- оцінка земельної ділянки за бальною шкалою (бонітування ґрунтів)
- оцінка кліматичних умов
- оцінка місцезнаходження та рельєфу
- виділення класів землі (від 5 до 7 класів)

II етап - економічна оцінка (класифікація) земель:
метод капіталізації чистого доходу (розрахунок поточної вартості майбутніх доходів, отриманих від використання об'єкту за допомогою коефіцієнта капіталізації)

Рис. 1. Етапи оцінювання сільськогосподарських земель, міжнародний досвід

За даними Євростату за аналізований період (табл.1.) найвища закупівельна ціна сільськогосподарських земель 62 тис. євро/га зафіксована у 2017 році в Нідерландах. В цьому ж році сільськогосподарські землі були найдешевшими в Румунії, а гектар коштував в середньому 2,1 тис. євро / га. В різних регіонах країни ціна також значно коливається. Так в Італії найдорожчі ціни були в регіоні Лігурія - 57,017 тис. євро/га , де розташовані теплиці з квітами [1,2].

Таблиця 1.

Вартість сільськогосподарських земель в окремих країнах Європи, тис. євро/га

Рік	Італія	Велика Британія	Франція	Нідерланди	Данія	Іспанія	Люксембург	Польща	Румунія	Болгарія	Фінляндія	Швеція	Латвія
2011	34,3	18,9	5,4	42,6	17,5	-	23,6	4,9	1,4	2,1	8,2	6,8	2,3
2012	39,3	21,9	5,4	42,1	17,6	12,0	24,2	6,1	1,7	2,8	8,1	7,0	4,5
2013	32,5	23,3	5,8	41,5	15,7	11,9	26,6	6,3	1,7	3,2	8,5	6,8	5,0
2014	39,3	26,6	5,9	46,3	17,3	12,2	27,4	7,7	2,4	3,6	8,1	7,4	2,6
2015	40,2	30,5	6,0	53,2	18,8	12,6	27,7	9,2	2,0	3,9	8,1	7,8	2,6
2016	28,2	26	6,1	54,4	17,6	12,5	26,0	9,1	2,0	4,1	8,3	7,9	2,9
2017	33,5	23,5	6,0	62,0	17,3	12,8	35,6	9,7	2,1	4,6	8,7	8,7	3,0

Джерело: сформовано автором за [2].

Найдешевші землі розташовані у Південно-західному регіоні Болгарії – 1,549тис.євро/га, а також в одному з регіонів Норвегії - 1,598тис.євро /га [1,2].

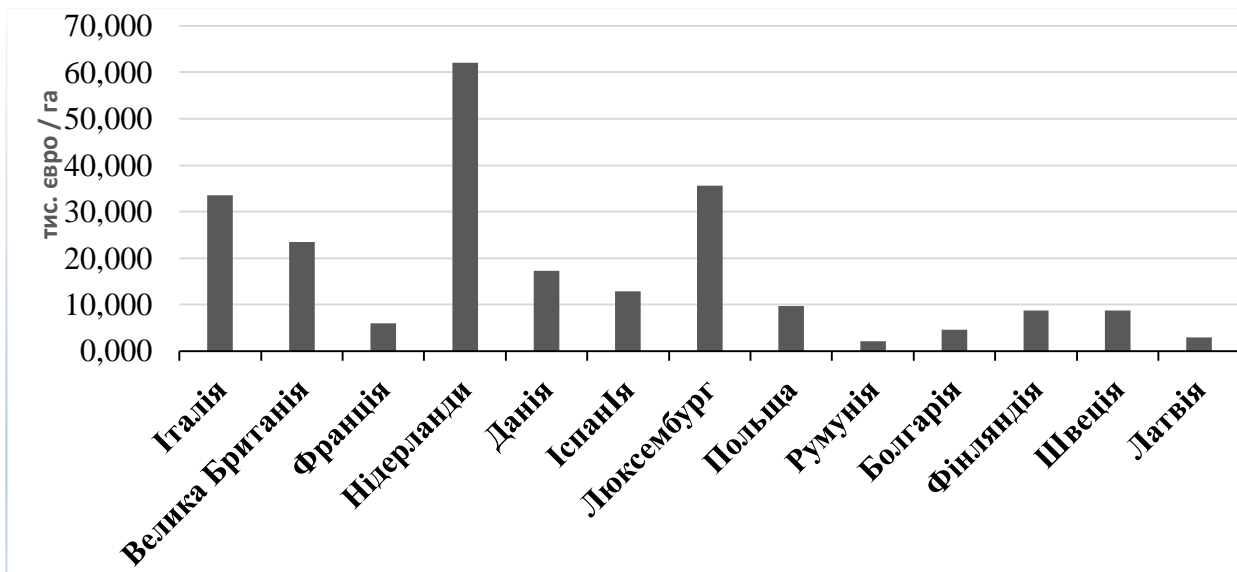

Рис. 2. Вартість сільськогосподарських земель в окремих країнах Європи в 2017 році, тис. євро/га

Джерело: сформовано автором за [2].

За даними Євростату 2017 року (Рис..2.) чітко видно розбіжність у цінах на землі сільськогосподарського призначення у межах країн-членів Європейського Союзу. Так , ціна на сільськогосподарські землі Польщі в 2 рази нижча ніж у Великій Британії, в 3 рази нижча ніж у Італії та в 6 разів – ніж у Нідерландах.

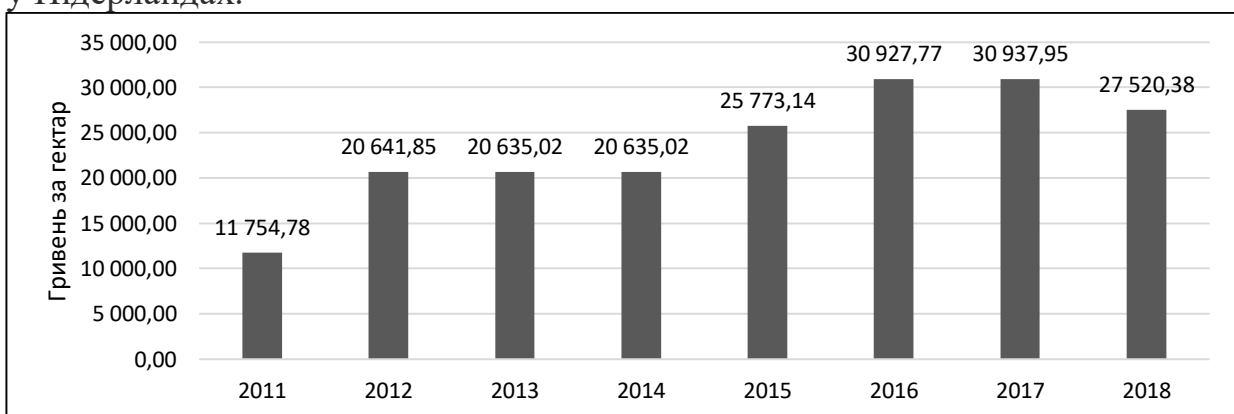

Рис 3. Нормативна грошова оцінка ріллі та перелогів в Україні, гривень за гектар.

Джерело: сформовано автором за [2].

В Україні діє мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, отже ринок земель відсутній, й відповідно відсутня їж ринкова вартість. Згідно з чинним законодавством в Україні є нормативна грошова оцінка земельних ділянок. За даними Держгеокадастру станом на 01.01.2018 (Рис 3.) нормативна грошова оцінка одного гектару ріллі у середньому по країні

становила 27,5 тис. грн., тобто менше ніж 1000 євро. Ринкова вартість земельної ділянки в Україні фактично замінена нормативною грошовою оцінкою, але це різні поняття. За таких умов орендна плата, на яку може розраховувати власник землі, також є заниженою.

Література:

1. The reuse policy of European Commission documents is regulated by Decision 2011/833/EU (OJ L 330, 14.12.2011, p. 39). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/9455154/KS-FK-18-001-EN-N.pdf/a9ddd7db-c40c-48c9-8ed5-a8a90f4faa3f>

2. Офіційне бюро статистики Європейського Союзу. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=apri_lprc&lang=en

Лазоренко Л.В.

д.е.н., професор

Державний університет телекомунікацій

РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО УПРАВЛІННЯ

Кожна компанія рано чи пізно приходиться до єдиного висновку: персонал - це головний ресурс компанії. Запорука успішної діяльності організації - це його персонал зі своїми навичками, вміннями, кваліфікацією та ідеями. Постійний розвиток персоналу, пошук нових підходів до управління ним є необхідними атрибутами успішного функціонування організації [1, с. 78].

Інноваційний менеджмент має скоординувати й узгодити функціонування та взаємодію як внутрішніх, так і зовнішніх структурних елементів інноваційного процесу, створити певну узгодженість роботи. Основними цілями інноваційного менеджменту є забезпечення довгострокового інноваційного розвитку на основі ефективної організації складових елементів системи підприємства та створення конкурентоспроможної продукції, запровадження інноваційних технологій [2, с. 300].

Механізм впровадження інновацій в практику управління персоналом здійснюється за допомогою: підбору персоналу, процесу мотивації, процес стимулювання, оцінювання персоналу, атестація кадрів.

Для керівників компанії проводиться щомісячна оцінка за критеріями результативності, які найбільше об'єктивно відбивають поточну діяльність, дають можливість оцінити досягнуті результати.

Підвищення кваліфікації працівників здійснюється підприємствами для свого персоналу з відривом і без відриву від виробництва, через курсову мережу, школи передових методів праці, технічні гуртки, семінари, також можливий корпоративний перегляд навчальних фільмів з подальшим аналізом, або створення корпоративної бібліотеки, а також затвердження списки книг, які

працівник зобов'язаний прочитати.

У більшості компаній, які працюють на ринку на даний момент гостро постало питання грамотного і системного управління персоналом. Достатньо великі кошти вкладаються у підбір, переманювання, розвиток персоналу. І ці дії в 90% випадків виправдовують себе - підвищують ефективність роботи персоналу, а відповідно і ефективність організації.

Одним з результатів розвитку персоналу є винахідницька й раціоналізаторська робота працівників. Водночас його здійснення передбачає наявність в організації відповідної системи матеріального й морального стимулювання.

Для удосконалення управління і розвитку персоналу рекомендовано впроваджувати маркетинг персоналу, який є умовою росту кадрового потенціалу за рахунок пошуку і залучення із зовнішніх джерел необхідної робочої сили.

Література:

1. Уткіна Ю.М., Вісільова А.В. Інноваційний менеджмент на підприємствах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 46. С. 298-302
2. Балабанова Л.В. Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах ринкової економіки: [монографія]. Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. 229 с.

Лепеха І.І.

студентка

Мірзоєва Т.В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА

Статистичні дані свідчать, що Україна посідає друге місце серед інших країн світу за обсягами виробництва такої культури як вишні та десяте, відповідно, за обсягами виробництва черешні. Загалом виробництво черешень і вишень в світі оцінюється нині в 3 млн т, при цьому близько 2 млн т припадає на виробництво черешні та 1 млн т складає виробництво вишні. За даними ФАО, в найбільших обсягах вишню збирають в Російській Федерації. Після Росії в списку найбільших у світі виробників вишні слідує Україна. Серед країн Євросоюзу найбільшу частку у виробництві вишні займає Польща [4].

В Україні в структурі насаджень спеціалізованих аграрних підприємств кісточкові культури займають близько 20% площ. Загальне виробництво вишні в Україні станом на 2017 рік склало близько 200 тис тонн [1]. Лідирують за обсягами виробництва спеціалізовані підприємства Вінницької та Львівської

областей, що частково обумовлюється наявністю переробних потужностей поряд.

Як свідчать дані Інституту садівництва НААНУ, в останні три роки вишня впевнено утримує першість поміж кісточкових культур в Україні за площами (21,5 тис га, 32%) [5]. У той же час останніми роками вишню почала наздоганяти слива, виробництвом якої займаються всі форми господарств на площі 20,3 тис га (31%). Черешня, що збирається з площі з 11,7 тис га (18%), у структурі насаджень кісточкових культур в Україні займає третє місце та є лідером із експорту. Потім ідуть такі кильтури, як абрикос і персик, які займають, відповідно 8,6 тис га (13%) та 3,9 тис га (6%).

Загалом, на вишню й сливу припадає 60% всього збору кісточкових в Україні. Проте, на відміну від вишні, слива є культурою морозостійкою, що й надає їй переваг. Весняні заморозки й температурні перепади не можуть завдати їй великої шкоди. Тому, зважаючи на такі якості слива посіла перше місце за обсягами збору в 2017 р. в сегменті кісточкових культур. Її питома вага в структурі валового збору кісточкових склала 36% від загального виробництва кісточкових в Україні, в той час як питома вага вишні зменшилася до 31%, а черешні та абрикоса – 13% і 16% відповідно [1].

Завдяки постійно зростаючим валовим зборам кісточкових, весь внутрішній попит задовольняється за рахунок власної продукції. Наприклад, увесь урожай сливи, переважно, реалізується на свіжому ринку.

Однією з найбільш перспективних галузей АПК в умовах сьогодення називають ягідництво. Нині саме в виробництво ягід підприємці вкладають значні суми грошей.

Ягідні культури є скороплідними й такими, що дають досить високі врожаї. В умовах сьогодення привабливим є збут ягідних культур, оскільки вони мають гарні шанси на зовнішніх ринках. Відповідно, для України, як держави з унікальними природно-кліматичними умовами, виробництво ягідних культур – доволі перспективний напрям діяльності.

Насадження ягід дають швидко й високу економічну віддачу. Цей факт був відомий завойовникам усіх часів, які для того, щоб підірвати могутність підкорених територій, знищували сади та ягідники [3]. Показовим є те, що Ганнібал у II ст. до н. е. зробив так, завойовуючи Італію; Тамерлан у XIV ст. н. е., коли підкорював Грузію; так само зробили й турки, коли захопили Грецію, Вірменію та Угорщину є той факт, що сади в Криму займали 4% сільськогосподарських земель, а надходження від них складали понад 40% усіх разом галузей АПК. Діяльність окремих господарств була надзвичайно високоекономічною. Так, у колгоспі “Дружба”, що здійснював свою діяльність на території Чигиринського району Черкаської області площа садів складала 5% угідь і при цьому вони забезпечували 60% загального прибутку.

В умовах сьогодення частка ягід у валових зборах фруктів складає в Польщі – 20%, у інших країнах Європи – 10, у нашій державі – не більше 5% [2]. Перевагами ягідних культур є те, що вони: - високоприбуткові, так як вони скороплідні та досягають плодоношення вже на другому році після

висаджування; - дають регулярні та досить великі врожаї (по 15-30 т/га і більше); - ягідні продукти мають попит у країнах Євросоюзу, тобто є експортоорієнтованими;

Загалом, садівництво, зокрема виробництво плодів і ягід має інноваційний характер, оскільки дає можливості створювати нові сорти, запроваджувати нові технології та принципово нові продукти.

Література:

1. Державна служба статистики України. Київ. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.04.2019)
2. Економіка спеціалізованих аграрних підприємств: Навчальний посібник. С.М. Рогач, Т.В. Мірзоева, Л.М. Степасюк. К. «ЦП «КОМПРИНТ»». 2018. 534 с.
3. Нашого поля ягоди URL: <http://www.agroprofi.com.ua/statti/1602-nashoho-polya-yahody> (дата звернення 10.09.2019)
4. Поперечна О. Огляд ринку кісточкових URL: <https://kurkul.com/blog/505-oy-pid-vishneyu-pid-chereshneyu-scho-vidbuvayetsya-na-rinku-kistochkovi> (дата звернення 10.10.2019)
5. Третину в українському садівництві займають вишні та сливи URL: <https://www.growhow.in.ua/tretynu-v-ukrayinskomu-sadivnytstvi-zajmayut-vyshni-ta-slyvy/> (дата звернення 10.11.2019)

Мазур Н.А.

д.е.н., професор

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ

Бухгалтерський облік у торговельних підприємствах здійснюється з дотриманням єдиних методологічних принципів, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, Планом рахунків бухгалтерського обліку, а також іншими нормативними актами щодо ведення бухгалтерського обліку і складання звітності.

Успішний розвиток економіки будь-якої країни або кожного суб'єкта економічних відносин залежить від чіткого й ефективного функціонування всієї системи цін, у якій визначальну роль відіграють роздрібні ціни, за якими товари реалізуються в роздрібній торговельній мережі, підприємствах ресторанного господарства, на торговельних ринках індивідуальним покупцям при відносно невеликому обсязі кожного продажу.

Ціноутворення в роздрібній торгівлі здійснюється на основі єдиного методичного підходу до формування цін на всіх стадіях товарного обміну, який передбачає можливість та необхідність відшкодування витрат та отримання прибутку будь-яким суб'єктом ринкових відносин при виробництві та реалізації товарів. Особливістю формування цін на товари в торговельних підприємствах є використання для встановлення ціни торговельних надбавок на товари (призначених для покриття витрат операційної діяльності, сплати податків і одержання прибутку). Згідно чинного законодавства торговельна надбавка (націнка) – це сума витрат суб'єкта господарювання, що пов'язані з обігом товару та здійснюються в процесі його продажу (реалізації) у роздрібній торгівлі, та прибутку [1]. Гранична торговельна надбавка (націнка) є її максимально допустимим рівнем, який повинен враховуватися суб'єктом господарювання під час реалізації товару в роздрібній торгівлі.

Оптові підприємства з цією метою встановлюють постачальницько-збутову надбавку (постачальницьку винагороду) у відсотках до відпускної ціни підприємств-виробників або до митної вартості імпортованих товарів.

Основним нормативним документом, що регулює політику ціноутворення в Україні, є Закон від 21.06.12 р. № 5007-VI [1]. Дія цього Закону поширюється не тільки на державні органи, які встановлюють і контролюють ціни, але й на суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на території України. Так, відповідно до його ст. 10 ціни в Україні можуть бути вільними або державними регульованими.

Для обґрунтування ціни складається планова калькуляція з розшифрування статей витрат, які включаються до собівартості товару (послуги). При цьому ціна одного і того самого товару (послуги) може бути різною, залежно від умов постачання.

Як показує практика, підприємці до структури торговельної надбавки можуть включати суму податку на додану вартість (ПДВ). Причиною цього є неправильне трактування законодавчих актів або взагалі відсутність уявлення про прийнятну структуру торговельної націнки згідно з законодавством. З точки зору бухгалтерського обліку сума торговельної націнки є недостовірною і неправильною. Насправді є помилковим включення ПДВ до структури такої націнки. Недопустимо збільшувати вартість запасів підприємства на величину непрямого податку, тобто податку, що фактично стягується з покупців.

ПДВ додається до відпускної вартості товарів вже на стадії розрахунків з покупцями, тобто виникнення дебіторської заборгованості або оплати готівкою в касу підприємства. Жоден непрямий податок не може бути доданий до вартості активів доти, доки право володіння цими активами не перейде до іншого суб'єкта. Ціна з урахуванням ПДВ може значитися лише на товарному ярлику та ще у касовому чеку, а разом з нею – сума отриманої за день виручки, й повинна стати підставою для реєстрації в обліку ПДВ на вартість проданих товарів. У разі реалізації товарів за безготівковим розрахунком такою підставою буде рахунок-фактура, пред'явлений покупцю до оплати (або податкова накладна), де окремим рядком вказана сума ПДВ в розмірі 20% від

вартості. Так чи інакше, але «продажний» ПДВ (тобто ПДВ, що стягується з покупців) вперше повинен з'явитися в обліку лише на рахунку 702 «Дохід від реалізації товарів» [2].

Суму торговельної націнки на реалізовані товари визначають, як правило, за середнім відсотком націнки. Згідно з пунктом 22 П(С)БО 9 середній відсоток торговельної націнки визначається так:

$$C\% = \frac{C_{к285} + O_{к285}}{C_{д282} + O_{д282}} \times 100\% \quad (1)$$

де $C\%$ – середній відсоток торговельної націнки;

$C_{к 285}$ – сума залишку торговельних націнок на початок звітного місяця (сума залишку торговельної націнки на початок періоду);

$O_{к 285}$ – сума торговельних націнок у продажній вартості товарів, отриманих у звітному місяці;

$C_{д 282}$ – сальдо за Дт рах. 282 (сума залишку товарів на початок періоду);

$O_{д 282}$ – обороти за Дт рах. 282 (вартість товарів, які надійшли протягом звітного періоду) [3].

Визначена розрахунком сума торговельної націнки, що відноситься до реалізованих товарів, списується способом «червоного сторно» з кредиту рахунку 285 «Торгова націнка» на дебет рахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів». Цим записом вартість реалізованих товарів за продажними (роздрібними) цінами коригується до їх реальної покупної вартості.

Сума торговельної націнки, що відноситься до залишку нереалізованих на кінець місяця товарів, залишається як кредитове сальдо на рахунку 285 «Торгова націнка». При складанні балансу вона вираховується із залишку рахунку 282 «Товари в торгівлі», що забезпечує відображення в балансі залишку товарів на звітну дату за їх покупною (реальною) вартістю.

Щоб у контролюючих органів не виникали запитання щодо формування ціни товарів (послуги) в тому або іншому випадку, у наказі про ціноутворення рекомендуємо відобразити умови надання постійно діючих знижок (надбавок).

Також на рівень цін товарів (послуг) можуть впливати рекламні акції, що проводяться підприємством шляхом надання знижок усім покупцям на певний період. Рішення про проведення рекламних акцій оформляється окремим наказом по підприємству.

Наказ про ціноутворення видає і підписує директор підприємства, а також особи, ознайомлені з наказом (бухгалтер, економіст, менеджер тощо). Наказ про ціноутворення складається в довільній формі і повинен, зокрема, містити: 1) перелік статей витрат, які включаються до планової калькуляції ціни товару (послуги); 2) порядок розрахунку базової ціни товару (послуги); 3) умови надання постійно діючих знижок (надбавок); 4) порядок надання знижок (надбавок).

При формуванні продажної ціни товарів (послуг) з урахуванням знижок суб'єкт господарювання повинен бути готовий у разі потреби обґрунтувати цю ціну. Наказ про ціноутворення якраз і є документом, який обґрунтує порядок і причину формування конкретної продажної ціни в певних економічних умовах.

На законодавчому рівні в План рахунків слід додати 29 рахунок «Торговельна націнка», який поділявся б на субрахунки за сферами діяльності, а також виділення окремого субрахунку з обліку знижок, що сьогодні рекомендують обліковувати у складі торговельної націнки і трактується як сума зменшення націнки. І тоді легше отримати повну та достовірну інформацію про суму торговельної націнки за певний період. І виділення цієї інформації у фінансовій звітності на окремому рахунку дасть змогу аналізувати дані не тільки для внутрішніх користувачів, але й для зовнішніх (інвесторів, державних служб контролю тощо).

Література:

1. Про ціни і ціноутворення : Закон України №5007-VI від 21.06.2012. Дата оновлення: 30.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.09.2019).
2. Облік торгових націнок. Яким він має бути. *Дебет-Кредит*. №28. 12.07.2004.
3. Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9. Затв. наказом Міністерства фінансів України №46 від 20.10.1999. Дата оновлення: 01.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 11.09.2019).

Максименко І.Р.

студентка,

Гуцул Т.А.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В останні десятиліття намітилася світова тенденція використання показників рівня і якості життя населення для оцінки стану національних економічних систем і ефективності їх державного регулювання. Всесвітня організація охорони здоров'я підкреслює, що якість життя - це сприйняття людьми їх життєвого становища в залежності від їх культурних особливостей і систем цінностей, а також їх цілей, очікувань, стандартів і проблем. При цьому, науковці ставять питання про збереження і розвиток людського потенціалу кожної країни як результату економічного зростання. Фахівці різних напрямків використовують як критерій рівень соціально-економічного розвитку держави, а саме якість життя населення.

Якість життя населення - це ступінь відповідності умов і рівня життя науково обґрунтованим нормам або певним стандартам Якість життя визначається фізичними, соціальними та емоційними факторами людського життя, які важливі для нього і впливають на нього. Оцінка і вимір якості життя

є необхідним компонентом соціально-економічного моніторингу, оцінки стану і характеру розвитку соціальних процесів в будь-якій країні. Однак цей процес досить довільний. Багато аспектів якості життя можуть бути оцінені тільки на основі суб'єктивних показників, але, з одного боку, якість життя важливо як для кожної людини, так і для розвитку суспільства. З іншого боку, більшість характеристик якості життя є результатом рішень, прийнятих в області економічної і соціальної політики. У той же час проблема якості життя не зовсім зрозуміла, немає ясності в термінології, єдності в оцінці цього показника. Тому проблема комплексної і адекватної оцінки якості життя залишається досить актуальною. Прагнення України до євроінтеграції вимагає підвищення якості життя населення як одного з пріоритетних напрямків розвитку держави. Фінансова криза і війна на сході України призвели до різкого зниження рівня життя населення країни [1].

Сьогодні в Україні значне погіршення психологічного та емоційного стану людей, особливо внутрішньо переміщених осіб, ставить якість життя наших громадян на вкрай низький рівень. Починаючи з 2014 року в нашій країні розпочався процес децентралізації. Україна історично мала такий успішний досвід. Магдебурзьке право з'явилося на нашій території наприкінці XIII ст., що позитивно вплинуло на розвиток українських міст, в які він був запроваджений: Кам'янець-Подільський (1432р.), Луцьк (1432р.), Мукачево (1445р.), Київ (1494р.).

Один з аспектів децентралізації влади, також передбачає, що здоров'я і якість життя людей повинні контролюватися громадою певного міста чи населеного пункту. Основними перспективними напрямками щодо підвищення рівня життя населення, наразі, повинні стати: скорочення бідності та підвищення рівня життя населення; активний розвиток ринку праці за гідних умов праці; розробка та впровадження державних соціальних програм, які повинні бути направлені на фінансове забезпечення основних конституційних прав громадян, зміцнення фінансової бази та збереження єдиного соціального простору у розрізі областей, районів та територіальних громад; розвиток програм державно-приватного партнерства, що дасть змогу підвищити рівень життя населення та задовільнити суспільні та економічні потреби людини. Насамперед необхідно забезпечити ухвалення відповідної нормативно-правової бази, розробити чіткий механізм фінансування і координації виконання державних програм з охорони здоров'я, освіти, державної підтримки малозабезпечених сімей і сімей з дітьми, програми надання житлових субсидій, регулювання міграційних процесів, забезпечення молоді житлом [2].

Всі ці заходи потребують значних фінансових витрат, але вони матимуть значний позитивний ефект у довгостроковій перспективі. Результатом їх запровадження буде зростання рівня життя населення.

Література:

1. Galbraith J. The Affluent Society. / J. Galbraith – Boston: Houghton Mifflin., 1958. – 276 p.

2. Харчук С. А. Сучасний стан та основні напрями підвищення рівня життя населення [Електронний ресурс] / С. А. Харчук // Ефективна економіка №7. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4189>

Махиборода К. В.

здобувач

Сіненко І. О.

аспірант

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

БАЗОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ АКВАКУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

На сьогоднішній день органічна продукція формує підґрунтя агропродовольчого ринку, внаслідок чого попит на даний вид продукції суттєво зростає. Україна має один із найвищих у світі відсоток родючих сільськогосподарських угідь та відома як держава з великим аграрним потенціалом, сприятливими кліматичними умовами та вдалим економіко-географічним розташуванням, що надає їй можливість отримати статус провідного експортера органічної продукції у світі. Аналіз фактичного стану ринку органічної продукції слугуватиме основою для розробки ефективних заходів для забезпечення його ефективного функціонування та постійного розвитку. Основні показники ринку органічної продукції в Україні наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники ринку органічної продукції в Україні

Показник	Рік						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Органічна площа, га	270193	270226	270320	272850	393400	400764	410550
Частка органічної площі, %	0,65	0,65	0,65	0,66	0,95	0,97	0,99
Кількість господарств, шт.	121	142	155	164	175	182	210
Розмір внутрішнього споживчого ринку, млн євро	0,6	1,2	2,4	5,1	7,9	12,2	14,5
Споживання на 1 особу (євро/ос.)	0	0	0,1	0,1	0,2	0,26	0,32

Джерело: складено автором на основі [3]

Площа органічних сільськогосподарських угідь в Україні у 2018 році склала 410550 гектари, що відповідає 20 місцю серед усіх країн світу та 11 місцю у Європі. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічних земель сільськогосподарського призначення [3]. У відносному значенні найбільше зростання органічних площ за 2012–2018 роки відбулося під такі культури як: овочі, коренеплоди бульби та цибулини, бобові культури; під олійні культури: гарбузи, льон і сою. Проте

зростання загальної площі під сільськогосподарські культури відбулося, переважно, за рахунок збільшення органічних площ під пшеницю та соняшник. У світі у 2016 році діяло майже 2,7 млн виробників органічної продукції, з них 40 % зосереджено в Азії, 26 % в Африці, 17 % у Латинській Америці [3].

За останні роки в Україні спостерігається значне збільшення кількості сертифікованих органічних господарств (які займаються рослинництвом, тваринництвом, переробкою, торгівлею, експортом/імпортом, транспортуванням, зберіганням, вирощуванням дикоросів, бджільництвом, надають послуги з оформлення необхідної документації, організації ферм та переробних підприємств, експедиторської роботи, інвестуванням). Протягом 2012–2018 рр. в Україні спостерігається стала тенденція до зростання площі органічних сільськогосподарських угідь та кількості сертифікованих господарств, проте темпи приросту кількості господарств перевищували темпи приросту площ органічних сільськогосподарських угідь. Це пов'язано з перерозподілом ринку органічної продукції та з тим, що нові зареєстровані виробники органічної продукції є невеликими суб'єктами господарювання, з незначними площами органічних сільськогосподарських угідь [1]. Області-лідери України, у яких ринок органічної продукції найкраще забезпечено відповідною інфраструктурою, це: Київська, Вінницька та Одеська області. В Україні погано розвинуте виробництво органічної продукції тваринництва та виробництво засобів захисту рослин та добрив. Стримуючим фактором для розвитку ринку органічної продукції в Україні є обмежений платоспроможний попит громадян країни. Проте в останні роки спостерігається тенденція активного наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок стрімкого розвитку власної переробки органічної сировини. У європейських країнах середні ціни на органічну продукцію рослинництва є дуже високими. Майже у всіх країнах ЄС середні ціни на органічну пшеницю на 50–200 % вищі, ніж на традиційно вироблену, на картоплю – 50–500 % і навіть більше. Середні цінові надбавки на органічну продукцію тваринництва є значно нижчими. Ціни на органічне молоко в середньому є вищими на 8–36 % у порівнянні із звичайними цінами. Проте виправданою націнкою на органічні продукти є 20–30 %.

Таким чином, у результаті даного дослідження було виявлено ряд сумнівів щодо органічної продукції та її виробництва, а саме: не довірі достовірності сертифікації виробників органічної продукції, в тому числі і виробників продукції аквакультури; сприйняття поняття «органічний», як маркетингового ходу, який стимулює платити більше; сумніватися у споживчих властивостях органічної продукції аквакультури, її смаку, натуральності.

Література:

1. Вдовенко Н.М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: [монографія]. К.: Кондор, 2013. 464 с.
2. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»: Закон України від 03.07.2019 року № 2496-VIII. Офіційний вісник України. 2018 р. № 62. С. 28.
3. Офіційний сайт Федерації органічного руху України: [електронний

ресурс]. Режим доступу: <http://organic.com.ua>

4. Вдовенко Н.М. Регулювання розвитку аквакультури у штучних водоймах України. К.: Основа, 2011. 368 с.

5. Кваша С.М., Вдовенко Н. М. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів. Інвестиції практика та досвід. 2011. № 20. С. 7–11.

Міняйло В.М.

студент

Гуцул Т.А.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ВИСОКООЛЕЇНОВИХ СОРТІВ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ

Серед світових виробників сільськогосподарської продукції Україна входить в першу п'ятірку за валовим збором насіння соняшнику. Упродовж останніх років у країні виробляється 11,2-12,2 млн. т насіння цієї культури. При цьому частка переробки соняшнику становить понад 95% олійної сировини. При переробці насіння на олію, одержують макуху або шрот, які є цінним концентрованим кормом з вмістом білка 35-36%. До складу білка входять всі незамінні амінокислоти. У 100 кг макухи міститься 109 кормових одиниць. Соняшниковий білок має не тільки кормове, але й харчове значення і використовується для виготовлення продуктів харчування. Вміст цінної амінокислоти – метіоніну, що бере участь у жировому обміні, у соняшнику більший, ніж у плодах арахісу, грецького горіха, фундука.

При вирощуванні на кормові цілі зелену вегетативну масу соняшника (300-600 ц/га) згодовують худобі і силосують. Соняшник – цінний медонос. Серед польових культур соняшник є однією з найщедріших. З 1 га при врожайності насіння 25 ц/га можна одержати 1200 кг олії, 800 кг макухи (300 кг білка), 500 кг лушпиння (70 кг дріжджів), 1500 кг кошиків (прирівнюється до сіна), 35-40 кг меду і багато ін. Для виробництва 1 т соняшnikової олії потрібно 1 га, а 1 т тваринного масла – 8-10 га ріллі.

Сприятливі умови для вирощування соняшнику дозволяють його активно вирощувати в чорноземних областях. Соняшник вимогливий до тепла, світла та ґрунту. Його вирощують переважно в степовій зоні, частково – в Лісостепу. Найбільші площі посівів зосереджені в Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській та Харківській областях.

За останні 30 років споживання рослинних жирів на душу населення подвоїлося. У країнах Європейського Союзу на одну особу використовують в

рік по 41 кг олії, в середньому в світі – 15,7 кг, а в Україні за 2018р. – 11,9 кг (раціональна норма – 13 кг) [1].

Виробництво нерафінованої соняшникової олії в Україні в січні-березні 2019 року становило 1,49 мільйона тонн, що на 13,6% більше, ніж у січні-березні 2018 року. У березні поточного року виробництво соняшникової олії досягло 527 тис. тонн, що на 22,9% більше березня 2018 року і на 9,8% перевищує показники лютого поточного року. Виробництво маргаринів та харчових жирів у січні-березні поточного року скоротилося на 6,5% у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року – до 35,6 тисячі тонн. При цьому, у порівнянні з березнем 2018 року виробництво цієї групи продукції скоротилося на 3,4%, а у порівнянні з лютим 2019 року - збільшилося на 13,5, до 13,2 тисячі тонн у березні поточного року [2].

У зв'язку зі зростаючою потребою в корисних для здоров'я людини оліях, підвищується попит на високоолеїнову олію соняшника. Поряд із традиційним соняшником сільськогосподарські товаровиробники розбудовують новий напрямок – вирощування високоолеїнового соняшнику. Це обумовлено низкою серйозних переваг даного типу соняшнику та зростаючим попитом на нього з боку харчової промисловості. Це соняшник із вмістом у олії олеїнової кислоти Омега 9 понад 82 % і низьким умістом лінолевої кислоти Омега 6. Даний тип соняшнику виведено традиційними методами селекції, і генетичний потенціал вмісту олеїнової кислоти у нього є найвищим серед усіх олійних культур - до 95 %. Високоолеїнова соняшnikова олія має найвищий вміст вітаміну Е. Це природний антиоксидант, що зміцнює імунітет людини, зменшує ризик виникнення ракових захворювань і захворювань серцево-судинної системи, які на сьогоднішній день є основною причиною смертності серед населення.

Високоолеїнова соняшnikова олія застосовується в харчовій індустрії вже понад 10 років для виробництва «здорових» продуктів. Вона має тривалий цикл використання в процесі смаження за високих температур, містить не більше 10 % насичених жирів, що дуже важливо для харчової промисловості. Саме тому такі великі мережі індустрії швидкого харчування, як Макдональдс, віддають перевагу високоолеїновій олії соняшнику при виробництві картоплі «фрі». Строк зберігання високоолеїнової олії і її похідних (маргарину) у чотири рази довший ніж у звичайної, традиційної олії. Тому попит на цей вид продукції формується, в основному, країнами Євросоюзу і у найближчому майбутньому очікується його підвищення у зв'язку із запровадженням обов'язкового маркування продуктів із зазначенням джерела олії. Для виробників соняшнику в Україні це унікальна можливість одержати додатковий прибуток із кожного гектара без додаткових витрат, а також застрахуватися від коливань цін на продукцію.

Література

1. Економіка сільського господарства: Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул, Ільків Л.А., Куцеконь Л.О. – Київ: ЦП "Компринт", 2019. С. 296-297.
2. Офіційний сайт Держстату України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Мірзоєва Т.В.

к.е.н., доцент

Лобода В.С.

магістр 1 р.н.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ДОБРОБУТ» ЗОЛОТОНІСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Одним із пріоритетних напрямків успішного розвитку сільського господарства є формування високоефективного зернопродуктового підкомплексу, зокрема відновлення конкурентоспроможного виробництва. Вирощування озимої пшениці відіграє стабілізуючу роль у зерновому господарстві країни, так як у несприятливих для інших зернових культур роки, її врожайність є порівняно високою. Переваги пшениці полягають також у можливості тривалого збирання без суттєвих втрат (до одного місяця) та відсутності вилягання на високому фоні внесених добрив або родючих ґрунтах [2]. Варто зазначити, що по суті, майже кожний вітчизняний аграрний виробник, крім спеціалізованих тваринницьких господарств, займається вирощуванням зернових. Це зумовлено відносно високим рівнем рентабельності зерновиробництва, стабільним попитом на зерно на внутрішньому й зовнішньому ринках, низькими затратами праці порівняно з іншими галузями і тим, що збут зерна можливий дискретними порціями протягом усього року, тоді як реалізація інших культур має сезонний характер. Не є виключенням і ТОВ «Добробут» Золотоніського району Черкаської області, що також займається вирощуванням зерна озимої пшениці.

Аналіз динаміки виробництва зерна озимої пшениці в досліджуваному підприємстві (табл. 1) свідчить, що в 2017 році врожайність озимої пшениці зросла порівняно з 2015 р. на 49,8% і склала 66,5 ц/га. Для порівняння – середня врожайність озимої пшениці по Україні в 2017 р. становила 44 ц/га [1].

Відповідно до зростання врожайності збільшилися валові збори зерна озимої пшениці в ТОВ «Добробут» – на 38,7%. Позитивну динаміку врожайності та валових зборів можна пояснити запровадженням комплексної інтенсифікації виробництва в досліджуваному господарстві. За оцінками більшості вчених, приріст урожаю зернових культур за інтенсивної технології

забезпечується за рахунок раціонального застосування мінеральних добрив – на 30-35%, засобів захисту рослин – на 20-25%, запровадження високоврожайних сортів – на 15-18% [3].

Решту приросту врожаю досягають за рахунок додержання агротехнічних термінів і високої якості технологічних процесів вирощування зернових культур. Свідченням інтенсивного розвитку зерновиробництва в ТОВ «Добробут» є й те, що за суттєвого зростання врожайності, протягом 2015-2017 рр. (табл. 1) не збільшилася площа посіву озимої пшениці в досліджуваному підприємстві, навіть дещо зменшилася – на 18 га або на 7,5%.

Таблиця 1

Динаміка виробництва зерна озимої пшениці в ТОВ «Добробут»
Золотоніського району Черкаської області*

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. у % до 2015 р.
Площа посіву, га	243	350	225	92,6
Урожайність з 1 га, ц	44,4	45,2	66,5	149,8
Валовий збір, ц	10797	15833	14974	138,7
Реалізовано, ц	2837	18576	4601	162,2
Рівень товарності, %	26,2	117,3	30,7	X

*розраховано авторами за даними статистичної звітності ТОВ «Добробут» Золотоніського району Черкаської області, 2015-2017 рр.

У 2017 році в досліджуваному підприємстві було реалізовано всього 4600 ц зерна, що становить лише 31% від валового збору. Це пов'язано з тим, що підприємство має можливість зберігати це зерно для подальшого продажу за більш вигідною ціною. При цьому суттєвий вплив на рівень реалізаційної ціни сільськогосподарських підприємств мають канали реалізації продукції. Основними покупцями на ринку зернових є заготівельні організації, переробні підприємства, трейдери та дрібні посередники. Частину виробленого зерна товаровиробники залишають на господарські потреби (сівбу, годівлю тварин, оплату праці найманих працівників) і для подальшої реалізації.

Короткий аналіз стану виробництва зерна озимої пшениці, здійснений на прикладі ТОВ «Добробут» Золотоніського району Черкаської області показав, що в умовах сьогодення дане виробництво розвивається інтенсивним шляхом. Це дає можливість отримувати більші врожаї за незмінної чи навіть меншої посівної площі.

Література:

1. Державна служба статистики України. Київ. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.04.2019)
2. Ринок пшениці та продукти її переробки URL: <http://agroportal.ua/views/blogs/mirovye-trendy-perspektivnye-produkty-glubokoi->

[pererabotki-zerna/](#) (дата звернення 10.04.2019)

3. Практичні рекомендації щодо інтенсифікації технологій вирощування озимої пшениці / [Черенков А.В., Циков В.С., Дзюбецький Б.В. та ін.]. – Дніпропетровськ: ДУ ІСГСЗ НААН, 2012. – 31 с.

Мірзоєва Т.В.

к.е.н., доцент

Мірзоєв Т.Д.

студент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

АНАЛІЗ СТАНУ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах сьогодення в світі вирощують близько 600 видів овочевих культур, окрім того, ще 900 видів люди використовують безпосередньо як овочі чи як зелень. Вітчизняні підприємства-виробники овочів вирощують майже 40 видів, домогосподарства населення – втричі більше завдяки малорозповсюдженим видам. Характерною ознакою вітчизняного ринку овочів є те, що останніми роками на ньому склалася ситуація, коли внутрішнє виробництво з розрахунку на одну особу зросло до 215-221 кг, а споживання дещо перевищило раціональну норму (161 кг) й досягло приблизно 165 кг [1]. Проте, не зважаючи збільшення обсягів виробництва в галузі овочівництва, обсяги імпорту овочів поки що не зменшилися.

Загалом, суб'єктами вітчизняного овочевого ринку протягом 2015-2017 рр. було 593 овочевих підприємства [3] та домогосподарства населення, що ще називаються дрібнотоварними. Крім того, в галузі овочівництва станом на 2017 р. функціонувало 16 потужних переробних заводів, 46 середніх і 234 цехи малої потужності, близько 1000 сховищ, які, щоправда, тільки на 50% забезпечують потребу вітчизняних виробників у зберіганні овочів.

Площа, на якій вирощувалися овочі відкритого ґрунту протягом 2012-2017 рр. в усіх категоріях господарств скоротилася на 11,9%. Традиційно за обсягами виробництва овочів відкритого ґрунту лідирують господарства населення. Так, станом на 2017 р. вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами було вироблено 1248,8 тис т овочів відкритого ґрунту, а господарствами населення – 7474,8 тис т. В умовах сьогодення в Україні виробляється 12 ключових овочевих культур. Це такі, як картопля, огірки, помідори, перець, морква, цибуля, капуста, буряк, часник, кабачки, баклажани та гарбузи [2].

Характерною відмінністю виробництва овочів відкритого ґрунту в сільськогосподарських підприємствах від господарств населення є вищий рівень врожайності. Так, якщо в господарствах населення в 2017 р. середня врожайність овочів відкритого ґрунту становила 182,3 ц/га, то в спеціалізованих аграрних підприємствах вона дорівнювала 413,5 ц/га. До того ж протягом 2012-2017 рр. урожайність овочів відкритого ґрунту в підприємствах суттєво зросла – на 43,9%. У господарствах населення врожайність овочів відкритого ґрунту протягом зазначеного періоду залишилася незмінною.

У процесі аналізу економічних показників виробництва овочів відкритого ґрунту у великих і середніх сільськогосподарських підприємствах України виявлено, що протягом 2012-2017 рр. даний напрямок діяльності розвивався досить ефективно. При зменшенні посівних площ на 35,9% та деякому зменшенні обсягів виробництва протягом досліджуваного періоду спостерігається збільшення обсягів реалізації овочів відкритого ґрунту на 12,1%. За суттєвого зростання виробничої собівартості 1 ц овочів на 105,4% і повної собівартості на 137,4%, відбулося також зростання ціни реалізації в 2,9 рази. Таким чином, унаслідок збільшення обсягів реалізації та зростання реалізаційних ціни, виробникам удалося нівелювати підвищення собівартості й перевести виробництво з розряду збиткових у 2012 р. в розряд прибуткових у 2017 з рівнем рентабельності 15,6%.

Аналіз стану виробництва овочів протягом 2010-2017 рр. свідчить, що овочівництво, як напрям агробізнесу в нашій державі, залишається одним із найбільш стійких і перспективних для розвитку в усіх категоріях господарств. Стабільні тенденції в галузі виробництва овочів обумовлюються двома ключовими факторами:

- збільшенням врожайності, що стало можливим унаслідок поліпшення якості посівного матеріалу та удосконалення технологічного процесу виробництва, зокрема в плані обробки та застосування сучасних засобів захисту рослин;

- зростанням експортного попиту на продукцію. Наприклад, зростає попит на такі культури, як морква й цибуля, тому, відповідно, більшає й можливостей для вирощування.

Література:

1. Державна служба статистики України. Київ. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.04.2019)
2. Соціально-економічні проблеми аграрного розвитку регіонів / С 91-36. наук. праць / наук.ред. В.С. Лукач. Ніжин, 2018. 180 с.
3. Сучасний стан та перспективи розвитку овочівництва (до 70-річчя заснування інституту та пам'яті видатного вченого П.Ф. Сокола): Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (26 липня 2017 р., сел. Селекційне Харківської обл.) / Інститут овочівництва і баштанництва НААН. – Пляда, 2017. 252 с.

Мірзосєва Т.В.

к.е.н., доцент,

Підлісецька Д.А.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ГОРОХУ

Одним із важливих пріоритетів держави в контексті розвитку аграрного сектору є формування сучасного ринку комерційних сортів агрокультур. За даними Асоціації бобових України, попит на бобові в світі постійно зростає. Так, у 2017 році світове виробництво бобових склало 50 млн тонн, а Україна в минулому році виробила 5,6 млн тонн бобових, і з огляду на зростання світового попиту може сміливо розширювати площі під цими культурами, що мають великий експортний потенціал. У тому ж 2017 р. Україна посіла третє місце в світі з виробництва гороху після Канади та Росії. Український горох купує 69 країн, найбільше – Індія та Пакистан. Експортні ціни коливаються в межах \$210-220 за тону [3].

ФАО (продовольча і сільськогосподарська організація) ООН розглядає бобові як основні культури для забезпечення продовольчої безпеки в світі. У 2017 році ФАО офіційно проголосила старт популяризації зернобобових культур у всьому світі [1]. Причиною такою уваги є те, що зазначені культури є важливими для міжнародної продовольчої безпеки, так як, по-перше, саме бобові компенсують людині брак білка тваринного походження, по-друге, в багатьох країнах азійського регіону є основою раціону.

Крім того, що горох є важливим і ефективним джерелом рослинного білка, він є цінною культурою в сівозміні, що насичує ґрунт азотом біогенного походження, відновлює й піднімає родючість чорнозему, стаючи добрим попередником для майбутніх врожаїв традиційних культур. Важливий і той факт, що бобові стійкі до впливів посухи, що сьогодні досить актуально в умовах мінливого клімату. Все це робить бобові загалом і горох, зокрема, безумовно цінними культурами в сьогоднішньому світі.

За посівними площами та валовими зборами група зернобобових культур у світовому землеробстві займає друге місце після зернових. Їх площа перевищує 200 млн га, а валовий збір 400 млн тонн, що обумовлено рядом цінних показників. Вони є найдешевшим джерелом високоякісного білку, як для харчування людей, так і для годівлі тварин і птиці. Історія вирощування гороху налічує близько 20 тисяч років. У зернинах бобових міститься багато вітамінів, мінеральних елементів, інших біологічно активних сполук. Розширення вирощування цієї групи культур дозволяє суттєво покращити рівень родючості ґрунтів без значних матеріальних витрат.

У структурі сільського господарства України горох традиційно є експортоорієнтованою культурою. Останнє десятиліття відображає стрімке

зростання торговельної активності вітчизняних експортерів на світовому ринку. Найбільшими експортерами сухого гороху в світі за результатами 2017 року стали Канада, Росія та Україна.

Основними країнами-імпортерами українського гороху традиційно виступають Індія, на яку припадає 41% усіх поставок, а також Пакистан та Туреччина [2]. Експортні частки зазначених країн склали 47%, 15% та 8% відповідно. Також в останні роки суттєво збільшився експорт гороху на ринок Бангладешу та Об'єднаних Арабських Еміратів, а також у країни ЄС та Африки. Серед нових напрямків африканські країни: Судан, Алжир, Мозамбік.

Якщо раніше основними виробниками бобових були тільки домогосподарства населення та фермерські господарства, то наразі акценти змінюються та, відповідно, активний інтерес до вирощування бобів виявляють і великі агрокомпанії та агрохолдинги, розглядаючи такий напрямок як можливість диверсифікації виробництва. Відповідно, так звані нішеві культури, до яких відносять і горох, вже висівають на площі від 100 гектарів і більше. Тенденції сьогодення свідчать, що бобові здатні зробити як агробізнес вигідним та ефективним, адже на них є попит не лише на українському, але й на закордонному ринку.

Таким чином, така сільськогосподарська культура, як горох характеризується надзвичайною цінністю, що обумовлюється, по-перше, унікальним поєднанням в зерні високого вмісту білка, жирів, вуглеводів, а продукти з нього характеризуються дієтичними властивостями. По-друге, в умовах відсутності органічних добрив і високої хімічної деградації ґрунтів, скорочення в сівозмінах парових площ – ця культура чи не єдиний спосіб збереження родючості землі в умовах вітчизняного сьогодення. Багато вітчизняних агровиробників обирають вирощування гороху як один з основних напрямків бізнесу тому, що рентабельність цієї культури для виробника коливається на рівні 55%; – горох здатен відновлювати родючість ґрунту; – до гороху існує стабільний інтерес на зовнішніх ринках, що забезпечує досить високий рівень закупівельних цін.

Література:

1. Скляренко А. Нут, сочевиця, квасоля, горох поживні високобілкові культури в Україні і світі. URL: <https://docplayer.net/66060992> (дата звернення 05.09.2019)
2. ТОП-5 культур, що неочікувано стали популярними. URL: <https://ukravit.ua/uk/top-5-kultur-shho-neochikuvano-staly-populyarnymy-v-2016-2017-rokah> (дата звернення 05.09.2019)
3. Україна входить до трійки країн-виробників гороху. URL: <https://landlord.ua/news/13762-2/> (дата звернення 05.09.2019)

Мірзосєва Т.В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЛІКАРСЬКИХ ЕФІРООЛІЙНИХ КУЛЬТУР

В умовах сьогодення лікарське рослинництво є окремою сферою діяльності, а його продукція застосовується в багатьох сферах національного господарства. Проте, як зазначає багато експертів, лікарське рослинництво в Україні – це дуже вузький сегмент у якому нині попит перевищує пропозицію. Впродовж останніх 20 років в Україні площі насаджень лікарських рослин загалом і ефіроолійних, зокрема, зменшено майже в 6 разів, виробництво ефірних олій – майже втричі та значно погіршилась якість харчових продуктів спеціального призначення на основі лікарських рослин [4]. Тому наразі актуальним є питання розвитку виробництва лікарських рослин і визначення економічної доцільності даного напрямку діяльності.

Як виявлено в ході досліджень, найбільше в сукупності лікарських рослин вітчизняними підприємствами, згідно статистичних даних, виробляється ефіроолійних культур. До ефіроолійних відноситься низка рослин, які вирощують для того, щоб у подальшому з них виробляти ефірні олії. Значні обсяги виробництва ефіроолійних культур можна пояснити тим, що виготовлені з них ефірні олії, мають широке коло застосування. Невипадково світове виробництво ефірних олій постійно збільшується, і вже досягнуло 250 тисяч тонн на рік. Загалом, експерти зазначають, що в умовах сьогодення в наявності існує близько 300 різноманітних ефіроолійних нішевих рослин, вирощування яких може стати доволі рентабельною справою.

Якщо розглядати виробництво лікарських ефіроолійних культур у розрізі окремих видів рослин, то основними з них є саме шавлія, м'ята, лаванда та фенхель. Тенденції останніх років свідчать про значний інтерес сільськогосподарських виробників до вирощування цих культур, обумовлений економічною доцільністю їх виробництва. Наприклад, увагу українських фермерів, які працюють на півдні нашої держави, в останні роки привертає така рослина як лаванда. Станом на кінець 2018 р. лаванду в Україні культивували в промислових масштабах декілька фермерських господарств у Миколаївській і Херсонській областях [3]. Загалом, як зазначають експерти, вирощування лаванди може супроводжуватися рентабельністю понад 35% [1].

Окрім лаванди, новою бізнес-нішею для українських фермерів називають таку культуру, як шавлія, що обумовлюється зростаючим попитом на неї з боку фармацевтичних підприємств. Насіння шавлії на світовому ринку пропонується по 150 євро за кілограм.

Про економічну доцільність виробництва лікарських рослин загалом і ефіроолійних, зокрема, свідчить інформація стосовно обсягів їх реалізації у вартісному виразі (табл. 1). Так, у 2017 р. вартість реалізованих лікарських ефіроолійних рослин склала 53,3 млн грн за ціни реалізації 1 ц 936,9 грн. При тому, що загальна вартість реалізованих лікарських, прямих та ефіроолійних рослин у цілому в 2017 р. склала 97,4 млн грн, питома вага ефіроолійних становила 54,7%. Наведені цифри свідчать про наявність економічного потенціалу виробництва лікарських рослин у нашій державі.

Таблиця 1

Реалізація лікарських, прямих та ефіроолійних рослин в Україні (2017 р.)*

	Кількість реалізованої продукції, ц	% до виробництва	Вартість реалізованої продукції (без дотацій і ПДВ), грн	Ціна реалізації 1 ц, грн
Рослини лікарські	15 366	40,9	27 951 502	1819,0
Прянощі	17 835	76,6	16 079 541	901,6
Рослини ефіроолійні	56 917	106,0	53 326 256	936,9

*складено автором за даними Державної служби статистики [2].

Свідченням економічної доцільності виробництва лікарських культур є й те, що виробництво лікарських рослин в умовах сьогодення не є чимось любительським або кустарним, це є напрямок ефективного бізнесу, так як у зазначеній сфері функціонують як дрібні й малі підприємства, так і низка великих спеціалізованих. Таким чином, виробництво лікарських культур загалом і ефіроолійних, зокрема, є, безумовно, економічно доцільним в умовах сьогодення й на часі подальші дослідження даного питання.

Література:

1. В Україні вигідно вирощувати лаванду URL: <http://agroprod.biz/2018/03/28/v-ukrajini-vyhidno-vyroschuvaty-lavandu/> (дата звернення 05.04.2019)
2. Державна служба статистики України. Київ. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 20.05.2019)
3. Король О. В Україні дефіцит лаванди, ціни злетіли до 200 грн/кг URL: <https://uhbdp.org/ua/news/project-news/1747> (дата звернення 25.05.2019)
4. Robert J. Bogers, Lyle E. Craker, Dagmar Lange, Medicinal and aromatic plants: agricultural, commercial, ecological, legal, pharmacological, and social aspects Wageningen UR frontis series (Vol. 17), Springer, 2006. P. 16-21.

Молдаван Л.В.
д.е.н., професор,
Заслужений економіст України
Інститут економіки та прогнозування НАН України

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ У ВІТЧИЗНЯНУ ПРАКТИКУ

У Порядку денному на ХХІ століття Конференції ООН з питань навколишнього середовища та розвитку, що відбулася у 1992 р. в Ріо-де-Жанейро, багатофункціональність (економіко-соціо-екологічна збалансованість) галузі визнана інструментом аналізу і методикою розроблення аграрних політик, зорієнтованих на довгостроковий сталий розвиток сільського господарства в інтересах кожної людини і людства у цілому.

Інституціоналізація багатофункціональності сільського господарства в законодавчих і нормативних актах Європейського Союзу, впровадження їх норм у практичну діяльність фермерських господарств обумовили необхідність пошуку методик оцінювання рівня збалансованості еколого-соціо-економічних функцій розвитку аграрної галузі, які сьогодні успішно практикуються у європейських країнах. Зокрема, у Франції – це методика (метод) IDEA (Indicateurs de durabilite des exploitations agricoles) [1], в Німеччині – система KSNL [2]. Ознайомлення з ними дає змогу виявити концептуальні засади оцінювання моделі розвитку екологічно здорового, соціально орієнтованого і економічно життєздатного сільського господарства в межах підприємства (ферми).

Метод IDEA екологічне здоров'я галузі оцінює системою індикаторів, які відображають збереження ресурсів ґрунту, води, повітря, біорізноманітності, ландшафтів. У цю систему, зокрема, включаються: різноманітність однорічних і багаторічних культур; різноманітність тварин; збереження генофонду; сівозміна; повернення органіки, винесеної з урожаєм; внесення мінеральних добрив; збереження природних біоресурсів; збереження кормових угідь; застосування пестицидів і ветпрепаратів; рівень техногенного перевантаження; стан тварин; використання водних ресурсів; енергетична залежність.

Соціальна орієнтація сільського господарства в межах ферми включає систему індикаторів, які характеризують соціальні блага, призначені для суспільства в цілому, та соціальні цінності для людей, що виробляють та споживають сільськогосподарську продукцію. До них відносяться: структура товарної продукції, зорієнтована на сприяння національному харчовому балансу; якість кормів, що виробляються для власного тваринництва; якість сільськогосподарської продукції, призначеної для продажу у сирому чи переробленому вигляді; диверсифікація діяльності; збереження діючих та створення нових робочих місць; колективна робота зайнятих виробництвом сільськогосподарської продукції; стабільність колективу ферми; освіта

сільськогосподарських виробників; інтенсивність праці; якість життя працюючих; охорона здоров'я, гігієна, безпека.

Економічну життєздатність сільського господарства формують індикатори, які пов'язані з підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання та характеризують її ефективність: чистий прибуток на одиницю площі; чистий прибуток на одну тварину; рівень економічної спеціалізації; операційні витрати у вартості продукту; фінансова автономія; частка державної допомоги в прибутку; рентабельність виробництва.

Щоб досягти збалансованості трьох функцій – екологічної, соціальної і економічної, індикатори у сумі кожної з них оцінюються однаковою кількістю балів. Бальне оцінювання кожного індикатора окремо здійснюється спеціалістами (агрономами, ґрунтознавцями, екологами, соціологами) відповідно до тієї ролі, яку він відіграє у системі індикаторів, що відображають виконання сільським господарством тієї чи іншої функції, або, інакше, відповідно до рівня впливу на досягнення визначеного ефекту. Наприклад, в екологічній орієнтації сільського господарства індикатор «різноманітність однорічних і багаторічних культур», від якого залежить нагромадження органіки в ґрунті і його фізичний стан, відіграватиме в рази більшу роль порівняно з внесенням мінеральних добрив; у забезпеченні економічної життєздатності галузі значно більша роль належить чистому прибутку порівняно, наприклад, з роллю прямої державної підтримки. Для правильної оцінки кожного індикатора необхідно опиратися на такі науки, як ґрунтознавство, фізіологія рослин і тварин та інші, а також на соціально-економічні та агрокліматичні умови кожної природної зони окремо.

Результати аналізу, представлені у вигляді різних варіантів графічного зображення бальних оцінок за групами індикаторів, дають можливість оцінити рівень урівноваженості агроекологічної, соціальної і економічної складових сільського господарства та визначити шляхи їх збалансування, що виступає основою забезпечення довгострокового розвитку галузі.

Для того, щоб сприяти підтримці фермером економіко-соціо-екологічної збалансованості сільськогосподарської діяльності, законодавством Франції унормовано уведення фермерського земельного контракту (СТЕ) [3], який укладається між владою і фермерськими господарствами і містить три блоки зобов'язань:

– зобов'язання виробника щодо посівних площ виробництва сільськогосподарської продукції та її ефективності;

– зобов'язання фермера щодо зайнятості членів його сімей і найманих працівників, створення додаткових робочих місць, зокрема шляхом диверсифікації сільськогосподарської діяльності та розвитку інтегрованих продовольчих ланцюжків;

– зобов'язання у сфері покращення екологічного середовища, збереження родючості земель і якості води, охорони природи і пейзажу [4].

З метою підтримки заходів за зобов'язаннями створено Фонд фінансування СТЕ, операції якого вписуються в бюджет Міністерства сільського господарства Франції.

З економічних заходів державою оплачуються заходи, спрямовані на:

- зменшення собівартості виробництва;
- диверсифікацію сільськогосподарської діяльності;
- структурну переорієнтацію виробництва;

Щодо екологічних заходів передбачена державна допомога, яка компенсує витрати або втрати, що несе фермер у процесі їх здійснення. До заходів, які оплачуються, відносяться:

- збереження навколишнього середовища;
- збереження біорізноманіття;
- належне утримання худоби і птиці;
- перехід на біологічне сільське господарство;
- заліснення виведених з обробітку деградованих сільськогосподарських угідь;
- реконструкція польових лісозахисних насаджень.

Фермер може одержати підтримку держави у здійсненні заходів соціального призначення, як то:

- підвищення якості продукції;
- виробництво продукції малорентабельної але необхідної для потреб і здоров'я людей;
- участь в організації об'єднань для колективного збуту продукції;
- підвищення професійної кваліфікації.

Винагорода (компенсація) встановлюється для господарств узагалі в сумі, що становить 30%, розміщених у несприятливих умовах – 40% від суми витрат (втрат), для молодих фермерів – відповідно 45 і 55%.

Середня сума на всі заходи на 5 років не може перевищувати від 20900 до 25000 € на господарство.

В Україні багатофункціональність сільського господарства законодавчо не унормована, практика підтримки сталого розвитку, адекватна західноєвропейським й іншим країнам, відсутня. Відповідно, відсутня усталена методика оцінювання економіко-соціо-екологічно збалансованого розвитку сільського господарства у межах підприємства (ферми), що є заборгованістю агрономічної, агроекологічної, агроекономічної й інших сфер сільськогосподарських наук перед аграрним сектором і суспільством.

Література:

1. La metode IDEA. – Educagri editions . – Dijon. – 2002. – P. 184.
2. Kriteriensystem Nachhaltige Landwirtschaft (KSNL). [Електронний ресурс]. – Доступний з: <<http://www.tll.de/ainfo/KSNL/kul10606.pdf>>.
3. Contrat territorial d'exploitation (CTE). – Dictionnaire Permanent Entreprise Agricola. – Fenillets 130. – mars 2002.
4. Code rural. Art. R 311-1.

Мосіюк С.І.

к.е.н., доцент

Гайдученко Т.М.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ВИЩА АГРАРНА ОСВІТА УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

В умовах світових глобалізаційних, інтеграційних, інформатизаційних процесів, при нагальній потребі пришвидшення євроінтеграційних перетворень у країні особливої уваги потребує агропромисловий комплекс, як важлива складова ринкової економіки України. Процеси, що відбуваються у будь-якій із галузей АПК, як і процеси в інших сферах економічного життя країни, забезпечуються фахівцями, що працюють у кожній ланці ринкового господарства, і від їх кваліфікації залежить, чи зможе розвиватись та перемогти кризові явища економіка країни. Тому підготовка фахівців з вищою освітою для галузей АПК має відповідати сучасним європейським та світовим вимогам, що потребує продовження якісних змін у системі вищої аграрної освіти.

Узаконений Державою курс на ЄС та НАТО, інтеграційні зміни у сфері вищої освіти відкривають чимало перспектив, серед яких – визнання міжнародною спільнотою дипломів українських вишів, а також конкурентоспроможність українських фахівців на ринках праці зарубіжжя [1].

Основою євроінтеграційних трансформацій у вищій освіті є прийняття та запровадження концепцій Болонського процесу. Згідно однієї з концепцій, у сучасних умовах надшвидких інноваційних змін, постійного вдосконалення техніки, виробничих процесів, технологій необхідне не просто опанування певного фаху, а постійне вдосконалення знань та навичок фахівця впродовж життя, і знань не лише фахових, адже сучасні бухгалтери, економісти, агрономи, зоотехніки та інші фахівці з вищою освітою, що працюють в АПК, мають володіти іноземними мовами, комп'ютерною технікою та бути вмілими менеджерами. Підвищення кваліфікації фахівців має відбуватись як на базі відповідних вишів, так і за допомогою самоосвіти.

Велику роль у підвищенні кваліфікації фахівців з вищою освітою відіграють існуючі професійні організації. Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України займається, крім багатьох інших аспектів діяльності, підвищенням кваліфікації та сертифікацією відповідних фахівців за міжнародними програмами.

На шляху до успішного втілення необхідних змін є чимало перепон. Вища аграрна освіта має свої слабкі сторони (рис. 1).

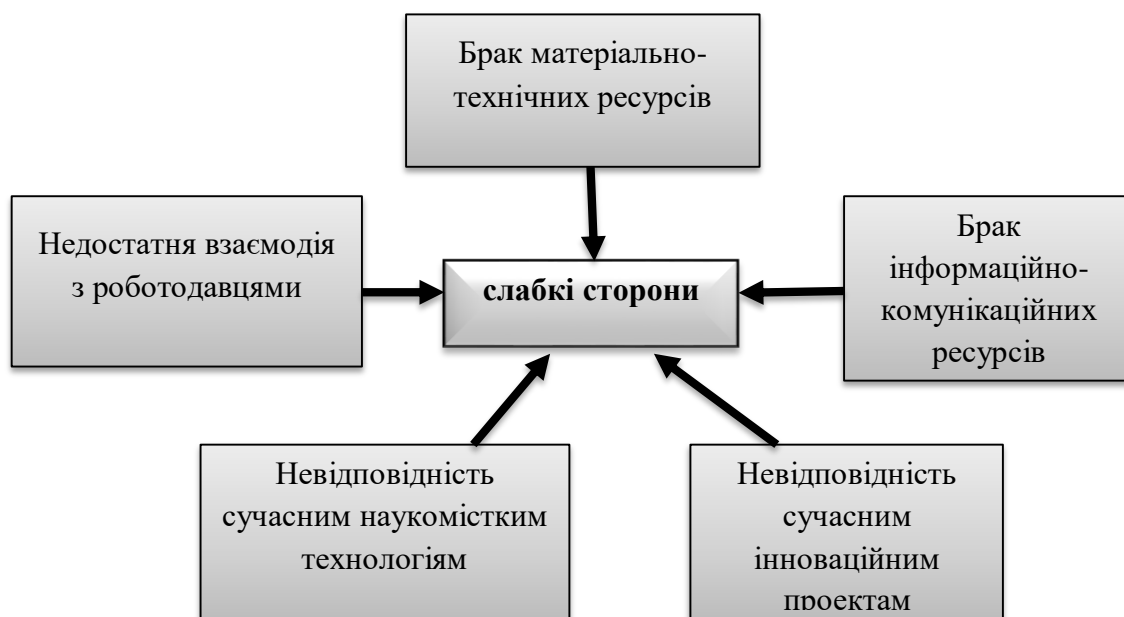

Рис. 1. Слабкі сторони системи вищої аграрної освіти

Побудовано за даними [2].

Покращенню матеріально-технічної бази вишів значно сприятиме покращення економічної ситуації у країні в цілому, адже зростання економіки сприятиме надходженню до Державного бюджету необхідних для покращення якості освіти коштів. Варто всіляко сприяти детінізації економіки, налагодженню виробництва готової продукції та її експорту замість експорту сировини. Великої уваги потребує розвиток малого і середнього підприємництва.

Необхідно проводити просвітницьку роботу серед населення, яке або не сприймає змін, або є досить інертним щодо них, внаслідок необізнаності щодо необхідності перетворень та їх суті.

На державному рівні необхідно сприяти створенню нових необхідних професійних громадських організацій, у тому числі і фахівців АПК, що сприятиме як покращенню якості професійної діяльності, так і підвищенню громадянської свідомості відповідальних працівників аграрної сфери.

Необхідністю є детальне вивчення та впровадження позитивного досвіду країн з розвинутою аграрною сферою, як у аграрній вищій освіті, так і у виробництві та переробці сільськогосподарської продукції.

Інноваційні освітні перетворення у сфері вищої аграрної освіти потребують великої уваги, адже вони виступають каталізатором усіх інших необхідних процесів в усіх проявах економічного та соціального життя українців.

Література:

1. Товканець Г.В. Тенденції розвитку Європейської вищої освіти на початку ХХІ століття / Г.В.Товканець // Науковий вісник Мукачівського

державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 1 (1). – 2015. – С. 28-33.

2. Кобець А.С. Сучасний стан освітніх послуг у сфері вищої аграрної освіти в Україні / А.С. Кобець, А.М. Пугач // Аспекти публічного управління.– 2016. - № 6-7. – С. 24-31.

Наконечна К.В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Формування високоефективного сільського господарства відбувається в процесі його структурних перетворень. Очевидно, структурні зміни відбуваються безперервно, але в різні періоди з різною інтенсивністю: Коли виробнича структура сільського господарства близька до оптимальної, зміни в пропорціях відтворення непомітні і незначні, в разі кризових ситуацій в аграрній економіці трансформації стають життєво необхідними і перетворюються в найбільш актуальні проблеми соціально-економічного розвитку.

Дослідженню структурних змін в аграрній сфері присвятили свої наукові праці такі вчені як: О.М. Бородіна, В.П. Гайдуцький, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук та інші. Вчені аналізували системні структурні зміни в сільськогосподарському виробництві та вносили свої пропозиції щодо їх локалізації щодо недопущення кризових станів. Проте в даних дослідженнях питанню оцінки структурних змін в сільськогосподарському виробництві було присвячено недостатньо уваги [3].

Формування високоефективного сільського господарства відбувається в процесі його структурних перетворень. Очевидно, структурні зміни відбуваються безперервно, але в різні періоди з різною інтенсивністю: коли виробнича структура сільського господарства близька до оптимальної, зміни в пропорціях відтворення непомітні і незначні, в разі кризових ситуацій в аграрній економіці трансформації стають життєво необхідними і перетворюються в найбільш актуальні проблеми соціально-економічного розвитку. Економіка України та її аграрна складова опинилась в гостру кризу в кінці 20 століття, коли стала здійснюватися системна трансформація. Економічна лібералізація кардинально змінила умови формування виробничої структури сільського господарства. Планове господарство виходило з заданої структури попиту населення на продовольство, що лежало в основі перспективного розвитку матеріально-технічної бази сільського господарства [2].

Відмовившись від централізованого планування, українська економіка виявилася неспроможною швидко адаптуватися до нових умов господарювання, що можна пояснити відсутністю ринкової інфраструктури та управлінського досвіду ринкової взаємодії. Сільськогосподарський сектор виявився дезорієнтованим: що робити? в якому обсязі? як врахувати ринкові ризики в процесі проходження за умов, що змінюються попитом? звідки залучати інвестиції для модернізації сільського господарства? Ці питання вимагали негайного вирішення, але в сформованих умовах переважно використовувався метод проб і помилок, який призвів галузь до значних диспропорцій у виробничій структурі і розбалансування кругообігу доходів і витрат, що формуються в аграрній економіці [1].

Фундаментальною передумовою кризового стану сільського господарства слід, очевидно, вважати соціалістичну індустріалізацію, що відбулася в 30-х роках минулого століття, яка визначила на довгі роки особливості формування виробничої структури сільського господарства та розвитку сільських територій, що, безсумнівно, є взаємопов'язаним і взаємодоповнюючим. Саме тоді сформувалися основні базові структурні диспропорції. Склалися майже антагоністичні протиріччя між містом і селом. Це стосувалося і рівня і якості життя, і соціального статусу, і перспектив самореалізації підростаючого покоління [4].

Еволюційний характер економічного розвитку перетворився в прискорене насильницьке конструювання економічної взаємодії на основі досить спірних і суперечливих принципів. В економічній політиці держави розвиток промисловості є першим пріоритетом становлення індустріального суспільства. При цьому економічні ресурси переорієнтуються на галузі, сконцентровані в містах та ресурсовидобувних провінціях, йдучи з сільських територій. В цілому сьгоднішні тенденції в сфері структурних перетворень необхідно розглядати в історичному потоці змін умов економічної взаємодії. З огляду на інерційність соціально-економічних процесів, можна припустити, що повернення до ринкової взаємодії не приведе до негайного відновлення еволюційного процесу формування структурних пропорцій відтворення в АПК з того моменту, в якому він перервався [5].

Адаптація виробничої структури сільського господарства до постійно змінюваних умов суспільного відтворення формує певні тенденції його структурних перетворень. Очевидно, ці тенденції можуть бути осмислені та зафіксовані в економічній політиці держави, а можуть бути і приховані від суспільної свідомості, і тому виявляються зігнорованими, незважаючи на їх об'єктивний характер. Перетворювальні процеси здійснювалися у відсутності чіткого бачення нового структурного вигляду сільського господарства.

Література:

1. Вдовенко Н.М, Наконечна К.В., Павленко М.М. Methodical component of the performance of state support producers mechanism. – Науковий вісник Полісся. – 2017. – № 4 (12). Ч. 1. – 22-27.

2. Вдовенко Н.М., Наконечна К.В. Особливості структурних змін в економіці України. – К.: Економіка АПК. – #9. – 2018. – ст.56-62.
3. Вдовенко Н.М., Наконечна К.В., Самсонова В.В. Mechanisms and tools of supply regulation in agricultural sector of economy. – Науковий вісник Полісся. - №3 (11). – ст.165-169.4.
4. Наконеча К. В. Проведення національної регіональної політики в напрямі конвергенції регіонів в Україні. Вісник аграрної науки. ВЦ НУБіП України. № 247. 2016. ст. 237-244.
5. Наконеча К. В. Особливості національної структури економіки та проведення національної структурної політики в Україні. 2016. Науковий вісник НУБіП України. № 246. ст. 325-333.

Оваденко В. А., аспірант

Науковий керівник, д.е.н, професор **Збарський В.К.**

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА ЧИ ВИТРАТИ БІЗНЕСУ

На сьогоднішній день головна мета бізнесу - збільшення прибутку компанії, але перед сучасними підприємцями стоїть питання необхідності зміни бізнес-моделі для підвищення мотивації працівників, топ-менеджерів та акціонерів. Будь-яка компанія ця частина суспільства, адже жодна з них не існує ізольовано від суспільства. Для отримання конкурентної переваги все більш популярним є впровадження у діяльність підприємства корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)і.

Поняття соціальна відповідальність бізнесу виникло в середині ХХ ст. та являє собою добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній та екологічній сферах, пов'язаний безпосередньо з основною діяльністю компанії і виходить за рамки визначеного законом мінімуму. Практика корпоративної соціальної відповідальності є предметом численних суперечок і критики. Захисники стверджують, що існує її міцне економічне обґрунтування, і корпорації отримують численні переваги від того, що працюють на більш широку і тривалу перспективу, ніж теперішній короткостроковий прибуток. Критики сперечаються, що соціальна відповідальність веде вбік від фундаментальної економічної ролі бізнесу. Деякі люди сприймають поняття соціальної відповідальності бізнесу як таке, що суперечить базовим принципам капіталізму. На їхню думку, непрофільна діяльність знижує рівень ефективності організації, призводить до масових скорочень і, як результат, підвищення рівня безробіття в країні. Таким чином виходить, що підвищення соціальної відповідальності компаній призводить тільки до збільшення соціальних проблем.

Лауреат Нобелівської премії в області економіки Мілтон Фрідман наполягав на існуванні єдиної соціальної відповідальності ділового світу - здійсненні діяльності, спрямованої на збільшення прибутку в умовах відкритої конкуренції і відсутності шахрайства. Загалом, критики називають концепцію соціальної відповідальності бізнесу інструментом поліпшення іміджу, що дозволяє відволікти увагу від величезних прибутків компаній, експлуатації дешевої праці і забруднення навколишнього середовища [1]. Проте, кількість прибічників корпоративної соціальної відповідальності постійно збільшується, КСВ часто ототожнюється з моральними принципами та етичними нормами.

Хоча існують як позитивні, так і негативні сторони СВБ, діяльність комерційних організацій, спрямована на розвиток місцевих громад та підтримку соціальних проектів - це розумні інвестиції, які в подальшому окупаються компанією. Бізнес, який хоче існувати стійко і утворений з метою функціонувати довгий час, завжди розраховує на стабільність в суспільстві,

конструктивні взаємини з органами влади, піклується про свою репутацію. В умовах жорсткої конкуренції за кожного клієнта треба боротися, тому довірчі відносини з місцевим співтовариством, з лідерами громадських організацій та авторитетними ЗМІ - це стратегічний ресурс вдалого бізнесу.

Таким чином, соціальна відповідальність – це волевиявлення, яке визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідомлених обмежень та соціальних норм, гарантує безпеку та прогресивний розвиток, забезпечує узгодження інтересів суб'єктів, задіяних у суспільних відносинах та управлінні ними.

Результати впровадження СВБ забезпечують розвиток і стабілізацію організації на ринку: а) зростання обсягів виробництва; б) поліпшення якості продукції та супутнього сервісного обслуговування; в) підвищення іміджу компанії та її ділової репутації; г) народження і впізнаваність корпорації як бренду; д) зміцнення партнерських зв'язків з представниками бізнесу, держави, громадськими об'єднаннями та організаціями; е) державні пільги [2].

Велика частина вкладень має позитивні наслідки тільки для бізнесу, а різного роду пожертвування - тільки для суспільства. Як позитивний приклад можна назвати компанію ІВМ, чия соціальна діяльність, безумовно, стратегічно орієнтована. Зокрема, ще з 1994 р Почала втілюватися в життя освітня програма перенавчання в сфері комп'ютерних технологій, призначена як для викладачів, так і для школярів і студентів. Працюючи в тісній координації з міськими школами, коледжами та державними відділами за освітою в різних країнах, співробітники ІВМ організовують підвищення кваліфікації викладачів, а також навчання і перенавчання учнів. Простежити ефект від заходів, які мають соціальну спрямованість, не складно, проте позитивні наслідки можна побачити через деякий час, моментального ефекту вони не несуть. Спочатку необхідно провести повний моніторинг ситуації в суспільстві, потім, виходячи з виявлених проблем і гострих моментів, сформулювати план заходів. В ході його виконання розширюються завдання бізнесу, розвивається виробництво. Що в

кінцевому підсумку спричиняє зростання поваги до підприємства з боку споживачів, підвищення рівня продажів, і збільшення прибутку. Хоча існують як позитивні, так і негативні сторони СВБ, діяльність комерційних організацій, спрямована на розвиток місцевих громад та підтримку соціальних проектів - це розумні інвестиції, які в подальшому окупаються компанією. Бізнес, який хоче існувати стійко і утворений з метою функціонувати довгий час, завжди розраховує на стабільність в суспільстві, конструктивні взаємини з органами влади, піклується про свою репутацію.

Література:

1. Волгіна Н.О. Соціальна корпоративна політика: проблеми, досвід, перспективи: Навчальний посібник / За заг. ред. Н.А.Волгіна, В. К. Єгорова. Москва: "Дашков і К", 2004. 343 с.
2. Деркач С. Соціальна відповідальність бізнесу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://stepanderkach.com.ua/socialnavidpovidalnist-biznesu>

Олійник Т.І., доктор економічних наук, професор
Єрещенко Є.О., здобувач другого (магістерського) рівня
**Харківський національний
аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЇХ ВИРІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливило досягнення збалансованого сталого розвитку підприємств галузі.

Ліси виконують багатогранні екологічні та соціальні функції та задовольняють потреби економіки держави в цінній деревині та грошових надходжень до бюджету країни. Збалансоване використання лісових ресурсів забезпечується не лише процесами їх споживання, а й процесами їх відтворення, які разом складають основу для розвитку лісового потенціалу. Тому нині гостро постало завдання забезпечення не просто ефективної, а екологічно збалансованої системи управління лісовим господарством.

Нині в Україні спостерігається складна ситуація, за якої стан лісових екосистем не відповідає еколого-економічним вимогам. Причиною такої ситуації є складність прийняття управлінських рішень в галузі лісового господарства зумовлене довготривалістю лісовирощування та складністю

прогнозування майбутніх варіантів розвитку подій як економічного так і екологічного характеру.

Вирішення проблеми використання та відтворення лісів України має загальнодержавне значення і віддзеркалює сучасні процеси й тенденції в Європі. Тому практика ведення лісового господарства в лісах України потребує певної переорієнтації. Важливо визначити систему першочергових і взаємопов'язаних заходів стосовно планування, організації і ведення лісового господарства та намітити терміни й етапи їхньої реалізації.

Основні напрями вдосконалення ведення лісового господарства в Україні повинні бути враховані в таких документах, що визначають ефективне функціонування лісової галузі як Національна лісова політика України, Стратегія розвитку лісового господарства, Державна програма розвитку лісового господарства на період до 2030 року.

У квітні 2015 року прийнято Закон України N 325-VIII "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів [1] щодо тимчасової заборони експорту лісоматеріалів у необробленому вигляді". Цим Законом з 1 листопада 2015 року введено мораторій на експорт необробленої деревини (лісу-кругляка) щодо всіх порід деревини, крім сосни. Мораторій на експорт необробленої сосни вступив в силу 1 січня 2017 року. Закон був прийнятий з ціллю економічного прориву у деревообробній галузі, тобто створення нових деревообробних підприємств та власне виробництво меблів.

За результатами дослідження Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, мораторій сприяв певному зростанню української деревообробки, насамперед за рахунок розвитку лісопильної галузі [2]. Лише за перші 6 місяців 2019 року, порівняно з відповідним періодом попереднього року, обсяги виробництва лісопильної галузі зросли на 14%. При цьому, уся переробна промисловість за цей же період показала зростання на 1%. У лісопильній галузі зросла кількість підприємств, за останні кілька років подвоїлися прямі іноземні інвестиції.

Завдяки лісопильній галузі підприємствами України досягнуто рекордних темпів зростання експорту продукції. Щорічне зростання за останні кілька років складає приблизно третину обсягів попереднього року. Але тут виникає головне запитання – чи це те, чого ми хотіли: заборонити експорт лісу-кругляку чи замінити його на експорт розпиляного кругляку.

У 2018 році від усіх видів рубок України було заготовлено 16,5 млн куб. метрів деревини, з них для внутрішнього ринку потрібно 13,7 млн куб. метрів деревини, різниця складає 2,9 млн куб. метрів деревини, яка не використана [3]. Для її збереження відсутні відповідні умови, вона лежить і втрачає свою цінність, вона стає неліквідною і держава втрачає доходи. Враховуючи дану обставину, ми вважаємо, що потрібно зняти мораторій на експорт лісу кругляку при цьому встановити квоти на експорт, у розмірі різниці між обсягом заготовки деревини і потребою внутрішнього ринку. Зі змінами попиту на внутрішньому ринку змінювати розмір квот.

У ЄС вважають, що заборона на експорт лісу є порушенням ключових торговельних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом, які забороняють будь-які форми обмежень на експорт.

Першопричинами екологічних проблем України є: підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; неврахування наслідків для довкілля у законодавчих та нормативно-правових актах; переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля, що значно посилюється через неврегульованість законодавства при переході до ринкових умов господарювання; фізичне та моральне зношення основних фондів, відсутність передових технологій при використанні деревини для потреб опалення; неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів; неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища.

Ліси виконують важливі соціальні, економічні та екологічні функції, а також забезпечують людей різноманітними продуктами. Лісогосподарська діяльність дає роботу місцевим жителям, які проживають поблизу лісів. Люди використовують розмаїту лісову продукцію – гриби, ягоди, лікарські рослини, в лісах можна полювати та відпочивати. Тому ліси є дуже цінним ресурсом для всіх нас.

Література:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=113516&cat_id=8287
3. <http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index>

Онегіна В.М.
д.е.н., професор
Харківський національний технічний
університет сільського господарства
імені Петра Василенка

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Схвалена на сесії Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. резолюція «Трансформація нашого світу: програма дій зі сталого розвитку 2030» визначила цільові орієнтири для зусиль світової спільноти для здійснення керованих змін щодо розбудови «більш справедливого, мирного світу, в якому ніхто не залишиться позаду» (ООН, 2015). Ця Програма дій була доповнена та конкретизована у матеріалах міжнародних організацій, урядів країн. Фахівці Сільськогосподарської та продовольчої організації ООН (ФАО) для трансформації агропродовольчих систем країн заради досягнення цілей сталого розвитку запропонували країнам 20 ключових акцій, об'єднаних у п'ять блоків, що пов'язують сільське господарство та сільський розвиток з розвитком країн та передбачають ліквідацію бідності, створення робочих місць, економічне зростання та відродження природних ресурсів. Першим блоком у цій сукупності акцій були визначені «підвищення продуктивності праці, зайнятості та доданої вартості в агропродовольчій системі» (ФАО, 2018). У країнах, що розвиваються, підкреслюють експерти ОЕСР, сільське господарство та продовольчі системи займають центральне місце для забезпечення економічного зростання та зменшення бідності (ОЕСР, ФАО, 2019). За їх оцінкою, за період з 1960 по 2015 р. сільськогосподарське виробництво збільшилося більш ніж втричі, завдяки інноваціям та підвищенню продуктивності праці. Та, незважаючи на безперечний прогрес, нові дані сигналізують про зростання голоду у світі третій рік поспіль. У 2017 році кількість людей у світі, що недоїдають, збільшилася до 821 млн. – це приблизно один з кожних дев'яти людей у світі (ОЕСР, ФАО, 2019).

Українське сільське господарство в силу його ресурсного потенціалу покликане не лише бути одним з генераторів сталого розвитку країни, але й сприяти вирішенню світових проблем голоду, бідності, збереження біорізноманіття. Останні роки, незважаючи на кризові явища в українській економіці та невідновлення обсягів ВВП навіть на рівні 2008 року (індекс ВВП у 2017 р. становив по відношенню до 2008 р. 84,1%), у сільському господарстві спостерігається тренд зростання обсягів виробництва та продуктивності праці. Обсяг валової продукції сільського господарства у 2017 р. був на 26,9% більшим за його рівень у 2008 р., обсяг валової продукції у сільськогосподарських підприємствах був більшим на 41,5%. Індекс продуктивності праці у сільськогосподарських підприємствах становив 213,1% (у 2016 р. – навіть 216,2%) по відношенню до 2008 р. Та незважаючи на таке

помітне зростання рівень продуктивності в сільському господарстві в Україні залишається ще значно нижчим, ніж в розвинутих країнах.

Ми провели порівняльний аналіз продуктивності праці в економіці України та США. Необхідно зазначити низку методичних особливостей такого аналізу стосовно оцінки результатів виробництва, кількості зайнятих у сільському господарстві в кожній країні, неоднорідності сільського господарства в Україні.

За результатами нашого аналізу у 2017 р. рівень продуктивності праці в цілому в сільському господарстві в Україні був нижчим від відповідного в американських фермах у 12,4 рази, у сільськогосподарських підприємствах порівняно з фермами США – у 3,6 рази; рівень же оплати праці був у 9,4 рази меншим у сільськогосподарських підприємствах в Україні порівняно з американськими фермами.

Отже, підвищення продуктивності праці в сільському господарстві є важливим напрямом досягнення сукупності цілей сталого розвитку. Рух у цьому напрямі має включати узгоджені дії суспільства на макро-, мезо- та мікрорівнях: створення сприятливих умов для генерації та імплементації агроінновацій, полегшення доступу виробників до фінансових ресурсів та страхового захисту; нарощення людського капіталу; удосконалення систем управління продуктивністю праці, включаючи системи мотивації праці; сприяння диверсифікація виробництва та зайнятості в сільській місцевості.

Література:

1. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2017 рік / Держ. ком. статистики України. Київ: Держстат, 2018. 245 с.
2. *Agricultural Statistics 2017*/ United States Department of Agriculture, National Agricultural Statistical Service. Washington D.C.: United States government printing office, 512 p. Retrieved from https://www.nass.usda.gov/Publications/Ag_Statistics/2017/Complete%20Ag%20Stats%202017.pdf [in English]
3. *Census of Agriculture 2017*. United States. Summary and States DATA (2019). Volume 1 / USDA, Sonny Perdue/ NASS, Hubert Hammer. Washington D.C., 2019. 820 p. Retrieved from: https://www.nass.usda.gov/Publications/AgCensus/2017/Full_Report/Volume_1,_Chapter_1_US/usv1.pdf [in English]
4. *Background Notes on Sustainable, Productive and Resilient Agro-Food Systems: Value chains, human capital, and the 2030 Agenda*. (2019). FAO and OECD. 2019. Rome. 70 p. [In English].
5. *Transforming Food and Agriculture to Achieve the SDGs: 20 interconnected actions to guide decision-makers. Technical Reference Document* (2018). FAO. 2018. Rome. 132 pp. [In English].
6. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Document of the United Nations General Assembly*. Retrieved from: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.1&Lang=E [in English]

Паламарчук Л.В.

к.е.н., доцент

Савченко І.В.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОСТОРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЕЛИКОГО МІСТА

Вдосконалення інструментів регулювання використання простору міст нашої країни є актуальним, насамперед, через те, що для створення динамічного і перспективного міста, підвищення ефективності використання його простору, збільшення економічного, соціального, виробничого потенціалу, створення стимулів для інвестицій та нових робочих місць, впорядкованості міської забудови, задоволення інтересів держави, бізнес структур, населення та поліпшення якості його життя необхідно проводити планування використання простору і функціональне зонування урбаністичних територій [1].

Сучасне дослідження економіки міста бере до уваги не тільки традиційні ресурси (корисні копалини, виробничі потужності, робоча сила), а й також ім'я, бренд, репутація, творчий потенціал. В Україні на сьогоднішній день ще не створені належні умови для розвитку міст саме з цих позицій. Одним із заходів поліпшення ситуації є вдосконалення інструментів регулювання використання простору міста, наприклад такого як функціональне зонування, яке на даний час розглядається як бюрократичний інструмент, а не засіб. Дані проблеми слід розуміти не як проблеми окремого міста, а як урбаністична проблема розвитку регіонів та країни в цілому, враховуючи економічні, соціальні та екологічні показники [2].

Останнім часом проблеми зонування викликають все більший інтерес як серед науковців так і з боку держави. Зонування в нашій країні, як предмет наукових пошуків став використовуватися відносно недавно. В цій області відомі праці: А.І. Ріпенко, М.В. Євтушенко, Є.А. Самойленко, Н.В. Ісаченко, В.М. Правдюк, І.В. Ігнатенко. Великий внесок в дослідження зонування земель зробив А.М. Третяк. Проте, ґрунтовних комплексних досліджень, особливо з питань зонування у містобудівному аспекті, не проводилося [3].

ДСТУ-Н Б Б.1.1-12:2011 обґрунтовує поняття зонування, як встановлення територіальних зон в межах населеного пункту з визначенням відповідних видів використання території, об'єктів нерухомості та встановленням містобудівного регламенту [4].

Насамперед, визначимо що таке зонування. Зонування, районування – спосіб оптимізації умов існування людини шляхом поділу територій міста, району чи промислового підприємства на зони, що мають різне функціональне призначення [5]. Існує також і міське зонування – це розподіл земельних ділянок у місті відповідно до їх функціонального призначення (функціональні

зони), з урахуванням поєднання природних елементів поверхні земельних ділянок (ландшафтне зонування), згідно з оцінкою (територіально-економічне зонування), регулюванням правових відносин (містобудівне зонування і встановлення містобудівних регламентів) [6].

Тому, зонування слід сприймати не просто як метод упорядкування і порівняння просторово розподіленої інформації, а як цілком об'єктивний процес. Але цей процес має аналізуватись і на базі цього аналізу повинна розвиватися теорія економічного районування стосовно розвитку економіки України. Тобто не слід автоматично переносити здобутки старої теорії, у тому числі радянської, на нове, ринкове підґрунтя.

Досвід зонування нашої країни формувався в колишньому радянському союзі, де земельне право базувалося тільки на категоріях земель, в той час як такі поняття, як планування земель чи територій не мали особливого значення [3]. Відсутність грамотного зонування тягне за собою низку проблем: екстенсивне використання міського простору; відсутність наукового розподілу з урахуванням державних, громадських, приватних інтересів; відсутність комплексності в забудові; наявність значних промислових зон і об'єктів в центральних районах міста; в «спальних районах» обмежений набір місць докладання праці; загострення екологічних проблем, пов'язаних з хаотичним розміщенням промислових підприємств на території міста.

Сучасною тенденцією регулювання використання просторового потенціалу міста є відмова від жорсткого функціонального зонування міста, чіткого визначення їх меж та перехід до створення багатофункціональних територій, на яких можливе здійснення всіх основних функцій, притаманних сучасному місту [2].

Література:

1. Сибрикова М. А. Прогнозирование использования и управление городскими территориями: конспект лекций. Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2003. 126 с.
2. Пандас А.В. Функціональне зонування – регулювання просторового потенціалу міста [Електронний ресурс]. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2015.
3. ДСТУ-Н Б Б.1.1-12:2011. Настанова про склад та зміст плану зонування території (зонінг), затв. Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 15 грудня 2011 р. № 345. Видання офіційне. Київ, 2011.
4. Кузнецов С. Г. Територіальне планування і розвиток міст. Донецьк: Норд-Пресс. 2008. 335 с.
5. Дедю И. И. Экологический энциклопедический словарь: свыше 8 тыс. терминов. К.: Гл. ред. МСЭ. 1990. 408 с.
6. Ісаченко Н. Особливості містобудівного зонування. Вісник Львівського національного аграрного університету. Економіка АПК. 2013. № 20(2). С. 133 – 141.

Пархоменко К.М.

студент

Гуцул Т.А.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ НІШОВИХ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Серед продуктів харчування особливу і досить важливу роль відіграють овочі – незамінні продукти харчування, багаті на мінеральні елементи, вітаміни, поживні речовини тощо. Окрім того, овочі – цінна сировина для харчової і консервної промисловості. Через особливості галузі та виробництво продукції, що швидко псується, її успішний розвиток залежить від забезпеченості робочою силою, транспортними шляхами і засобами для перевезення до ринків збуту. Це, в свою чергу, передбачає концентрацію та спеціалізацію виробництва овочів у приміських зонах великих міст і промислових центрів, а також у зонах переробної промисловості.

Станом на початок 2019 року овочеві культури займали в Україні 439 тис. га. Обсяг виробництва їх становив 9440 тис. т, при цьому урожайність сягала в середньому 214 ц/га. Скажімо, картоплю торік вирощували на 1319 тис. га площ, зібравши 22 504 тис. т за середньої урожайності 171 ц/га. Частка сільськогосподарських виробників у виробництві овочів становила 7,3%, а господарств населення - 92,7%. Обсяг виробництва на господарських угіддях - 220 876,2 тис. ц, а в агроформуваннях - 4 163,5 тис. ц. Проте з точки зору середньої урожайності сільгосппідприємства мають вищі показники - 252 ц/га зібраної площі проти 169,4 ц/га в господарствах населення. Лідерами виступають Вінницька (8,48%), Житомирська (8,35%), Київська (8,13%) та Львівська (7,55%) області [1].

Найбільш затребуваними є традиційні для України культури - картопля, огірки, помідори, перець і цибуля. Проте, останнім часом українські виробники все більше уваги приділяють вирощуванню нішових культур. Зацікавленість підприємств у виробництві такої продукції продиктована зростанням попиту на неї всередині країни та за кордоном. До найперспективніших нішевих культур для експорту відносять батат, спаржа, солодкий перець, пекінська капуста, кольорова капуста, броколі.

Збільшенню обсягу експорту вітчизняних овочевих культур значно посприє прийнята у вересні 2019 року Директива Ради ЄС 2019/523, згідно якої Україна включена до переліку країн, які можуть експортувати до ЄС ряд свіжих овочів. Йдеться про перець, пасльон, томати та баклажан.

Поряд з новими ринками збуту для української овочевої продукції, імпорту овочів до України в 2018-2019 маркетинговому році (серпень 2018 - липень 2019) збільшився у два рази в порівнянні з попереднім маркетинговим роком і

становив 264,1 тис. тонн. При цьому в грошовому вираженні імпорт овочів в Україну в минулому сезоні досяг 155 млн дол. Головними позиціями імпорту овочів до України були томати, цибуля, перець і огірки. Лідером вперше стала цибуля ріпчаста, якої було завезено за минулий сезон 87 тис. тонн. Було імпортовано 66 тис. тонн томатів, 18,3 тис. тонн товарної картоплі, 14,7 тис. тонн огірків, 11,8 тонн перцю, 9,5 тис. тонн різних видів капусти і 7,5 тис. тонн моркви. Також Україна наростила імпорт салатних культур і зелені [2].

Ринок нішових овочевих культур України продовжує динамічно розвиватися, а овочі, вирощені саме в Україні все частіше з'являються на полицях супермаркетів європейських країн.

Україна все частіше доводить світовій спільноті, що може виступати глобальним постачальником овочевої продукції, завдяки сприятливим ґрунтово-кліматичних умов, вдалому географічному положенню і сучасним підходам до агробізнесу в цілому. А підтвердженням цього є поступове збільшення обсягів і розширення географії поставок, особливо такої овочевої продукції, як часник, горох, квасоля, горох, гриби свіжі тощо. Саме розвиток експортної складової буде сприяти подальшому зростанню виробництва плодоовочевої продукції в Україні.

Література:

1. Соколов О. Овочевий ринок України [Електронний ресурс] / О. Соколов // Агробізнес сьогодні. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/13944-ovochevyi-rynok-ukrainy.html>.

2. Імпорт зріс у два рази: Україна купила за кордоном рекордну кількість овочів [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/economics/agro/10703469-import-zris-u-dva-razi-ukrajina-kupila-za-kordonom-rekordnu-kilkist-ovochiv.html>.

Петренко М.А.

студентка,

Мірзоєва Т. В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЯГІДНИЦТВА

Останнім часом усе більше господарств звертають увагу на ягідництво як на перспективний напрям розвитку агробізнесу, що забезпечує довгострокові вигоди й високу прибутковість. Окрім зазначеного, бізнес на вирощуванні ягід є менш залежним від цінової волативності продовольчого ринку й дозволяє з меншими ризиками окупити інвестиції та забезпечити високу дохідність із 1 га.

Виробництво ягід залишається також одним із найбільш стабільних напрямків діяльності за всі роки аграрного реформування, що свідчить передусім про досить високу його конкурентоспроможність та економічну ефективність.

На регіональному рівні основні площі насаджень ягідників зосереджені у Волинській (1,7 тис га), Дніпропетровській (1,6 тис га), Київській (1,5 тис га), Донецькій (1,3 тис га), Житомирській (1,3 тис га) і Львівській (1,2 тис га) областях. При цьому порівняно із 2010-м роком площі насаджень ягідних культур зросли удвічі на Херсонщині та в 1,9 раз на Волині [2].

Впродовж 2000-2017 рр. у структурі виробництва ягід в Україні відбулися кардинальні зміни. Насамперед у виробництві зросла питома частка суниці й полуниці з 36,1 % до 48,5 % відповідно, та малини й ожини із 18 % до 25 %. При цьому зменшилася питома вага у виробництві смородини із 32,6 % до 19,2 %, а також агрусу, відповідно, із 8,9 % до 5,2 %. Виробництво культур ягідних в Україні протягом 2012-2017 рр. характеризувалося незмінною площею насаджень в усіх категоріях господарств – 19,9 тис га.

Аналіз структури виробництва ягід свідчить, що 76,4 % усього їх обсягу припадає на особисті селянські господарства населення, в тому числі 88,5 % суниці й полуниці, 88 % малини та ожини, 60,4 % смородини та 100 % усього агрусу. Однак останніми роками ягідництвом зацікавилися й аграрні підприємства та окремі фермерські господарства, що мають бажання диверсифікувати власну економічну діяльність та підвищити дохідність агробізнесу.

Аналіз економічних показників виробництва культур ягідних у великих і середніх сільськогосподарських підприємствах України свідчить, що виробничі витрати на 1 га насаджень ягідних культур зросли протягом 2012-2017 рр. на 76,3 %, виробнича собівартість на 1 ц – на 86,8 % (табл. 1).

Таблиця 1

Економічні показники виробництва культур ягідних у сільськогосподарських підприємствах* України

	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2012 р. %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Площа, тис га	1,7	1,7	1,9	2,4	2,5	2,6	154,1
Виробництво, тис ц	57,3	71,6	83,3	99,8	87,5	83,4	145,5
Урожайність, ц/га	34,3	42,8	43,9	40,8	34,7	32,4	94,4
Виробничі витрати на 1 га, грн	35653	41524	49039	43468	42661	62857	176,3
Виробнича собівартість 1 ц, грн	1038,94	969,12	1116,43	1065,61	1228,70	1940,68	186,8

<i>Продовження табл. 1</i>							
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Реалізовано культур ягідних, тис ц	52,6	74,0	77,9	103,5	81,7	77,9	148,1
Повна собівартість 1 ц, грн	1408,03	1078,89	1372,96	1259,85	1540,88	2253,30	160,0
Ціна реалізації 1 ц, грн	1480,41	1225,82	1526,49	2345,53	3144,01	4188,89	283,0
Рентабельність культур ягідних, %	5,1	13,6	11,2	86,2	104,0	85,9	X
Частка культур ягідних у виручці від реалізації с.-г. продукції, %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	X

** великі та середні с.-г. підприємства (форма 50-с.-г.)*

Враховуючи значні обсяги реалізації зросла й повна собівартість ягідних культур, що включає витрати як на виробництво, так і на доставку продукції – рівень зростання склав 60 %.

Позитивним для виробників є зростання цін на ягоди, що в середньому зросли в 2,8 рази. Таке суттєве зростання цін на ягідну продукцію перекрило зростання виробничих витрат і дозволило виробникам збільшити рентабельність виробництва з 5,1 % у 2012 р. до 85,9 % у 2017 р. Наразі частка культур ягідних у виручці від реалізації продукції в середніх і великих сільськогосподарських підприємствах складає 0,1 %, хоча, зважаючи на високий рівень рентабельності даної продукції, вітчизняним виробникам варто розширювати дане виробництво.

Література:

1. Державна служба статистики України. Київ. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 12.09.2019)
2. Економіка спеціалізованих аграрних підприємств: Навчальний посібник. С.М. Рогач, Т.В. Мірзоєва, Л.М. Степасюк. К. «ЦП «КОМПРИНТ»». 2018. 534 с.

ГОЛОВНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Загострення конкуренції на ринку агропродовольчої продукції зумовлене їх лібералізацією та інтернаціоналізацією, стрімким інноваційним та технологічним розвитком аграрного виробництва, активною діяльністю вертикально та горизонтально інтегрованих структур. Маючи значний потенціал для розвитку галузей сільського господарства, зумовлений низкою чинників, суб'єкти аграрного сектора не можуть забезпечити споживання окремих видів продовольчих товарів на рівні рекомендованих норм. Тут виникає економічний парадокс, коли в умовах недостатньої платоспроможності вітчизняного населення, забезпечення споживчого попиту за окремими групами товарів відбувається за рахунок імпорту.

Існуючі тенденції в розвитку вітчизняного агропромислового виробництва спонукають аграрні підприємства до пошуку механізмів, які не тільки покращать їх конкурентні позиції на ринку, а й сформуєть сталу систему підтримання конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників та їх продукції.

Отже, управління конкурентоспроможністю належить до ключових напрямів діяльності менеджменту аграрних підприємств. Враховуючи, що в основі маркетингової стратегії управління діяльністю суб'єкта економічних відносин є задоволення потреб споживача, а його мета полягає у отриманні максимального прибутку, система управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства має формуватися на дотриманні балансу дій з задоволення ринкового попиту та раціональності заходів з мобілізації економічного потенціалу товаровиробника.

Основними причинами зниження конкурентоспроможності підприємств вважаються погіршення якості ресурсів (зниження кваліфікації кадрів, зростання витрат тощо); зменшення тиску з боку споживачів; старіння технологій; хибні цілі та завдання; втрата підприємством швидкої адаптації; ослаблення внутрішньої конкуренції; коливання кон'юнктури ринку; зниження конкурентного потенціалу; відсутність чіткої стратегії. Передумови формування стратегій та їх змін пов'язані з періодами розвитку економічних відносин. Кожне підприємство повинно постійно підтримувати на високому рівні свою конкурентоспроможність, щоб мати можливість, систематично аналізуючи макро- і мікроекономічну ситуацію на ринку, розширювати свої конкурентні позиції, що забезпечує тривале економічне зростання підприємства та його високий конкурентний статус [1].

Одним з аспектів вибору стратегії та обґрунтування напрямів і програм її реалізації є ефективне використання впливу окремих чинників на підвищення конкурентоспроможності підприємств. Згідно з результатами опитування групи

керівників підприємств ідентифікацією чинників, що забезпечують конкурентоспроможність, слід поділити на дві групи, а саме ринкові та інституційні. Оцінка чинників керівниками підприємств дала змогу визначити ті, що найбільше впливають на стратегічний розвиток підприємств. Серед ринкових чинників слід назвати внутрішній потенціал підприємства, запити споживачів, тиск постачальників сировини і матеріалів; серед інституційних – поведінку власників, дії банків-кредиторів, економічну політику уряду, стан конкуренції на цільовому ринку [2].

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємств важливим є визначення механізмів її підтримки на різних стадіях їх економічного розвитку, оскільки це пов'язано з низкою проблем стосовно формування їхнього статусу в умовах стратегічної конвергенції на етапі прискорення інтеграційних процесів.

Якщо розглядати стратегію як сукупність методів конкуренції та ведення бізнесу [3, с. 41-42], що обирає менеджмент підприємства для підвищення конкурентоспроможності та майбутньої прибутковості обраного виду діяльності, то можна сказати, що вона фактично є сукупністю економічних, мотиваційних, організаційних та інших заходів управління діяльністю конкретного об'єкта управління на підприємстві з метою одержання економічних результатів від цієї діяльності.

Отже, стратегія як інструмент комплексної моделі, фактично формує принципи та правила, а як результат є певною логікою поведінки підприємства, що визначає напрями розвитку. Правильно обрана та адекватно наповнена стратегія інновацій, як певний стратегічний набір усіх рішень щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства, є запорукою тривалого успіху будь-якого підприємства, засобом забезпечення його конкурентоспроможності та конкуренто стійкості. Підвищенням конкурентоспроможності пов'язано з розробкою та вибором відповідних стратегій, формування та коригування яких відбувається практично постійно.

Література

1. Безопасность предпринимательской деятельности / [Н.П. Ващекин, М.И. Дзлиев, А.Д. Урсул]. – М. : Экономика, 2002. – 432 с.
2. Гудзь О.Є. Формування та механізм реалізації стратегії управління конкурентоспроможністю аграрного підприємства /О.Є. Гудзь, О.С. Степасюк /// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» / редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – 2011. – Вип. 168. – Ч. 1–С. 194–203.
3. Томпсон-мл. А.А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа / А.А. Томпсон-мл., А.Дж. Стрикленд. – К. : Вільямс, 2003. – 924 с.

РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНСТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасна система землекористування нашої країни характеризується низкою негативних тенденцій, підґрунтям яких виступало запровадження приватної власності на землю, яке відбувалося за умов ігнорування державою необхідності ретельного регулювання процесів використання земельних ділянок приватними власниками. Це виявилось у відсутності сприятливого економічного середовища діяльності суб'єктів господарювання в сільському господарстві. Як наслідок:

- близько двох третин власників сертифікатів та державних актів передають свої земельні ділянки в оренду, не прагнучи самостійно займатися сільськогосподарським виробництвом;
- ціна не застосовується державою як дієвий інструмент постійного підтримання певного рівня дохідності сільськогосподарських товаровиробників;
- в сільській місцевості продовжують поглиблюватися соціальні проблеми;
- загострюються і потребують невідкладного вирішення сучасні екологічні проблеми землекористування, початок яких було покладено задовго до становлення в Україні ринкових економічних відносин;
- антропогенне навантаження на біосферу досягло своїх меж, і його подальше збільшення може зумовити непередбачувану за своїм масштабом і характером зворотну реакцію біосфери на соціальну систему.

Вихід із зазначеної ситуації можливий при переході до моделі сталого розвитку, яка передбачає комплексний підхід до їх вирішення, з одночасним урахуванням дії соціального, екологічного та економічного аспектів. Відповідно до вимог даної моделі розвиток земельних відносин у сільському господарстві має спрямовуватись на: забезпечення сталого землекористування та його екологізацію; збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів; трансформацію земельних відносин до вимог ринкової економіки [1].

Згідно Земельного Кодексу України (стаття 2) земельні відносини трактуються, як суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею [2]. Даний документ закріпив найосновніші сфери земельних відносин, які проте не є вичерпними та мають охоплювати проблеми охорони земель, їх відтворення, підвищення родючості ґрунтів, застосування відповідальності за правопорушення у сфері земельних відносин тощо.

Зокрема, в основу останньої реформи спільної аграрної політики ЄС покладено методологію сталого розвитку, засновану на розумінні суспільної ролі сільського господарства і визнанні його багатофункціональності.

Для досягнення мети ефективного землекористування в контексті забезпечення цілей сталого розвитку необхідно передбачити:

➤ створення відповідної нормативно-правової та методичної бази (не зважаючи на прийнятий Закон України «Про державний земельний кадастр», потребує удосконалення система держреєстру прав на земельні ділянки через законодавче урегулювання питань із розмежуванням земель державної і комунальної власності, необхідне прийняття законопроектів про обіг земель сільськогосподарського призначення, про передачу земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів територіальним громадам);

➤ формування повноцінної системи управління земельними ресурсами, створення правових і соціально-економічних механізмів ефективного реалізації прав власності на землі сільськогосподарського призначення;

➤ проведення систематичних ґрунтових обстежень та моніторингу земель. Так, ст. 54 Закону України (від 19.06.2003р. №962-IV) «Про охорону земель» визначено, що суцільне ґрунтове обстеження має проводитись через кожні 20 років (останнє таке обстеження проводилось у 1983р) [2]. Важливо забезпечити й постійний моніторинг земель, який би відображав реальний стан земель, оскільки агрохімічні обстеження мають обмежені можливості;

➤ удосконалення орендних земельних відносин у сільському господарстві через формування конкурентного середовища, усебічного захисту і гарантування прав селян-орендодавців;

➤ формування інституту обмежень у землекористуванні, пов'язаному з охороною земель, та забезпечення екологічної збалансованості територій;

➤ формування повноцінного економічного механізму регулювання земельних відносин, основними компонентами якого є рентний механізм, механізм формування доходів, цінний та податковий механізми, які перебувають у складному взаємозв'язку;

➤ удосконалення методики і оновлення показників нормативної грошової оцінки сільськогосподарських угідь на новій інформаційній основі, запровадження автоматизованої системи обліку платників земельного податку та плати за оренду землі;

➤ законодавче урегулювання розмірів сільськогосподарських угідь, які орендуються інтегрованими агроструктурами, зокрема, агрохолдингами;

➤ сприяння розвитку органічного виробництва через удосконалення нормативної бази та створення національного органу сертифікації;

➤ забезпечення раціонального використання земель шляхом запровадження науково обґрунтованих сівозмін, переведення малопродуктивної і деградованої ріллі в інші види сільськогосподарських угідь та під заліснення;

➤ поетапного відновлення і реконструкції зрошувальних систем і забезпечення сталого їх функціонування.

Реалізація зазначених цілей повинна бути направлена на забезпечення вимог сталого землекористування. Законодавчо закріплено розуміння сталого землекористування як - використання земель, що визначається тривалим користуванням земельною ділянкою без зміни її цільового призначення,

погіршення її якісних характеристик та забезпечує оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій [3].

Консолідатором та дієвим інструментом забезпечення стабільності й ефективності сільськогосподарського землекористування та стійкої соціально та екологічно спрямованої політики в сфері земельних відносин повинна бути держава.

Література:

1. Стратегічні напрями розвитку земельних відносин у сільському господарстві на період до 2020 року / За ред. Ю.О.Лупенка, М.М. Федорова, Київ: ННЦ ІАЕ, 2012. 58 с.

2. Земельний кодекс України. Редакція від 09.08. 2019, підства 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 10.09.2019).

3. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/28585> (дата звернення: 11.09.2019).

Рогач С.М., д.е.н., професор
Мосіюк В.І., студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Ефективне використання, цілеспрямоване відтворення та усебічна охорона земельних ресурсів є надзвичайно актуальною як науковою, так і практичною проблемою. Земельні ресурси відіграють важливу роль в розвитку продуктивних сил будь-якої країни незалежно від політичного устрою та суспільно-економічної формації. Тому економне, ефективне, раціональне і еколого-безпечне використання земельного фонду та його охорона в сучасних умовах є однією з найбільш актуальних проблем національної безпеки країни.

Внаслідок проведення реформування земельних відносин в Україні понад дві третини сільськогосподарських угідь (27,5 млн га) перебуває у приватній власності. Проте чинник приватної власності автоматично не підвищив і не підвищує ефективності використання земельних угідь [1].

Сучасний стан використання земель в Україні характеризується рядом негативних тенденцій. Порушено екологічно допустиме співвідношення площ ріллі, природних кормових угідь, лісових насаджень, що негативно впливає на стійкість агроландшафтів. Розораність земель в країні є найвищою в світі і досягла 56% території країни і 80% сільськогосподарських угідь. Інтенсивне сільськогосподарське використання

земель призводить до зниження родючості ґрунтів через їх переущільнення, втрати грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

З ґрунтом щороку виноситься 11 млн. тонн гумусу, 0,5 млн. тонн азоту, 0,4 млн. тонн фосфору і 0,7 млн. тонн калію. Щорічні еколого-економічні збитки від ерозії ґрунтів фахівці оцінюють у 9,1 млрд. гривень [2].

Ситуація з забрудненням територій ускладнилася після аварії на Чорнобильській АЕС. Радіонуклідами забруднено понад 4,6 млн. га земель у 74 районах 11 областей, у тому числі 3,1 млн. га ріллі. З використання вилучено 119 тис. га сільськогосподарських угідь, у тому числі 65 тис. га ріллі.

Основними причинами низької віддачі земельного потенціалу в Україні є безгосподарне ставлення до землі, тривала відсутність реального власника, помилкова стратегія максимального залучення земель до обробітку, недосконалі техніка і технологія обробітку землі та виробництва сільськогосподарської продукції, невиважена цінова політика, недотримання науково обґрунтованих систем ведення землеробства і, зокрема, повсюдне недотримання сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив, низький науково-технічний рівень проектування, будівництва та експлуатації меліоративних систем, недосконала система використання і внесення мінеральних добрив та невиконання природоохоронних, комплексно-меліоративних, протиерозійних та інших заходів.

Якісний стан земельного фонду постійно погіршується. В окремих районах, де проведено осушення земель, відбувається неконтрольоване зниження рівня ґрунтових вод, зменшення потужності органічної маси, а в районах зрошення - підтоплення і засолення ґрунтів, деградація чорноземів, що призвело до негативних екологічних наслідків у районах Полісся та на півдні України. Нині 14,8% загальної площі поливних земель піддаються еродуванню, 1,5% - перезволоженню, понад 4% є солонцюваті та засолені. Збільшення мінералізації ґрунтових вод загрожує вторинним засоленням земель. Майже на всіх землях спостерігається неухильне зниження вмісту гумусу в ґрунтах [2].

З метою зупинення і запобігання поширення деградаційних процесів на сільськогосподарських землях необхідне формування економічного механізму екологізації землекористування, який має ґрунтуватися на поєднанні адміністративних й економічних методів впливу на суб'єкти господарювання.

Ефективне використання та охорона земель мають супроводжуватися оцінкою екологічності сільськогосподарського землекористування. Відповідно їй потрібно здійснювати як через оцінку стану природних і агроекологічних систем, так і через оцінку якості та кількості вирощеної сільськогосподарської продукції. З цією метою необхідно провести своєрідну інвентаризацію та розробити критерії оцінки екологічного стану земель сільськогосподарського призначення [3].

Організація виконання комплексу заходів щодо використання і охорони земель повинна в себе включати: розробку нових або адаптацію існуючих підзаконних актів, упорядкування взаємодії органів, відповідальних за впровадження заходів щодо охорони земель, а також встановлення єдиного органу, який би відповідав за реалізацію природоохоронних програм.

Література:

1. Кучер О.О., Горбатович С.М. Викуп і примусове відчуження земельних ділянок: правові та економічні аспекти//Землевпорядний вісник. 2005.№2.С.47-52.
2. Рогач С.М. Сучасний еколого-економічний стан та тенденції аграрного землекористування в Україні/ Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2017 Випуск 25. Частина 2. 181 с. (С. 43-48)
3. Рогач С.М. Пріоритетні напрями екологізації аграрного землекористування. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України/ Серія «Економіка, аграрний менеджмент та бізнес»/. К.: ВЦ НУБіПУ, 2011. Вип. 168. Частина 1. 370 с. (с. 90-97).

Рогач С.М., д.е н, професор,
Полева О.О.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

В останні роки потужним драйвером розвитку малого і середнього агробізнесу став ринок нішевих культур. Саме цей напрям вважається досить економічно привабливим із точки зору потенційних можливостей прибуткової диверсифікації агробізнесу. Нішеві сільськогосподарські культури наразі займають стратегічно важливе значення у диверсифікації напрямів діяльності багатьох малих та середніх фермерських господарств. Рівень їх маржинальної прибутковості, як правило є вищим, порівняно з традиційними зерновими та олійними культурами. Також аграрії значну увагу приділяють їх вирощуванню як страхових сільськогосподарських культур, через складні погодно-кліматичні умови ведення агробізнесу та внаслідок стійкого попиту на них і високих закупівельних цін на світових продовольчих ринках [1].

Сам термін «нішеві культури» з'явився в аграріїв у словнику не так давно, хоча ці культури вироблялися в Україні здавна, у невеликій кількості та

переважно для особистих потреб. Наразі у науковій літературі не існує єдиної думки щодо того, які саме культури вважати нішевими.

До нішевих відносять низку сільськогосподарських культур, серед як окремо виділяють сорго, гречку, просо, овес, жито, квасолю, горох, нут, льон і гірчицю. Усі вони займають порівняно з іншими незначні посівні площі, окрім гороху. Однак саме це їх робить у певному сенсі унікальними або нішевими, що охоплюють на аграрному ринку окремих сегмент попиту з боку внутрішніх і зовнішніх споживачів [2].

Найбільші посівні площі в Україні, станом на 2017 рік, серед аналізованих нішевих сільськогосподарських культур у гороху — 410,6 тис. га, що складає 32,3% в структурі, що на 71,4% більше проти аналогічного показника 2016 року. Досить значними є площі під вівсом, гречкою і житом, відповідно, 198,3 тис. га, 183,8 тис. га і 169,3 тис. гектара. Серед іншого, варто виділити також такі культури, як сорго і просо, посівні площі під якими становили, відповідно, 70,2 тис. га і 56,1 тис. га [3].

Таблиця 1

Посівні площі під основними нішевими сільськогосподарськими культурами в Україні, 2017 р.

Назва сільськогосподарських культур	Господарства усіх категорій		Сільськогосподарські підприємства		Господарства населення	
	2017р.	2017р. у % до 2016р.	2017р.	2017р. у % до 2016р.	2017р.	2017р. у % до 2016р.
Уся посівна площа, тис. га	27434,3	101,5	19113,4	101,6	8320,9	101,2
У т.ч. площа нішевих культур	1270,0	1130,8	953,9	812,0	316,1	318,8
жито	169,3	117,5	102,3	133,4	67,0	99,4
овес	198,3	94,7	74,4	85,6	123,9	101,2
гречка	183,8	118,9	148,5	122,8	35,3	104,8
сорго	70,2	94,4	59,1	97,4	11,1	80,9
просо	56,1	51,6	31,3	38,9	24,8	87,8
квасоля	42,8	118,7	10,5	144,4	32,3	112,2
горох	410,6	171,4	395,6	178,8	15,0	82,1
Інші зернобобові культури(включаючи нут)	49,3	101,6	48,3	102,0	1,0	80,6
льон кудряш(олійний)	47,3	69,2	45,8	68,2	1,5	126,1
льон-довгунець	1,5	88,2	1,5	88,2	-	-
гірчиця	40,8	89,7	36,6	88,3	4,2	105,3
Частка нішевих культур, %	4,6	+0,4	5,0	+0,7	3,8	-0,1

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України

Економічну ефективність вирощування нішевих сільськогосподарських культур прийнято характеризувати такими узагальнюючими показниками як - рівень витрат та рентабельності виробництва. У першому з цих показників відображуються усі витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом продукції нішевих культур, тоді як другий є більш якісним узагальнюючим критерієм оцінки економічної ефективності їх вирощування та маркетингової стратегії збуту продукції підприємством на ринку.

У цілому економічна ефективність вирощування нішевих культур, як і більшості інших видів сільськогосподарської продукції, суттєво залежить від кон'юнктури ринку та цінової ситуації. Водночас, основна конкурентна перевага нішевих культур полягає у тому, що їх економічний потенціал зумовлений вищою ціною їх реалізації та значним попитом, що зростає, на світовому агропродовольчому ринку. Саме тому аграрій завжди за будь-яких несприятливих умов (погодно-кліматичних, чи економічних) матиме від їх вирощування достатній прибуток для покриття понесених витрат та впевненість у майбутньому.

Спеціалізація малого і середнього агробізнесу на виробництві нішевих сільськогосподарських культур є одним із перспективних шляхів їх адаптації до сучасних економічних умов господарювання та підвищення ефективності, тоді як великі підприємства більш конкурентоспроможні у вирощуванні традиційних зернових і олійних культур та мають більші переваги в збуті й ціні реалізації продукції як на внутрішньому, так і зовнішньому аграрних ринках.

Ефективний розвиток економічного потенціалу вирощування нішевих культур можливо за рахунок застосування сучасних інноваційних технологій, їх вирощування, використання якісного сертифікованого насінневого матеріалу високопродуктивних сортів за умов оптимальної системи удобрення і захисту рослин від шкідників та хвороб.

Література

1. Кернасюк Ю. Ринок нішевих агрокультур. 2019. URL : <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/12313-rynok-nishevykh-ahrokultur.html> (дата звернення: 10.09.2019)
2. Удова Л.О., Прокопенко К.О. Нішеві культури – нові перспективи для малих суб'єктів господарювання. 2018. URL : file:///C:/Users/Admin/Downloads/econprog_2018_3_7.pdf (дата звернення: 11.09.2019)
3. Державна служба статистики. 2018. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm (дата звернення: 12.09.2019)

СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА РИНКОВИЙ ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Законодавство України гарантує право громадян на володіння, користування та розпорядження нерухомістю, у т. ч. і земельними ділянками. Це право передбачене ст. 41 Конституції України, в ч. 4 якої проголошено, що «Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним». Частиною 1 ст. 4 Закону України «Про власність» встановлено, що власник «на свій розсуд володіє, користується і розпоряджається належним йому майном». Мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення не узгоджується з цими положеннями; він суперечить змісту ст. 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [1].

Тривале збереження мораторію спричинило суттєві диспропорції земельних відносин в Україні, які стають на заваді ефективному функціонуванню аграрного сектору національної економіки.

1. В умовах мораторію ринок земель існує у спотвореному вигляді. Мораторій фактично стимулює виведення земельних ділянок із сфери товарного сільськогосподарського виробництва, що негативно позначається на вартості земельних ділянок. Зрештою, програє не лише потенційний продавець земельної ділянки – селянин, а і той селянин, який хотів би створити міцне приватне господарство, поступово викуповуючи сусідні земельні ділянки, нарощуючи власне землекористування.

2. Мораторій перешкоджає оптимізації структури сільськогосподарського землекористування. Дрібну земельну ділянку неможливо обробляти із застосуванням прогресивних агротехнологій, сучасних технічних засобів. Надмірне подрібнення земельних ділянок сільськогосподарського призначення (парцеляція) призводить до неощадливого та нераціонального використання земель через натуралізацію виробництва, зниження продуктивності угідь.

3. Загрозливих масштабів набуває екологічно необґрунтована практика використання орендованих земель (насамперед, шляхом вирощування на них ґрунтовиснажливих сільськогосподарських культур протягом багатьох років поспіль), що призводить до погіршення якісних характеристик ґрунтового покриву.

4. Мораторій перешкоджає залученню інвестицій в АПК. Бізнес уже демонструє готовність до більшого економічного освоєння території України, розвитку її інфраструктури, але лише за умови обґрунтованої територіальної організації господарства, гарантії стабільності земельної політики, досконалості правового базису землекористування, яких в країні не існує. Передумовою

інвестування є стає землекористування, що неможливе при оренді. Якщо ж йдеться про кредитування – воно є практично недоступним без застосування іпотечних механізмів. Адже іпотека передбачає можливість відчуження заставленого майна (земельної ділянки).

5. Мораторій шкодить соціальним і економічним інтересам більшості власників земельних часток. Спадкоємці сільських жителів проживають переважно в іншій місцевості (у містах, в інших країнах) і не мають інтересу до самостійної роботи на землі, тим більше на малих ділянках. Селяни старших вікових груп не зможуть сподіватися на забезпечену земельною власністю старість, не маючи можливості реалізувати землю.

Таким чином, мораторій не вирішує поставлених перед ним завдань, породжуючи суцільні проблеми. За часи мораторію законсервовано вкрай неефективну аграрну структуру, яку неможливо оптимізувати адміністративними методами. Попередити обезземелення селян та запобігти спекуляціям земельними ділянками дозволяє належне державне регулювання купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення, багатий досвід якого існує в країнах з ринковою економікою.

Скасування мораторію на продаж і запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення мають сприяти:

- залученню у товарне сільськогосподарське виробництво земельних ділянок, що нині не обробляються;

- оптимізації структури сільськогосподарського землекористування. Концентрація земельних наділів дозволить упроваджувати прогресивні агротехнології та сучасні технічні засоби, підвищить ощадливість і раціональність використання земель, продуктивність угідь;

- залученню інвестицій в АПК України, можливості нарощування іпотечного кредитування завдяки запровадженню механізму відчуження земельної ділянки;

- підвищенню ефективності та продуктивності аграрних підприємств, як наслідок – зміцненню продовольчої безпеки країни, посиленню конкурентоспроможності українського аграрного експорту;

- зниженню практики екологічно необґрунтованого використання земель, підвищенню культури землеробства через збільшення внесення добрив і засобів захисту рослин від шкідників і хвороб, упровадженню меліоративних та інших заходів з відновлення та підвищення родючості ґрунтів;

- новому розвитку орендних земельних відносин. Завдяки можливості продажу земельної ділянки орендодавцем орендар буде змушений більш ефективно використовувати земельну ділянку та сплачувати значно більшу орендну плату;

- задоволенню соціальних та економічних інтересів окремих власників земельних ділянок передпенсійного або пенсійного віку, які отримують можливість реалізувати право розпорядження земельною власністю на свій розсуд;

- вирішенню проблеми «нічийних» земельних паїв, що належать

сільським жителям, які не мають спадкоємців, або ж їхнім спадкоємцям, які не проживають у сільській місцевості (Чисельність земельних паїв, що не мають спадкоємців, сягає одного мільйона) [2].

Водночас, запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення з вільною їх купівлею-продажем може спровокувати низку вкрай небажаних макроекономічних ефектів:

поглиблення аграрної спеціалізації країни через подальше нарощування виробництва продукції екстенсивним шляхом на тлі зростання попиту на світових ринках;

обезземелення селян внаслідок ажіотажного скуповування земельних активів (імовірно за заниженими цінами) крупними інвесторами;

спекуляції придбаними землями, використання їх як засобу нагромадження, а не за основним призначенням;

вивільнення працівників на селі, занепад сільських територій як результат появи вузькоспеціалізованих виробництв;

нехтування нормами раціонального і екологічного землекористування заради отримання швидкої вигоди від вирощування найрентабельніших культур;

перехід права власності на земельну ділянку до кредитодавця внаслідок неспроможності позичальника повернути іпотечний кредит, оформлений під заставу земель.

Зведення до мінімуму вищезазначених ризиків потребує дотримання принципів формування земельного ринку, якими є:

обов'язкова орієнтація земельного ринку на реалізацію економічних інтересів селян;

поступовість включення приватних сільгоспугідь в ринковий обіг;

диференційований підхід до соціальних груп – суб'єктів земельного ринку та їх участі в укладанні угод щодо купівлі-продажу землі;

прозоре державне регулювання ринку землі, створення системи цінних і податкових важелів впливу держави на ринковий обіг землі;

недопущення спекулятивно-тіньових оборотів із земельними ділянками.

Подальший розвиток земельних відносин потребує запровадження ринкового обігу сільськогосподарської землі з метою забезпечення прав власників земельних ділянок, залучення вартості землі до виробничого капіталу усіх суб'єктів підприємницької діяльності, надходження додаткових інвестицій для сільськогосподарської діяльності через механізм застави земельних ділянок, подальшого формування потужного середнього класу на селі за рахунок землевласників.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004

2. Мірошніченко А. М. Соціально-економічні та правові аспекти мораторію на відчуження приватних земель сільськогосподарського призначення / А. М. Мірошніченко, А. Д. Юрченко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 12. – С. 59–75.

Рябенко Л.М.

к.е.н., старший викладач

Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м.Київ

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИРІШЕННЯМ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

На сьогоднішній день все більше сільськогосподарських підприємств поряд із нарощуванням виробництва, покращенням фінансово-економічних показників своєї діяльності проводять активну соціальну політику, механізми реалізації якої регламентовані стратегічними звітами, колективними договорами, угодами, положеннями про діяльність структурних підрозділів. Проте, вчені констатують, що соціально орієнтована діяльність підприємств має несистемний, фрагментарний характер, яка полягає у впровадженні «точкових» добродійних проєктів щодо турботи про власних працівників, охорону навколишнього середовища, проведення благодійних акцій тощо. В сучасних умовах господарювання сільськогосподарським підприємствам необхідно інтегрувати соціально відповідальну діяльність у стратегію підприємства, визначити її як об'єкт стратегічного управління, оскільки саме соціальна відповідальність може стати ідеологією господарювання та допоможе досягти стійкого соціально-економічного розвитку.

Серед великої кількості основних чинників, що сьогодні впливають на показники діяльності та прибутковості сільськогосподарських підприємств, які постійно змінюються – вартість та доступність енергоносіїв, географія поширення і стійкість ланцюжка постачання, нормативно-правове регулювання, а також задоволення потреб суспільства. Це означає, що впровадження адаптивних стратегій є дуже важливим для забезпечення ефективної діяльності і прозорого обміну інформацією. Коли ризики прийняття неправильних управлінських рішень є доволі суттєвими, необхідність забезпечення сталого розвитку створює великі можливості. Кожна слабка ланка створює стимул для пошуку інноваційних рішень; кожна незадоволена потреба пропонує перспективи для розвитку. Для реалізації завдань в сфері соціальної відповідальності сільськогосподарським підприємствам необхідно:

- запровадити звітність для відображення стану і динаміки сталого розвитку. Ця тенденція, набуває широкого розповсюдження, адже складання такої звітності є вимогою членства у Всесвітній раді підприємців зі сталого розвитку (WBCSD) – організації, що охоплює близько 200 глобальних

компаній. І вже ціла низка організацій використовує корпоративну звітність у сфері сталого розвитку для оцінки діяльності компаній;

- враховувати вплив результатів своєї діяльності на суспільство. В Україні спостерігається тенденція не лише до загострення невирішених соціальних проблем, але й до збільшення їхньої кількості. Дедалі більшого поширення набуває думка, що традиційні підходи і бізнес-моделі є неефективними для подолання поточних соціальних проблем. Втілення концептуальних ідей для вирішення цих питань часто вимагає безпрецедентних дій з використанням експертних знань у різних галузях, нових прикладів ефективних рішень і прогресивного мислення у контексті впливу на суспільний розвиток.

У відповідь на наявні можливості та ризики, пов'язані зі сталим розвитком, сільськогосподарським підприємствам при формуванні стратегії необхідно враховувати:

- рівень впливу сталого розвитку і реакцію суспільства для здійснення належної оцінки і визначення пріоритетності ризиків,
- трансформацію цього розуміння в можливості для скорочення витрат, збільшення доходів від реалізації та прибутків, а також для забезпечення ефективнішого управління ризиками,
- вигоду підприємства завдяки впровадженню практичного досвіду у сфері забезпечення сталого розвитку в усіх напрямках своєї діяльності і нести відповідальність за результати впливу такого досвіду.

Скрипник Г.О.

к.е.н., доцент,

Шкуропатська А.І.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

АНАЛІЗ ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Активний рух України в напрямку ринкової економіки та включення до світових господарських ринків внаслідок євроінтеграції потребує певного розширення методології проведення комерційної діяльності. На сьогодні успіх може гарантувати не лише товар який здатен конкурувати на ринку, а й результативний метод його реалізації. Внаслідок цього види комерційних відносин у фінансовій сфері розширюються за рахунок впровадження нетрадиційних форм, до яких відноситься лізинг.

Лізинг надає можливість підприємствам модернізувати виробництво та реалізувати впровадження нової технічної бази та технологій. Велика кількість підприємств не володіє можливістю оновити основні засоби в короткий проміжок часу. Це пов'язано із обмеженістю їх фінансових ресурсів. Реалії

нашого сьогоднішнього показують, що більшість основних засобів на підприємствах України спрацьовані. Це унеможливило швидке та якісне виробництво продукції, яка змогла б конкурувати на ринку, що є дуже негативним уповільнюючим фактором для розвитку економіки країни.

Станом на 31.12.2018 право на надання послуг фінансового лізингу, на підставі ліцензії, виданої Нацкомфінпослуг, мають 116 юридичних осіб – лізингодавців та 389 фінансові компанії. Протягом 2018 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 10323 договорів фінансового лізингу на суму 22193,1 млн. грн.

Вартість об'єктів лізингу, що є предметом договорів, станом на 31.12.2018 становить 16150,1 млн. грн. Вартість чинних договорів фінансового лізингу станом на 31.12.2018 становить 25 226,4 млн. грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Вартість та кількість діючих договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями за звітний період [1]

Період	Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, (млн.грн.)		Кількість договорів фінансового лізингу (од.), укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
2016 рік	9755,0	67,3	9122	38
2017 рік	12814,2	153,4	7699	53
2018 рік	21519,3	673,8	8739	1584

Вартість договорів фінансового лізингу за галузями представлена в табл. 2.

Таблиця 2

Вартість договорів фінансового лізингу, укладених протягом звітного періоду, за галузями, млн. грн. [1]

Назва галузі	2017 рік	2018 рік	Темпи приросту (2018 рік/2017 рік)	
			млн. грн.	%
Будівництво	780,1	1 374,1	594,0	76,1
Добувна промисловість	56,2	230,2	174,0	309,6
Легка промисловість	9,5	154,5	145,0	1526,3
Машинобудування	42,1	33,0	-9,1	-21,6
Металургія	597,9	972,9	375,0	62,7
Сільське господарство	3863,2	5113,2	1 250,0	32,4
Сфера послуг	855,3	1152,9	297,6	34,8
Транспорт	1817,7	6 095,2	4 277,5	235,3
Харчова промисловість	252,3	856,7	604,4	239,6
Хімічна промисловість	45,4	99,1	53,7	118,3
Медичне обслуговування	22,8	228,0	205,2	900,0
Комп'ютерна та телекомунікаційна сфера	7,8	130,0	122,2	1566,7
Переробна промисловість	26,8	72,7	45,9	171,3
Інше	4590,6	5647,5	1056,9	23,0
Всього	12 967,7	22 160,0	9 192,3	70,9

За 2018 рік найбільше договорів фінансового лізингу укладено з лізингоотримувачами, які представляють: транспортну галузь, вартість договорів становить 6095,2 млн. грн., зростання на 235,3% (4277,5 млн. грн.); сільське господарство, вартість договорів становить 5113,2 млн. грн., зростання на 32,4% (1 250,0 млн. грн.); будівництво, вартість договорів становить 1 374,1 млн. грн., зростання на 76,1% (594,0 млн. грн.); сферу послуг, вартість договорів становить 1 152,9 млн. грн, зростання на 34,8% (297,6 млн. грн.).

За підсумками 2018 року спостерігається збільшення кількості договорів фінансового лізингу на 33,2% (2571 одиниці) порівняно з 2017 роком. При цьому, вартість договорів фінансового лізингу збільшилась на 71,1% (на 9225,5 млн. грн.). Переважна кількість договорів фінансового лізингу укладається з юридичними особами - 5172 з 8892 укладених протягом 2018 року. Протягом 2018 року загальний обсяг джерел фінансування юридичних осіб – лізингодавців та фінансових компаній становить 17930,1 млн. грн., що на 7512,6 млн. грн., або на 72,1%, більше порівняно з 2017 роком.

Досвід багатьох країн доводить, що лізинг потенційно може стати альтернативою кредитуванню, а за умови ефективної державної підтримки стимулювати модернізацію цілих галузей економіки. Фінансовий лізинг як форма підприємницької діяльності дуже важливий, оскільки для виробників розширюються можливості збуту власної продукції, особливо тієї, яка дорого коштує. Для лізингодавців лізинг – це більш економічно вигідна форма здачі майна в оренду завдяки порівняно високому рівню лізингових платежів.

Література:

1. Офіційний сайт Всеукраїнської асоціації лізингу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrleasing.com.ua>.

Солоп А.П.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Виробництво зерна кукурудзи є важливою складовою усього зернового господарства України. Її сучасне народногосподарське значення і, зокрема, забезпечення надійного зернофуражного балансу не має альтернативи. Ця культура значною мірою визначає не тільки економічний стан тваринництва, але й зернової галузі в цілому [1].

У межах даних тез представлено аналіз економічної ефективності вирощування кукурудзи на зерно у сільськогосподарському товаристві з

обмеженою відповідальністю «Першотравневе», що знаходиться у Шполянському районі Черкаської області. Підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових культур. У структурі грошових надходжень від реалізації товарної продукції у 2018 р. їх частка становила 70,08 %.

У структурі посівних площ (1685 га) переважають посіви зернових і зернобобових культур - 86,89 % у 2018 р., що на 7 в.п. більше, ніж у 2015 р. У цілому упродовж 2015- 2018 рр. площа під цією групою культур збільшилась на 221 га (на 20%). Частка посівів технічних культур скоротилась упродовж аналізованого періоду на 10 в.п. – до 13,11 % у 2018 р.

Щодо обсягів виробництва зернових культур у підприємстві, то у 2016 р. порівняно з 2015 р. валовий збір пшениці скоротився на 58810 ц, у подальші роки підприємство вирощування цієї культури не займалось. Натомість обсяги вирощування кукурудзи зросли у 74 рази через, як зазначалося вище, збільшення площі її посівів у 44 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва зернових культур СТОВ «Першотравневе», ц

Культура	2 015р.	2 016р.	2 017р.	2 018р.	2018 р. у % до 2015 р.
Зернові культури, усього	82289,00	137993,00	155162,00	178639,00	зб. у 2,17 р.
із них: пшениця	79873,00	21063,00	-	-	-
кукурудза на зерно	2416,00	116930,00	155162,00	178639,00	зб. у 73,94 р.

Джерело: розраховано на підставі [2]

Виробництво зернових культур у 2015 р. було прибутковим – рівень рентабельності склав 183,08 %. Вирощування кукурудзи на зерно є рентабельним, щоправда рівень рентабельності коливається по роках. Так, найвищим він був у 2017 р. – з розрахунку на кожен витрачений гривню підприємство отримало 3,63 грн прибутку. У 2018 р. зазначений показник становив 32,67 %.

Розрахунок беззбиткового обсягу виробництва кукурудзи на зерно у підприємстві (табл. 2) показав, що критичний рівень урожайності зернових культур є нижчим ніж фактичний на 97,8 ц/га. Для покриття витрат необхідно виробити 49662 ц продукції, що у вартісному виразі складе 22347,9 тис. грн. Запас міцності по вирощуванні кукурудзи на зерно склав 72,2%, що на 47,2 в.п. вище граничного рівня.

Розрахунок точки беззбитковості при вирощуванні кукурудзи
на зерно 2018 р.

Показники	
Площа посіву, га	1319,00
Урожайність зернових, ц/га	135,44
Валове виробництво зерна, ц	178645,36
Витрати на виробництво зерна, тис. грн.	53665,0
у тому числі постійні, тис. грн.	10290,0
Змінні витрати, тис. грн	43375,0
Питома вага постійних витрат, %	19,18
Виробнича собівартість на 1 ц зерна, грн.	300,4
Постійні витрати з розрахунку на 1 ц, грн.	57,6
Ціна реалізації 1 ц продукції, грн.	450,00
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	339,20
Постійні витрати в розрахунку на 1 га посіву, грн.	7802,4
Змінні витрати на 1 ц зерна, грн.	242,8
Маржинальний дохід від 1 ц продукції, грн	207,2
Беззбитковий обсяг виробництва продукції, ц	49662
Точка беззбитковості у вартісному виразі, тис. грн.	22347,9
Запас міцності, ц	128983,4
Коефіцієнт запасу міцності, %	72,2

Джерело: розраховано на підставі [2,3]

Нині кукурудза належить до культур, що стали найвигіднішими у агровиробництві. Запровадивши нові агротехнології, виробники можуть отримувати високі врожаї та валові збори зерна. Та варто наголосити: поряд зі збільшенням урожайності культури та площі посіву, технологія вирощування культури залишається енергомісткою [4].

Отже, для забезпечення високоефективного вирощування кукурудзи на зерно важливим є правильний підбір сортового складу.

Література:

1. Вирощування кукурудзи в Україні. Яка перспектива? [Електронний ресурс] // Агробізнес сьогодні. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/11994-vyroshchuvannia-kukurudzy-v-ukraini-yaka-perspektyva.html>

2. Звіт про площі, валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду (форма «29 – с.г.»).

3. Звіт про реалізацію продукції сільського господарства (форма «21 – ЗАГ»)

4. Економічна ефективність вирощування кукурудзи на зерно [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dekalb.ua/novini-ta-podii/ekonomichna-efektivnist-virosuvanna-kukurudzi-na-zerno>.

Сорока А. М.

к. е. н.,

Сазонова С.В.

к. е. н.,

Державний університет телекомунікацій

МЕХАНІЗМ ПРИЙНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНИХ РІШЕНЬ

Існування та розвиток будь-якої системи передбачає розроблення та реалізацію чисельних рішень. З погляду на те, що за сучасних умов інноваційний шлях розвитку є найбільш перспективним, вважаємо за доцільне дослідити механізм прийняття інноваційного рішення. Зауважимо, що саме інноваційні рішення орієнтують підприємства на досягнення позитивного результату.

Хід світового розвитку доводить, що основою стійкого економічного розвитку бізнес-систем і окремих суб'єктів діяльності є інновації [1]. На думку Ілляшенка С.М., альтернатив інноваційному шляху розвитку немає. Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх 20-30 років [2]. Інноваційний шлях є найбільш перспективним як для окремих підприємств і регіонів, так і для економіки країни в цілому.

В українській та закордонній науковій літературі дослідженню цієї проблематики присвячено праці таких науковців, як Фатхутдінов Р.А., Злобіна Н.В., Смірнов Е.О., Дикань Н.В., Борисенко І.І., Віханський О.С., Наумов О.І., Мала Н.Т., Марч Дж., Кепнер Чарлз Х., Трего Б. та ін. Здебільшого вони присвячені дослідженню сутності категорії «управлінське рішення», удосконаленню методичних підходів до розроблення та реалізації рішень. Однак, досліджуючи сучасні тенденції економічного та інноваційного розвитку, можемо стверджувати, що недостатньо уваги приділяється категорії «інноваційне рішення» та його механізмів.

Прийняття рішення є одним з головних інструментів розроблення й реалізації ефективної концепції інноваційної діяльності. Інноваційне рішення необхідно розглядати як продукт управлінської праці, а його прийняття як процес, що веде до появи цього продукту.

Управління інноваціями спрямовано на прийняття таких рішень, які могли б забезпечити створення конкурентоспроможної продукції, досягнення ефективних результатів інноваційної діяльності. Досягнення кінцевої мети потребує рішень щодо зменшення не тільки загальних витрат, а й прискорення в часі виходу на ринок з новим товаром. Тому під час прийняття рішень важливим є цілісне уявлення про всі без винятку роботи, що виконуються в межах інноваційної діяльності.

Розглядаючи найбільші економічні країни в розвитку інноваційних продуктів США та Японія, що виробляють майже 40 % усього світового ВВП.

Починаючи з 80-х років, особливого розвитку в Японії набула напівпровідникова галузь. Шість японських компаній (NEC, «Тошиба», «Хітачі», «Фудзіцу», «Міцубісі електрик» й «Мацусіта електронікс») виготовляли 64 % всіх напівпровідників у світі. У наш час Японія є світовим лідером у виробництві електронних компонентів. На її долю припадає 54 %, тоді як доля США — 35%.

Лідуючі позиції японських промислових компаній визначаються чинниками інноваційного управління, до яких належать:

- розширене фінансування прикладних досліджень і дослідно-конструкторських розробок нових технологій, всебічне заохочення винахідництва та наукової діяльності;

- оригінальна система виробничого менеджменту й ефективність стилю керівництва, націленого на взаємодію з персоналом усіх рівнів.

Японський менеджмент виходить із принципів орієнтації на процес покращання стандартів, якості, адаптивності й досконалості продукту, орієнтації на вирішення науково-технічних завдань експериментального і прикладного характеру, які мають комерційне значення, залучення робітників до творчого процесу, колективізм у прийнятті рішень. У сучасних умовах менеджер повинен бути насамперед організатором інноваційного процесу та впровадження його результатів у виробництво.

Проте механізм ухвалення інноваційного рішення і процес опрацювання інноваційного проекту при значній схожості їх елементів відрізняються. Ці відмінності, зокрема, залежать від двох обставин:

Перша – це ступінь «інноваційності» менеджменту, що знаходить свій прояв у формуванні чіткої системи розподілу функцій усередині команди управлінців.

Друга - масштабність (вартість) інновації. На підприємствах, що здійснюють консервативну інноваційну політику, коли йдеться про можливість реалізації масштабного, дорогого інноваційного проекту.

Отже, в умовах ринкової економіки інноваційна політика є визначальним інструментом у конкурентній боротьбі, що забезпечує умови для досягнення встановлених цілей та реалізації запитів споживачів. Саме механізм прийняття інноваційного рішення орієнтують підприємства на якісні зміни у всіх процесах зростання фірми і є основою досягнення позитивного результату.

Література:

1. Маркетинг та менеджмент інноваційного розвитку: монографія / За загальною редакцією д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 728 с.

2. Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD55_ukr.pdf

Стасишина Д.Ю.

студентка

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

ІННОВАЦІЇ В РОСЛИННИЦТВІ: АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Аграрна галузь і, зокрема, рослинництво є важливою складовою економіки України: наша країна є провідним світовим виробником і експортером зерна.

Оперуючи значними обсягами посівних площ — «земельними банками» — українські агрохолдинги входять до рейтингу 35 латифунсвіту 2018 р. так, «UkrLandFarming» посідає 16 місце та «Kernel» - 17 місце [1]. Висока концентрація земель у агрохолдингах України, теоретично, має сприяти розвитку інновацій в аграрному секторі, адже саме великий бізнес володіє необхідними фінансованими ресурсами і компетенціями, необхідними для впровадження сучасної техніки та технологій. На практиці маємо низку факторів, що дозволяють сільгоспвиробникам триматись "на плаву" і без радикальних змін. Так, родючі ґрунти, сприятливі кліматичні умови, знання та багаторічний досвід роботи у вітчизняних умовах, а разом з тим і низький рівень заробітної плати в галузі не спонукають власників впроваджувати інновації і без надсучасних технологій українська сільгосппродукція знаходить свого споживача на світовому ринку.

Однак ціни на паливно-мастильні матеріали невпинно зростають, так само дорожчають і добрива, пестициди та гербіциди без яких сучасне сільське господарство не буде неефективним. Можливість контролювати посівні площі з точки зору агротехнічного стану посівів дозволяє оптимізувати витрачання засобів захисту рослин та добрив, а значить підвищувати операційну ефективність агробізнесу. Разом з тим можливість контролю витрачання паливно-мастильних матеріалів за допомогою сучасної цифрової техніки, інтегрованої з супутниковим спостереженням, також є стимулом, що спонукає українські компанії до впровадження інновацій. Таким чином, інновації в рослинництві - це можливість зростання конкурентоспроможності сільгосппідприємств та забезпечення перспектив подальшого розвитку і ринкового лідерства на світовому ринку [2].

У результаті дослідження сучасних трендів, що стосуються розвитку бізнесу в сфері рослинництва, пропонується виокремлювати чотири групи інновацій:

1. Техніко-технологічні інновації (до складу яких віднесено: технічні, технологічні, хімічні, біологічні) охоплюють такі актуальні для вітчизняних підприємств напрями: оновлення автопарку на техніку; використання багатоопераційних машин; обладнання всієї техніки комп'ютеризованою системою управління; використання широкозахватної техніки; використання ресурсозберігаючих технологій обробки ґрунту; впровадження енергозберігаючих технологій; застосування інтеграційних технологій боротьби з шкідниками та бур'янами; біологізація землеробства; розробка препаратів підготовки сировини до посіву.
2. Актуальні організаційно-економічні інновації у вітчизняному секторі рослинництва можна об'єднати в такі напрями: удосконалення норм виробітку; розробка/освоєння ефективних збутових каналів; розробка технологічних карт; вихід на нові сегменти ринку; залучення нових інвестицій; торгівля на світовій біржі; удосконалення державного та законодавчого регулювання галузі; збільшення пільг та кредитів від держави.
3. Соціально-управлінські: використання альтернативних джерел енергії; зменшення використання хімічних добрив; удосконалення форм оплати праці; удосконалення режимів роботи та відпочинку працівників; удосконалення механізму мотивації персоналу; розробка стратегії управління відповідно до специфіки галузі.
4. Інформаційні (контрольні та виробничі): обладнання всіх транспортних засобів GPS; використання квадрокоптерів для спостереження за посівними площами; автоматизація контролю витрат ресурсів; автоматизація перевірки зерна в лабораторії [3].

Таким чином, стабілізувати або навіть підвищити врожайність вирощування сільськогосподарських культур в нинішніх умовах господарювання можна за умови використання інноваційних підходів.

Література:

1. AgroPortal.ua. ФАО: рейтинг світових експортерів пшениці зміниться в 2017/18 м.р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://agroportal.ua/news/mir/fao-reiting-mirovykh-eksporterov-pshenitsy-izmenitsya-v-201718-mg/>
2. Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні: матеріали XI Міжнародного бізнесфоруму (Київ, 22 березня 2018 р.) / Відп. ред. А.А. Мазаракі. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. — 200 с
3. Давиденко Н.М. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України: монографія / Н.М. Давиденко, А.В. Буряк, Г.О. Скрипник. — К.: Компринт, 2017. — 388 с

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Пріоритетним завданням агропромислового комплексу є забезпечення населення країни м'ясною продукцією, перш за все, яловичиною високої якості, що зумовлює необхідність прискореного розвитку в Україні спеціалізованого м'ясного скотарства. Визначальними об'єктивними чинниками розвитку цієї галузі є продовольчі, соціально-економічні, ресурсні та екологічні. Світовий досвід розвинутих країн показує, що збільшити виробництво м'яса та поліпшити його якість можна на основі інтенсивного розвитку тваринництва.

В Україні м'ясне скотарство перебуває в кризовому стані. Поголов'я м'ясної худоби у всіх категоріях господарств суттєво скоротилося. Особливо катастрофічна ситуація склалася в сільськогосподарських підприємствах, які в дореформений період були основними виробниками м'яса яловичини. Головними чинниками, що негативно впливають на розвиток галузі, є загальна економічна криза в державі, що призвела до зниження купівельної спроможності населення, диспаритет цін на продукцію сільського господарства і промисловості, відсутність цілеспрямованої й науково обґрунтованої державної підтримки галузі, а також недосконалість кредитної, податкової та інвестиційної політик. Проблеми підвищення конкурентоспроможності м'яса великої рогатої худоби, забезпечення конкурентоспроможності галузі, найбільш конкретним узагальнюючим виразом чого є подолання збитковості та досягнення прибутковості виробництва, останнім часом набули особливої актуальності. Необхідні пошук і застосування дієвих економічних важелів, які спонукатимуть сільськогосподарських товаровиробників зменшувати собівартість, впроваджувати інтенсивні ресурсозберігаючі технології виробництва високоякісної яловичини [1].

Яловичина залишається одним із перспективних, однак ще недостатньо розвинутих напрямів диверсифікації вітчизняного аграрного експорту. У випадку погодження усіх умов і дозволів на експорт цього виду м'яса в країни Близького Сходу та Північної Африки, галузь скотарства отримає новий імпульс до розвитку, а також додатковий стимул на відродження.

Проте нині можливості розширення експорту яловичини з України об'єктивно обмежені суттєвим зменшення обсягів її виробництва внаслідок тривалого скорочення чисельності поголів'я великої рогатої худоби. Так, на 1 січня 2018 р. в усіх категоріях господарств залишалось всього лише 3530,8 тис. голів ВРХ, у тому числі 2017,8 тис. корів. Негативний тренд скорочення чисельності поголів'я триває із 90-х років минулого століття.

Основною причиною скорочення поголів'я великої рогатої худоби і виробництва яловичини є її збитковість внаслідок високої собівартості утримання поголів'я тварин та низьких закупівельних цін на продукцію. Однак цього року ціни на яловичину суттєво зросли, що може істотно вплинути на прибутковість її виробництва та стабілізувати ситуацію у галузі.

Вихід із кризового стану можливий лише за умов переходу на застосування сучасних ресурсощадливих технологій. Зокрема, проблему забезпечення населення яловичиною у більшості країн світу вирішують за рахунок нарощування у структурі стада великої рогатої худоби питомої ваги тварин м'ясного напрямку продуктивності.

Рівень рентабельності виробництва яловичини в абсолютній більшості сільськогосподарських підприємств України характеризується вкрай низькими показниками окупності витрат і високим рівнем збитковості, що не забезпечує просте та розширене відтворення виробничого потенціалу галузі скотарства.

Комплексний аналіз основних показників динаміки економічної ефективності виробництва яловичини засвідчує збереження у галузі негативних тенденцій диспаритету цін і нерівновигідних відносин, що відображується у щорічному зростанні витрат та коливанні закупівельних цін на ринку (табл.1).

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва живої маси великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах України

Рік	Реалізовано, тис. т	Собівартість реалізації 1 т, грн	Ціна реалізації 1 т, грн	Рівень рентабельності, %
2010	191,9	13972	8960,8	-35,9
2011	170,7	15909	11967	-24,8
2012	166,7	17549	12369	-29,5
2013	188,8	18576	10537	-43,3
2014	175,4	21284	13651	-35,9
2015	158,7	25201	20694	-17,9
2016	166,4	27996	21047	-24,8
2017	160,6	28456	25144	3,4
2018	147,9	29051	31245	7,5

Як видно з даних табл. 1, в Україні вперше за 25 років виробництво м'яса великої рогатої худоби в Україні стало рентабельним у 2018 р. – 7,5%, та в 2017р. -3,4%, проти (-24,8%) у 2016 р.

Традиційно низька економічна ефективність виробництва яловичини багатьма експертами пояснюється досить тривалим терміном обігу капіталу в галузі, що істотно поступається витратам часу на його переробку і подальше просування у торгівлі. Доцільним і виправданим, з економічної точки зору, є

надання безумовної переваги товаровиробнику у формуванні вартості живої маси як складової роздрібною ціни продажу до мінімуму 70-80%.

Водночас зростання собівартості виробництва продукції безпосередньо пов'язане з недостатнім рівнем організації годівлі тварин якісними кормами і незадовільним матеріально-технічним та ресурсним забезпеченням галузі. Собівартість виробництва яловичини в більшості аграрних підприємств є занадто високою через великі витрати кормів на 1 тону приросту живої маси, які є більш ніж удвічі вищими від нормативного значення. А це все теж позначається на рівні рентабельності виробництва яловичини.

Отже, необхідність вирішення питання щодо перспектив функціонування м'ясного скотарства України в зв'язку з загостренням проблеми продовольчої безпеки зумовлює потребу розроблення науково-практичних рекомендацій стосовно розвитку, який би забезпечив конкурентоспроможність м'ясного скотарства з метою зайняття відповідної ніші на глобальному ринку продовольства, недопущення поглиблення кризових явищ у галузі.

Література:

1. Пуцентейло П.Р. Організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1593/1/aref>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України// [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrstat.gov.ua

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

Гайдай Д. В.,

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

На сьогодні в світі вже накопичений достатньо великий досвід з використання рослинних відходів сільського господарства для виробництва енергії. Прикладами країн, де успішно функціонують комерційні енергоустановки на соломі, є Данія, Китай, Іспанія, Великобританія.

Існують певні проблеми для навколишнього середовища, можливі при неправильному обробленні і використанні рослинних відходів. Наприклад, рослинні відходи спричиняють утворення пустирів внаслідок того, що виникають хвороби рослин від невидалених відходів, і тому виникає необхідність правильного зберігання і захоронення відходів з метою захисту

підземних і поверхневих вод, а неприємний запах від гниючих відходів створює незручності для людей.

Рослинні відходи як паливо мають ряд негативних властивостей, що вимагає досить ретельного підходу до їх застосування. Так, солома може містити хлор і лужні метали, що призводить до корозії сталевих елементів енергетичного обладнання, особливо при високих температурах. Крім того, солома має відносно низьку температуру плавлення золи, наслідком чого може бути шлакування елементів енергетичного обладнання. Але на сьогодні вже знайдено конструктивні та інші технологічні рішення, що мінімізують ці негативні впливи і дозволяють успішно використовувати солому як паливо.

Біомаса є відновлюваним джерелом енергії і спричиняє труднощі, якщо вона не використовується. Швидке збільшення кількості і різновидів біомаси може спричинити труднощі, оскільки біомаса гниючих відходів виділяє метан і фільтрат, а відкрите спалювання сухої біомаси для очищення ділянок землі призводить до виділення вуглекислого газу та інших забруднюючих речовин і становить загрозу для сільськогосподарських об'єктів. Тому правильне оброблення і використання відходів сільськогосподарського виробництва необхідне для відверненні впливу відходів на зміни клімату, забруднення води і ґрунту і місцевого забруднення повітря.

Використання біомаси відходів сільськогосподарського виробництва для виробництва енергії дозволяє не тільки знизити залежність від викопного палива, але й сприяє досягненню енергетичної незалежності країни і пом'якшенню змін клімату.

Щодо стебел кукурудзи, світовий досвід їх енергетичного застосування значно менший. Відомо, що вони мають відносно високу зольність (приблизно у 2 рази більше, ніж у соломи), але при цьому – достатньо високу температуру плавлення золи, що є позитивним фактором для палива. Прикладів виробництва енергії зі стебел соняшника на сьогодні не знайдено. Є дані, що їх елементарний склад близький до складу соломи й стебел кукурудзи, але вміст золи вищий –10-12% маси сухої речовини. Крім того, суттєво вищим є вміст лужного металу калію – до 5% маси с.р.

Україна має велику кількість рослинних відходів завдяки високо розвинутому аграрному сектору. Основні з них – це солома злакових культур, пожнивні рештки кукурудзи на зерно та соняшника. Для можливості використання біомаси сільськогосподарського походження в енергетичних цілях необхідно забезпечити збір відповідних відходів. Для збирання соломи зернових культур вся необхідна техніка в Україні є, треба лише перейти з потокової технології заготівлі до валкової з наступним тюкуванням соломи преспідбирачами. Рішення про використання валкової або іншої технології приймає безпосередньо само агропідприємство. Видається, що за умови широкого впровадження соломоспалювальних котлів в Україні й наявності стабільного попиту на солому, аграрним підприємствам буде економічно вигідно використовувати валкову технологію збору соломи, виконувати її тюкування і продавати відповідним споживачам.

Що стосується кукурудзи, то поширені зараз в Україні технології збирання її врожаю не передбачають збору пожнивних решток. Листостеблова маса подрібнюється й розкидається по полю. В даному випадку можна запропонувати такі варіанти: збір подрібнених решток у транспортні засоби та/або стаціонарний обмолот качанів. Після цього зібрані відходи силосуються й використовуються для виробництва біогазу. Альтернативний підхід полягає у переході до технології збирання кукурудзи, розповсюдженої в США, за якою збираються тільки качани кукурудзи, а стебла залишаються в полі. Потім стебла природнім шляхом висушуються до вологості близько 20%, після чого виконується операція їх тюкування. Наразі в Україні такої техніки немає, але відповідні прес-підбирачі випускаються й використовуються в США.

Аналогічні підходи можна рекомендувати й для пожнивних решток соняшника: збір подрібнених відходів для силосування й виробництва біогазу або тюкування підсушених в полі стебел з подальшим спалюванням в котлах або використанням в якості сировини для виробництва гранул/брикетів.

Отже, збільшення потенціалу виробництва біоенергії з рослинних відходів дасть можливість не тільки частково замінити споживання викопних енергоносіїв, але і дозволить збільшити експорт біопалива в країни ЄС. Таким чином енергетичне використання рослинних відходів є додатковою можливістю інтенсифікації сільського господарства і збільшення його прибутковості, а також одним з шляхів зменшення енергетичної залежності країни.

Література:

1. Сільське господарство України. Статистичний збірник 2012. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Климчук О.В. Ефективність комплексного використання кукурудзи в біоенергетиці // Наукові праці інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків. Випуск 19, 2013, с. 150-154

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

Карпенко А.С.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЗЕРНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Виробництво зернових є стратегічною господарською діяльністю держави. З 18,6 млрд дол. США, які приносить експорт продукції АПК (39,4% від усього українського експорту), 3,5 припадає на виручку від продажу на світовому ринку зерна кукурудзи, 3 млрд дол. США – пшениці, 0,7 млрд дол. США – ячменю Україна входить у топ-10 світових виробників зерна і посідає 8 місце [1]. А за обсягами експорту в натуральному вираженні перебуває на 4-й сходинці по кукурудзі, ячменю, житу і сорго, на 5-й – по пшениці (табл.1) [3].

Таблиця 1

Динаміка експорту зернових (тис. дол. США)

	2014	2015	2016	2017	2018
Пшениця	2292735	2238640	2717475	2759123	3004309
Ячмінь	845038	768768	665941	710621	681948
Кукурудза	3356315	3008265	2653196	2988854	3506105

Україна відіграє важливу роль у світовій торгівлі зерновими. Більша частина виробленого нами зерна експортується (табл.2). Основні країни-імпортери української пшениці – Єгипет, Індонезія та Бангладеш, ячменю – Саудівська Аравія, Китай та Лівія, кукурудзи – Нідерланди, Єгипет та Китай. За оцінкою FAO, у 2019-2020 сільськогосподарському році зросте попит на пшеницю з боку Марокко та низки країн Азії. Його задовольнить експорт з Аргентини, ЄС та України. Очікується падіння імпортного попиту на кукурудзу в Канаді, Китаї та ЄС, що потягне за собою значне зменшення поставок зерна цієї культури із США та України.

Таблиця 2

Частка експортованого зерна від виробленого, 2018р.

	Вироблено, млн т	Експортовано, млн т	Експорт/Вир-во, %
Пшениця	25,1	16,2	64,5
Ячмінь	7,6	3,7	48,7
Кукурудза	35,8	29,5	82,4

Для оцінки конкурентоспроможності зерна скористаємось індексом Белли Белласи (табл.3). «Revealed Comparative Advantage» є індексом, що використовуються в міжнародній економіці для розрахунку відносних переваг чи недоліків в тій чи іншій країні за певний клас товарів або послуг, про що свідчать торговельні потоки [2]. Він заснований на теорії відносних переваг Рікардо. Якщо індекс більше 1 – країна має переваги, якщо менше 1 – експорт недоцільний в порівнянні із іншими країнами. Розрахунок проводитиметься за формулою:

$$RCA = (X_{iB} / X_B) / (X_{iA} / X_A),$$

де X_{iB} – експорт (імпорт) окремої галузі країни

X_B – загальний експорт (імпорт) країни

X_{iA} – світовий експорт (імпорт) окремої галузі

X_A – загальний світовий експорт (імпорт)

Таблиця 3

Оцінка конкурентоспроможності українського зерна на світовому ринку

	2014р.		2018р.		Значення індексу	
	Світ	Україна	Світ	Україна	2014р.	2018р.
Культура						
Пшениця	47,8	2,3	41,2	3	16,83058	29,78294
Ячмінь	7,8	0,8	7,7	0,7	35,87521	37,18355
Кукурудза	33,2	3,4	33,9	3,5	35,82118	42,2291
Загальний	18888,3	54	19346,6	47,3		

Отже, за результатами розрахунків видно, що індекси більші за одиницю, тому Україна має конкурентні переваги на світовому ринку по ряду зернових культур. При цьому за 5 років значення індексу по кожній товарній позиції зросло. Для того, щоб утримувати лідерські позиції, потрібно підвищувати якість продукції, освоювати нові ринки збуту, удосконалювати логістичний ланцюжок для безперешкодної доставки зерна до портів, а також розвивати інфраструктуру зі зберігання зерна.

Література:

1. Інфографічний довідник «Агробізнес України у 2018/19 МР». – 2019.
2. Лебедева О. Міжнародна економіка / О. Лебедева, В. Білоцерківець, О. Завгородня., 2019. – 416 с.
3. Митна статистика ДФС [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sfs.gov.ua/ms/>.

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

Мовчан І. О.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Собівартість - один з найважливіших показників господарської діяльності аграрних підприємств, оскільки вона показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно - економічних умовах господарювання [1, с. 88].

Шляхів зниження собівартості продукції є безліч: це і використання менш дорогих матеріалів, це і вдосконалення процесу виробництва, автоматизації робочих місць та скорочення кількості працюючих, це і кооперація з іншими підприємствами, які можуть виготовляти ті чи інші складові за меншими цінами.

Однак існує багато проблем пов'язаних з цим. Так, зменшення витрат на придбання якісних матеріалів та заміна більш дешевими може призвести до зниження якості кінцевого продукту, а це може негативно вплинути на реалізацію продукції. Зменшення кількості працівників і автоматизація виробництва вимагає на перших етапах значних капіталовкладень [2, с. 71-74].

Найбільш ефективним напрямом зниження собівартості продукції є впровадження інноваційних технологій виробництва, переймання світового досвіду щодо зниження собівартості.

Посилення інноваційної діяльності на підприємстві може привести до зниження собівартості продукції. Одним з інноваційних напрямів оптимізації витрат у сільськогосподарському підприємстві є застосування рідких азотних добрив, зокрема безводного аміаку, оскільки використання мінеральних добрив підвищує ефективність діяльності підприємства.

Безводний аміак належить до рідких азотних добрив і містить 82,5% азоту. Перевага рідких азотних добрив полягає в значно дешевшому їх виробництві та застосуванні порівняно з твердими. Вартість одиниці азоту в рідкому аміаку в 1,5–2 рази менше, ніж в аміачній селітрі.

Впровадження інновацій на прикладі застосування безводного аміаку під час вирощування сільськогосподарських культур підвищує ефективність використання азотних добрив, а також забезпечує підвищення рівня рентабельності виробництва продукції рослинництва.

Іншим інноваційним засобом підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва є застосування регуляторів росту рослин. Регулятори

росту рослин – природні фітогормони, їх синтетичні аналоги чи композиційні препарати, які дають змогу цілеспрямовано регулювати найважливіші процеси росту та розвитку рослинного організму, найефективніше реалізовувати потенційні можливості сорту [3, с. 101-102].

Отже, інноваційними напрямками зниження собівартості виробництва продукції рослинництва є застосування ефективних мінеральних добрив, регуляторів росту рослин, що дають змогу не лише підвищити урожайність сільськогосподарських культур, але й покращити якість продукції. Перспективними інноваційними рішеннями для аграрних підприємств є використання ІТ-технологій для більш точного планування урожайності, визначення дійсних посівних площ, запобігання перевитрат матеріально-технічних ресурсів, поліпшення організації праці на підприємствах.

Література:

1. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піга Ю.В. Економіка підприємства: навч. посібник. – К.: Каравела, 2011. – 124с.
2. Баришевська І.В. Формування собівартості продукції рослинництва та шляхи її зниження на сільськогосподарських підприємствах. Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2017. – № 7. – С. 70–76.
3. О.М. Шпичак, О.В. Бондар, Л.М. Пархоменко. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 424 с.

Степасюк Л.М.,

к.е.н., доцент

Репка Є.О.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СІВОЗМІН ПРИ ВИРОЩУВАННІ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Проблема виробництва рослинницької продукції була і залишається основною на будь-якому етапі розвитку сільського господарства і на її вирішення націлена науково обгрунтована система землеробства, основною ланкою якої є сівозміна. Вважається, що лише на основі правильної сівозміни можна успішно, з найбільшою віддачею і найменшими затратами запроваджувати всі інші елементи сучасних технологій: обробітку ґрунту, удобрення і захисту рослин від шкідливих організмів тощо.

Сівозміною називають обґрунтоване чергування культур і пару в часі та на полях. Чергування в часі означає, що на одному полі йде послідовна щорічна зміна культур. Культура, яка займала поле в попередньому році, є попередником для тієї культури, що висівається в цьому році. Перелік культур або їх груп у порядку чергування в сівозміні називається схемою сівозміни.

Економічні причини чергування полягають у науковому обґрунтуванні структури посівних площ, яку розробляють відповідно з необхідністю вирощування тих чи інших культур, природних умов (клімат, ґрунт, рельєф) і біологічних особливостей рослин, адже різні культури неоднаково реагують на беззмінне їх вирощування.

Правильно розроблена сівозміна має цілий ряд переваг, основні з них - це попередження накопичення й розмноження хвороб та шкідників, раціональне використання поживних речовин і вологи, значне зниження рівня засміченості, покращення якості вирощеної продукції.

Основні принципи побудови сівозмін передбачають, по-перше, правильний підбір попередників та оптимальне поєднання культур із дотриманням допустимої періодичності їх повернення на одне і те саме поле. У зв'язку з кризою у розвитку тваринництва набір вирощуваних культур максимально звужений, що обумовлює складності з добором попередників. Тому при вирощуванні сільськогосподарські культури обов'язково слід розміщувати після найбільш сприятливих попередників.

В господарствах, які спеціалізуються на вирощуванні товарного і фуражного зерна у зерно-просапних сівозмінах, зерновими доцільно займати 60%, та в господарствах із вирощування зерна, олійних культур і виробництва тваринницької продукції у зерно-просапних сівозмінах під зернові необхідно відводити 55-60%, у господарствах із вирощування олійних культур під зернові - 50%, олійні - 20-30%, та у господарствах із виробництва свинини і продукції птиці рекомендовані зернофуражні сівозміни: під зернові - 65-75%, технічні - 20%.

Сівозміни необхідно розробляти з урахуванням: ґрунтово-екологічних (технологічних) груп; специфіки зон розташування господарства; його спеціалізації; періодичності чергування культур; оцінки попередників; наявності сільськогосподарської техніки; економічного стану. Тривалість ротації сівозміни зумовлює культура, яка має найдовший період повернення на попереднє місце.

Розміщують сівозміни так, щоб поля знаходились в одній технологічній групі земель і були приблизно одного розміру. Таке розміщення дає змогу більш продуктивно використовувати культури сівозміни та з економічної точки зору - сільськогосподарську техніку.

Економічні й організаційно-господарські причини чергування культур визначаються тим, що сівозміна є основною ланкою зональної системи землеробства. Вона забезпечує раціональне використання землі, ресурсів і біологічного потенціалу рослин, техніки, добрив, робочої сили. Сівозміна створює сприятливі передумови для успішного захисту рослин від хвороб,

шкідників, бур'янів, ґрунту - від водяної і вітрової ерозії, для підвищення родючості ґрунту, для одержання стійких і високих урожаїв сільськогосподарських культур при найменших витратах праці і засобів на одиницю продукції.

На сьогодні негативно до введення в господарстві науково обґрунтованих сівозмін може лише людина далека від землі, без агрономічної освіти, яка не думають за те, щоб залишити ґрунти родючими, а дбає лише за одержання від експлуатації землі найбільшої економічної вигоди.

Отже, можна погодитись, що сівозміна з будь-якими культурами повинна бути науково обґрунтованою, тому що лише тоді, коли всі культури сівозміни забезпечуються рекомендованими попередниками, може найкраще проявитись потенціальна можливість вирощування рослин, лише за такої умови можна до мінімуму зменшити використання пестицидів і виробляти для людей екологічно чисту рослинницьку продукцію.

Література:

1. Єщенко В.О. Сівозмінні проблеми сьогодення / В.О. Єщенко // Сучасні аграрні технології.- 2015.- №4.- С. 12-18.
2. Агроекономічне та екологічне оцінювання сівозміни: монографія / за ред. О.В. Харченка, Ю.Г. Міщенка.- Суми : Університетська книга, 2015.-69 с.
3. Пастушенко В.О. Сівозміни на Україні / В.О. Пастушенко. – К.: Урожай, 2016. – 359

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

Селезньова Б.С.

студентка

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Виробництво олійних культур є стратегічно важливим напрямом розвитку сільського господарства, оскільки насіння соняшнику, ріпаку та сої, а також вироблена з них продукція є високоліквідними товарами і сприяють вирішенню проблем, пов'язаних з продовольчою безпекою як держави, так і світу. В умовах ринкової економіки для суб'єктів господарювання олійні культури виступають надійним джерелом грошових надходжень, їх насіння і продукти переробки користуються попитом на внутрішньому і світовому ринках. Україна є світовим лідером з переробки соняшнику і виробництва олії, а вітчизняна олійно-жирова галузь демонструє позитивну динаміку виробництва і розвитку

навіть в кризовий період. Олійно-жирова промисловість складає основу аграрної економіки України і посідає одну з лідируючих позицій в експорті [1].

Олійно-жирова галузь в Україні станом на сьогоднішній день є надзвичайно потужною. За словами провідних українських та міжнародних експертів 7-ї міжнародної конференції Black Sea Oil Trade 2019, сучасна олійно-жирова галузь України характеризується: 64-ма переробними підприємствами, 48-ма олійноекстракційними заводами, експортом в більш ніж 120 країн світу та 350 млн дол. інвестицій [3].

Найбільш вагому частку у структурі ринку олійних культур України займають: соя, соняшник та ріпак.

Огляд ринку олійних культур дає можливість спостерігати такі тенденції: Урожай сої у 2019 році зменшився майже на 27% у порівнянні з 2018р. - цьому сприяло введення нового режиму оподаткування ПДВ операцій із експорту сої, у зв'язку з чим ціни на внутрішньому ринку знизились. Для України ринком №1 залишається ЄС, і цілком досяжно буде зайняти свою нішу в реалізації соєвого шроту, потреба в якому оцінюється в ЄС на рівні 30 млн. тонн; Щодо ріпаку – експерти зазначають, що прогнозується нове рекордне збільшення виробництва ріпаку на рівні – 3, 3 млн. тонн; Сьогодні Україна виробляє 6,4 млн тонн соняшnikової олії, з яких 6 млн тонн, що складає 60% світового експорту - експортується. Спостерігається модернізація та удосконалення заводів по виробництву. За різними оцінками, у поточному році виробництво соняшnikової олії складе 14-14,5 млн тонн [3].

На ринок олійних культур України мають вплив певні чинники, до яких можна віднести наступні: невизначеність та невпевненість у перспективах розвитку економіки; відкриття ринку землі; зниження темпів росту споживання; політична ситуація в країні і політичні рішення.

Однак прогнозувати розвиток ринку олійних культур в українському АПК в найближчі роки надзвичайно складно. Все це залежить не тільки від можливостей та потужностей АПК, але й від тієї політичної ситуації, яка склалась.

Отже, підвищення економічної ефективності вирощування і переробки, і як наслідок, функціонування повноцінного ринку олійних культур - це комплексна проблема, успішне вирішення якої потребує певного часу, залучення інвестицій та можливе лише за умови поліпшення економічної ситуації в країні, а також вжиття таких заходів: звернути увагу на зміну структури харчування та значний запит на рослинні олії, оскільки на даний час спостерігається тренд здорового харчування; вирощувати високоолеїнові культури, попит на які буде постійно зростати як в країнах ЄС, так і в Азії та Південній Америці; шукати нові ринки збуту; для поживлення ринку олійних культур також необхідно розвивати виробництво олії «нішевих» культур; інвестувати у переробку, щоб забезпечити українську державу від закріпленого за нею статусу сировинної економіки, адже потужності українського АПК передбачають, що в найближчі роки може скластись ситуація, коли буде

відчуватись брак сировини для переробки. І експерти не виключають, що можлива ситуація, коли Україна буде імпортувати соняшник; значну роль у розвитку виробництва олійних має потрібно надати державній аграрній політиці, яка б передбачала диверсифікацію виробництва шляхом збільшення різноманітності олійних культур, що вирощуються господарствами аграрної економіки.

Література:

1. Чехова І.В. Пропозиції щодо підвищення економічної ефективності виробництва олійних культур. Науково-технічний бюлетень ІОК НААН: Запоріжжя. 2018. С. 31-37
2. Фаїзов А. В. Олієжировий комплекс: проблеми і фактори розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

Степасюк Л.М.

к.е.н., доцент,

Чередніченко М.В.

студент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ

Ефективне і конкурентоспроможне функціонування кожного окремого сільськогосподарського підприємства є практично неможливим без якісного і економічно обґрунтованого розвитку його ресурсного потенціалу.

У сучасних умовах, коли значна частина господарств знаходиться у кризовому фінансовому стані, їх важливим завданням є одержання максимальних прибутків при мінімальних витратах ресурсів. Однак, гострий дефіцит виробничих ресурсів та їх структурна розбалансованість призводять до зниження темпів економічного розвитку аграрного сектора економіки, потенційні можливості якого використовуються не повною мірою, що гальмує вирішення існуючих нині економічних, соціальних та екологічних проблем. Підвищення рівня ефективності використання економічного потенціалу аграрних підприємств відіграє провідну роль в успішному вирішенні економічних і соціальних завдань, досягненні головної мети виробництва – підвищення прибутковості [1].

Ринкові умови діяльності вимагають прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, що передбачає ефективне використання усіх видів

ресурсів підприємства, їх оптимальну структуру, від яких залежить фінансовий стан підприємства. У цих умовах зростає роль аналізу використання ресурсного потенціалу підприємств. Діючий в аграрній сфері господарський механізм не створив такі економічні умови, які б орієнтували працівників на підвищення продуктивності праці, зростання якості продукції та її конкурентоспроможності.

Одним із складових елементів ресурсного потенціалу є земля. Вона активно впливає на процес виробництва, є його найважливішим складовим елементом, базою для органічного поєднання інших виробничих ресурсів. Рівень ресурсного потенціалу залежить не тільки від розміру і структури сільськогосподарських угідь, але й, в значній мірі від економічної родючості землі, яка залучається до виробничого процесу. В той же час вона вимагає особливого підходу до організації її використання, оскільки маючи обмежені розміри, є предметом конкуренції різних галузей господарського комплексу.

Іншим фактором розвитку продуктивних сил є інвестиції, які є джерелом відтворення основних засобів. Незважаючи на наявність загальнодержавних переваг, сільське господарство України виявилось однією з найменш інвестиційно-привабливих галузей економіки: загальна сума щорічних капітальних вкладень у сільському господарстві скоротилася у 2018р. порівняно з 1990 р. у 19,7 рази, в той час як в цілому в економіку держави скорочення склало - 3,97 рази [2].

Ефективність використання матеріальних ресурсів також невисока, що в певній мірі пояснюється прямою залежністю її від співвідношення цін на ресурси для сільськогосподарського виробництва і цін на сільськогосподарську продукцію

Найважливішим складовим елементом ресурсного потенціалу є трудовий потенціал. Основою формування його в аграрному секторі виступає сільське населення у працездатному віці. Однак недостатня увага з боку державних органів до розвитку сільських населених пунктів є вагомою причиною старіння трудових ресурсів села та недостатнього використання всього ресурсного потенціалу сільського господарства [3].

Отже, в умовах розвитку української економіки визначення ресурсних можливостей повинне стати пріоритетним напрямком стратегії будь-якого господарюючого суб'єкта, адже тенденція залежності економічного росту від стану потенціалу є очевидною. До того ж комплексне, багатовекторне використання ресурсного потенціалу, як головної рушійної сили динамічного розвитку суспільства є інструментом інвестиційної складової.

Література

1. Агробізнес України – 2014 [Електронний ресурс] Інфографічний довідник: [сайт]. Режим доступу: <http://agrex.gov.ua>
2. Вишнеvsька О.М. Формування та оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Вісник ХНАУ. 2007. № 3. С. 27-32.

3. Артџомова А.В., Артџомов І.В. Процедура оцїнювання ресурсного потенціалу підприємства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
4. Тредїт В.Є. Оцїнка ефективності використання ресурсного потенціалу в сїльськогосподарських підприємствах. Інновацїйна економїка. 2013. № 7. С. 110–113.

Ступень М.Г.

д.е.н., професор

Таратула Р.Б.

к.е.н., доцент

Рижок З.Р.

к.е.н., в.о. доцента

Львївський національний аграрний унїверситет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ (ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ) НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

З 1 сїчня 2019 року вїдповїдно до Постанови Кабїнету Міністрів України вїд 07.02.2018 р. № 105 (Порядок проведення ..., 2018) набула чинності загальнонацїональна (всеукраїнська) нормативна грошова оцїнка земель сїльськогосподарського призначення, яка вїдмїняє необхідність складання технїчної документацїї з такої оцїнки для окремих дїлянок сїльськогосподарського призначення. Таким чином, вперше пїсля 1995 року (Методика нормативної ..., 1995) оцїнено всї землї сїльськогосподарського призначення (крїм земель у межах населених пунктїв), розраховано їх нормативну вартїсть для визначення розмїрів орендної плати, земельного податку, державного мита та їнших обов'язкових платежїв.

Проведення загальнонацїональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцїнки земель сїльськогосподарського призначення виступає їнформацїйною базою для ведення земельного кадастру, дозволяє контролювати змїни у використаннї земельних ресурсїв, актуалїзувати данї щодо суб'єктїв господарювання, правового режиму використання земель даної категорїї. Саме тому питання визначення нормативної вартостї земель стосується кожного власника землї, землекористувача та потребує наукового обґрунтування.

Згїдно методики (Методика нормативної ..., 2016) нормативну грошову оцїнку земель сїльськогосподарського призначення визначають за нормативом капїталїзованого рентного доходу шляхом складання шкали нормативної грошової оцїнки агровиробничих груп ґрунтїв природно-сїльськогосподарського району, враховуючи показники бонїтування ґрунтїв. Вартїсть земельної дїлянки розраховують як суму добутку площї сїльськогосподарського угїддя на нормативну грошову оцїнку агровиробничої

групи ґрунту для відповідного угіддя. Результат розрахунку нормативної грошової оцінки земельної ділянки здійснюють згідно з чинною методикою в автоматичному режимі на веб-порталі Держгеокадастру (Загальнонаціональна ..., 2019).

Інформацію про загальнонаціональну нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення зведено в єдиний масив із можливістю онлайн-розрахунку її вартості, як для зареєстрованих у Державному земельному кадастрі, так і несформованих земельних ділянках на веб-порталі <https://ngo.land.gov.ua/uk/> (Загальнонаціональна ..., 2019). GIS система у вигляді веб-порталу слугує інформаційним ресурсом, спрямованим на забезпечення ведення загальнонаціональної системи обліку ґрунтового покриву та призначена для офіційної публікації інформації про межі земельних ділянок, агропромислових груп ґрунтів, природно-сільськогосподарських зон, гірських областей, провінцій, округів, районів; дані загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення; значення нормативної грошової оцінки земельної ділянки; нормативно-правові акти, класифікатори, довідники, інші документи.

Веб-ресурс автоматизує функції з розміщення інформації про результати загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Він призначений для пошуку, перегляду, додавання, видалення інформації з нормативної грошової оцінки; перегляду меж природно-сільськогосподарського районування території України; розрахунку нормативної грошової оцінки земельної ділянки; замовлення витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку окремої земельної ділянки шляхом переходу за посиланням на «Електронні сервіси» Держгеокадастру; завантаження PDF файлу із значенням розрахунку нормативної грошової оцінки земельної ділянки сільськогосподарського призначення (Інструкція ..., 2019).

Результати проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в онлайн-режимі дають змогу власникам землі та землекористувачам визначати розмір плати за землю без розробки технічної документації. Це сприятиме формуванню інформаційної бази для надходження коштів до місцевих бюджетів, ефективному землекористуванню. Поряд з цим негативним є те, що результати такої оцінки є заниженими та не відображають справедливого капіталізованого рентного доходу від використання земель сільськогосподарського призначення. Сам веб-портал працює у дослідному режимі та часто видає помилки. Через це не завжди можливо знайти земельну ділянку чи межі природно-сільськогосподарських районів, агропромислових груп ґрунтів за наявними матеріалами.

Література

Загальнонаціональна (всеукраїнська) нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Держгеокадастр. URL: <https://ngo.land.gov.ua/uk/>. Інструкція користувача по роботі з WEB ресурсом

для розміщення результатів робіт загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення (крім земель, розташованих у межах населених пунктів) https://ngo.land.gov.ua/bundles/gromada/doc/user_instruction.pdf. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 831. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>. Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 р. № 213. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>. Порядок проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105-2018-%D0%BF>.

Ступень Н.М.

д.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

Ступень Р.М.

д.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІЇ

Першочерговим завданням на шляху становлення ефективного функціонування рекреаційної сфери та туризму на території нашої країни є пошук балансу між розвитком рекреаційних та суміжних галузей їх забезпечення. Галузі забезпечення виконують функції обслуговування для таких груп споживачів, як суб'єкти господарювання в рекреаційній галузі, туристичні оператори, рекреанти, місцеве населення, суб'єкти господарювання інших сфер. З огляду на це, виникає певне обмеження під час організації процесу освоєння та використання рекреаційних ресурсів певної території (Бейдик, 2001).

Проте показники розвитку галузей забезпечення можуть бути у вигляді залежних змінних, а їхній розрахунок здійснюватися залежно від установлених нормативів та запланованих обсягів реалізації рекреаційних послуг. Економічний варіант оцінювання напрямів розвитку рекреаційних систем обов'язково передбачає врахування витрат на будівництво та функціонування суб'єктів господарювання в галузі забезпечення рекреаційної діяльності на певній території незалежно від того, в якому вигляді ці суб'єкти створюють умови для освоєння рекреаційних ресурсів.

Одним з головних завдань проведення комплексного оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів території є припинення використання в

плануванні та управлінні ресурсами недостовірних кількісних та якісних показників. Під час оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів території надзвичайно важливо отримати актуальну, достовірну та достатню інформацію щодо сучасного стану використання усіх видів ресурсів (природних, культурно-історичних та соціально-економічних) (Бережная та Забродько, 2000).

Комплексне оцінювання рекреаційних ресурсів проводиться на основі бальної оцінки різних їхніх властивостей, а також якісних і кількісних параметрів. Методика оцінювання рекреаційних ресурсів території включає чотири базові категорії (Теляк, 2015)

1) найбільш перспективні ресурси – ресурси для освоєння, що вирізняються високою якістю, сприятливі для розвитку рекреаційної діяльності;

2) сприятливі ресурси – значні в кількісному відношенні або статусні ресурси високої якості, сприятливі для розвитку рекреаційної діяльності;

3) відносно сприятливі ресурси – ресурси, що володіють незначними кількісними та якісними характеристиками і мають ряд негативних властивостей, але придатні для інтенсивного рекреаційного використання;

4) несприятливі ресурси – малоперспективні ресурси, що не володіють високими кількісними та якісними характеристиками.

Тому при виборі варіантів розвитку рекреаційних систем території має передувати комплексне оцінювання рекреаційних ресурсів (рис.). Представлена оцінка характеризується не лише комплексністю, а й багатофакторністю, завдяки чому можна здійснити системний аналіз економічних, соціальних та екологічних факторів територіального розвитку рекреаційної галузі та туризму.

Рис. Структурно-логічна схема комплексного оцінювання рекреаційних ресурсів території.

Урахування територіальної структури ресурсів та визначення їхньої придатності для різних видів рекреації та відпочинку дадуть змогу належним чином класифікувати рекреаційно-туристичні ресурси певної території. Варто зазначити, що без належної класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів

практично неможливо здійснити районування територій, яке могло б забезпечити раціональне використання рекреаційних ресурсів та пошук зон з найбільш сприятливими умовами для розвитку рекреації й туризму.

Література

Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія. Київ: Київський університет, 2001. 395 с. Теляк Г. Формирование ресурсного потенциала туристско-рекреационной сферы Калининградской области. *Известия Юго-Западного государственного университета. Серия Экономика. Социология. Менеджмент*. 2015. № 3 (16). С. 223–226. Бережная И. В., Забродько Г. В. Современные теоретические подходы к экономической оценке природных рекреационных ресурсов. *Економіка промисловості*. 2000. № 4. С. 9–14.

Сук П.Л.

д.е.н., професор

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

ЗНОС І ПОШКОДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ЯК ВИД ЇХ АМОРТИЗАЦІЇ

Для рівномірного розподілу вартості основного засобу між періодами його експлуатації нараховують амортизацію.

Для позначення амортизації в світовій практиці використовують наступні терміни: знос, амортизація, виснаження, знос і пошкодження.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання [1, п. 4]. Терміни знос і амортизація визнаються як взаємозамінюємі, хоча в зарубіжній практиці термін амортизація використовують щодо нематеріальних активів, а знос – щодо основних засобів. Також у зарубіжних літературних джерелах розрізняють термін виснаження. Виснаження – це систематичний розподіл вартості природних ресурсів (виснажуваних активів) [2].

В англійській мові для позначення терміну знос або амортизація використовують визначення “wear and tear” (знос і пошкодження), яким позначають процес зношення, старіння і пошкодження основного засобу під час його використання.

Хоча термін “wear and tear” (знос і пошкодження) вживається для позначення термінів знос або амортизація, проте він дослівно перекладається як знос і пошкодження.

Суть зносу і пошкодження означає, що основні засоби не тільки рівномірно зношуються в процесі експлуатації, а й пошкоджуються, ламаються, виходять з ладу і т. д. Пошкодження може призвести до виходу із ладу основного засобу.

Знос і пошкодження – це форма амортизації, яка, як вважається, відбувається навіть тоді, коли предмет використовується компетентно і обережно і належним чином [3].

В терміні “wear and tear” (знос і пошкодження) знос означає втрату фізичних і моральних якостей об’єкта з часом внаслідок його використання, а складові частини об’єкта втрачають свої попередні властивості. Пошкодження передбачає, що об’єкти втрачають свої якості внаслідок низької якості матеріалів або неналежного використання об’єкта. Пошкодження відбувається внаслідок дії механічних факторів і характеризується втратою об’єктом попередніх форм і властивостей.

Існує теорія старіння (wear and tear theories of aging), яка передбачає, що придбаний об’єкт з часом і експлуатацією буде втрачати свої попередні властивості під дією сил природи і навколишнього середовища. Виходячи з цієї концепції кожна річ має свій термін життя і підлягає старінню [4].

З точки зору теорії зносу і пошкодження основний засіб може не тільки поступово зношуватись у процесі експлуатації, але і пошкоджуватись. Наприклад, навіть якщо теоретично термін використання основного засобу 10 років, то це не означає, що фактично основний засіб буде слугувати 10 років. Він може експлуатуватися як більше, так і менш 10 років. У разі пошкодження раніше, ніж за 10 років фактичний термін амортизації буде меншим ніж 10 років. При поломці і виходу із експлуатації основного засобу вся вартість списується у витрати в момент його ліквідації.

Відповідно до теорії зносу і пошкодження при поломці основного засобу для його відновлення не потрібно замінити весь об’єкт, а достатньо замінити лише окрему його деталь, яка пошкодилась або зламалась. Після її заміни основний засіб буде функціонувати далі. Теорія зносу і пошкодження основного засобу вказує на те, що об’єкт можна відновити, змінивши окрему його деталь, яка вийшла із ладу. І не потрібно його ліквідувати. Отже, з економічної точки зору різні частини основних засобів, можуть слугувати різні періоди часу і зношуватися по-різному. Тобто основний засіб продовжить функціонувати після ремонту і заміни окремої його деталі.

Тому доцільно використовувати термін “знос і пошкодження” для позначення амортизації об’єкта. Це дасть змогу точніше характеризувати процес амортизації. Адже при експлуатації основного засобу, він не тільки втрачає свою вартість через знос, а й пошкоджується.

Висновки

В англійській мові вживають таку форму амортизації як знос і пошкодження. Використання об'єктів основних засобів призводить до втрати їх фізичних властивостей (окремі деталі внаслідок багаторазового використання стираються, старіють, з часом втрачають свій попередній товарний вигляд), внаслідок чого вони не можуть в повній мірі виконувати свої попередні завдання, функції. Такі явища характеризуються терміном знос.

Також об'єкти основних засобів у процесі експлуатації можуть пошкоджуватись внаслідок дії сторонніх факторів, неналежного їх використання та з інших причин.

Таким чином, поряд з термінами знос, амортизація, виснаження доцільно користуватися ще одним терміном “знос і пошкодження”. Цей термін поєднує два фізичні явища – знос і пошкодження, які відбуваються при експлуатації основних засобів.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України 27 квітня 2000 р. № 92, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за № 288/4509. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. [https://en.wikipedia.org/wiki/Depletion_\(accounting\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Depletion_(accounting)).
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Wear_and_tear.
4. http://www.programmed-aging.org/theories/wear_and_tear.html.

Суліма Н.М.

к.е.н., доцент,

Масюк В.І.

студент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА ТА ЗЕРНОПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Зернове господарство займає базове місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує її продовольчу безпеку, саме тому воно вважається галуззю стратегічного значення. Однією з важливих умов ефективного функціонування зернової галузі України є розвиток ринку зерна та його інфраструктури.

Ринок зерна – це функціонування зернопродуктового підкомплексу, який являє собою сукупність обмінних операцій, за допомогою яких регулюються господарські зв'язки і здійснюються купівля-продаж зерна і продуктів його переробки. Суб'єктами ринку зерна є виробники зерна, підприємства по

зберіганню зерна, установи державного регулювання ринку зерна, суб'єкти заставних закупок, акредитовані біржі та інші.

Виходячи із законів ринкової економіки та специфіки зернового господарства, розвиток ринку повинен передбачати: господарську самостійність виробників та створення умов для конкуренції учасникам ринкової торгівлі зерном і зернопродуктами; існування різних форм власності та видів господарювання системи заготівлі, зберіганню і переробки зерна; певний порядок формування і розподіл державних ресурсів зерна; економічні методи регулювання ринкових відносин при реалізації зерна.

Визначення ринкової пропозиції і попиту на ринку зерна має свої особливості. Важливим фактором, що впливає на пропозицію зерна, є витрати виробництва. У порівнянні з ціною вони визначають чи буде товаровиробник нарощувати виробництво продукції для збільшення пропозиції на ринку чи скоротить його. Що стосується пропозиції на товари, які є продуктами переробки зерна (борошно, крупи, комбікорми), то її обсяг залежить від ціни на ринку, собівартості виробленого товару, наявності потужностей і ступеня їхнього завантаження, ціни замінних товарів.

Визначення ринкового попиту на зернові товари та продукти їх переробки значно складніше, ніж визначення пропозиції. Адже попит – категорія більш суб'єктивна, ніж пропозиція і залежить від значно більшої кількості факторів.

Інфраструктура ринку зерна представлена на рисунку 1. Як видно зі схеми, нормальне функціонування зернового господарства оцінюється не тільки тим, скільки і яких вироблено хлібопродуктів, але й тим, як забезпечується єдність інтересів в усій продуктивній вертикалі. На особливу позицію в цій структурі виходить ланка виробників зерна, суть і функціональне призначення якої завершується винятково проміжним (сировинним) характером виробленої продукції. Тому не можна допускати, що вартість кінцевої продукції залежить від собівартості виробленого зерна [1].

В зернопродуктовому підкомплексі економічні відносини склалися так, що сільське господарство, частка якого в сумарних витратах інтегрованих галузей найвища, одержує прибутку з розрахунку на 1 грн. витрат значно менше, ніж усі наступні ланки – від проходження зерна як сировини і аж до реалізації хліба і хлібопродуктів. А між тим, роль сільського господарства є визначальною.

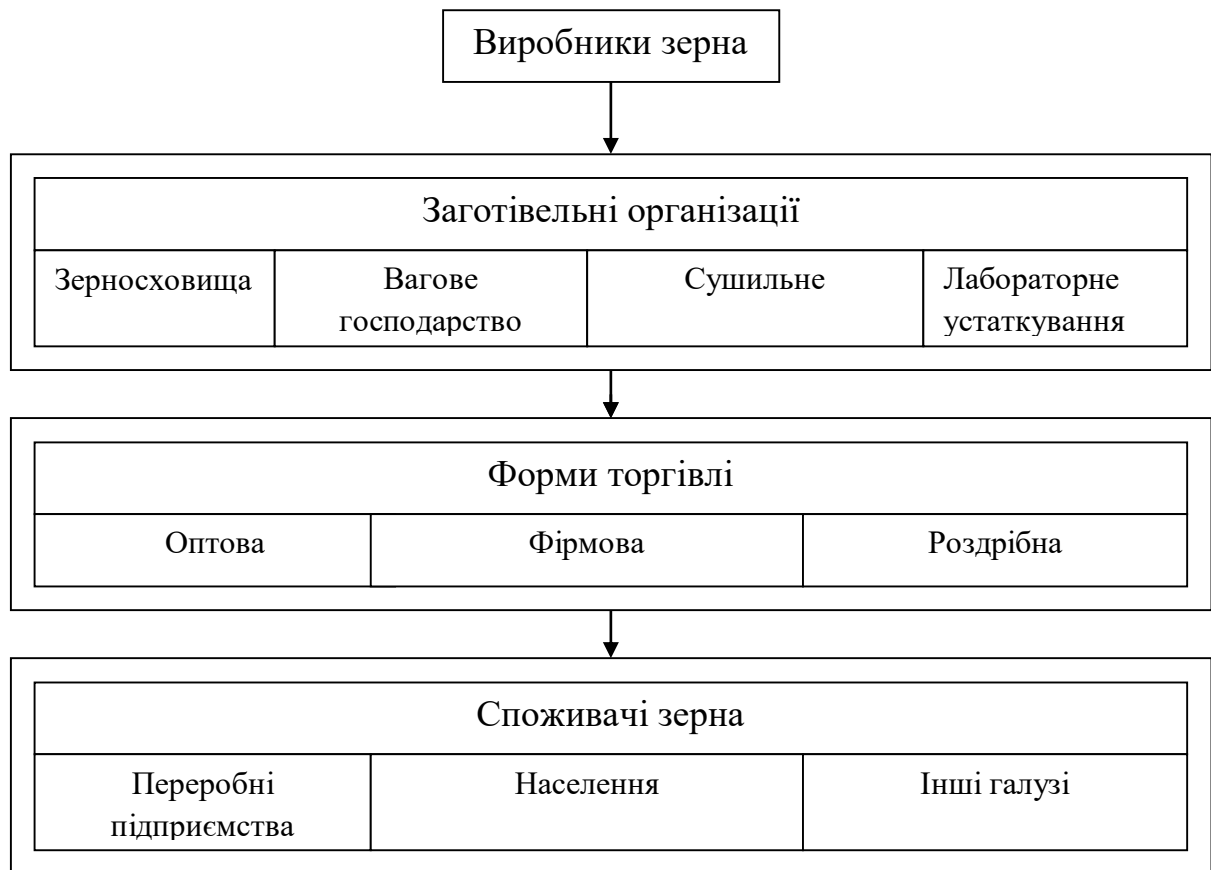

Рис. 1. Схема інфраструктури ринку зерна

За таких умов основним завданням державного регулювання повинен бути захист інтересів виробників і споживачів зерна для забезпечення прибутковості виробництва зернопродукції та контролю за еквівалентністю цін на зерно і засоби виробництва, що постачаються сільському господарству, повинна бути підтримка функціонування ринкового механізму й коригування його розвитку в потрібному для країни напрямі.

Це регулювання повинно здійснюватись переважно економічними методами і ґрунтуватись на заінтересованості й добровільній участі суб'єктів ринку в реалізації урядових програм. Особливе значення має цінова політика держави та умови поставки зерна на ринок.

Література:

1. Економіка сільського господарства: Навчальний посібник / С. М. Рогач, Н. М. Суліма, Т. А. Гуцул та ін. – Київ: ЦП "Компринт", 2018. – 517 с.

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Державно-приватне партнерство є рівноправним і взаємовигідним співробітництвом територіальних громад з приватними інвесторами. Зацікавленість територіальних громад у розвитку державно-приватного партнерства об'єктивно зумовлене прагненням забезпечити поступальний розвиток водогосподарської інфраструктури за обмежених бюджетних можливостей. Поява приватного інвестора зазвичай підвищує якість надаваних населенню послуг та підвищення дохідності об'єктів.

В Україні застосування державно-приватного партнерства ґрунтується на положеннях Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 року, базові положення якого ґрунтуються на сучасних європейських правових стандартах. Закон визначає, що проекти державно-приватного партнерства повинні відповідати таким основним критеріям: мати довготривалий характер (понад 5 років); передбачити передачу приватному партнеру частини ризиків у процесі реалізації проектів; мати вищі техніко-економічні показники ефективності, ніж у разі реалізації без участі приватного партнера.

Концесійна форма державно-приватного партнерства має довгостроковий характер, що дозволяє сторонам здійснювати стратегічне прогнозування та планування своєї діяльності, дає можливість ефективно управляти ризиками.

В рамках концесійної моделі державно-приватного партнерства розрізняють його наступні види залежно від обов'язків приватного партнера та його прав щодо об'єкта:

1. BOT (Build – Operate – Transfer) – «Будівництво – управління – передача». Концесіонер здійснює будівництво та експлуатацію протягом встановленого строку, після чого об'єкт передається державі. Зазвичай концесійні схеми BOT використовуються при будівництві автострад (Італія, Іспанія), трубопроводів (Німеччина), електростанцій (Туреччина, Індія), аеропортів (Єгипет, Греція, Канада), стадіонів та інших об'єктів, які вимагають значних капіталовкладень, проте повинні залишатись у власності держави.

2. BTO (Build – Transfer – Operate) – «Будівництво – передача – управління». Концесіонер будує об'єкт, який передається державі у власність одразу після завершення будівництва, після чого він надається в експлуатацію концесіонеру. Ця схема найвигідніша для держави, оскільки передбачає високий ступінь державного контролю над об'єктом концесії і у випадку необхідності держава в будь-який час може вплинути на діяльність концесіонера.

3. BOO (Build – Own – Operate) – «Будівництво – володіння – управління». Концесіонер будує об'єкт та здійснює наступну експлуатацію, володіючи ним на праві власності, строк дії якого не обмежується.

4. BOOT (Build – Own – Operate – Transfer) – «Будівництво – володіння – управління – передача» передбачає, що концесіонер будує об'єкт, здійснює експлуатацію, володіє об'єктом протягом певного строку, після закінчення якого об'єкт переходить у власність держави.

5. ROT (Rehabilitate – Operate – Transfer) – «Реконструкція-управління-передача». Ця схема аналогічна BOT, тільки замість будівництва нового об'єкта передбачена реконструкція існуючого.

6. DBFO (Design – Build – Finance – Operate) – «Проектування – будівництво – фінансування – експлуатація». При такому підході вся відповідальність за проектування, будівництво, фінансування та експлуатацію пов'язана воєдино та передана приватному партнеру.

Літераура:

1. Захаріна О.В. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону [Електронний ресурс] / О.В. Захаріна, Л.І. Симоненко, М.І. Сайкевич – Режим доступу: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf.

2. Драчук Ю.З. Механізми регулювання інноваційного розвитку промисловості на засадах публічно-приватного партнерства: Європейський досвід/ Ю.З. Драчук, Н.В. Трушкіна, А.І. Кабанов // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: Зб. наук. пр. — К.: ІЕП НАНУ, 2015. — С. 83-101.

Тітенко З.М.

к.е.н., старший викладач,

Аржаних І.А.

студент

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Активізація реформ у системі місцевого самоврядування є необхідною умовою ефективного розвитку сільських територій, що забезпечить виконання територіальними громадами покладених на них функцій. Сьогодні територіальні громади повинні забезпечувати соціально-економічний розвиток сільських територій і сприяти досягнення стратегічних цілей територіальних

утворень. В умовах сьогодення децентралізація повинна бути основою всього адміністративно-територіального устрою і основою подальшої розбудови державної влади.

Для стимулювання громад до об'єднання та посилення їхньої спроможності шляхом встановлення механізму переходу об'єднаних територіальних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом 1 січня 2015 року до Бюджетного Кодексу України було внесено цілу низку змін [1]. Органам місцевого самоврядування передано основні повноваження місцевих держадміністрацій. Виконавчій владі надано право контролю. Громади набувають статусу міст обласного значення, мають власні бюджети та можливість об'єднувати зусилля і фінанси. У них з'являться ресурси для самостійного вирішення нагальних питань і розвитку.

Варто відмітити, що станом на 1.01.2018 року в Україні налічувалося 665 об'єднаних територіальних громад до яких увійшло 3122 сільські, селищні та міські ради. В порівнянні з 2015 роком їх кількість зросла майже у 4,2 рази. Загалом в Україні заплановано створення 1204 об'єднаних територіальних громад. (рис. 1).

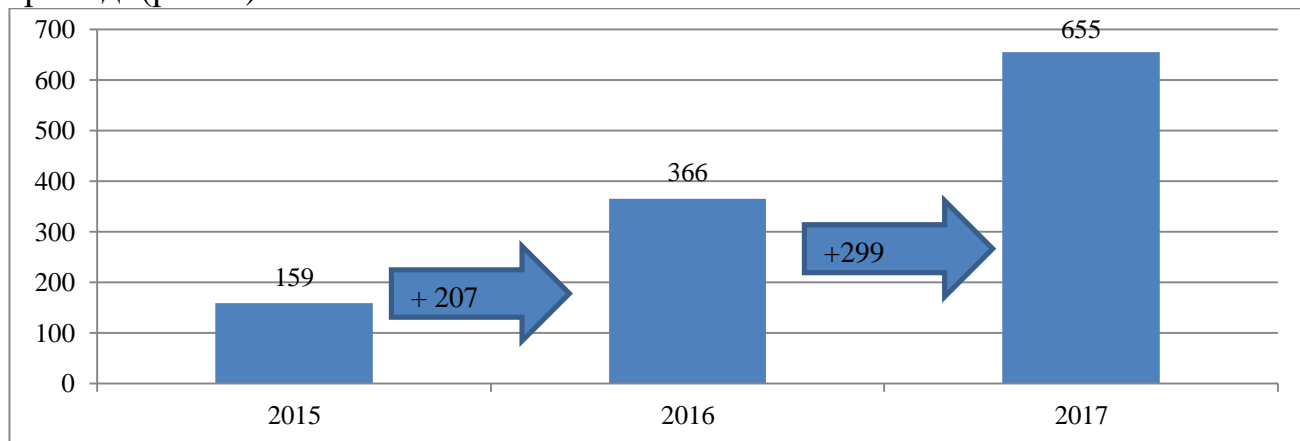

Рис. 1 Динаміка кількості об'єднаних територіальних громад в Україні за 2015 – 2017 рр., од.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Дослідження свідчать, що за рівнем реалізації децентралізаційних процесів першу п'ятірку посідають Дніпропетровська, Житомирська, Полтавська, Запорізька та Тернопільська області. Тобто це ті області, які з урахуванням їхніх географічних та демографічних особливостей, сформували найбільшу кількість територіальних громад на початок 2018 року. Останні сходинки в рейтингу займають Київська, Харківська, Луганська та Закарпатська області

В умовах бюджетної децентралізації основною умовою ефективного розвитку України є фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування, тобто стабільність та достатність джерел їх наповнення. Що забезпечить ефективне виконання покладених на місцеві органи влади функцій та оперативному вирішенню завдань соціально-економічного характеру на рівні територіальної громади. Об'єднані територіальні громади переходять на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом і будуть отримувати такі

трансферти з держбюджету: базову дотацію (для горизонтального вирівнювання податкоспроможних територій); субвенцію на здійснення державних програм соціального захисту; додаткову дотацію на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок надання пільг встановлених державою; освітню субвенцію; медичну субвенцію; субвенцію на формування інфраструктури згідно з планом економічного розвитку території громади.

Результати фінансової децентралізації свідчать про щорічне зростання обсягів власних ресурсів місцевих бюджетів. Так, дослідження свідчать, що протягом останніх років прослідковується зростання доходів місцевих бюджетів. Варто відмітити, що до 2014 року показник збільшення складав в середньому 4%. Із початком реалізації реформи ситуація кардинально змінилася: сума надходжень до місцевих бюджетів суттєво зросла. Крім того, дослідження свідчать, що у 2013-2015 роках основну частину надходжень загального фонду місцевих бюджетів складали трансферти, то з 2016 року прослідковується тенденція до їх зменшення, а основну питому вагу в доходах бюджетів почали займати власні ресурси.

Отже, фінансова децентралізація є однією з найуспішніших реформ, що має достатньо ефективне впровадження в Україні. Вона покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів, законодавством України передбачено збільшення доходів та повноважень територіальних громад, які об'єдналися в умовах даної реформи.

Література:

1. Закон України Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин. Верховна Рада України. № 79-VIII від 28.12.2014.

2. Децентралізація в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>. (дата звернення 27.09.2019р.)

Ткач Н.М.

студент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИГЛЯДІ ВИРОБНИЦТВА БІОГАЗУ

Біогаз – це горюча газова суміш, що складається з 50-70% метану (CH₄), що утворюється з органічних сполук протягом мікробіологічного анаеробного процесу. Також до складу біогазу входять 30-40% вуглекислого газу (CO₂) та невеликі кількості сірководню (H₂S), аміаку (NH₃), водню (H₂) й оксиду

вуглецю (CO) [1]. Синергетичний ефект – додатковий результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів системи. Необхідно зауважити, що даний ефект може бути як позитивним, так і негативним. «При низькій організованості системи сума її властивостей буде менше суми властивостей компонентів» [2].

Синергетичний ефект від впровадження біоенергетичних технологій у сільськогосподарських підприємствах проявляється підвищенням економічної ефективності, соціальним і екологічним ефектом.

Так, переробляючи агросировину, сільськогосподарське підприємство створює додану вартість продукції, тим самим збільшує свої прибутки та підвищує економічну ефективність діяльності в цілому. Реалізація готової продукції кінцевому споживачу гарантована тим, що в світі на даний момент панує тренд на екологію, тому виробництво біогазу є цілком перспективним напрямком і в нашій країні.

Також за умови впровадження виробництва проектів переробки агросировини на біогаз, матиме місце й соціальний ефект, оскільки зайнятими у виробництві будуть безпосередньо ті люди, що працюють на даних підприємствах. Це є актуальним питанням зайнятості працівників сільськогосподарського сектору, бо робота в ньому для багатьох є сезонною й тому після закінчення сезону заради економії роботодавці звільняють працівників і вони йдуть на біржу трудової зайнятості до поки не розпочнеться новий сезон.

Ще одним позитивним аспектом впровадження переробки агросировини на газоподібне біопаливо є екологічний ефект. Це пояснюється тим, що викид CO при спалюванні біопалива обмежений рівнем того CO, який було поглинуто рослиною впродовж її вегетації, тобто не створюються додаткові викиди вуглецю. Тому в екологічному аспекті дана переробка є доцільною, так як викиди CO все-рівно відбудуться чи від спалювання, чи від перегнивання.

До того ж, під час неконтрольованого перегнивання (бродиння) біомаси виділяється газ метан, який є шкідливішим за вуглець в понад 20 разів. І якщо вуглекислий газ призводить до підвищення температури навколишнього середовища, то метан руйнує озоновий шар планети. Руйнування озонового шару призводить не тільки до проникнення ультрафіолетових променів на земну поверхню, які нагрівають земну кору, а й до попадання на Землю космічної радіації, що є значно катастрофічнішим для планети і людства.

Доказом того, що впровадження біоенергетичних технологій у вигляді виробництва біогазу має синергетичний ефект може слугувати діяльність товариства «Геофіпольська енергетична компанія», що діє на базі ПРАТ «Геофіпольський цукровий завод». Основним видом діяльності товариства «ТЕК» є виробництво електроенергії з біогазу методом його спалювання на когенераційних установках і продаж електроенергії НАК «Укренерго». Нині продаж виробленої електроенергії з агросировини становить 90%, решту 10% підприємство використовує для власних потреб. Сировиною для вироблення

електроенергії з біогазу є відходи тваринницьких підприємств (свиноферм), жому бурякового з цукрового заводу, кукурудзяний силос [3].

На сьогоднішній день, товариство «ТЕК» завершило будівництво та повністю ввело в експлуатацію першу в Україні та найбільшу в світі станцію з виробництва біогазу, що працює за технологією високо-навантажених реакторів сумарною потужністю 15,6 МВт. Будівництво біогазової установки було здійснено за рахунок коштів європейського банку реконструкції та розвитку та власних коштів [3,4]. Отже, економічний ефект, який планує підприємство отримати за перший виробничий рік становить 20,2 млн євро.

Таким чином, після впровадження проектів переробки агросировини в біогаз дію синергетичного ефекту відчують як підприємці, так і держава, а саме: на підприємствах зможуть створювати додану вартість, збільшаться розміри податкових надходжень до бюджету держави, покращиться екологічний стан навколишнього середовища та матиме місце певний соціальний ефект.

Література:

1. Офіційний сайт BiotecTM. URL: <http://www.biteco-energy.com/b-ogaz/> (дата звернення 05.09.2019)
2. Капіца С.П. Синергетика та прогнози майбутнього / С.П. Капіца , С.П. Курдюмов , Г.Г. Малинецький . – М.: Едиторіал УРСС, 2001. – 283 с.
3. Теофіпольська РДА, Відкриття біогазової установки на Теофіпольщині. URL: <https://rdatf.gov.ua/news/id/2931> (дата звернення 05.09.2019)
4. Головний журнал з питань агробізнесу – «Пропозиція» В Україні на повну потужність запрацювала найбільша в світі біогазова станція. URL: https://propozitsiya.com/ua/v-ukrayini-na-povnu-potuzhnist-zapracyuvala-naybilsha-v-sviti-biogazova-stanciya?fbclid=IwAR3qe4vQmFxpVPjXvNWNjDh-6-1Qw6bzHc7Che8nl-rFjXd8UmCb-ku_Qc (дата звернення 06.09.2019)

Ткачук В.А.

д.е.н., професор

Національного університету біоресурсів і
природокористування України

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БАЗИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Започаткований у 2014 році в Україні процес децентралізації став відповіддю на необхідність оптимізації державного управління в напрямку утворення спроможних органів місцевої влади та самоврядування, делегування повноважень на регіональний та місцевий рівень, створення умов для

активізації місцевого розвитку та покращення загальної соціально-економічної ситуації в країні.

За період з 2015 по 2019 рік утворено 951 об'єднану територіальну громаду, що налічує 10,2 млн. жителів, або 29.1% від загальної чисельності населення України та займає 228,8 тис.кв.км., або 41% загальної площі України. Середня чисельність населення однієї ОТГ складає близько 11 тис.осіб., власні доходи загального фонду місцевих бюджетів за період з 2014 по 2018 рік зросли з 68,6 млрд.грн., до 234,1 млрд.грн. Частка місцевих податків і зборів у власних доходах місцевих бюджетів складає понад 26% у 2018 році у порівнянні з 0,7% у 2014.

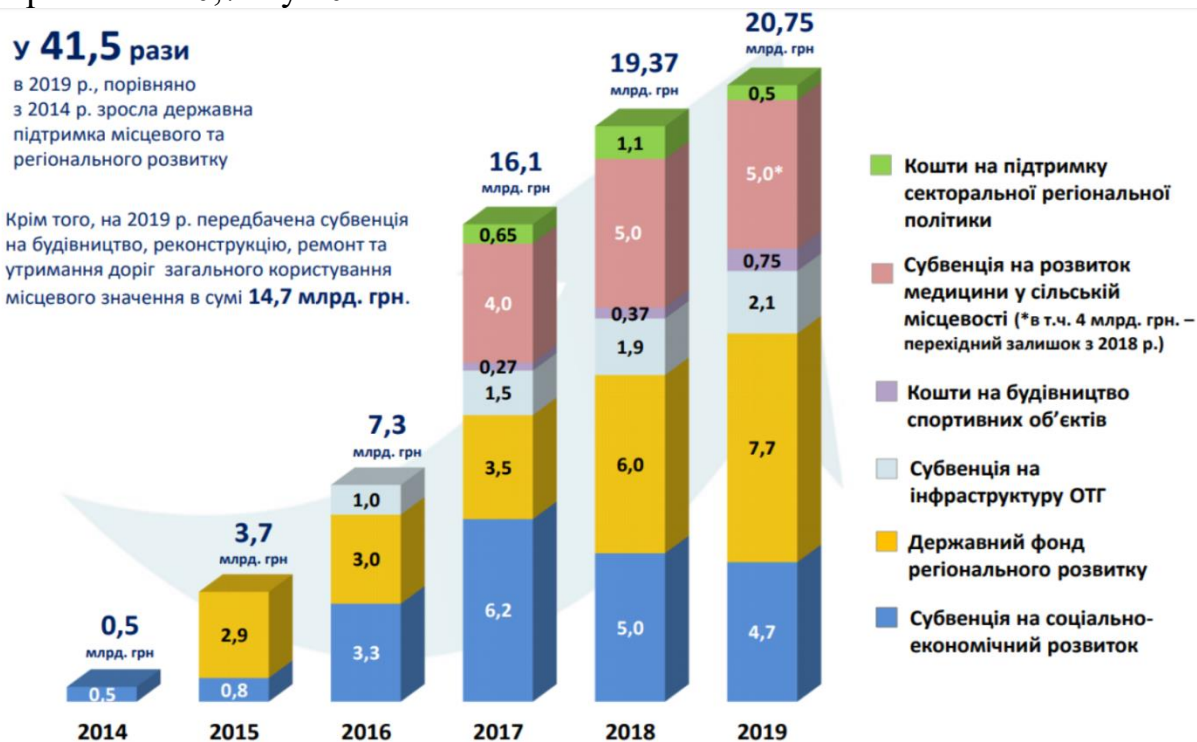

Рис.1. Державна фінансова підтримка місцевого і регіонального розвитку

Значною мірою зросла державна фінансова підтримка місцевого і регіонального розвитку, що у 2018 році досягла 19,37 млрд.грн, або збільшилась у майже 40 разів.

Інструментами формування економічної бази розвитку новоутворених об'єднаних територіальних громад є податкові надходження до місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад, що включає в повне або часткове зарахування 22 різних податків і зборів, зокрема, 60% податку на доходи фізичних осіб; 25% екологічного податку; 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів; 100% єдиного податку; 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності; 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт); державне мито; плату за надання адміністративних послуг, адміністративні штрафи та штрафні санкції; збір за місця паркування транспортних засобів; туристичний збір тощо.

Іншим важливим джерелом є державна фінансова підтримка місцевого і регіонального розвитку через фінансування секторальної регіональної політики,

субвенцію на розвиток медицини, будівництво спортивних об'єктів, інфраструктуру, соціально-економічний розвиток.

Окрім того, запроваджено понад 20 проектів міжнародної підтримки, виділяються гранти на місцевий розвиток через державний фонд регіонального розвитку.

Важливим, на нашу думку, є можливість запровадження і реалізації інноваційних проектів, проектів державно-приватного партнерства, для яких також створюється відповідне законодавчо-нормативне забезпечення.

Визначальним для формування економічної бази місцевого розвитку має стати і ефективне використання і управління ресурсною базою об'єднаних територіальних громад, включаючи земельні ресурси, для чого слід створити відповідне підґрунтя та ефективний механізм управління.

Підсумовуючи, слід зазначити, що економічною базою розвитку об'єднаних територіальних громад, повинна слугувати сукупність інструментів і механізмів, як державного регулювання так і місцевої ініціативи, в сукупності з подальшим делегуванням і перерозподілом повноважень за принципом зверху-донизу з метою формування ефективних, самодостатніх осередків місцевого розвитку на базі новоутворених об'єднаних територіальних громад.

Література:

1. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. Режим доступу https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info
2. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
3. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 129 с

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ІНДИКАТОРІВ

Задоволення фізіологічних потреб населення країни якісними харчовими продуктами закладає матеріальне підґрунтя його духовного та соціального існування й розвитку.

Зазначену проблему у світовому масштабі вперше в ХХ ст. висвітлив бразильський учений Ж. де Кастро, який у своїй праці «Географія голоду» стверджував, що за його часів майже 2/3 населення планети існувало в умовах постійного голоду [3]. Якщо збитки від епідемій чи війн можна відшкодувати в середньому через 10 років, тоді як люди, що пережили голод, залишаються хворими і надломленими на все життя. Щоб розсіяти останні сумніви у грандіозному масштабі руйнівної сили голоду, достатньо нагадати, що через нього найчастіше починаються війни, він передує спалахам масових епідемій. Ж. де Кастро повторює за Ф. Шиллером: «Любов і голод правлять світом» [1]. За дослідженнями вітчизняних науковців, «пам'ять голоду» може зберігатись у підсвідомості чотирьох поколінь, оскільки окрім кількісних наслідків, він призводить до суттєвих змін на психологічному рівні та рівні ідентичності особистості.

Згідно Римської декларації (13.12.1996 р.), під продовольчою безпекою розуміють стан економіки держави, за якого населенню країни у цілому та кожному громадянину гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та інших харчових продуктів у якості, асортименті та обсягах, які необхідні та достатні для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення [5].

Основними індикаторами продовольчої безпеки є: добова енергетична цінність раціону людини; достатність споживання окремого продукту; економічна доступність продуктів харчування тощо.

Середньодобова калорійність раціону українців у 2018 р. становила 2706 ккал, що на 206 ккал (на 8,24 %) вище гранично допустимого рівня 2500 ккал. Зазначений показник на 20,5 % нижчий, ніж у середньому по країнах Європейського союзу (3400 ккал). При цьому частка продуктів тваринного походження є такою ж як і в країнах ЄС – 29%.

Значення індикатора «достатність споживання окремого продукту» вважається оптимальним за умови співвідношення між фактичним і раціональними обсягами споживання на рівні одиниці. За такими продуктовими групами як картопля, хліб, яйця овочі та баштанні цей показник знаходиться в межах раціональної норми. По дорожчих продовольчих товарах, зокрема молоко-, м'ясо- та рибопродуктах від'ємне відхилення становить відповідно 41, 34 та 41 % (табл. 1).

Таблиця 1.

Індикатор достатності споживання продуктів харчування населенням України, 2018 р.

Група харчових продуктів	Індикатор достатності споживання	Група харчових продуктів	Індикатор достатності споживання
Хліб і хлібопродукти	0,99	Овочі та баштанні	0,90
Молоко і молокопродукти	0,59	Плоди, ягоди та виноград	0,64
М'ясо і м'ясопродукти	0,66	Картопля	1,12
Риба і рибопродукти	0,59	Цукор	0,78

Джерело: [2].

Індикатор «економічна доступність продуктів харчування» визначається шляхом визначення частки витрат на харчування в структурі витрат домогосподарств, граничний рівень якої встановлений на рівні 60 %. В Україні зазначений показник перевищує середньоєвропейське значення у 4,5 рази (табл. 2). У країнах ЄС населення витрачає на харчові продукти в середньому не більше 12 %, зокрема у Німеччині – 9,4%, у Австрії – 9,7 %.

Таблиця 2.

Структура сукупних витрат домогосподарств в Україні та країнах ЄС

	Україна		У середньому по країнах ЄС
	2017 р.	2018 р.	
продукти харчування та безалкогольні напої	53,4	53,7	12,2
алкогольні напої, тютюнові вироби	3,1	3,4	3,9
одяг і взуття	5,5	5,4	4,9
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	17,0	15,2	24,5
охорона здоров'я	3,8	4,0	3,9
відпочинок і культура	1,6	1,8	8,5
освіта	1,1	1,0	1,2
ресторани та готелі	2,3	2,4	8,6

Джерело: [2,4].

Таким чином, гарантування продовольчої безпеки країни є і надалі залишатиметься одним із основних стратегічних напрямів державної політики, оскільки лежить в основі формування здоров'я та добробуту сучасних і наступних поколінь.

Література:

1. Власов В. Синопис сільськогосподарських проблем у світі і складники продовольчої безпеки / В. Власов, М. Лисак. // Вісник НАН України. – 2011. – №2. – С. 37–48.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Кастро Ж. Географія голоду / Кастро Ж. [скор. пер. з англ.]; Ред. Е.А. Араб-огли. — М.: Іноземна література, 1954. — 387 с.
4. Продовольча безпека в Україні у 2018 році. Огляд основних індикаторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://edclub.com.ua/analytika/prodovolcha-bezpeka-v-ukrayini-u-2018-roci-oglyad-osnovnyh-indykatoriv>

5. FAO 1996.Rome Declaration of World Food Security and World Food Summit Plan of Action. URL: <http://www.fao.org/wfs/final>

Томашевська О.А.,

к.е.н., доцент

Павленко Ж.С.,

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

АНАЛІЗ СТАНУ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах, по мірі розвитку науково-технічного прогресу посилюється антропогенний вплив на довкілля, у тому числі через збільшення обсягів відходів.

Проблема переробки сміття стає все більш гострою зі зростанням населення Землі і частки людей, що живуть у містах. У 1900 році у світі було 220 мільйонів городян (13% від загального числа людей). Вони виробляли менше 300 тисяч тонн сміття на день. До 2000 року 2,9 мільярда людей, що живуть у містах (49% населення Землі), виробляли більше 3 мільйонів тонн твердих відходів на день. До 2025 року ця цифра буде у два рази більшою.

Об'єм сміття, яке виробляють розвинені країни, після 2050 року почне зменшуватися завдяки розвитку технологій, які дозволять використовувати ресурси більш економно [1]. Катастрофічна проблема сміттєзвалищ та переробки відходів в Україні існує вже давно. Понад 160 тис. гектарів землі, яку можна було б використовувати для сільськогосподарських потреб, передано під полігони для сміття. На величезній території зберігається близько 35 млрд тонн відходів [4].

Процес поводження з відходами поділяється на види діяльності, які формують відповіді ринки послуг (рис. 1).

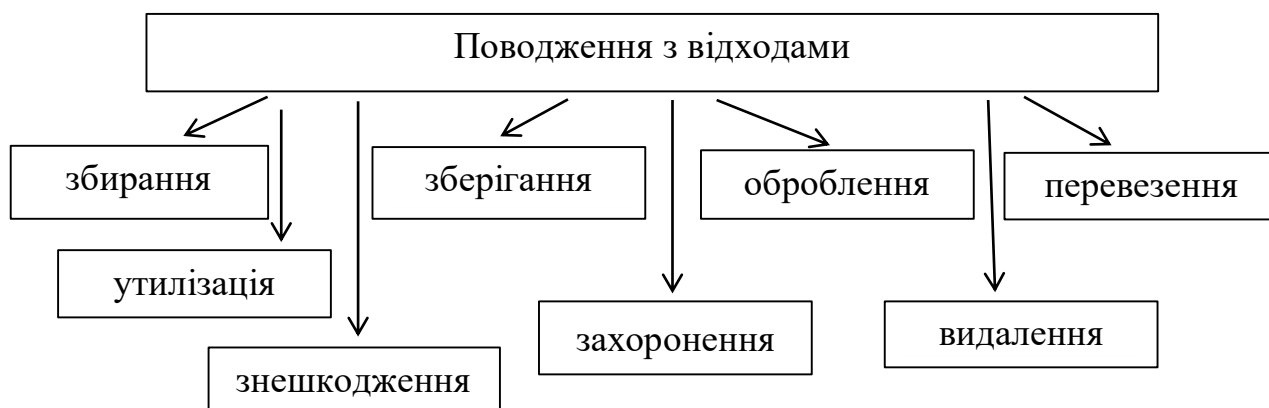

Рис. 1. Види діяльності щодо поводження з відходами

У 2017 році в Україні було зібрано 11271 тис. т побутових відходів (265,3 кг у перерахунку на одного мешканця), що на 905,5 тис. т (на 8,7 %) більше, ніж у 2011 р. (табл. 1). На спеціально обладнані звалища вивезено 68,28 % загального обсягу побутових відходів. Упродовж аналізованого періоду зазначений показник зріс на 6,81 в.п. Збільшилась також частка спалених відходів - до 3,78 %, натомість мало місце зменшення питомої ваги утилізованих - з 1,06 % у 2011 р. до 0,25 % у 2017 р.

Таблиця 1.

Динаміка показників поводження з побутовими відходами в Україні

Роки	Зібрано, тис. т	Видалено, тис. т	у тому числі							
			утилізовано		вивезено на спеціально обладнані звалища		спалено		компостовано	
			тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%	тис. т	%
2011	10356,5	7030,0	74,5	1,06	4321,5	61,47	154,0	2,19	н.д.	н.д.
2015	11492,0	6233,0	4,0	0,06	4194,3	67,29	254,3	4,08	0,4	0,01
2016	11562,6	6089,5	6,5	0,11	4208,1	69,10	257,3	4,23	0,0	0,00
2017	11271,0	6469,0	16,5	0,25	4417,5	68,28	244,4	3,78	8,2	0,13

Складено та розраховано за [2]

У регіональному розрізі найбільше побутових відходів з розрахунку на душу населення було згенеровано у Київській області, м. Києві та Харківській області – відповідно 631, 452 та 438 кг. Найнижчим зазначений показник був у Луганській (68 кг) та у Херсонській (64 кг) областях. У жодному регіоні не здійснено стовідсоткової обробки відходів, проте у дев'яти її рівень склав понад 80 %.

У більшості країн Європейського союзу рівень переробки побутових відходів коливається в межах 90-100%, причому більше тяжіє до 100%. Лише у Словенії та Латвії підпадають під переробку менше 90% побутових відходів - відповідно 79,4 та 86,6 %.

Розпорядженням Кабінету міністрів України від 8.11.2017 р. ухвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року, основними цілями якої є визначення та розв'язання ключових проблем розвитку управління відходами в Україні на інноваційних засадах.

Таким чином, проблема накопичення відходів є нагальною та потребує негайного вирішення. У контексті цього доцільним є запровадження системи обов'язкового роздільного збору побутових відходів для подальшої їх переробки. Зі сторони державних органів управління має посилитись боротьба з незаконними звалищами, а також сфокусовано увагу на стимулювання наукових досліджень щодо розробки екологічно безпечних технологій переробки побутових відходів.

Література:

1. Виробництво сміття у світі до 2100 року збільшиться втричі [Електронний ресурс] // ZN,UA. – 2013. – Режим доступу до ресурсу:

<https://dt.ua/WORLD/virobnictvo-smittya-u-sviti-do-2100-roku-zbilshitsya-vtrichi-131056.html>.

2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Томашевська О. А. Поводження з побутовими відходами в Україні: сучасний стан та проблеми / О. А. Томашевська, Ж. С. Павленко. // Colloquium-journal. – 2019. – №9. – С. 119–122.

4. Україну «з’їдають» сміттєзвалища: екологи вимагають негайно вирішити проблему переробки відходів [Електронний ресурс] // РБК-Україна. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/ukrainu-sedayut-musornye-svalki-ekologi-trebuyut-1466018310.html>.

Томашевська О.А.,

к.е.н., доцент

Павленко Я.С.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

Продукція садівництва посідає важливе місце у балансі харчових продуктів України. Природно-кліматичні умови сприяють отриманню високих врожаїв плодів і ягід не тільки для задоволення внутрішнього попиту, а й для формування експортного потенціалу галузі.

Рівень споживання продукції садівництва населенням України нижчий за науково обґрунтовані норми майже на половину (табл. 1). Так, у 2018 р. порівняно з 2016 р. середньодушове споживання плодів і ягід зросло на 6,7 кг і склало 56,4 кг. Індикатор достатності споживання при цьому становив 0,63.

Таблиця 1.

Динаміка середньодушового споживання плодів і ягід населенням України

Рік	Раціональна норма споживання, кг на душу населення	Фактичне споживання, кг на душу населення	Індикатор достатності споживання
2016	90,0	49,7	0,55
2017	90,0	52,8	0,59
2018	90,0	56,4	0,63

Джерело складено та розраховано за [1]

Що стосується споживання українцями яблук, то за оцінками фахівців Економічного дискусійного клубу, у 2017 році воно склало 17-18 кг на особу, із яких 3-4 кг було спожито у переробленому вигляді (сік, повидло тощо).

Громадяни Європейського Союзу у середньому споживають 23 кг яблук на особу, із яких 13 кг у свіжому і 10 кг у переробленому вигляді [6].

Площа садів і ягідників в Україні у 2018 р. становила 200 тис. га, що на 3,3 тис. га (на 1,7%) більше, ніж у 2016 р. (табл. 2).

Рівень урожайності та валових зборів плодів і ягід має тенденцію до зростання. Так, у 2018 р. з 1 га насаджень було зібрано 126 ц продукції проти 101,9 ц у 2016 р. Як наслідок, упродовж останніх трьох років валовий збір зріс на 5640,3 тис. т (на 28,1%) і склав 25713,3 тис. т. Лєвова частка (78,8%) плодово-ягідної продукції виробляється в господарствах населення. Преважна частина плодкових садів плодоносного віку зосереджена у Вінницькій, Чернівецькій, Хмельницькій, Закарпатській та Львівській областях. У цих регіонах вирощується понад 60 % яблук.

У структурі валових зборів продукції садівництва переважають зерняткові культури, частка яких становить понад 60%, у тому числі яблук - 51 %. Ягідні культури представлені в основному суницями, полуницями, малиною та ожиною.

Таблиця 2.

Динаміка урожайності, посівних площ і валових зборів плодів і ягід в Україні

Рік	Господарства усіх категорій			у тому числі					
				Сільськогосподарські підприємства			Господарства населення		
	Площа, тис. га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. ц	Площа, тис. га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. ц	Площа, тис. га	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. ц
2016	196,7	101,9	20073,0	51,0	72,5	3705,0	145,7	112,2	16368,0
2017	198,5	103,1	20480,0	51,2	64,9	3337,7	147,3	116,4	17142,6
2018	200,0	128,4	25713,3	52,2	106,2	5566,1	147,8	136,4	20147,2
2018 р. у % 2016 р.	101,7	126,0	128,1	102,3	146,5	150,2	101,4	121,6	123,1

Джерело складено та розраховано за [1]

У 2018 р. Україна здійснила рекордний експорт плодово-ягідної продукції на суму \$ 229 млн що на 17% більше в порівнянні з 2017 р. Основними експортними товарами були: волоські горіхи (\$ 117 млн); заморожені плоди і ягоди (\$ 78 млн); яблука і груші (\$ 15 млн). Українські яблука експортувалися більш ніж в 60 країн світу, але провідними їх споживачами стали Білорусь (40% вартості експорту), Молдова (14%) і Швеція (9%). [5].

Відповідно до бюджетної програми 2801350 «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» у 2019 році фермерам виділено державну фінансову підтримку (відшкодування до 80% нормативної вартості використаного садивного матеріалу) на закладення 2280 га багаторічних насаджень. [4]. Станом на 15 липня 2019 р. на компенсацію витрат 112 суб'єктам господарювання виділено 119,8 млн грн. Закладено 1853,3 га нових насаджень, зокрема, фундуку, горіху,

яблуні, груші, черешні, лохині, суниці, винограду, вишні, малини, сливи, персику, обліпихи [2].

Таким чином, галузь садівництва є стратегічно важливою з огляду на гарантування продовольчої безпеки та формування експортного потенціалу країни. Важливою проблемою на сьогодні є низький рівень економічної доступності фруктів і ягід, тобто при відсутності дефіциту, споживання останніх є нижчим за медично обґрунтовані норми.

Література:

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Садівники отримають 120 млн грн дотації з [Електронний ресурс] // AgroPortal. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://agroportal.ua/ua/news/vlast/sadovody-poluchat-120-mln-grn-dotatsii-za-posadochnyi-material/>.
3. Томашевська О. А. Сучасний стан, проблеми та перспективи функціонування галузі садівництва України / О. А. Томашевська, Я. С. Павленко. // Colloquium-journal. – 2019. – №10. – С. 159–162.
4. У Мінагрополітики визначили претендентів на держпідтримку виноградарства, садівництва і хмелярства [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://new.minagro.gov.ua/ua/news/u-minagropolitiki-viznachili-pretendentiv-na-derzhpidtrimku-vinogradarstva-sadivnictva-i-hmelyarstva>.
5. Україна продала плодів и ягод на более \$200 млн [Електронний ресурс] // AgroPortal. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://agroportal.ua/news/ukraina/ukraina-prodala-plodov-i-yagod-na-bolee-200-mln/>.
6. Яблука: огляд та оцінки основних показників [Електронний ресурс] // Економічний дискусійний клуб. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://edclub.com.ua/analityka/yabluka-oglyad-ta-ocinky-osnovnyh-pokaznykiv>

Томашевська О.А.,

к.е.н., доцент

Полинько К.І.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЛІСОГОСПОДАРСЬКІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Україна проголосила своїм стратегічним пріоритетом інтеграцію до Європейського Союзу. Її досягнення не можливе без кардинальних змін у всіх сферах життя держави. Лісове господарство не є виключенням із правил. Європейські засади ведення лісового господарства ґрунтуються на концепції сталого розвитку, втілення якої передбачає пошук і знаходження таких управлінських рішень, коли витримується баланс екологічних, соціальних і економічних інтересів суспільства [1].

За даними Державного лісового агентства України, загальна площа лісових ділянок, що належить до лісового фонду України, становить 10,4 млн га, в тому числі вкриті лісовою рослинністю - 9,6 млн га. Лісистість України становить 15,9%. Але, незважаючи на досить невелику лісистість території, Україна займає 9-те місце у Європі за площею лісів.

У структурі насаджень найбільшу частку мають середньовікові деревостани – 47,5 %, питома вага молодого лісу складає 16,9 %. (рис. 1).

Рис. 1. Структура лісових насаджень України [2].

Щодо породного складу лісів, то вони сформовані тридцятьма видами, серед яких переважають сосна (33%), дуб (24%), ялина (8%) та бук (7%).

Розвиток євроінтеграційних процесів у лісогосподарській галузі України, а також розробка новітніх технологій переробки деревини обумовили перехід з січня 2019 р. на нові національні, гармонізовані з європейськими стандарти якості деревини. Якщо досі за якістю деревина в Україні розподілялась на три

сорти (I, II, III) та мала низку сортиментів (призначення), то за новою системою стандартизації лісоматеріали поділятимуть на чотири класи А, В, С та D (табл. 1).

Таблиця 1.

Характеристика класів деревини за новими національними стандартами якості деревини, гармонізованими з європейськими

Клас деревини	Характеристика
А <i>Найвищий клас якості</i>	походять з нижньої частини колоди, з чистою деревиною або з незначними вадами, які не обмежують її використання
В <i>Середній клас якості</i>	без особливих вимог до чистої деревини та сучками у межах середнього значення для кожної породи
С <i>Клас якості нижче середнього</i>	дозволяються ті види, які не значно знижують природні властивості деревини як матеріалу
Д <i>Не відповідає жодному з класів</i>	не відповідають жодному з класів А, В, С, але з яких може бути отримано пиломатеріали для подальшого використання
Всі інші лісоматеріали круглі, з яких неможливе отримання пиломатеріалів, поділяються на деревину дров'яну для промислового використання та деревину дров'яну для непромислового використання	

Складено за[3].

Варто зазначити, що існують європейські стандарти на лісоматеріали таких порід як бук і дуб, сосна, ялина, ялиця, модрина, тополя, тис. Однак, нема нормативів класифікації колод із деревини берези, вільхи, граба, акації, осики, липи, черешні тощо. У Європі кількість деревини з таких порід є досить незначною, тому її класифікацію виконують за найбільш наближеним стандартом – наприклад, за нормативами на тополлю визначають якість колод з осики, вільхи тощо. В Україні подібна класифікація неможлива – виникне ціла низка спірних питань. З європейського досвіду стає зрозумілим, що європейські стандарти мають достатньо ємку класифікацію, в межах якої прийнято поділяти лісосировину національними нормативними документами на підкласи, для полегшення її відокремлення [5].

Таким чином, з огляду на стратегічне значення лісогосподарської галузі, набуває актуальності розробка дієвого механізму забезпечення ефективності її функціонування, зокрема, стимулювання глибокої переробки сировини, запровадження прозорого ринку деревини, запровадження дієвого нормативно – правового регулювання тощо.

Література:

1. Несторяк Ю. Ю. Аналіз економічної ефективності лісогосподарської діяльності ДП «Путильський лісгосп» / Ю. Ю. Несторяк. // Агросвіт. – 2009. – №22. – С. 53–55.

2. Публічний звіт державного агентства лісових ресурсів України за 2018 рік [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/194P-skQpV9f11BOdYBGSKix_u1yHlfhQ/view.

3. Стан та перспективи розвитку лісового господарства України [Електронний ресурс] // Державне агенство лісових ресурсів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/file/d/1D1M2VOVT42fTnLzJ7pDCB5rbFiSF8jX9/view>.

4. Томашевська О. А. Проблеми та перспективи розвитку лісового господарства України / О. А. Томашевська, К. І. Полинко. // Colloquium-journal. – 2019. – №16. – С. 32–35.

5. Україна перейшла на нові національні стандарти якості деревини, гармонізовані з європейськими [Електронний ресурс] // Державне агенство лісових ресурсів України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=197884&cat_id=32888

Томашевський В.Ю.

студент,

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: РІВЕНЬ І ДИНАМІКА ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ

Добробут населення як базова категорія економічної політики держави - явище багатогранне. Його рівень є тим фактором, який стримує або сприяє людському розвитку, створюючи додаткові стимули чи обмежуючи можливості індивідів і населення в цілому відносно реалізації активної економічної поведінки. Тому дуже важливою є ефективність управлінських рішень у процесі нарощування добробуту населення, яка дає можливість оцінити перспективи покращення якості людського капіталу та забезпечення економічного розвитку. Добробут населення реалізується сукупністю всіх умов його життєдіяльності, сформованих в результаті виробництва, розподілу, обміну та споживання. Добробут формує ієрархію потреб і визначає рівень їх загального задоволення. [4].

Узагальнюючим показником рівня добробуту населення країни є вартість валового внутрішнього продукту (сукупної вартості кінцевих товарів і послуг, виготовлених в країні за певний проміжок часу, як правило, за рік) з розрахунку на душу населення. В Україні зазначений показник з 2016 р. характеризується позитивною динамікою - 2018 р. він склав 3095,2 дол. США,

що більше на 454,9 дол. США (на 17,2 %), ніж у 2017 р. та на 909,1 дол. США (на 41,6 %), ніж у 2016 р.

Для здійснення міжнародних порівнянь використовують ВВП, порахований у доларах. При цьому в кожній державі різний курс валют, а долар має різну купівельну спроможність. Умовно кажучи, за сто американських доларів ми не зможемо купити одну й ту саму кількість товарів у США, Німеччині та в Україні. Тому, щоб порівняти економіки різних країн, необхідно урівноважити між собою їхні доларові ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС). Для цього вартість товарів та послуг у кожній державі розраховують у «міжнародних доларах» (що всюди мають однакову купівельну спроможність). За цим показником найбагатшою країною Європи є Люксембург — більше за 90 тис. дол. Польща розмістилася приблизно посередині — у неї на одну особу припадає трохи більше 27,3 тис. дол. Найбіднішою країною Європи є Молдова - з рівнем 6,3 тис. дол., В Україні з розрахунку на душу населення припадає 8 тис. дол. ВВП [5].

Варто зазначити, що показник ВВП був запропонований у 1930-х роках, а набув поширення після Другої світової війни. Оскільки до 1930-х не було жодного інструменту оцінки параметрів функціонування національних економік, то показник ВВП дозволив кількісно описати масштаби діяльності економічної системи, що переважно була представлена реальним сектором економіки. Після Другої світової війни економічна відбудова країн Європи відбувалась за Планом Маршалла, згідно з яким фінансова допомога США постраждалим країнам спрямовувалась у першу чергу на відновлення виробництва та реанімацію реального сектору економіки. Очевидним є той факт, що за темпами відбудови необхідно було слідкувати та оцінювати ефективність цього процесу [1].

Умови сьогодення характеризуються тенденцією до зміни структури ВВП у розвинених країнах на користь зростання питомої ваги сфери послуг, які на думку експертів, не завжди мають вплив на задоволення потреб споживачів. До того ж обсяг ВВП не містить якісних характеристик вироблених благ.

У зв'язку з цим, окрім зазначеного показника використовується широкий арсенал індикаторів визначення рівня життя населення, найбільш розповсюдженим з яких є частка витрат на харчування в структурі загальних грошових витрат. За її значенням визначають рівень життя: низький - витрати на харчування становлять 50 %; більш-менш – до 45 %; малоцінний – до 40%; задовільний - до 35%, спокійний - до 30%; середній - до 25%; високий - до 20%. Населення України направляє на продовольство 53,7 % (у 2018 р.) всіх витрат, що у 4,5 рази більше, ніж у розвинених країнах, де зазначений показник становить в середньому не більше 15%, зокрема у США – 6,3%, Великобританії – 7,2%, Данії – 10,0%, Франції – 12,1%.

Щодо структури витрат на харчування в нашій країні, то найбільшою є частка витрат на м'ясо і м'ясопродукти (25 %), хліб і хлібопродукти (14%) та молоко і молочні продукти (14%). На непродовольчі товари українці витратили в 2018 році 378,7 млрд 186рн., і головною статтею витрат уже багато років

залишаються фармацевтичні товари. На ліки, медикаменти і 187рн.187ослуги громадяни витратили 65,5 млрд 187рн., що на 10,3 млрд 187рн. більше, ніж роком раніше. Це 9,8% від загальних витрат [3].

Зниження рівня добробуту населення коригує економічну поведінку населення. Падіння купівельної спроможності призводить до зменшення частки витрат на блага, важливі для формування людського капіталу, зменшення заощаджень та відповідно пропозиції капіталу з боку домогосподарств, поширення діяльності поза законом. Підвищується ризик послаблення мотивації до активних економічних дій частки населення, що перебуває у стані абсолютної бідності. Збереження високого ступеня нерівності в розподілі благ, наявність відносно великої частки неякісних благ в структурі їх загальної пропозиції також є перешкодами до покращання якості людського капіталу країни [6].

Разом з тим, слід враховувати, що суб'єктивне сприйняття різноманітних компонентів якості життя окремими людьми може дуже різнитися. Так, певні умови забезпечення гідного життя, значущі для одного індивіда, можуть виявитися неважливими або малозначущими для іншого. Через це абсолютно необхідним є визначення, вибір і розмежування критеріїв для порівняння [2].

Таким чином, проблема методології визначення рівня добробуту населення, а відтак розробки ефективного механізму державної політики, яка має на меті підвищення якості життя, є і надалі залишатиметься актуальною.

Література:

1. ВВП – показник «середнього по палаті». Що може прийти йому на зміну [Електронний ресурс] // voxukraine. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/uk/economic-growth-ua/>
2. Вимірювання якості життя в Україні [Електронний ресурс] // Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, Програма Розвитку ООН, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України,. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://www.idss.org.ua/monografii/UNDP_QoL_2013_ukr.pdf.
3. Зубожіння в Україні: правда чи перебільшення? [Електронний ресурс] // Главком. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://glavcom.ua/country/society/zubozhinnya-v-ukrajini-pravda-chi-perebilshennya-599541.html>.
4. Критерії оцінки добробуту населення, його показники [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/79779/ekonomika/kriteriyi_otsinki_dobrobutu_naselennya_p_okazniki
5. Повний гід про ВВП: що це таке, як його рахують та чим його можна замінити [Електронний ресурс] // BusinessViews. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://businessviews.com.ua/ru/business/id/vvp-ukrajini-1968/>.
6. Чечель О. М. Базові критерії добробуту населення / О. М. Чечель. // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – №1. – С. 82–85.

Файчук О.М.

к.е.н., доцент

Файчук О.В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

СТАЛІЙ РОЗВИТОК АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ ПРОТИСТОЯННЯ КЛІМАТИЧНИМ ЗМІНАМ

Згідно виступу Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерріш на зустрічі світових лідерів 24-26 серпня 2019 р. в Біаріці (Франція), людська цивілізація для подолання «надзвичайної ситуації» щодо глобальних кліматичних змін повинна до 45% скоротити викиди парникових газів до 2030 р. і досягти нульового значення емісії діоксиду вуглецю до 2050 р. [1]. Глобальне потепління негативно впливає на багато сфер життєдіяльності населення планети. Вагомим є його вплив на первісну галузь економіки – сільське господарство. Внаслідок змін клімату в окремі роки втрачають майже всіх сільськогосподарських культур можуть досягати 50-70%, що призводить до різких стрибків цін на продовольство [2, С.3]

Аграрний сектор України вже почав реагувати на перманентні зміни атмосферних умов. За допомогою супутникового спостереження та кліматичного моделювання вдалося встановити, що у Північній зоні Полісся скорочуються площі під зерновими і зернобобовими культурами, льоном і люпином, тоді як розширюються наділи під кукурудзою, соєю та соняшником. Затяжні посухи у центральній частині Лісостепу нашої держави спричинили розвиток пізніх культур – кукурудзи і соняшнику. Натомість у степу південно-східної частини території України має місце скорочення площ під ранніми зерновими і збільшенням земель під кукурудзою, соняшником і соєю [3].

З іншого боку, варто зазначити, що сільське господарство також є тим фактором, який робить значний внесок у систему глобальних змін клімату. Споживаючи близько 30% всієї енергії, яка витрачається на розвиток глобальної економіки, агропродовольчий сектор створює велику кількість викидів парникових газів - понад 20% від сумарних викидів на рік [4]. Оксид азоту (N_2O), метан (CH_4), діоксид вуглецю (CO_2) є тими хімічними сполуками, які утворюються у рослинництві і тваринництві та поступово призводять до підвищення середньосвітової температури. Проте виробництво різних видів продовольства вимагає неоднакової кількості енергії та характеризується різною величиною емісії парникових газів. Наприклад, для виробництва 1 л молока потрібно витратити 2800 кДж енергії, тоді як для виробництва м'яса ВРХ – у 18,3 рази більше (див. табл. 1). Більше того, при отриманні 1 л коров'ячого молока утворюються викиди парникових газів у розмірі 2800 г CO_2

еквів., у той час від яловичини – у 24,3 раза більше. З іншого боку, викиди парникових газів у розрахунку на одну гривню ціни реалізації зерна кукурудзи є порівняно невисокими – 78,1 г CO₂ еквів/ грн, але це вимагає 770,1 кДж/грн енергії. Більш ефективною виглядає ситуація із виробництвом вітчизняної курятини. Тут при відносно низькій потребі в енергії у розрахунку на гривню ціни реалізації продукції, також невисокою є величина викидів парникових газів на грошову одиницю.

Таблиця 1

Співвідношення витрат енергії, викидів парникових газів при виробництві окремих видів продовольства в Україні до ціни їх реалізації

Вид продовольства	Витрати енергії, кДж/кг	Викиди парникових газів (GHG), г CO ₂ еквів./кг	Ціна (середньозважена оптово-відпускна з ПДВ), грн/кг	Витрати енергії/ ціна, (кДж/ грн)	Викиди GHG/ ціна, (г CO ₂ еквів/ грн)
Кукурудза на зерно	3450	350	4,48 ¹	770,1	78,1
Молоко (2,5% жирності в плівці)	2800	2800	17,11	163,6	163,6
Сир (кисломолочний до 9% жирності)	38000	13800	65,73	578,1	209,9
Курятина	18760	5226	47,42	395,6	110,2
Яловичина (1 категорії)	51255	68139	78,35	654,2	869,7

Джерело: складено авторами на основі [4,5]

Таким чином, серед аналізованих видів продовольства найбільш прийнятним в контексті забезпечення засад сталого розвитку агропродовольчої галузі і вжиття заходів для боротьби із глобальними змінами клімату є виробництво курятини. Саме воно характеризується порівняно високою ціною, що стримує стрімке зростання попиту, при відносно низьких викидах парникових газів. З іншого боку, м'ясо птиці є доступним видом м'яса, який дозволяє задовольнити потребу населення у тваринному білку, що підвищує рівень продовольчої безпеки. Отже, зосередження уваги в економічній політиці на розвитку тих секторів вітчизняного сільського господарства, яким властиві вищий рівень доданої вартості і нижче значення емісії відходів в навколишнє середовище має стати одним із провідних напрямів реалізації стратегії сталого розвитку і боротьби із кліматичними змінами.

Література:

1. UN chief appeals to G7 leaders for ‘strong commitment’ and political will to tackle climate emergency/ UN News, 26 August 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.un.org/en/story/2019/08/1044921>

¹ Середньозважена закупівельна ціна кукурудзи в Україні (на 26.07.2019 р.)

2. Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /За ред.Діброви А.Д.; НУБіП України. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. – 256 с.

3. Жан-П'єр Дюфурк. Вплив зміни клімату на сільське господарство в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://euralis.ua/2019/03/14/vpliv-zmini-klimatu-na-silske-gospodarstvo-v-ukrayini/>

4. Energy, agriculture and climate change. Towards energy-smart agriculture/FAO`s work on climate change, Energy, FAO, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-i6382e.pdf>

5. Інформація про рівень середньозважених цін на основні види сільськогосподарської продукції та продукти її переробки станом на 9 серпня 2019 р. Міністерство аграрної політики та продовольства України, К., 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/stanAPK_pdf_zvity/

Филюк Г. М.

д.е.н., професор,
зав.кафедри економіки підприємства Київський
національний університет імені Тараса Шевченка,
заслужений економіст України

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ

Сучасні тенденції розвитку вітчизняних підприємств свідчать про необхідність серйозного осмислення викликів, спричинених глобальними процесами, які здійснюють широкий спектр впливу як на розвиток підприємницького сектору країни, так і його окремих одиниць – підприємств. Ідеологи глобалізації переконують, що основним її результатом має стати зрівнювання цін на фактори виробництва, а отже – створення однакових умов і можливостей для ведення бізнесу. Їх опоненти переконані, що глобалізація несе в собі низку загроз для підприємств менш розвинених країн світу, до яких належить і Україна. На основі критичного переосмислення наукових поглядів та аналізу вітчизняної практики господарювання нами виділено такі, на наш погляд, найбільш значущі виклики для динамічного розвитку вітчизняних підприємств.

Одним із викликів є загострення конкуренції на глобальному рівні за робочу силу, особливо висококваліфіковану, що є однією з причин зростання дефіциту кадрів на внутрішньому ринку. Сьогодні в Україні спостерігається масштабна трудова еміграція. Про ризик кадрового дефіциту в Україні заявляють 86 % керівників українських компаній, 51 % з яких вважають, що ризик кадрового дефіциту становить найбільшу загрозу для зростання їх компанії [Цимбал, 2018]. Відповідно до прогнозів Economist Intelligence,

Україна перебуває на п'ятому місці серед країн світу (після Японії, Німеччини, Таїланду та Південної Кореї), які до 2050 р. зазнають найбільших втрат трудового потенціалу. Український бізнес програє цю боротьбу з іноземними конкурентами, які пропонують значно кращі як фінансові, так і соціальні умови праці. Тому уже сьогодні вітчизняні підприємці мають усвідомити, що люди є ключовим ресурсом економічного зростання, за який потрібно боротися, створюючи різні мотиваційні програми.

Наступним викликом є динамічне зростання цифровізації (діджиталізації) всіх сфер людської життєдіяльності, особливо підприємницького сектору. Як справедливо зазначає президент Всесвітнього економічного форуму в Давосі К. Шваб, «характер змін, які відбуваються, є настільки фундаментальним, що світова історія ще не знала подібної епохи – часу як великих можливостей, так і потенційних небезпек» [Шваб, 2017]. Цифровізація економіки, як прояв вищої форми її інноваційності, змінює підхід до ведення бізнесу, а також вимоги до використання інформаційних технологій. За умов динамічно прискорюваної інформаційної революції важко не погодитися з твердженням, що «швидкість стає новою валютою бізнесу, найціннішою валютою сьогодення» [Цимбал, 2018]. Тому менеджмент вітчизняних підприємств усіх сфер економіки має активізувати всі зусилля і ресурси на впровадження «проривних» інновацій, використання у підприємницькій діяльності цифрових технологій, унікальних програмних продуктів. Узагальнення наукових доробок у цій сфері, дає нам підстави для висновку, що це важливо з багатьох причин, а саме: 1) забезпечення конкурентних переваг задля рівноправної конкуренції із зарубіжними партнерами, які вже активно працюють у цьому напрямі; 2) захист власного бізнесу від кібератак (уже сьогодні 39 % керівників українських підприємств відзначають зростання ризиків кібератак, а в світі вважають це «питанням часу, а не вірогідності» [Цимбал, 2018]); 3) високопродуктивність інвестицій, які спрямовуються в цифрові технології; 4) розширення сфер прикладення інвестицій – розвиток цифрових інфраструктур, які сьогодні можна розглядати як перспективні напрями диверсифікації бізнесу, які, в одних випадках, можна реалізувати на основі приватних інвестицій, в інших – через проекти публічно-приватного партнерства; 5) збільшується можливість продукування інновацій (за визначенням Шваба, «нова технологія сама синтезує дедалі більш передові й ефективніші технології» [Шваб, 2017]) тощо.

Ще одним викликом для України є зростаюча глобальна конкуренція за залучення інвестицій, що ускладнює доступ до міжнародних ринків фінансових ресурсів. На жаль, у цьому змаганні наша країна не входить до числа переможців. У структурі інвестицій левову частку займають власні інвестиції суб'єктів господарювання, яких явно недостатньо для забезпечення рівня конкурентоспроможності відповідно до сучасних стандартів. Вирішенням проблеми може стати залучення прямих іноземних інвестицій. Зауважимо, що сьогодні лише 4,6 % усіх українських компаній залучають ПІІ. Однак, вони створюють майже 35 % загальної валової доданої вартості [Заха, 2018]. Вітчизняні підприємства мають активізувати свою роботу по залученню ПІІ,

що забезпечить їм доступ до ефективних управлінських методів та мереж постачальників чи покупців, підвищення продуктивності діяльності, стане потужним механізмом міжнародного трансферу технологій, і, відповідно, збільшить ймовірність включення компаній-реципієнтів в глобальні ланцюги створення вартості. Однак для цього вони, передусім, мають відповідати міжнародним стандартам відкритості і прозорості. Тим часом, з недавнього дослідження «Transparency International Україна», лише 38 % приватних та державних українських компаній працюють на засадах прозорості та підзвітності, відповідно близько 62 % – далекі від таких стандартів.

Серйозним викликом для вітчизняних підприємств є загострення міжнародної конкуренції за доступ до міжнародних ринків товарів і послуг. Цю конкуренцію, на жаль, українські товаровиробники програють. Зростання негативного сальдо зовнішньоторговельного балансу (за даними Держслужби статистики України, 6212,6 млрд.дол.США – у 2018 р., 2501,1 млрд.дол.США – у 2017 р.), а також його структура, є підтвердженням сказаного. Українські підприємства здебільшого конкурують з іноземними компаніями за ринки збуту сировинних товарів та товарів первинної переробки з невисокою доданою вартістю. Результати їх діяльності істотною мірою залежать від кон'юнктури зовнішніх ринків, оскільки ціни на сировину й напівфабрикати, як правило, мають високу амплітуду коливань, а попит на цю продукцію є нижчим і менш стійким, аніж на продукцію з високим ступенем переробки. Тим часом, значну частку імпорту в Україну становлять товари, які можна виробляти всередині країни за якістю й ціною, зіставними з іноземними аналогами. Крім того, часто «ефективні» на внутрішньому ринку вітчизняні підприємства внаслідок домінантного становища є неконкурентоспроможними на зовнішніх ринках через вищий рівень енерго-, матеріало- та трудомісткості виробництва.

Очевидно, що цей перелік зовнішніх викликів для розвитку вітчизняного бізнесу в динамічно зростаючих, мінливих і суперечливих умовах глобалізації далеко не є вичерпним. Крім того, існують і внутрішні виклики, які посилюють, або видозмінюють природу зовнішніх викликів, як от корупція, олігархізація, зміна політичних еліт тощо. Однак, цілком очевидно, що «бізнес – це постійний виклик». Це означає, що здобуття певних перемог у бізнесі не може бути приводом для спокою. «І кожен фініш – це, по суті, старт», – наголошує Л.Костенко. Саме тому, з метою збереження позицій на ринку, інтеграції у міжнародний економічний простір головним завданням для менеджменту українських компаній є підвищення культури ведення бізнесу, яка проявляється у створенні комфортніших умов для працівників задля залучення і збереження високопрофесійного кадрового потенціалу; стратегічне планування діяльності підприємств з чітким визначенням орієнтирів для розвитку; активізація зусиль щодо впровадження інновацій і, відповідно, пошук джерел для залучення ПІІ; зміна філософії у підходах до якості товарів і послуг, що виробляються тощо. У нинішніх умовах новою парадигмою стійкості бізнесу аналітики відзначають «адаптуйся швидко, або програєш».

Література:

1. Цимбал А. Виклики, що зростають: Погляд керівників в Україні 2018. URL: <https://home.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2018/07/Business-Leaders-2018-ua-v2.pdf>
2. Шваб К. Четвертая промышленная революция / К. Шваб ; пер. с англ. – М. : Изд-во «Э», 2017. 208 с. URL: <https://cdn.eksmo.ru/v2/ITD000000000819325/read/full#features/7>
3. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
4. Заха Д. Ціна відкритості: який вплив прямих іноземних інвестицій на економіку України. URL: <https://voxukraine.org/uk/tsina-vidkritosti-yakij-vpliv-pryamih-inozemnih-investitsij-na-ekonomiku-ukrayini/>

Черевко І.В.

к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

ЧИННИКИ РОЗВИТКУ НІШЕВОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Нішеві сільськогосподарські види виробництва, як шляху альтернативного ефективного функціонування дрібних виробників сільськогосподарської продукції в Україні, нині мають стратегічно важливе значення у диверсифікації напрямів діяльності багатьох малих та середніх фермерських господарств, оскільки їм конкурувати з крупними підприємствами типу агрохолдингів у виробництві традиційних видів сільськогосподарської продукції типу зерна, насіння соняшнику, кукурудзи, ріпаку, сої тощо об'єктивно немає змісту. Образно кажучи, нішові культури та продукти реально дозволяють невеликим і малим фермерським господарствам та домогосподарством завоювати і утримувати своє місце під сонцем.

В Україні сьогодні є біля 9000 фермерських господарств, які мають у землекористуванні до 20 га [Дрібні...2019]. Для них нішеве сільське господарство є особливо цікавим, оскільки вирощування традиційних культур у таких господарствах не дозволяє максимально витримати сівозміну і забезпечити досягнення прибуткового рівня урожайності традиційних (олійних чи зернових) культур, а тим більше – організувати вигідний продаж продукції їх вирощування через малі її обсяги, та ще й за фактичної відсутності кооперації у секторі цієї категорії виробників. Крім того, велика кількість видів продукції нішевого характеру дає можливість широко диверсифікувати напрями ведення галузі і тим самим застрахувати себе від можливих ризиків, характерних для традиційних культур і відповідної вузької спеціалізації на них (несприятливі для традиційні культур погодні умови, падіння цін або перенасичення ринку чи загострення конкуренції).

Звичайно, кожна нішева культура чи вид виробництва мають свої особливості, в т.ч. і економічного чи технологічного характеру. Наприклад, у вирощуванні спаржі велику роль відіграє наявність можливості швидко продати урожай, і при наявності високого внутрішнього попиту на неї зі сторони супермаркетів і особливо – ресторанів, проблем з її реалізацією на внутрішньому ринку немає. Зате шафран на внутрішньому ринку практично не має попиту через його дорожнечу як на українські доходи, зате користується практично необмеженим попитом на зовнішньому ринку.

Результати аналізу динаміки вирощування цілої низки нішевих культур засвідчують стабільність тенденції до збільшення масштабів цього напрямку сільського господарства, але темпи зростання є дуже низькі. Наприклад, шафраном в Україні займаються вже понад 5 років, але загальна площа його вирощування не перевищує 4 га [Нішеві...2019].

Чинниками, що гальмують розвиток нішевого сільського господарства в Україні є низка труднощів, з якими зустрічаються виробники нішевої продукції на шляху розвитку цього бізнесу. Основні з них стосуються в першу чергу відсутності у вітчизняних виробників цієї продукції потрібного досвіду. Одержати такий досвід є досить важко, оскільки за ним треба або їхати за кордон, або вишукувати «першопрохідців» в країні, а обмін інформацією з цього приводу є досить утруднений через брак власне такої інформації. Публікації на цю тему є досить розрізнені і в основному «інтернетного» інформаційно-констатуючого характеру. Фундаментального аналізу, тим більше - моніторингу стану цієї галузі практично не проводиться. Найбільше аналітичної інформації про стан нішевого виробництва в Україні та певні перспективні напрями його дальшого розвитку можна одержати хіба що з публікацій Ю.Кернасюка - старшого наукового співробітника лабораторії маркетингу, економічного аналізу та захисту інтелектуальної власності Інституту сільського господарства Степу НААН [Кернасюк 2015; Кернасюк 2018]. Дорадча служба в цьому напрямку практично не працює (як, зрештою, і за іншими напрямками також!). Тим більше проблемно є наразі говорити про хоча б якусь кооперацію у виробництві нішевої продукції через відсутність цієї кооперації і відсутність сприятливих умов для її розвитку.

Не менш важливим гальмуючим чинником є відносно висока трудомісткість і складність технології вирощування чи виробництва продукції, яка повинна бути витримана по максимуму. До цього додаються також проблеми з пошуком споживачів в умовах нерозвиненості попиту на таку продукцію, потреба у спеціальних приміщеннях для правильного зберігання продукції, необхідність витримки на період своєрідного лагу освоєння нового виду виробництва (спаржа починає бути окупною на 2-3-й рік від часу посадки). Та й насіння нішевих культур здебільшого є досить дороге, бо купувати його доводиться переважно за кордоном.

Головним чинником, який міг би значно динамізувати розвиток нішевого сільського господарства в сучасних умовах могла б стати реальна державна підтримка у вирішенні виробниками такої продукції зазначених проблем

шляхом сприяння розвитку системи забезпечення і обміну потрібною інформацією, підвищення рівня доступності кредитів, налагодження консультативно-інформаційного обслуговування, відповідного спрямування дорадництва, тобто, створення хоча б у якійсь мірі сприятливих умов. Адже будь-яке явище для свого розвитку потребує сукупності необхідних умов...

Література:

1. Дрібні фермери України у пошуках ринкової ніші. 2019. URL: <https://infoindustry.com.ua/dribni-fermeri-ukrayini-u-poshukah-rinkovoyi-nishi/> (дата звернення 11.09.2019).
2. Нішеві культури. Проблеми та перспективи. 2019. URL: <http://www.proagro.com.ua/events/niche2019/http://www.proagro.com.ua/events/niche2019/> (дата звернення 11.09.2019).
3. Кернасюк Ю. Експортний тренд – нішеві культури. *Агробізнес сьогодні*. 2015. №4(299). С.32-33.
4. Кернасюк Ю. Ринок нішевих агрокультур. *Агробізнес сьогодні*. 2018. №22 (389). С.12-16.

Чередніченко О.О.

к.т.н., доцент,

Федонюк О.В.

студентка

НУБіП України

ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Все більша увага у сучасному суспільстві приділяється питанню економічного сталого розвитку країни. За останні десятиліття Україна все ближче підходила до її вирішення, побудови стратегій, концепцій переходу до ринкової економіки. Але сам механізм та остаточні напрями не знайшли свого відображення у багатьох розроблених програмах, нормативно правових актах та законах. В Україні і досі відсутні такі важливі стратегічні документи, як Національна стратегія збалансованого розвитку та Національний план дій з охорони навколишнього середовища. Тому ця тема і досі піднімає дискусію серед як науковців, політичних діячів, так і суспільства в цілому.

Розглядати забезпечення збалансованого розвитку зі сторони технічної проблеми є не зовсім правильно, тому що нові технічні засоби чи технології не зможуть підняти рівень розвитку в цілому належним чином. Хоча і відіграють велику роль. Це більше проблема зміни суспільних відносин, пов'язаних з виробництвом, обміном та споживанням матеріальних благ і послуг, в сучасних умовах, які повинні чітко узгоджуватися з наявними економічними ресурсами та забезпечувати ефективне вирішення найважливіших завдань

життєзабезпечення суспільства за мінімального рівня нанесення непоправної шкоди навколишньому природному середовищу.

Попри те, що Україна все таки акцентувала свою увагу на введення підґрунть сталого розвитку, її етап не вище початкового. І, можна стверджувати, що вона знаходиться в економічній кризі. Виходячи з цього, доцільно, формуючи економічну політику, торкнутися усіх рівнів: у впровадженні економічних інструментів(субсидії, податки); при впровадженні законодавства (стратегічних документів, директив); в підготовці просвітницьких кампаній (ознайомлення з можливостями та плюсами впровадження сталого розвитку, консультації та підтримка бізнесових організацій) [1]. Саме наступна стратегія розвитку може суттєво вплинути на економіку України: створення всеукраїнської мережі центрів підтримки експорту для національних підприємства; розвиток мережі торгових представництв за кордоном; просування бренду «зроблено в Україні»; посилення виставкової діяльності та розвиток ділового туризму; підтримка та вдосконалення існуючого портфеля послуг та розробка нових; підтримка всеукраїнської мережі розвитку інвестиційної діяльності; внесок у формування індустріальних парків, кластерів, фондів; розвиток міжрегіонального бізнесу, партнерства, бізнес-клубів тощо; створення розгалуженої системи навчання та сертифікації; організація двосторонніх комунікацій між бізнесом та урядом; підвищення прозорості діяльності системи ІСН в Україні; постійний професійний розвиток; зростання ролі регіональних палат як арбітражних організацій; посилення ролі регіональних палат як платформ для підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу [2].

Оскільки показник зростання ВВП як головний індикатор економічного розвитку не дає можливості оцінити збалансований розвиток та не відображає якості життя населення, пропонується розглядати вирішення цієї проблеми виходячи з наступних складових :соціальних (на основі індексів - щастя, людського розвитку, здоров'я, глобальний інноваційний індекс); екологічних (забезпечення відтворення і примноження якості довкілля та природно-ресурсного потенціалу, екологічно безпечне господарювання та високоефективне використанні природних ресурсів); політичних-ефективне реагування та превентивні заходи щодо інтегральних ризиків для України (неефективність державного управління; досягнення критичних показників боргового навантаження, справедливий розподіл національного багатства тощо); адаптація до змін попиту в глобальній економіці з одночасним стимулюванням розвитку внутрішнього ринку. У всіх секторах економіки необхідні значні інвестиції для технологічної модернізації та підвищення продуктивності праці й ефективності підприємств;подолання або суттєве зменшення впливу критичних чинників, які гальмують розвиток національної економіки (втрати від військових дій, масштаби корупції, недосконала застаріла система пенсійного забезпечення); обслуговування державного боргу України; забезпечення освітньої, наукової та культурної реалізації особистості; міжнародних складових, які формуються за рахунок стабілізації ситуації на

міжнародних фінансових та ресурсних ринках, розвитку торговельних та фінансових взаємозв'язків на взаємовигідній основі [3].

Таким чином, забезпечення збалансованого економічного розвитку передбачає збалансоване вирішення соціально-економічних завдань на перспективу, раціональне використання, відтворення та збереження людського та природно-ресурсного потенціалу з метою максимального задоволення життєво необхідних потреб людей і суспільства загалом. На основі ідентифікації сильних сторін національної економіки та можливостей України визначено ключову ідею стратегії збалансованого розвитку країни — побудову нових стратегічних потужностей через посилення існуючого потенціалу.

Література.

1. Антикризова програма спільних дій влади та бізнесу: невідкладні рішення 2015–2016 років, УСПП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uspp.ua/doc.pdf>
2. Сценарії для України: реформування інститутів, зміцнення економіки після кризи, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_ScenariosSeries_Ukraine_Report_2015.pdf
3. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. — Львів: Кальварія, 2017. — 164 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukraine2030.org/img/book/E-Book-Doctrine-2030.pdf>

Чічкіна Т.С.

Студентка,

Чередніченко О.О.

к.т.н., доцент

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Економічна ефективність виробництва продукції та її показники є реальним відображенням ефективності та прибутковості діяльності господарства [1]. Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва сприяє зростанню доходів господарств, що є основою розширення і вдосконалення виробництва, підвищення оплати праці і поліпшення культурно-побутових умов працівників галузі [2].

У ФГ «Олсан» основним виробничим напрямком є вирощування соняшника та кукурудзи. Для здійснення виробничої діяльності підприємство достатньо забезпечене земельними та основними фондами. Слід відзначити, що

підприємство мало досить низький рівень рентабельності в 2018 р. – 15,72%. Особливо, в порівнянні з попередніми роками. Причиною тому є те, що підприємство є досить невеликим та новим.

Економічна ефективність вирощування сільськогосподарських культур у ФГ «Олсан» представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва в ФГ «Олсан» за 2018 рік

Продукція	Реалізовано, ц	Ціна 1ц, грн	Повна собівартість 1ц, грн	Прибуток		Рівень рентабельності, %
				на 1ц, грн	всього, тис.грн	
Пшениця	2074	438,36	305,91	132,45	274,7	43,29
Кукурудза на зерно	2733	358,26	248,01	110,25	301,3	44,46
Насіння соняшнику	1300	809,48	198,97	610,51	793,7	306,85
Усього	6107	х	х	х	1369,7	394,6

У досліджуваному господарстві в 2018 р. найменш прибутковим є виробництво пшениці (43,29% рентабельності), а найрентабельнішим виробництво насіння соняшнику (306,85%).

Динаміка показників економічної ефективності виробництва продукції рослинництва представлена в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка економічної ефективності діяльності у галузі рослинництва

Показники	2016 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Вартість валової продукції, тис. грн	3693,3	2940,6	79,6
- на 1 га с\г угідь	17,11	13,68	79,9
- на 1 грн виробничих витрат	1,18	1,09	92,4
Чистий прибуток, тис. грн	1157,2	516,5	44,6
- на 1 га посіву	5,4	2,4	44,4
Рівень рентабельності, %	29,41	15,72	X

Вартість валової продукції в динаміці спадає – від 3693,334 тис. грн у 2016 р. до 2940,592 тис. грн у 2018 р., тобто відбувається зменшення цього показника майже на 20%. Чистий прибуток зменшився з 1157,2 тис. грн у 2016 р. до 516,5 тис. грн у 2018 р., більше, ніж вдвічі. Відповідно, рівень рентабельності також має тенденцію до зниження на 13,7 відсоткових пункти. Отже, ефективність поточних витрат виробництва у ФГ „Олсан” низька і постійне спадання цього показника є негативним явищем для господарства.

Особливого значення набуває питання реалізації продукції, яке об’єктивно відбиває умови виробництва та планування рівня урожайності як основного показника галузей рослинництва.

Пропозиції для покращення діяльності підприємства ФГ «Олсан»:

1. дотримання інтенсивної технології вирощування на основі досягнень науково-технічного прогресу та розвитку ринкових відносин;
2. зменшення втрат урожаю при вирощуванні, збиранні та переробці зерна;
3. дотримання сівозмін;
4. збільшення посівних площ;
5. механізація виробництва сільськогосподарської продукції, що приведе до зменшення собівартості продукції.

Всі ці заходи лише в комплексі можуть дати значний ефект, і тому не можна знехтувати жодним з факторів, а використовувати їх з повною віддачею. При їх виконанні, підприємство отримає вищу врожайність, а це в свою чергу збільшить валові збори і дозволить знизити витрати, що прямо пропорційно збільшить прибутки підприємства.

Література

1. Економіка сільського господарства: навч. посіб. / Збарський В.К., Мацибора В.І, Чалий А.А. та ін. – К.: Каравела, 2016. – 312 с.
2. Економіка підприємства: підручник. / І.М. Бойчик. – К.: Кондор, 2016. – 378 с.

Чудновська А.С.

студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

КЛІМАТИЧНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА

В сучасних умовах ведення агробізнесу основною складовою успіху розвитку галузі промислового садівництва є раціональне використання природних ресурсів. Як економічна категорія, природний потенціал розкривається двома складовими, такими як «природні ресурси» та «природні умови» [1,2].

Суть реалізації стратегії розвитку підприємства або галузі зводиться до визначення довгострокових цілей, напрямів та завдань, а також раціональний розподіл ресурсів, необхідних для виконання поставлених цілей. Основним природним ресурсом, який є одночасно і засобом виробництва і предметом праці в сільському господарстві є земля. Для галузі промислового садівництва правильна закладка багаторічних насаджень є запорукою ефективного ведення господарської діяльності.

Станом на кінець 2018 р. під насадженнями плодово – ягідних культур було задіяне 883,6 тис. га, що складає лише 2,11 % від загальної площі сільськогосподарських насаджень України [3]. Так як природно – кліматичні

умови України неоднорідні, тому і площі насаджень розподілено відповідно по природних зонах нерівномірно, більшість яких припадає на південь України [4].

Україна протягом останніх 5 років у рейтингу країн експортерів фруктів та горіхів посідає 77 місце.

За останні роки площі насаджень (без урахування АР Криму) плодкових культур майже не змінюються, і у 2018 році становлять – всього зерняткові – 21,2 тис.га, під кісточкові відведено 27,2 тис.га. В цілому на півдні України зосереджено понад 70,6% всіх насаджень яблук та майже – 96,9 % персику. [6].

За даними рис. 1 видно, що незважаючи на більш сприятливі кліматичні умови та резерв збільшення площ багаторічних насаджень в південних областях обсяги виробництва продукції садівництва значно менші, ніж у центральних областях. Це в свою чергу дає змогу стверджувати що природний потенціал галузі промислового садівництва півдня України повністю не розкрито та потребує відповідних стратегічних рішень.

Рис. 1. Обсяги виробництва продукції садівництва у порівнянні центральних областей з півднем України за 2018 рік, тис.т

Складено за [6].

Використовуючи відповідний інструментарій, а саме метод SWOT-аналізу дамо сучасну оцінку природно-ресурсного потенціалу промислового садівництва зони Півдня України.

Складові SWOT-аналізу природно-ресурсного потенціалу промислового садівництва Півдня України

Середовище впливу		
Внутрішнє	Сильні сторони	Слабкі сторони
	<ul style="list-style-type: none"> - сприятливі природно-кліматичні умови; - значний природно-ресурсний потенціал; - резерв збільшення площ під багаторічні насадження; - перспективи розвитку органічного виробництва; - наявність резервів для інтенсифікації виробництва; - високий рівень диференціації виробництва; - можливість розширення сегменту ринку та розроблення нових ринкових ніш. 	<ul style="list-style-type: none"> - природні ризики, характерні для зони Степу: розподіл опадів, засоленість ґрунтів, заморозки та ін.; - необхідність адаптації до змін природно-кліматичних умов; - повільне оновлення структури товарного асортименту продукції згідно з вимогами ринку (потреб та запитів споживачів); - низька продуктивність окремих плодкових насаджень; - повільне застосування інноваційних технологій виробництва плодової продукції.
Зовнішнє	Можливості	Загрози
	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення обсягів виробництва плодово-ягідної продукції; - переоснащення матеріально-технічної бази під вирощування екзотичних фруктів; - підвищення рівня конкурентоспроможності продукції; - нарощування експорту продукції, в т. ч. й органічної. 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження родючості землі; - закладка плодово-ягідних насаджень з порушеннями вимог культури; - збільшення використання засобів захисту та хімії.

Джерело: [7].

Отже оцінювання природно-ресурсного потенціалу галузі садівництва Півдня України за методом SWOT-аналізу показує, що потенціал галузі садівництва в регіоні дуже великий. Про це свідчать сильні сторони та можливості природних ресурсів, а саме сприятливі кліматичні умови та

правильне науково обґрунтований метод закладки насаджень дасть можливість в цій зоні отримати найвищі показники щодо виробництва продукції, її асортименту та якості. Слабкі сторони та загрози не є такими суттєвими, тому що можуть контролюватися з боку товаровиробників [7].

Таким чином кліматично-ресурсний потенціал відіграє ключову роль у розвитку галузі промислового садівництва[8]. У зв'язку з цим актуальними є подальші дослідження у даній сфері.

Література:

1. Минц А.А. Экономическая оценка естественных ресурсов. М.: Мысль. 1972. С. 302.
2. Минц А.А. Географические подходы к экономической оценке природных ресурсов. Экономические проблемы оптимизации природопользования: Сб. тр. М.: Наука. 1973. С. 158.
3. Статистичний збірник «Рослинництво України 2015», «Рослинництво України 2018». URL: [http:// ukrstat.gov.ua](http://ukrstat.gov.ua).
4. Колокольчикова І. В. Природно-ресурсний потенціал галузі промислового садівництва Півдня України. Галицький економічний вісник, 2019. №2. URL: <http://galicianvisnyk.tntu.edu.ua>.
5. Колокольчикова І. В. Потенціал українських підприємств на національному та міжнародному ринку плодово-ягідної продукції. Економіка та суспільство. 2018. №19. С. 428-434. URL: <http://economyandsociety.in.ua>.
6. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Данкевич В. Є. SWOT та PESTEL-аналіз сучасного стану земельних відносин в Україні. Економіка АПК. 2018. № 7. С. 93–101.
8. Колокольчикова І. Природно-ресурсний потенціал галузі промислового садівництва півдня України //Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету. – 2019. – Т. 57. – №. 2. – С. 115-123.

Шеремета О.О.

студент

Національний університет

«Києво-Могилянська Академія»

Науковий керівник - **Парій Л. В.**

к.е.н., ст. викладач кафедри економічної теорії

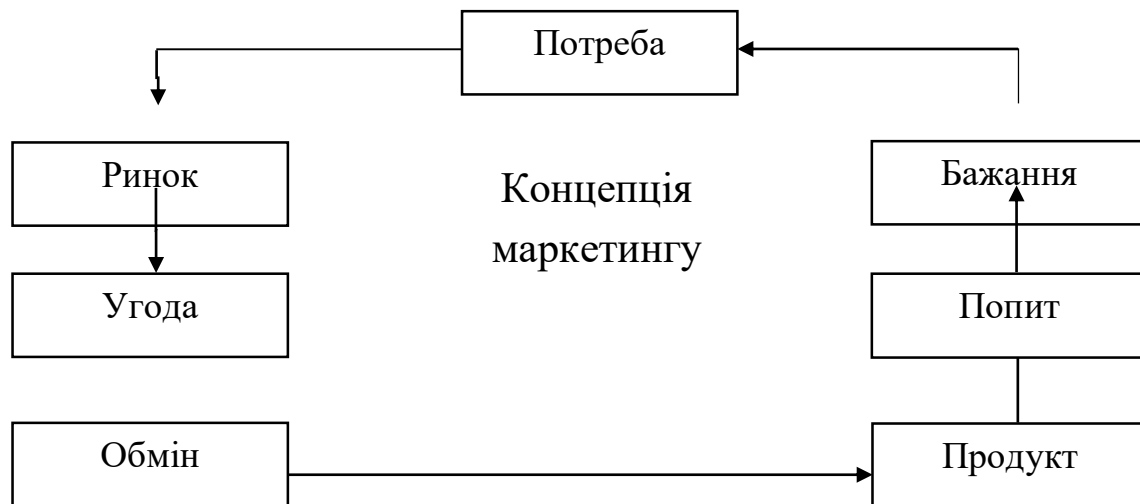
Національний університет біоресурсів і

природокористування України

ДОСЛІДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ ЯК ФІЛОСОФІЇ БІЗНЕСУ

Сьогодні дехто використовує поняття «маркетинг» як синонім до слова «продажі». Насправді, маркетинг – це набагато ширше та всеосяжніше поняття, ніж реклама, просування чи продажі. Маркетинг походить від англ. «market getting» – «просування на ринку» і є комплексною системою організації виробництва та збуту продукції орієнтованої на задоволення запитів конкретних споживачів та отримання прибутку шляхом дослідження та прогнозування ринку, створення стратегій і тактик поведінки на ринку, використовуючи маркетингові програми. Адам Сміт стверджував, що саме споживання є кінцевою метою виробництва. Проте, більшість фахівців у галузі маркетингу вважають, що він утворився в 20–30 рр. ХХ ст. в Сполучених Штатах Америки. Згідно з визначенням Американської асоціації маркетингу («АМА»): «Marketing is the activity, set of institutions, and processes for creating, communicating, delivering, and exchanging offerings that have value for customers, clients, partners, and society at large». Отже, метою маркетингу є окреслення потреб потенційних споживачів та їх задоволення, яке здійснюється в процесі обміну, тобто укладенні договору обміну цінностей між продавцем і покупцем. «Маркетинг – це вид людської діяльності, спрямований на задоволення потреб людей за допомогою обміну» – дефініція маркетингу сформульована Ф. Котлером.

Підсумуємо, маркетинг – соціально-управлінський процес, завдяки якому групи людей або індивідууми, створюючи продукти і обмінюючи їх, отримують те, що їм потрібно. Фундаментом процесу маркетингу слугують наступні поняття: потреба, попит, ринок, продукт, угода, обмін, які формують концепцію маркетингу (рис. 1.1). Потреба – нестаток, який отримав специфічну форму залежно від особистості індивіда та рівня його культурного розвитку. Це рушійна сила, яка заставляє функціонувати багато економічних інститутів. Потреби є безмежними, але ресурси, які використовують для їх задоволення є обмеженими. Саме тому для задоволення потреб обирають товари, що приносять найбільше можливе задоволення в межах наявних ресурсів. У випадку, коли немає змоги вгамувати певну потребу, людина міняє її або зменшує кількість вимог.

Нужда – відчуття відсутності чого-небудь і якщо її не заповнити, суб'єкт почуватиметься нещасливим. За теорією А. Маслоу бувають низькі (первинні) та високі (вторинні) потреби. Під нижчими маються на увазі потреби в їжі, одязі, тощо, а вищі – духовна, інтелектуальна діяльність людини.

Отже, саме потреби керують і пов'язують всі елементи концепції маркетингу. Бажання – конкретні потреби. Одну потребу люди можуть задовольнити споживаючи різні товари. Попит – це конкретна потреба, яка є підкріпленою купівельною спроможністю індивідуума. Продукт – це те, що пропонують на ринку для купівлі, застосування або споживання для того щоб вгамувати певні потреби. Обмін – процес пропозиції певних ресурсів, щоб взамін отримати від когось бажаний продукт. Угода – торговельна операція між суб'єкти, яка включає, хоча б, дві зацікавлені сторони. Буває два типи угод: бартерна і грошова. Ринок – це місце на якому здійснюється процес укладання угод між потенційними та актуальними продавцями і покупцями певних продуктів. Маркетинг є ключовим фактором організації бізнесу, оскільки його основною метою є максимальне задоволення споживачів, а якщо враховувати концепцію цільового ринку, можна припустити, що з максимальною задоволеністю клієнта, організація досягає максимального прибутку.

Література:

1. Котлер Ф. Маркетинг. Від традиційного до цифрового. Київ: КМ-БУКС, 2017. 208 с.
2. Котлер Ф. Основи маркетинга. Київ: Вид-во «ЦУЛ», 2007. 809 с.
3. Котлер Ф. Новые маркетинговые технологии. СПб., 2004. 440с.
4. Ламбен Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. СПб.: Наука, 1996. 589 с.
5. Чала Ю.В. Збірник наукових праць. Вип. 38. «Оцінка ефективності маркетингової діяльності». 2014. С. 287-297.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва ефективне використання земельних ресурсів є одним із головних напрямків у досягненні сталого розвитку всієї аграрної сфери.

Існує антропогенне навантаження, що зумовлене ростом виробничих сил та залученням у господарське користування нових земельних ресурсів, вимагає поглибленого дослідження стану та ефективності їх використання. Тому принципи раціонального, високоефективного і екологічно безпечного використання земельних ресурсів, підвищення родючості та охорони ґрунтів є базовими для реформування земельної сфери в Україні. [1, С. 180].

Земля як системоутворюючий фактор економіки країни безпосередньо визначає розвиток сільського господарства і організаційно – правові механізми функціонування аграрних підприємств. На сучасному етапі найважливішим завданням земельної реформи є закріплення і розвиток земельних відносин, без вдосконалення та державного регулювання яких інші перетворення економіки не дають очікуваних результатів

Зважаючи на першочергове значення земельних ресурсів для суспільства та забезпечення екологічної рівноваги, їх використання має базуватися, насамперед на концепції інноваційних та ресурсозберігаючих технологіях вирощування сільськогосподарських культур.

Сучасні способи використання земельних ресурсів в Україні не відповідають вимогам збалансованого природокористування. Негативні наслідки порушення співвідношення між угіддями призводять до посилення деградаційних процесів (водна, вітрова ерозія); втрати родючості ґрунту (зменшення вмісту гумусу, ущільнення ґрунтів, порушення балансу біогенних елементів, вторинні геохімічні аномалії тощо) та збіднення біорізноманіття і як наслідок, до зниження продуктивності земель [2, С. 128].

Станом на 01.01.2018 року у структурі земельної площі України сільськогосподарські угіддя займають 68,7% (рис.1), що свідчить про потужний потенціал розвитку сільського господарства.

Рис.1 Склад і структура земельної площі України

Джерело: сформовано автором за [3]

Слід зауважити, що частка розораності земель в Україні є найвищою у світі — понад 50% від усієї території країни та майже 80% від площ сільськогосподарських угідь (табл.1).

Таблиця 1

Земельний фонд України станом на 01.01.2018 р.

Види основних земельних угідь та економічної діяльності	Всього, тис. га	% від загальної площі України
Сільськогосподарські угіддя	41489,3	71,6
з них: орні землі	32544,3	78,4
перелоги	229,3	0,6
багаторічні насадження	894,8	2,2
сіножаті	2399,4	5,8
пасовища	5421,5	13,1
Ліси та інші лісовкриті площі	9414,6	16,2
Забудовані землі	3621,0	6,2
Інші землі	3440,0	5,9
Всього земель (суша)	57964,9	100,0

Джерело: сформовано автором за [4]

Внаслідок надмірної розораності території загальна площа еродованих та ерозійно небезпечних сільськогосподарських угідь становить близько 15 млн га.; вітровою ерозією систематично ушкоджуються 6 млн га земель; водною — 13,3 млн га, що становить 32% від їх загальної площі, в т.ч. 10,6 га орної землі.

Трансформування аграрного сектора сприяло позитивним зрушенням у сільськогосподарському виробництві. Аграрні товаровиробники стали повноцінними гравцями як національного так і світового продовольчого ринку. Відповідно покращилася результативність діяльності сільськогосподарських підприємств. Основні показники економічної ефективності сільськогосподарського виробництва України наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Економічна ефективність виробництва сільськогосподарської продукції в Україні

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2017 у % до 2013
Прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції, млрд грн	14925,7	21413,4	101912,2	89816,3	78457,7	525,7
Рівень рентабельності — всього, %	8,3	9,3	30,4	25,6	18,7	X

Джерело: сформовано автором за [4]

Необхідно зазначити, що в нашій країні переважає інтенсивне використання земель, оскільки сільськогосподарські підприємства в переважній більшості вирощують експортно – орієнтовані культури, які виснажують ґрунти та призводять до зниження їх родючості через переущільнення, втрати грудкувато-зернистої структури, водопроникності та аераційної здатності з усіма екологічними наслідками.

Земельні ресурси є основним, виробничим активом підприємств, який з одного боку, за своїми природними властивостями є унікальним, оскільки характеризується найвищими якісними показниками в світі, а з іншого дозволяє їм реалізувати виробничий та експортний потенціал. Тому в сучасних умовах розвитку земля це цінність, яка потребує впровадження новітніх технологій та підвищення культури агровиробництва.

Література:

1. Паньків З.П. Земельні ресурси: навч. посіб. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 272 с.
2. Паляничко Н.І. Аналіз стану та ефективності використання земельних ресурсів в Україні. Збалансоване природокористування 2016 № 1. С. 128-132.
3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру: веб-сайт. URL: <http://land.gov.ua>.
4. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

РОЛЬ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Конкурентоспроможність країни визначає її місце у світовій економіці. Нещодавно вирішальне значення у розвитку мала конкурентоспроможність товарів та послуг. У 90-ті рр. ХХ ст. питання конкурентоспроможності підприємств, галузей та національних економік отримало нове значення, що визначається насамперед якістю робочої сили. Якісні ознаки робочої сили тісно пов'язані з поняттям «людський капітал» [2].

Оскільки окрема людина є, образно кажучи, живою клітиною, інтегрованою за допомогою спілкування, обміну і спільної діяльності в єдиний суспільний організм. Задіяння творчих продуктивних сил людини відбувається завжди в конкретній соціально-економічній формі, відповідно до ступеня зрілості суспільства і рівня його системної організації [3].

Людина може бути розумною і розсудливою, обмірковувати кожен свій крок і при цьому залишатися *виконавцем*. Людина може читати книжки, насолоджуватися прекрасним, зберігати у своїй пам'яті масу відомостей з будь-яких галузей знань, досягти вершин інтелекту, але при цьому не змінити світ навіть на крихту. При цьому вона залишається *ерудитом, споживачем* (енергії або інформації), а не творцем.

Високоосвіченість і творчість не мають прямого зв'язку. Творчою може бути людина малоосвічена, з вельми туманними уявленнями про загальну культуру. Для творчої діяльності характерним є наявність певного задуму, а саме: змінити методи, прийоми у тій чи іншій галузі, створити нове знаряддя, сконструювати нову машину, здійснити певний науковий експеримент тощо [5].

У процесі виробництва, на початку третього тисячоліття, зростає роль організаторських, комунікативних здібностей людини, її економічного, креативного мислення, самостійного набуття знань шляхом пізнання з різних джерел через набуття досвіду, переконання і створення власних цінностей, продуктивного використання нових знань в професійній діяльності, моральних норм й цінностей, культури, націоналістичної самосвідомості.

Аналіз досить значного масиву літератури з проблем творчості, яка в останні десятиліття виокремила в самостійний комплексний напрямок на межі психології, педагогіки, акемології, філософії, медицини, економіки та деяких інших наук дозволяє зробити висновок про те, що соціально-економічні перетворення значною мірою стимулюють необхідність постійного розв'язання нових надзвичайно складних завдань.

Людина як об'єкт управління, відрізняється такими характеристиками як унікальність, змінність, незавершеність, суперечки самим з собою кожної миті. Завдання керівника при професійній роботі з людьми передбачає нестандартні дії і має носити творчий характер. Креативність, як здатність до конструктивного нестандартного мислення та поведінки, а також усвідомленню та розвитку свого досвіду, необхідна працівникам в діяльності та спілкуванні. Креативність допомагає працівникам знаходити оригінальні рішення організаційних, управлінських проблем [4].

Відповідно, напрямками подальшого розвитку людського капіталу мають стати:

- забезпечення більш тісного взаємозв'язку між рівнем освіти і кваліфікації працівників та розмірами їхньої заробітної плати;
- істотне підвищення рівня моральної віддачі від людського капіталу для його власників;
- забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти для усіх верств населення;
- значне підвищення якості загальної та професійної освіти;
- забезпечення необхідних умов для впровадження безперервної освіти впродовж усього трудового життя;
- забезпечення можливості регулярного підвищення кваліфікації на виробництві у оптимальні терміни [1].

Таким чином, людський капітал є основним фактором забезпечення високого та стабільного рівня функціонування економічної системи та її конкурентоспроможності.

Література:

1. Антонюк В. П. Соціально-економічні аспекти формування людського капіталу в Україні [Електронний ресурс] / В. П. Антонюк – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11662/11-Antonuk.pdf?sequence=1>.
2. Близнюк В. В. людський капітал як фактор економічного розвитку (еволюція методологічних підходів та сучасність) [Електронний ресурс] / В. В. Близнюк. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: http://eip.org.ua/docs/EP_05_2_64_uk.pdf.
3. Бородіна О.М. Людський капітал на селі: наукові основи, стан, перспективи розвитку : монографія / О.М. Бородіна – К. : Ін-т агр. економіки УААН, 2003. – 274 с.
4. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир : Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
5. Творчість особистості [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://web.posibnyku.vntu.edu.ua/icgn/8prishak_osnovy_psiholog_pedagog_iki/r272.htm.